DOCUMENTE LITERARE
inedite

V. ALECSANDRI
CORESPONDENȚĂ

ESPLA

DOCUMENTE *inedite* LITERARE

V. ALECSANDRI

CORESPONDENŢĂ

Ediţie îngrijită şi note de
MARTA ANINEANU
Cu o prefaţă de
G. C. NICOLESCU

1960
EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ŞI ARTĂ

PREFAȚĂ

Hasdeu spunea: *„Alecsandri este reprezentantul cel mai puternic, cel mai complet al gîndirii și simțirii romînești...“*, precizînd că *„el a cîntat toate dorințele, el a plîns toate nevoile și necazurile“* poporului nostru, îndemnîndu-l și îmbărbătîndu-l în chipul în care el putea mai bine să înțeleagă: *„a fost vesel, trist, viteaz, cuminte, răbdător, plin de speranță și de credință, glumeț și înțelept ca poporul romîn însuși“*. *„Alecsandri* — conchidea autorul lui *Răzvan și Vidra* — *este gloria nediscutabilă a literaturii romînești în secolul acesta. La o așa înălțime nu mai văz alta.“*

Cuvintele acestea rămîn deosebit de semnificative. Putem admite astăzi că Hasdeu, în genere lucid şi criticist, de data asta exagera, dînd frîu liber unui entuziasm de care era adeseori în stare. Dar nu e mai puţin adevărat că, în ciuda serioaselor eforturi făcute în anii din urmă pentru valorificarea ştiinţifică a moştenirii literare, o parte a cercurilor largi de cititori din ţara noastră nu înţeleg încă prea uşor un asemenea entuziasm cu privire la Alecsandri. Omagiul aşa de frumos, de sincer şi de cald pe care i l-a adus Eminescu:

„Ș-acel rege-al poeziei, vecinic tînăr și ferice“,

trebuie să recunoaştem că, mai cu seamă în faţa nespecialiştilor, într-o măsură i-a şi dăunat bardului de la Mirceşti. Într-adevăr, se uita adesea în lungul anilor ce au urmat că autorul *Epigonilor* scrisese versurile sale pe la 1872, chiar mai înainte, şi că ele nu caracterizează deci decît creaţia de pînă atunci a lui Alecsandri, și nici pe aceasta în întregime. Alăturîndu-se o anumită facilitate — deseori doar aparentă — din unele pagini ale poetului, de acel *„vecinic tînăr și ferice“* interpretat de unii destul de superficial, s-a creat o tradiţie, nu totdeauna făţiş mărturisită, cu privire la lipsa de adîncime şi de gravitate a creaţiei alecsandriene în ansamblul ei. Alecsandri rămîne totuşi, cum spunea aşa de frumos şi de just Hasdeu, în asentimentul celei mai mari şi mai bune părţi dintre contemporanii săi, *„gloria nediscutabilă a literaturii romînești“* în secolul al XIX-lea.

Pentru a explica şi a înţelege acest lucru nu e necesară — cum simt cele mai adeseori mulţi nevoia — o comparaţie cu Eminescu şi mai cu seamă nu e necesară o comparaţie îngustă, lipsită de perspectivă istorică şi istoric-literară. Căci Alecsandri este şi altceva. Este, în condiţiile istorice ale dezvoltării literaturii noastre, mai mult decît un simplu înaintaş al lui Eminescu, fără de care acesta n-ar fi fost posibil. Este mai mult chiar decît un pionier, un deschizător de drumuri. El este, într-un anumit

fel, o parte constitutivă din însăşi temelia literaturii romîne moderne. De aceea, fără să nesocotim cu nimic nici meritele înaintaşilor săi literari, nu putem să judecăm drept şi profund pe Alecsandri decît ţinînd seama de împrejurările concrete istorice şi literare în care a apărut. Cu alte cuvinte, numai apreciind contribuţia sa la deschiderea drumurilor, la înnoirea şi dezvoltarea fiecărui gen şi fiecărei specii literare în parte, se poate năzui la o privire sintetică şi lipsită de îngustime a scriitorului în întregul său, numai în chipul acesta se pot contura această operă şi această personalitate, ambele pline de cele mai variate şi mai neaşteptate aspecte.

Fără îndoială, vasta operă literară a lui Alecsandri, desfăşurată în condiţii istorice ce ofereau atîtea contradicţii, pe o distanţă de o jumătate de secol, nu a putut fi cruţată de limite şi confuzii. Dar în ansamblul ei, această operă rămîne deosebit de valoroasă, atît în ea însăşi, cît şi ca uriaşă piesă componentă în edificiul întregii literaturi romîne din secolul al XIX-lea. Faptul acesta nu apare dintr-o dată şi în toată evidenţa pentru toată lumea, întrucît pentru lămurirea acestei diverse şi complexe creaţii literare, pentru lămurirea interesantei şi complexei personalităţi a autorului ei — ca şi pentru altele de altfel — nu s-au făcut încă studiile monografice ştiinţifice necesare, exegezele profunde, comprehensive şi exigente totdeodată, din cauză că cercetătorii din trecut nu aveau la dispoziţie nici metoda şi perspectivele eficace, nici materialele documentare fără de care reconstituirea şi aprecierea critică sînt cu neputinţă.

În anii din urmă, în care cercetarea literară şi valorificarea tradiţiilor pozitive din trecut au fost îndreptate pe drumuri cu adevărat rodnice, pentru o temeinică studiere a lui Alecsandri se impune sarcina de a folosi, în spiritul ştiinţific marxist-leninist, toate elementele care ne pot ajuta să înţelegem cît mai deplin atît personalitatea scriitorului, cît şi creaţia sa literară.

Pentru a împlini această sarcină este necesar să ne dăm seama că opera, personalitatea şi epoca lui Vasile Alecsandri nu pot fi pe deplin înţelese şi explicate fără să cunoaştem în toate amănuntele corespondenţa lui. Scrisorile pe care un creator le trimite rudelor, prietenilor, cunoscuţilor în decursul anilor sînt, după cum se ştie, unul din cele mai preţioase izvoare de informaţii privitoare la viaţa sa şi la elaborarea operei sale, ceva mai mult chiar: unul din cele mai bune mijloace de caracterizare a personalităţii sale umane şi artistice, un mijloc de a pătrunde în intimitatea semnificaţiilor profunde ale creaţiei sale. Aceasta este în mod deosebit valabil la scriitorul nostru, unde ne aflăm în faţa unui document de o mare sinceritate. Într-adevăr, din parcurgerea întregii sale corespondenţe, ca şi din fiecare pagină a ei, se degajă sentimentul omului căruia nici o clipă nu-i trece prin minte (cum se întîmplă cu atîţia „oameni mari“ în corespondenţa lor cea mai intimă) că se adresează şi posterităţii, că scrie pentru altcineva şi altceva decît pentru corespondentul său şi informarea acestuia. Sînt numeroase cazurile — şi nu numai în cadrul istoriei literare — cînd, citind scrisorile particulare ale cuiva, îţi dai imediat seama că autorul lor, scriind soţiei, iubitei, copilului, prietenului sau editorului său, scria puţin şi viitorului său biograf, căutînd să se caracterizeze, să se justifice, să ofere material de studiu, fiind ca atare mai puţin sincer în rîndurile sale, mai puţin spontan. Nimic din toate acestea în corespondenţa lui Alecsandri. Ca toate actele vieţii şi trăsăturile caracterului său, ea este dominată de simplitate. Scrisorile sale sînt cu adevărat nişte scrisori făcute cu profunda conştiinţă că sînt numai pentru cel căruia i se adresează, în consecinţă absolut sincere, lipsite de ascunzişuri sau părtiniri intenţionate — ceea ce le sporeşte şi farmecul, şi valoarea documentară.

În trecut, în spiritul superficial în care oficialitatea concepea studiul literaturii, acestui capitol uriaş, atît ca dimensiuni, cît și ca însemnătate, al documentelor literare, nu i se acorda nici un interes — nu atît de către cercetătorii serioși, care uneori erau totuși în imposibilitate de a intra în contact cu el, fie pentru că nu era publicat, fie pentru că se afla în depozite particulare necunoscute sau inaccesibile, cît de către editori şi în genere de forurile de conducere ale culturii. Nu este întîmplător că așa cum corespondența lui Eminescu sau amintirile despre el — de la cele mai ample și importante pînă la cele mai mărunte — nu au fost strînse laolaltă într-unul sau mai multe volume, nici corespondența lui Alecsandri sau amintirile contemporanilor despre acest scriitor, mult mai numeroase decît credem, nu s-au bucurat de această atenție.

Prima culegere în care se reunește o mică parte din corespondența acestui mare clasic al literaturii noastre este datorată inițiativei și zelului personal a doi cercetători harnici și pasionați: Ilarie Chendi și E. Carcalechi, care strîng pentru prima oară în 1904, într-un volum de *Scrisori*, apărut la Socec, 426 epistole ale lui Alecsandri adresate lui Maiorescu, Iacob Negruzzi, Al. Papadopol-Calimah și Paulinei Alecsandri, soția scriitorului. Volumul era menit să fie primul din mai multe, proiectate însă zadarnic, căci, din cauza lipsei de înțelegere a editorilor și a oficialităților, următoarele n-au mai putut vedea niciodată lumina tiparului. A doua culegere ce o avem publicată în volum din corespondența lui Alecsandri este opera unui francez, Georges Gazier, care a publicat-o în Franța. Descoperind și studiind corespondența scriitorului francez Edouard Grenier, aflată în muzeul orașului Besançon, Gazier s-a ocupat în chip firesc și de scrisorile adresate acestuia de către prietenul său romîn, Vasile Alecsandri, pe care le-a și publicat apoi sub titlul: *Lettres inédites du poète roumain Basile Alecsandri à Edouard Grenier* (Paris, Librairie ancienne H. Champion, 1911). Volumașul acesta a fost tradus puțin mai tîrziu în romînește: *Vasile Alecsandri: Scrisori inedite. Corespondență cu Edouard Grenier (1855—1889)*, cu o introducere prețioasă prin aceea că dă citate ample din introducerea volumului francez al lui Gazier, punînd în lumină opinia străinilor despre Alecsandri epistolier. [1] Ultima culegere din corespondența lui Alecsandri — într-un volum de altfel nu în întregime şi special consacrat acestei corespondențe — o face fiica poetului: Marie G. Bogdan, în volumul *Autrefois et aujourd'hui* [2] (București, 1929), în care sînt cuprinse ceva mai puțin de o sută de scrisori din cele ce-i fuseseră adresate în lungul anilor de către tatăl său, restul fiind pierdute în împrejurările vitrege ale primului război mondial.

La atît se reduce tot ce s-a publicat în trecut în volume special consacrate din corespondența lui Alecsandri. Este adevărat că prin revistele noastre au mai apărut, din cînd în cînd, ici-colo, scrisori răzlețe sau fragmente de scrisori din ampla cores-

---

[1] E interesant să consemnăm aici, pentru că o bună parte din întreaga corespondență a scriitorului nostru este redactată în limba franceză, limbă pe care el o folosea cu aceeași dexteritate, cu aceeași siguranță, cu aceeași nuanțare și cu același farmec ca limba maternă, pe lîngă atîtea alte mărturii, cîteva caracterizări ale lui Gazier, un francez, în chip firesc deopotrivă orgolios pentru subtilitățile limbii lui și obiectiv față de un străin: „*Alecsandri a scris aceste scrisori în franțuzește și e de ajuns să-ți arunci ochii asupra lor ca să constați cu cîtă stăpînire ne mînuia străinul acesta limba. Stilul lui curge cu o limpeziciune extraordinară; știe totdeauna să găsească, spre a-și exprima cugetarea, cuvîntul potrivit și imaginea mai expresivă, uneori cea mai pitorească... mai cu seamă cînd vorbește de țara lui sau de a noastră, patima ce-l însuflețește îi inspiră accente de o elocință rară. Unele pasagii ne fac să ne gîndim la Lamartine...*" (citat după V. Alecsandri: *Scrisori inedite. Corespondență cu Edouard Grenier*, traduse și publicate cu o introducere de Alexandrescu-Dorna, col. „Biblioteca pentru toți" <Alcalay>, f.a., p. IX).

[2] *Altădată și astăzi.*

pondenţă a acestui scriitor. S-au publicat astfel din scrisorile sale către: Ion Ghica, Iancu Alecsandri, Paulina Alecsandri, Hurmuzachi, Pisoschi, G. Sion, Bălcescu, Kogălniceanu, Al. I. Cuza, Iacob Negruzzi, Titu Maiorescu, Gr. Alexandrescu, Aristizza Romanescu, Pantazi Ghica, C. Negri, Ollănescu-Ascanio etc. Dar ceea ce s-a publicat pînă acum, în genere dezorganizat sau fragmentar, reprezintă numai o parte din marele număr de scrisori adresate de Vasile Alecsandri membrilor familiei, prietenilor sau cunoscuţilor săi şi aflate în manuscris. Iată unul din motivele pentru care cercetările asupra operei şi personalităţii lui Vasile Alecsandri nu puteau propăşi în vechile condiţii.

După 23 August 1944, şi în acest domeniu al colectării şi publicării documentelor literare, s-a făcut o cotitură. Colecţiile de manuscrise ale Bibliotecii Academiei R.P.R., în urma unei înţelepte politici de achiziţionare susţinută cu fonduri puse la dispoziţie în acest scop, s-au îmbogăţit substanţial cu numeroase materiale, între care şi preţioase manuscrise ale lui Alecsandri, fie opere literare, fie însemnări diverse, fie scrisori particulare. Intrarea acestora într-un mare fond public de manuscrise, punerea lor la dispoziţia cercetătorilor — fenomene care se încadrează în politica generală a regimului nostru de sprijinire a ştiinţei şi a literaturii — reprezintă o contribuţie din cele mai însemnate la o tot mai profundă cunoaştere a operei şi personalităţii scriitorului nostru, la tot mai deplina cunoaştere a întregii epoci pe care el a străbătut-o şi a dominat-o din punct de vedere literar. Perspective noi se deschid aşadar pe acest tărîm, şi Alecsandri, pe bună dreptate, va fi printre primii beneficiari ai noilor condiţii de lucru, ai noilor posibilităţi de investigaţii create.

Momentul cel mai însemnat, în această nouă perioadă a cercetărilor asupra lui Alecsandri, pe drumul către publicarea sistematică şi ştiinţifică a întregii sale corespondenţe, îl reprezintă pînă acum fără îndoială masivul volum scos de Biblioteca Academiei R.P.R.: *Catalogul corespondenţei lui Vasile Alecsandri* (Bucureşti, 1957), întocmit de Marta Anineanu, excelent inventar analitic a aproape 2.200 scrisori (şi nu sînt cuprinse absolut toate!). Acest catalog constituie de acum înainte în mod obligatoriu punctul de plecare al oricărei cercetări serioase în legătură cu vasta activitate epistolară a scriitorului nostru.

Volumul de faţă este un început pe drumul deschis în anii puterii populare publicării de documente literare. El pune la dispoziţia publicului larg un însemnat număr de scrisori ale lui Vasile Alecsandri care pînă acum n-au văzut niciodată lumina tiparului. Sînt scrisori adresate unui număr de aproape 30 de persoane: frate, soţie, rude mai îndepărtate, prieteni apropiaţi sau simple cunoştinţe, prieteni personali sau literari, ocupînd poziţii din cele mai variate în viaţa socială, cărora, într-o perioadă de timp foarte lungă, de la 1834, de cînd avem prima scrisoare ce o cunoaştem a viitorului scriitor, pînă la 1890, el le comunică diverse ştiri despre el şi despre alţii, îmbogăţindu-ne astfel cunoştinţele despre o întreagă epocă istorică. Pînă la publicarea integrală a corespondenţei scriitorului, operaţie ce implică o muncă îndelungată şi nu uşoară, acest volum constituie o însemnată contribuţie pe linia publicării documentelor literare şi este menit să aducă însemnate servicii celor ce se interesează de viaţa şi opera lui Alecsandri sau de epoca lui.

Corespondenţa lui Vasile Alecsandri, din care acest volum aduce materiale din cele mai interesante, pune la dispoziţia cercetătorului un material informativ extrem de bogat şi de valoros pe cele mai diverse planuri. Pot fi culese de aici informaţii preţioase cu caracter istoric sau despre viaţa politică a epocii, date noi cu privire la unele figuri din viaţa publică romînească sau interesante caracterizări ale lor făcute

de cineva care le cunoscuse de aproape, cu luminile și umbrele inerente existenței oricărei ființe umane. Acestora li se adaugă date noi în legătură cu viața atît particulară, cît și publică a scriitorului însuși, în calitatea lui de scriitor, dar și în aceea de om politic și chiar de om, pur și simplu, informații literare de o mare varietate asupra mișcărilor și revistelor literare, asupra grupărilor de scriitori, polemicelor dintre ei etc. pe un parcurs de aproape cincizeci de ani din literatura noastră.

Se înțelege, nu toate numeroasele scrisori expediate de Alecsandri unui foarte mare număr de persoane în cele mai diverse relații cu el sînt la fel de importante, la fel de substanțiale. În genere însă, cititorul cu oarecare experiență în acest domeniu, sau chiar unul mai neexperimentat, dar cu puțină răbdare și pătrundere, știe să descopere anumite stări de spirit, anumite trăsături de caracter chiar în rînduri anodine la prima impresie. Sînt — în acest volum, ca în întreaga corespondență a scriitorului de altfel — unele scrisori care, prin obiectivul lor, prin scurtimea lor, prin lipsa lor de efuziune sau prin neînsemnătatea celui căruia i se adresau, pot părea lipsite de un interes deosebit. Așa sînt de pildă scrisorile către N. Luchian [1], actor iubit al Iașilor, vechi amic al scriitorului, care arată însă interesul ce-l purta Alecsandri teatrului totdeauna și sub toate formele, ajutorul pe care înțelegea să i-l dea. Așa sînt scrisorile către Millo [2], vechi coleg de școală al lui Alecsandri, creatorul multor roluri din comediile acestuia, scrisori care ne mărturisesc nu numai marea afecțiune ce i-o purta scriitorul, dar și rolul de stimulator pe care-l juca actorul pentru creatorul dramatic.

Așa sînt de asemenea scrisorile adresate Aglaei Allaux. Aceasta era fiica fostului domnitor al Moldovei Grigore Ghica, soția lui Răducanu Rosetti, după moartea căruia s-a căsătorit cu A. Allaux, stabilindu-se în străinătate. În 1876, mișcată de vestea morții lui Costache Negri, pe care-l cunoscuse bine, se adresează celui ce-i fusese dispărutului cel mai bun prieten, lui Alecsandri. Scrisoarea ei prilejuiește acestuia în răspunsul ce i-l trimite una din cele mai vii și mai emoționante, mai calde caracterizări a marelui patriot ce fusese Negri. „*Da* — scria el — *exprimați just efectul produs de această moarte neașteptată: o notă dominantă, o coardă puternică lipsește armoniei Moldovei! Negri era ultimul reprezentant al marilor noștri străbuni, model al tuturor frumoaselor însușiri care fac cinste omenirii. Nobil la înfățișare, nobil la suflet, totdeauna mare prin sentimentele sale, atras totdeauna în chip instinctiv către ceea ce este frumos, drept, măreț...*“ [3]

În genere însă, scrisorile lui Alecsandri sînt impresionante de la prima lor lectură, fie prin bogăția de date noi asupra propriei vieți a scriitorului sau a evenimentelor politice la care el a luat parte, fie prin informațiile asupra proiectelor literare sau elaborării unora din creațiile sale, fie în sfîrșit prin mărturisirea, în momente de mare tensiune, a unor profunde credințe sau prin încercări de a-și defini propria personalitate umană sau artistică, documente de atît de mare importanță pentru cercetătorul literar. Aflați în fața acestei ample și bogate în informații corespondențe, cunoscînd că scriitorul nostru era un om destul de complex și de nuanțat, că în scrisorile către cei mai apropiați chiar avea reticențe, un fel de pudoare a intimității sale sufletești, peste care nu trecea, dezvăluindu-se în întregime numai în relațiile cu foarte puțini, trebuie în primul rînd să vedem care au fost principalii oameni către care s-au

---

[1] Vezi o scrisoare în cuprinsul acestui volum, pp. 182—183.

[2] Vezi scrisorile în cuprinsul acestui volum, pp. 184—186.

[3] Vezi scrisoarea în cuprinsul acestui volum, pp. 23—25. Citatele din scrisorile în limba franceză sînt traduse de noi (G.C.N.).

îndreptat scrisorile acestea, care erau relaţiile reale dintre scriitor şi ei, pentru a înţelege deplin şi cuprinsul, şi nuanţele din cuprinsul scrisorilor şi pentru a aduce în felul acesta pe fiecare cititor la posibilitatea de a aprecia just ştirile furnizate şi sensul lor. Vom trece apoi, în al doilea rînd, să examinăm principalele informaţii pe care ni le oferă această corespondenţă atît pe tărîm istoric, politic şi istoric literar general, cît şi pe tărîmul propriei vieţi şi creaţii a lui Alecsandri. În sfîrşit, vom ajunge, în al treilea rînd, la ceea ce este obiectivul cel mai de seamă, şi anume să descifrăm, pe baza acestor documente unice, adesea insuficient preţuite, care sînt scrisorile, adevărata personalitate a scriitorului, profilul său spiritual şi uman, pe cît posibil mai aproape de ceea ce au fost ele aievea, aşa cum poate nu le-a cunoscut în realitate nimeni, căci noi reconstituim o sinteză din feţele variate pe care el le arăta, intenţionat sau nu, contemporanilor săi — celor mai puţin apropiaţi ca şi celor mai apropiaţi.

Să vedem, aşadar, în primul rînd cine erau principalii corespondenţi ai scriitorului nostru. Din corespondenţa sa ce ni s-a păstrat, cu cele peste o sută de persoane, cea mai interesantă, fie prin cantitatea, fie prin continuitatea, fie prin conţinutul ei, fie prin toate acestea laolaltă este cea cu: Iancu Alecsandri, Paulina Alecsandri, Iancu Brănişteanu, Ion Ghica, Costache Negri, Zulnia Sturdza, Pantazi Ghica, Mihail Kogălniceanu, D. Ollănescu-Ascanio, Al. Papadopol-Calimah şi George Bengescu. [1]

Iancu Alecsandri era fratele său mai mic, cu care scriitorul a fost legat printr-o impresionant de puternică afecţiune reciprocă. Totdeauna scrisorile lor, mărturiile lor despre celălalt sînt pline de cea mai caldă încredere şi preţuire. Niciodată, nimic, nici moşteniri, nici cele mai încurcate situaţii materiale (la un moment dat scriitorul a trebuit să se împrumute cu o mare sumă de bani ca să plătească o datorie a fratelui său) n-au putut umbri aceste exemplare relaţii frăţeşti. În corespondenţa scriitorului către fratele său se oglindesc perfect această afecţiune şi profunda lor încredere reciprocă. De aceea, corespondenţa adresată lui Iancu Alecsandri cuprinde poate cele mai numeroase date istorice inedite din culisele cercurilor conducătoare ale ţării în mijlocul cărora se afla la un moment dat poetul, îndeosebi în perioada căimăcămiei, a Unirii şi a călătoriei făcute de scriitor în Apus, ca ministru de Externe şi ambasador al lui Cuza pentru recunoaşterea actului de la 5—24 ianuarie 1859. Îndeosebi o lungă scrisoare din 20 ianuarie 1859, în care Vasile Alecsandri relatează cu amănunţime fratelui său, aflat la Paris, împrejurările, unele cu totul necunoscute, din cele cîteva zile care au precedat alegerea lui Cuza ca domn al Moldovei, împrejurări în care el, Alecsandri, era mai aproape decît s-a crezut în genere de a fi ales domn, este de o bogăţie de detalii inedite (ce se verifică în ce priveşte autenticitatea), care o fac unul din documentele nepublicate încă cele mai preţioase asupra culiselor alegerii lui Cuza ce au precedat Unirea. Sînt în această corespondenţă cu Iancu Alecsandri numeroase şi detaliile cu un caracter mai personal, dar la fel de interesante fie prin ineditul, fie prin pitorescul, fie prin contribuţia ce o constituie la caracterizarea scriitorului — ceea ce ne face şi mai mult să regretăm că, fără îndoială, un foarte mare număr de epistole din ea s-a pierdut, probabil în mod definitiv. Astfel, într-o scrisoare aflăm un Alecsandri plin de umor, atunci cînd relatează fratelui său, cu ocazia vizitei ce face în 1882 la Felibri, oboseala ce i-o prilejuiesc orele întregi de discursuri şi lecturi pe care le ascultă, mai cu seamă, adaugă el, că *„trebuie să fii politicos şi să zîmbeşti drăgălaş pentru a lăsa să se*

[1] Interesantă de asemenea este şi corespondenţa cu Maria Bogdan, fiica scriitorului, Nicolae Bălcescu, Al. Hurmuzachi, Edouard Grenier şi Iacob Negruzzi, care, fiind publicată în întregime în unele volume sau periodice, nu a mai putut fi reprezentată în acest volum, destinat numai scrisorilor nepublicate vreodată pînă astăzi.

creadă că te amuzi din plin ascultînd limba provensală, din care nu înțelegi o boabă“ [1]. Dar, alături de aceasta, pe aceeași pagină — ceea ce arată măsura, simțul proporțiilor, siguranța observației de care era capabil Alecsandri, echilibrul așa de perfect pe care știa să-l stăpînească — se află o vibrantă caracterizare a lui Mistral, despre care spune că „*este o personalitate marcantă în Provența și ar fi oriunde datorită geniului său poetic*“, urmînd apoi: „*El are o mîndră înfățișare, o frunte înaltă încununată de plete cărunte, surîs atrăgător, un fel de a fi franc și nobil. Ne-am întînit ca și cum ne-am fi cunoscut de 25 de ani și ne-am despărțit buni prieteni.*“ [2] Tot în această corespondență cu fratele său îl aflăm uneori preocupat de cele mai mici amănunte în elaborarea definitivă a cîte unei creații a lui, cum este mai cu seamă cazul cu *Fîntîna Blanduziei*, în legătură cu care se sfătuiește cu fratele său, probabil mai ales pentru a-l distrage de la cumplita suferință fizică și morală pe care i-o pricinuia un cancer la gît ce avea să-l răpună cîteva luni mai tîrziu. Alte scrisori adresate lui Iancu Alecsandri, de asemenea cuprinse în acest volum, ne pun în lumină, în afară de alte amănunte foarte prețioase pentru biografia scriitorului, trăsături deosebit de caracteristice ale personalității lui. Iată-l de pildă arătîndu-se dornic de o viață retrasă, modestă, evitînd marile recepții, marile festivități, chiar dacă erau în cinstea sa. Invitat în 1884 la noi serbări organizate în onoarea sa la Montpellier, el refuză, arătînd într-o scrisoare de la începutul lui mai către fratele lui, că „*toate aceste mari puneri în scenă mă obosesc, iar ovațiile au sfîrșit prin a mă plictisi*“.

Paulina Alecsandri a fost soția lui Alecsandri. Tînără de origine foarte modestă, ea este în 1857 eroina unui roman de dragoste cu poetul, din care acesta la început va voi să evadeze. Născîndu-se însă fiica sa în noiembrie 1857, în acea epocă plină de prejudecăți, cînd el însuși se afla, legănat de succese literare, politice și probabil și mondene, aproape în vîrful scării sociale din patria sa, poetul dovedește o frumusețe de caracter pe care asemenea împrejurări o verifică mai bine ca orice și pe care el nu a dezmințit-o niciodată. El face din Paulina tovarășa lui de viață, o instruiește, călătorește cu ea în străinătate, o prezintă cu timpul pretutindeni, iar pe fiica sa o crește cu cea mai mare grijă și afecțiune. Soția sa, la rîndul ei, care, din cîte se spun și din ce arată unele fotografii de mai tîrziu, pare să fi fost în tinerețe de o frumusețe neobișnuită, chiar dacă probabil nu va fi fost din punctul de vedere al culturii ceea ce Alecsandri visa poate încă pe atunci: o muză, a știut să răsplătească din plin frumosul gest al bărbatului: l-a iubit cu un devotament fără margini, preluînd asupra ei cu multă pricepere toate afacerile gospodărești, dînd poetului liniștea de care el avea nevoie pentru munca sa literară și purtîndu-i necontenit cea mai mare grijă. În această legătură, care a reprezentat baza unui cămin cum nu se putea mai potrivit gusturilor simple ale lui Alecsandri, se află desigur într-o bună măsură secretul rodniciei creatoare atît de îndelungate a scriitorului nostru și al sentimentului de plenitudine, de fericire chiar, în orice caz de seninătate ce l-a însuflețit pînă în preajma morții. [2] Corespondența cu Paulina n-are, este adevărat, un caracter deosebit de profund. De altfel acest caracter se întîlnește rar în scrisorile lui Alecsandri, ca și cum autorul sau n-ar fi vrut să facă efortul de a răscoli universul său lăuntric, sau n-ar fi vrut să-și tulbure seninătatea, sau, în sfîrșit, mai probabil, din discreție, n-ar fi vrut să amestece pe oricine în inti-

---

[1] Vezi scrisoarea în cuprinsul volumului de față, pp. 5—8

[2] O adevărată verificare și confirmare în această privință aduce scrisoarea adresată în 1877 unui nepot cu ocazia căsătoriei acestuia: „... *mai tîrziu te vei convinge că viața în doi, în condiții de cinste și de încredere reciprocă, este tot ce s-a inventat mai bun pe această lume*“.

mitatea lui pe care în genere o ținea ascunsă sub o aparență de ușurință împotriva căreia uneori, către cei foarte apropiați (C. Negri de pildă), protesta cînd i-o luau prea în serios. Scrisorile către Paulina, care încep din 1866 (deși au existat și mai înainte) și continuă pînă la sfîrşitul vieții, cu regularitate în perioadele în care se despărțeau pentru oarecare vreme, sînt bogate mai cu seamă în informații biografice: locuri pe unde colindă scriitorul, oameni pe care îi întîlneşte sau îi vizitează, impresii, mai tîrziu însă chiar informații în legătură cu activitatea sa literară. Ele sînt documente din cele mai prețioase nu numai prin datele concrete ce le furnizează, cît mai cu seamă prin posibilitatea ce o oferă de a caracteriza pe autorul lor: finețea sa, tactul său, capacitatea sa de afecțiune, prețuirea lui nici o clipă pusă în cumpănă pentru afecțiunea și devotamentul acestei femei. Atît de romantică la prima vedere, dar în fond atît de lipsită de romantism, deși de fapt de loc lipsită de poezie, legătura lui Vasile Alecsandri cu Paulina este, în ansamblul ei și prin mijlocirea mărturiei scrisorilor, păstrate de soție cu scumpătate, ca un lucru prețios, una din imaginile cele mai semnificative a ceea ce a fost cu adevărat — simplu și curat — acest om.

I. Brănişteanu era vărul primar (fiul surorii vornicului Alecsandri) al lui Alecsandri. Corespondența cu el, care se ocupa adesea de afacerile financiare ale scriitorului, nu cuprinde decît scrisori din anii 1861—1864. Probabil, foarte multe dintre ele, mai ales cele dintre 1854 și 1861, dar și din alte epoci, s-au pierdut. Scrisorile care au rămas sînt totuși interesante prin datele ce ni le oferă îndeosebi în legătură cu situația materială a scriitorului.

Terminînd cu membrii de familie cu care Alecsandri a avut o corespondență mai susținută sau mai interesantă, trecînd la amicii săi, primul loc desigur îl ocupă corespondența cu Ion Ghica și cu soția acestuia. Scrisorile cunoscute către Alexandrina Ghica, în număr de douăzeci, dintre anii 1860 și 1889, sînt mai puțin interesante. În schimb, corespondența cu Ion Ghica, cuprinzînd 526 scrisori trimise între anii 1842 și 1890, reprezintă fără îndoială, dacă nu cea mai îndelungată, una din cele mai îndelungate corespondențe literare romînești: aproape jumătate de veac. Ea este, în același timp, una din cele mai interesante corespondențe de acest fel ce le avem. Chiar dacă unele dintre scrisori, cîteodată, sînt scurte sau anodine: mici boli, știri despre vreme sau despre recoltă, plictiseli etc., altele răscumpără din plin ceea ce nu dau cele dintîi. Cu un prieten atît de vechi și apropiat (cu Ghica se cunoscuse în 1835 la Paris, locuiseră în aceeași cameră în casa lui Alecsandri, la Iași, cînd acesta venise aici ca profesor la Academia Mihăileană), atît de inteligent, cultivat, spiritual și excelent *causeur*, se înțelege că această corespondență s-a desfășurat ca un adevărat jurnal rezumativ al vieții scriitorului nostru dintre anii indicați, cu întîmplările, visurile, bucuriile, suferințele, luptele și înfrîngerile ei, cu iluziile tinereții, ca și cu seninătatea apusului vieții, cu știri despre mișcarea literară de la *Propășirea* pînă la *Literatorul*, cu prețioase informații despre propria lui operă literară, de la *Istoria unui galbîn* pînă la *Ovidiu*, cum și cu diverse alte date asupra evenimentelor istorice sau politice, unele mai puțin cunoscute, din secolul al XIX-lea. Scrisorile lui Alecsandri către Ghica sînt o mină pentru cercetătorul literar îndeosebi, dar și pentru un istoric. La publicarea integrală a corespondenței lui Alecsandri ele vor constitui pagini documentare, dar și literare din cele mai prețioase.

Există, fără îndoială, mai totdeauna, un anumit fluid care circulă de la o scrisoare la răspunsul ei. Scrisorile către Ghica au, de pildă, ponderea înțeleaptă, uneori finețea în discernarea situațiilor sau în analiza lor, care caracterizau pe cel către care se îndreptau. Scrisorile adresate lui Bălcescu împrumută ceva din înflăcărarea nestinsă

a acestuia: un patos, o căldură, o mare vibrație, pe care poate nicăieri în corespondența lui Alecsandri n-o mai întîlnim. Și acestea toate, învăluind, în cele cîteva scrisori, știri însemnate în legătură cu activitatea, cu năzuințele lui Alecsandri. Poate pentru că reflectarea aceasta reciprocă a spiritului, a mentalității corespondenților prin scrisorile ce și le trimit este o realitate, una din cele mai interesante părți din corespondența lui Alecsandri ar fi fost, dacă ni s-ar fi păstrat în întregime, aceea cu Costache Negri, cel mai stimat, cel mai iubit, cel mai prețuit dintre prietenii săi apropiați. Din păcate, pînă acum nu avem cunoscute decît 23 de scrisori adresate acestui om atît de interesant și de plin de prestigiu în fața întregii sale generații, scrisori dintre anii 1851 și 1876, anul morții lui Negri. Fără îndoială că între ele sînt mari goluri, cum este, de pildă, foarte evident acela dintre 1861 și 1876. Cea mai mare intensitate această corespondență pare a o atinge în anii 1859—1860, anii Unirii și ai luptei pentru consolidarea ei. Scrisorile din această perioadă de schimb mai intens aduc numeroase știri de interes istoric din culisele vieții politice atît de frămîntate și atît de bine cunoscute de acest intim consilier al lui Cuza care era Alecsandri în acești ani. Dar ele mai aduc și cîteva pagini extrem de interesante de dezvăluiri ale intimităților vieții lui interioare, cu care era îndeobște așa de parcimonios, de natură să schimbe pur și simplu opinia obișnuită asupra omului Alecsandri.

Unele din cele mai emoționante scrisori ce le aduce volumul de față sînt fără îndoială acelea adresate de Alecsandri Zulniei Sturdza, sora Elenei și a lui Costache Negri. Scrisorile către Zulnia sînt în număr de șase: una din Palermo, cu data: 8 februarie 1847; una din Napoli, cu data : 2 aprilie 1847; alte două din Iași, din august și decembrie 1847; o a cincea de la Hangu, din aprilie 1848; alta din noiembrie 1848, de la Paris. Interesantă prin informațiile și caracterizările pe care le face în legătură cu mișcarea din martie 1848 de la Iași este scrisoarea ce o trimite Alecsandri Zulniei Sturdza în timpul scurtului său popas de cîteva zile la Hangu, înainte de a trece munții în Transilvania. Neîndoielnic însă că cele mai mișcătoare, cele mai vibrante și mai bogate în fapte noi dintre scrisorile către Zulnia sînt cele două scrisori de la Palermo și Napoli, din 1847. Sînt epistole scrise din preajma Elenei Negri, din acea călătorie plină de farmec, pasiune și dramatism, începută la Veneția și încheiată așa de tragic în fața Constantinopolului. După publicarea acum un deceniu și ceva a jurnalului absolut necunoscut pînă atunci, în care Alecsandri consemnase itinerariul sentimental și geografic al acestei romantice iubiri, scrisorile de la Palermo și Napoli sînt documentele cele mai însemnate ce le avem asupra acestei epoci din viața lui, cu atît mai prețioase cu cît în această parte dinspre sfîrșit a călătoriei sale împreună cu Elena Negri, însemnările din jurnal sînt mult mai scurte, mai uscate, mai lipsite de detalii decît în prima parte. Aceste două scrisori deschid perspective absolut inedite atît în ce privește suferințele Elenei Negri, cît și în ce privește vicisitudinile tragicei lor călătorii comune.

Informații prețioase mai cu seamă asupra stărilor sufletești ale scriitorului, asupra dispoziției lui în raport cu diferite persoane și evenimente în perioada domniei lui Cuza și în primii ani ce i-au urmat aflăm în scrisorile adresate de Alecsandri lui Pantazi Ghica, fratele mai mic al lui Ion Ghica, scrisori din care cele mai interesante sînt cuprinse în volumul de față. Iată-l pe Alecsandri făcînd, de pildă, într-o scrisoare către Pantazi Ghica, elogiul lui Millo și cerînd pentru acesta solicitudinea la care acest mare actor avea dreptul. Iată-l în alta, în care ironizează cu destulă cruzime „garda civilă“, pe care n-o va ierta nici Caragiale un deceniu mai tîrziu, făcînd elogiul comediei cu tendință, a comediei în care viciile societății sînt flagelate, stigmatizate cu o profundă indignare și cu cea mai strălucită vervă. Iată-l, într-o alta, doi ani după

mişeleasca detronare a lui Cuza, arătînd că refuză demonstrativ scaunul de deputat pe care i-l oferiseră alegătorii din judeţul Roman, alegîndu-l fără ca el să-şi fi pus candidatura.[1] Sau, iată-l în sfîrşit, aşa cum îl întîlnim adesea, împletind un gînd melancolic ce-l copleşeşte o clipă cu un surîs ştrengăresc care înlătură norul de mai înainte, dar nu pentru că este un nepăsător, un nestatornic sau un om care sacrifică orice pentru a nu lăsa nespus un cuvînt de spirit, ci pentru că el este, încă dinainte de a fi îmbătrînit, un om care a cucerit seninătatea şi care, nu mai puţin, are decenţa intimităţii sale şi preferă să acopere cu o glumă fărîma de mărturisire ce-i va fi scăpat către cineva. Aşa este în începutul scrisorii către acelaşi Pantazi Ghica din 5 iulie 1860, unde, după o asemenea alunecare melancolică, începe un citat latinesc în evidentă legătură cu contextul: *„Iubite Pantazi* — scria el — *Scrisoarea d-tale din 20 iunie venind să mă viziteze braţ la braţ cu domnul* Păcală [2] *în acest colţişor de lume în care locuiesc a început să vorbească de una şi alta cu spirit şi să-mi atragă atenţia spre o stare de lucruri cu totul ştearsă din mintea mea.* Ille ego qui quondam..." [3] Dar după aceste patru cuvinte întrerupe citatul, continuînd glumeţ, bucuros că a aflat o ieşire elegantă din această mărturisire uşor melancolică şi prea personală, prea intimă, pe care nu vrea să o continue: *„e latineşte* — zice el — *dar linişteşte-te, am uitat restul"*.

Interesante sînt şi scrisorile către Kogălniceanu, Odobescu, Ollănescu şi Papadopol-Calimah. Îndeosebi cele către Ollănescu aduc contribuţii foarte interesante din ultimul deceniu de viaţă al lui Alecsandri în legătură atît cu creaţia dramatică a acestuia, cît şi cu mişcarea teatrală romînească în general. Iar odată, în 1880, primind o scrisoare ce i-o trimisese Ollănescu-Ascanio din Constantinopol, în sufletul lui Alecsandri se deşteaptă deodată vechi amintiri, puternice, copleşitoare. El fusese la Constantinopol în mai multe rînduri: în 1845, curînd după ce începuse dragostea lui cu Elena Negri; în 1846, cînd se afla în drum spre Veneţia, locul de întîlnire cu iubita sa; în 1847, cînd pe vaporul ce-i aducea spre ţară, în faţa Cornului de Aur, Elena Negri îi murise în braţe; în 1849, apoi în 1855, cînd făcuse călătoria în Crimeea. De la ultima călătorie trecuseră 25 de ani, de la cea dintîi cu zece mai mult. Era de atunci o viaţă de om! Şi scriitorul retrăia desigur intens sentimentele variate ce le încercase în diferitele sale călătorii în feericul oraş de pe malul Bosforului, sezisa imensitatea timpului trecut de atunci, ireversibilitatea lui şi apăsătoarea apropiere a călătoriei din urmă, de care-şi dădea seama că nu-l mai pot despărţi prea mulţi ani. Sub stăpînirea acestor sentimente, care nu devin însă la Alecsandri niciodată chinuitoare, căci generozitatea sa, sufletul său mare află totdeauna o compensaţie într-un gînd luminos, el ia condeiul şi răspunde lui Ollănescu printr-o scrisoare care începe cu aceste rînduri în care melancolia se împleteşte cu seninătatea, aproape cu bucuria, ca lacrima cu un surîs: *„Iubite Ollănescu, Multe suvenire încîntătoare au deşteptat în mine scrisoarea şi mai ales poezia ce mi-ai trimis de pe malurile Bosforului.* Et ego in Arcadia fui! *Însă şirul anilor s-a lungit de atuncea şi aceasta mă întristează. Am ajuns ca o veche corabie părăsită în port, nemaiputînd brăzdui valurile mărilor depărtate şi văzînd vasele tinere luîndu-şi zborul pe umeda cîmpie. Privesc cu înduioşare la juna generaţie care mă urmează şi mă mîngîie oarecum de părăsirea frumoasei tinereţi cînd ochiul meu se prinde de un tînăr cu inimă, cu talent şi cu entuziasm. Ştiu emoţiunile plăcute ce el e menit să simtă şi îl fericesc din fundul inimei."* [4]

[1] Vezi scrisorile respective în cuprinsul volumului de faţă, pp. 166—178.
[2] *Păcală* — revistă umoristică pe care o scotea în vremea aceea Pantazi Ghica.
[3] Vezi contextul în întregime în scrisoarea aflată în cuprinsul volumului de faţă, pp. 166—168.
[4] Vezi scrisoarea în cuprinsul volumului de faţă, pp. 201—202.

Sau ce emoționantă este scrisoarea din 1886 către Kogălniceanu, ce emoționantă și plină de semnificații pentru definirea generoasei, nobilei personalități umane a lui Alecsandri! Kogălniceanu era vechiul prieten din copilărie, de cînd aveau șase, șapte, opt ani fiecare, elevi ai lui Gherman Vida, în casa vornicului Alecsandri, apoi la Cuénim, mai tîrziu tovarăși de luptă la *Dacia literară*, la *Propășirea*, pentru edificarea unui teatru romînesc, tovarăși de luptă de asemenea la 1848, în preajma lui 1859, pentru Unire și în alte împrejurări. Uneori fuseseră și perioade de răceală între ei, fără ca relațiile să fi fost însă vreodată cu adevărat rupte. Kogălniceanu nu fusese niciodată pentru Alecsandri prietenul care fusese Costache Negri sau Ion Ghica, poate și pentru că avea rezerve asupra unora din trăsăturile omenești de caracter ale vechiului său tovarăș de luptă. Dar cînd, în 1886, la Paris fiind, află că Kogălniceanu, bătrîn, singur, învins într-o luptă politică, părăsit de prieteni, dezamăgit și bolnav, s-a retras să-și macine singur durerea pe malul mării, la Constanța, Alecsandri îi scrie imediat, cu o căldură, cu o prietenie, cu o vibrație în care simți o inimă lipsită de ascunzișuri, capabilă de cele mai frumoase sentimente și inițiative. „*Iubite Cogălnicene* — scria el cu această ocazie. *O scrisoare a lui Papadopulo-Calimah mă înștiințează că te afli la Constanța bolnav și mîhnit. Această veste m-a întristat cu atît mai mult că puțini sînt rămași din generația noastră și ar fi cu drept ca Dumnezeu să-i scutească de orice suferinți. Destul au fost ei strădănuiți în luptele țării pentru ca la bătrînețe să se bucure de zile bune și de o liniște deplină. Ai lucrat o viață întreagă în apărarea drepturilor Romîniei, te-ai purtat cît un viteaz neobosit în împrejurările cele grele ale ei, ai meritul prin fapte însemnate să te bucuri de rodul ostenelilor și însă iată-te pe malul Mării Negre, singur, suferitor, amărît de nepăsarea egoistă a generației ce a venit după noi. Eu, contimporanul tău, amicul tău din copilărie, nu pot să te știu astfel, părăsit pe țărmurile unde a fost aruncat Ovidiu cu două mii de ani mai înainte, fără a mă simți adînc mișcat în sufletul meu. Vin cu brațele deschise, nu în sperare de a te mîngîia, dar în dorință de a te strînge la piept și de a-ți zice: «nu te descuraja, fii bărbat în fața împrejurărilor supărătoare. Vei ieși din această criză, cum ai mai ieșit din altele, voinic, sănătos, cu toate darurile de care ești înzestrat...»*“ [1]

Al. Papadopol-Calimah era de asemenea un vechi cunoscut al lui Alecsandri, căci fusese colaborator la *Romînia literară* și ministrul lui Cuza, numărîndu-se — ca un om de caracter — printre credincioșii acestuia și după abdicarea lui silită. Dar simple cunoștințe rămăseseră multă vreme, pînă cînd împrejurări încă neclarificate, poate întîlnirile la sesiunile Academiei, îi apropie încet-încet. Așa începe abia în 1879 corespondența, care din 1882, mai cu seamă din 1883, devine foarte regulată și intensă, aducînd 161 de scrisori pînă în 15 iunie 1890, data ultimei scrisori a poetului. Corespondența cu Papadopol-Calimah, foarte diversă, aduce prețioase informații politice și literare, aprecieri asupra oamenilor și împrejurărilor, proiecte și speranțe, mărturisiri cu inima deschisă, pe care Alecsandri nu și le îngăduia cu oricine. Este o imagine vie a vieții de familie și de lucru a poetului din ultimii săi zece ani de viață, dar și a melancoliilor ce-l năpădeau din cînd în cînd în această perioadă.

Ultimul, în ordine cronologică, din corespondenții mai însemnați ai lui Vasile Alecsandri a fost George Bengescu, diplomat romîn, autor a numeroase lucrări istorice și istoric-literare, cunoscut îndeosebi pentru lucrarea sa devenită clasică, o bibliografie a operelor lui Voltaire în patru mari volume, publicată în Franța. Om serios, cultivat, crescut de mic într-o profundă admirație pentru Alecsandri și opera sa, Bengescu se

[1] Vezi scrisoarea în cuprinsul volumului de față, p. 181.

apropie şi cunoaşte mai îndeaproape pe scriitor atunci cînd, el fiind secretar al legaţiei Romîniei de la Paris, acesta este numit, în 1885, ministru al ţării noastre acolo. Se pare că vechea admiraţie pentru poet s-a dublat curînd de o puternică admiraţie plină de respect pentru om, ceea ce a făcut ca în chestiunile de serviciu colaborarea să nu prezinte niciodată nemulţumiri, iar în relaţiile personale să se ajungă — atît cît o îngăduia diferenţa de vîrstă — la o adevărată prietenie. Atunci cînd unul din ei pleca de la Paris în concediu, relaţiile se menţineau printr-o susţinută corespondenţă. Sînt în total 125 de scrisori, toate în limba franceză, scrise între februarie 1885 şi 30 iulie 1890 (ultima scrisoare ce o cunoaştem din cele scrise de Alecsandri în viaţa sa). Ele cuprind o bogată sursă de informaţii în special în domeniul politicii şi al diplomaţiei, dar uneori cu mişcătoare tablouri de idilă familială scumpe poetului, din cei din urmă cinci ani de viaţă ai acestuia, şi chiar cu unele informaţii literare preţioase.

După această trecere în revistă a principalelor persoane cărora Alecsandri le-a adresat scrisori, urmează să examinăm, aşa cum ne-am propus, în ce constă importanţa corespondenţei poetului, să ne dăm astfel seama în ce stă valoarea acestui volum şi să apreciem în mod concret contribuţia sa la cunoaşterea acestui tezaur de informaţii care este corespondenţa scriitorului nostru în întregimea ei.

În primul rînd, scrisorile cuprinse în volumul acesta, ca întreaga corespondenţă a lui Alecsandri, furnizează numeroase informaţii politice şi chiar istorice generale. Date asupra împrejurărilor, oamenilor şi atitudinilor acestor oameni în momente atît de însemnate ca acelea ale domniei lui Mihail Sturza, mişcării revoluţionare de la 1848, refugiului trecător de la Cernăuţi, exilului la Paris şi Constantinopol, ale domniei lui Grigore Ghica, ale frămîntărilor premergătoare Unirii, ale Unirii înseşi şi ale luptei pentru consolidarea acestei Uniri sînt evocate uneori în perspectiva timpului scurs. Alteori — cele mai adesea — sînt însă înregistrate pe loc, aşa cum îi apăreau scriitorului în calitate de martor ocular. Informaţiile acestea sînt fireşte foarte depărtate unele de altele în timp — de la 1842 pînă la 1890 — foarte diverse în ce priveşte conţinutul şi foarte deosebite în ce priveşte importanţa lor. Într-o scrisoare din 1842 către Ghica găsim, de pildă, cu date precise şi nume proprii, mărturii preţioase în legătură cu starea de spirit foarte agitată a maselor ţărăneşti, profund nemulţumite şi gata să se răscoale. Într-o altă scrisoare din timpul exilului de la Paris, scriitorul este indignat şi „*dezgustat de politica negustorească a Franţei*“, dar, totdeodată, nu mai puţin atent observator şi preţios martor pentru viitor cînd declara în legătură cu aceasta că: „*Interesul pecuniar domină într-atît majoritatea inimilor, încît la bursă valoarea acţiunilor creşte pe măsură ce scade interesul pentru chestiunea libertăţilor europene*“ [1]. În alta, foarte amplă, din 20 ianuarie 1859, deja amintită, dă informaţii inedite şi altfel în cea mai mare parte necunoscute în legătură cu o sumă de amănunte ale evenimentelor ce au precedat alegerea lui Cuza ca domn în Moldova. În altele, sînt informaţii şi aprecieri asupra vieţii politice a diferitelor ţări străine, cum şi asupra situaţiei politice internaţionale. Alteori, scrisorile lui Alecsandri ne pun la dispoziţie informaţii interesante în legătură cu felul de viaţă de acum o sută, o sută şi ceva de ani din ţara noastră. Ghica, în una din „scrisorile“ lui către Alecsandri, ne relatează cu mult pitoresc un drum de la Bucureşti la Iaşi în epoca dinaintea construirii căilor ferate. Fără pitorescul lui Ghica, pentru că el ne dă asemenea informaţii absolut întîmplător, aflăm din scrisorile lui Alecsandri că în prima jumătate a secolului al XIX-lea şi ceva după

[1] Ms. 803, f. 23 v.

aceea, cine voia să călătorească ceva mai comod din apusul Europei la Iaşi, pentru a evita obositorul drum de cîteva zile cu trăsura sau diligenţa prin Lemberg, lua vaporul pe Dunăre de la Viena pînă la Galaţi şi numai de acolo călătorea cu caleaşca. Ba uneori, cînd praful sau apele erau prea mari, de la Iaşi spre Bucureşti se mergea prin Galaţi; de acolo se lua vaporul pentru Giurgiu şi apoi trăsura pînă la Bucureşti.

Fireşte, foarte interesante sînt şi datele asupra politicii Franţei, asupra relaţiilor acestei ţări cu ţara noastră, îndeosebi în perioada 1859—1866 şi 1885—1890. Nelipsite de interes sînt chiar şi ecourile, din această corespondenţă, ale intrigilor ce se ţeseau pentru ocuparea postului de ministru plenipotenţiar ce-l ocupa Alecsandri.

Corespondenţa aceasta aduce apoi, în al doilea rînd, unele foarte interesante date noi sau caracterizări, chiar dacă uneori subiective, privitoare la unele persoane din viaţa publică romînească: Negri, Kogălniceanu, Bolintineanu, Ion Ghica, G. Bibescu, fiul fostului domnitor şi multă vreme aspirant la tron, Baligot, Bălăceanu etc. Unii uitaţi, cum este D. Rallet, sînt puşi, prin informaţiile ce le căpătăm, la locul de frunte ce l-au ocupat. Succesele din epoca aceea a unor mari artişti romîni în străinătate sînt de asemenea consemnate.

Parcurgînd cu luare-aminte această corespondenţă, izbuteşti, în al treilea rînd, să scoţi nenumărate date noi cu privire la propria biografie a poetului. Datele scrisorilor sale, cu indicarea localităţii din care sînt expediate, sînt un preţios itinerar şi totdeodată o contribuţie însemnată la cronologia vieţii sale, fără să mai vorbim de nenumăratele evenimente de familie sau personale pe care le consemnă. Uneori o scrisoare — cum este una către Ollănescu, aflat pe atunci la Atena — dă indicaţii despre vechi popasuri ale lui pe meleagurile Greciei, a căror cercetare de către poet altfel nu era absolut sigură. Nu mai vorbim de aşa de preţioasa scrisoare către Ubicini de prin 1856 — 57 (prima ei filă, pe care se afla probabil data, lipseşte), păstrată în ms. 3370, care chiar dacă are un caracter autobiografic — cine ştie în ce scop — tot o scrisoare rămîne şi care, dacă nu ne dă foarte multe date calendaristice noi privind pe poet direct, ne dă în schimb foarte utile impresii şi aprecieri ale scriitorului, servind a-i completa deci nu numai biografia propriu-zisă, ci şi ceea ce am putea numi biografia sa spirituală.

În sfîrşit, pe această linie a vieţii politice, corespondenţa lui Alecsandri ne aduce foarte interesante contribuţii în legătură nu numai cu viaţa particulară a scriitorului, dar cu viaţa sa publică şi cu activitatea sa politică. Fireşte, într-o bună măsură, aceste date pot fi considerate tot ca nişte contribuţii la biografia scriitorului, însă contribuţii la o parte specială din această biografie şi, netăgăduit, scrisorile lui sînt foarte valoroase pe această linie. Astfel avem: informaţii în legătură cu participarea lui la mişcarea de la 1848 din Moldova, în faimoasa scrisoare către Ubicini, dar şi în altele, cum e aceea către Zulnia Sturdza, cuprinsă în volumul de faţă, scrisă chiar în epoca respectivă [1], nu un deceniu mai tîrziu ca cealaltă; informaţii în legătură cu unele acţiuni politice şi unele impresii pe această linie din epoca exilului; informaţii asupra rolului său în perioada Unirii şi a călătoriei făcute în Apus pentru recunoaşterea acesteia. Există între manuscrisele lui un text autograf, probabil un bruion al unei scrisori oficiale, prin care, întors din călătoria din Apus, în iulie 1859, ţinînd seamă că în lipsa lui se schimbaseră mai multe guverne fără ca el să fi fost schimbat din demnitatea de ministru de Externe datorită faptului că se afla în acea misiune extraordinară, scriitorul îşi dă demisia din acest post, lucru ce nu s-ar putea şti altfel şi de natură a ne

[1] Vezi pp. 236—238.

confirma un Alecsandri neahtiat de onoruri și demnități — după cum vom mai constata de altfel — ci dimpotrivă. Un mare număr din scrisorile lui Alecsandri ne oferă apoi știri în legătură cu activitatea sa în timpul domniei lui Cuza, cu unele misiuni secrete ce i s-au încredințat în 1861 și 1863 de către domnitor. Altele ne informează despre intensa activitate de conferențiar a lui Alecsandri prin orașele Moldovei (Bîrlad, Piatra-Neamț, Iași, Galați, Botoșani) în toamna anului 1877, în vederea strîngerii de fonduri pentru îngrijirea răniților [1], amănunte semnificative și prin aceea că ne comunică lipsa de organizare a statului în această privință, apelînd la particulari pentru strîngerea unor astfel de fonduri, spontaneitatea cu care s-a produs și amploarea pe care a luat-o acțiunea scriitorului și, în sfîrșit, mărturia marii popularități de care se bucura el, dacă ținem seama de afluența la aceste conferințe și de strălucitele primiri de către mase însuflețite ce i se făceau în toate orașele în care sosea.

În această corespondență, de asemenea, putem urmări diversele refuzuri ale lui Alecsandri de a primi unele misiuni în străinătate sau de a fi ales deputat sau senator în diferite momente, cum și împrejurările în care acceptă uneori asemenea situații.

În sfîrșit, prin parcurgerea scrisorilor lui Alecsandri căpătăm un material bogat și interesant pentru a defini acea parte din biografia lui care aruncă o umbră într-o viață în linii mari deosebit de luminoasă și anume: relațiile sale cu familia regală. Problema aceasta, firește, nu poate fi lămurită în întreaga ei complexitate acum, aici, ea cerînd un spațiu mai larg, totuși nu e lipsit de interes să reținem că, spre satisfacția noastră, scriitorul nu ne apare nici ca un curtean oportunist, nici ca un ambițios dornic de parvenire, cu atît mai puțin ca un om care-și pierdea libertatea spiritului său critic din cauza acestor relații, pe care se vede în mod evident că palatul le cultiva îndeosebi și nu fără intenții. Ce interesant este totuși, de pildă, pentru a vedea că aceste relații nu putuseră altera nici credințele, nici gusturile sale simple, nici caracterul său, pasajul dintr-o scrisoare din 1878, în care e vorba de ridicarea unei statui lui Ștefan cel Mare la Iași, în comitetul de inițiativă al căreia scriitorul se afla, pasaj în care el făcea o serie de propuneri, adăugînd că dorește să se facă *„toate acestea în afară de amestecul guvernului și chiar al lui vodă, temîndu-mă ca m. sa să nu propuie de a se face comanda vreunui artist din Berlin“*. Și, de asemenea, ce prețioasă este, pe aceeași linie, mărturisirea lui din octombrie 1887, comparînd casa lui, într-adevăr și fără această comparație îndeajuns de modestă, cu castelul Peleș, unde se afla: *„Sărmanul bordei! Mult e drăgălaș, chiar pus în comparație cu castelurile cele mai feerice! În el mă simt ca într-un calup potrivit cu talia și gusturile mele; în el am lucrat pe* Despot — Fîntîna Blanduziei — Ovidiu — Pastelurile — Legendele — Dumbrava Roșie *etc., și sînt doar legat de zidurile lui prin numeroase suveniri, scumpe inimii mele. Aice duc o viață cît se poate de plăcută, într-un lux regal, în compania cea mai strălucită... dar vorba ceea: apa la matcă și romînul la ceapă“*. Se înțelege, cu aceste două citate ar fi o greșeală să considerăm rezolvată complexa și delicata problemă a relațiilor dintre Alexandri și familia regală, dar ele sînt elocvente pentru aspectele neașteptate ce le poate oferi această corespondență și în lămurirea ei.

Este mai presus de orice îndoială că informațiile cele mai însemnate și cele mai valoroase pe care le vom căuta și le vom afla în aceste scrisori sînt mai cu seamă cele cu caracter literar. Într-adevăr, și din acest punct de vedere scrisorile lui Alecsandri constituie o nesecată mină.

---

[1] Vezi îndeosebi scrisorile către Lucie Duca în cuprinsul volumului de față, pp. 42—45.

Informaţiile de natura aceasta pot fi grupate în mai multe categorii. Am putea aşeza în primul rînd pe cele privitoare la fenomenele mai largi ale epocii: curente literare, reviste, orientări din diversele perioade străbătute de scriitor, uneori cu aprecierile lui asupra acestora. Aşa sînt ştirile şi impresiile lui Alecsandri despre *Propăşirea*, cu intenţia ca revista să fie continuată după suprimarea ei, eventual la Bucureşti, despre încercarea neizbutită cu o revistă munteană: *Săptămîna*, cam în aceeaşi vreme, despre *Magazin istoric pentru Dacia*, care pare că trebuia să apară mai înainte, despre *Romînia literară*, cu încercarea din 1852 şi cea din 1855, cu informaţii inedite asupra intenţiilor lui Alecsandri în această privinţă în preajma suprimării ei, despre o încercare a lui Ion Ghica de a scoate prin 1871 — paralel şi în concurenţă cu *Convorbiri literare* — o revistă literară căreia el îi asigură întreg sprijinul său [1], despre chipul deosebit de favorabil în care era apreciată literatura rusă în Franţa pe la 1888, despre teatrul romînesc, despre *Bucovina* lui Hurmuzachi, despre *Revista contemporană* sau despre *Literatorul*, despre tendinţele lingvistice ale etimologiştilor, despre rostul unei anumite, totuşi moderate, insistenţe, în unele scrieri literare din perioada 1840—1862, asupra latinităţii noastre, insistenţă pe care mai tîrziu o considera de prisos şi de aceea o dezaproba etc.

Interesante sînt de asemenea ştirile ce ar putea fi aşezate într-un al doilea compartiment, anume acela despre unii scriitori sau opere contemporane lui Alecsandri, uneori punînd într-o lumină nouă sau măcar mai vie relaţiile sale, directe sau indirecte, cu confraţii săi literari. Cu aceştia îl putem afla cîteodată pe Alecsandri pe o poziţie de dezaprobare, dar niciodată de invidie. Despre Russo are totdeauna cuvintele cele mai elogioase, revenind în mai multe rînduri în favoarea acestuia — şi desigur de perfectă bună-credinţă — atunci cînd contemporanii şi cercetătorii atribuiau aproape unanim şi fără reticenţe *Cîntarea Romîniei* lui N. Bălcescu. Faţă de Heliade, ale cărui atitudine şi scrieri politice din timpul exilului de după 1848 le ironizează [2], în alte ocazii, mai tîrziu, are o deosebită apreciere pentru vastele sale cunoştinţe, proiectînd chiar să scrie împreună cu acesta o gramatică sau măcar un proiect de ortografie. Grigore Alexandrescu e preţuit de la început, şi un sfert de veac mai tîrziu el îşi aminteşte cu vibraţie de *„atîtea versuri frumoase, atîtea fabule pline de spirit şi mai cu seamă admirabilul* An 1840" al acestuia. În 1885, la moartea lui, într-o scrisoare către I. Negruzzi, îi face lui Grigore Alexandrescu un întristat şi fără rezerve elogiu literar. Puţin mai tîrziu, într-o scrisoare către Ion Ghica, el spunea la fel de plin de recunoaştere pentru marile merite ale acestuia: *„Cît priveşte scrisoarea pe care vrei să mi-o scrii cu privire la Alexandrescu, o aprob din toată inima. Este timpul să se facă dreptate bietului nostru prieten care era mult mai mare poet decît alţii cărora li s-au înălţat statui.*" Iar o lună mai tîrziu, la 22 februarie 1886, el revenea asupra aceleiaşi chestiuni, după ce citise manuscrisul „scrisorii" amicului său despre marele fabulist, mărturisind tristeţea ce-l copleşise în faţa părăsirii şi uitării în care trăise Grigore Alexandrescu ultimii 25 de ani de viaţă: *„Această uitare a noii generaţii pentru autorul atîtor poezii frumoase e de natură să trezească gînduri triste... Dar nimic nu se pierde în lume — aceasta e cea mai*

[1] Iată programul acestei reviste proiectate, aşa cum îl formula Alecsandri într-o scrisoare a sa către Ion Ghica: *„Reacţiune împotriva prostului gust literar de astăzi, răspîndirea ideilor sănătoase şi practice din domeniul problemelor sociale, popularizarea cunoştinţelor folositoare şi a descoperirilor ştiinţifice cărora secolul nostru le datoreşte măreţia... şi în sfîrşit şi mai cu seamă* vade retro *politicei de clopotniţă, polemicelor meschine şi atacurilor personale, care irită, dezgustă şi discreditează. Iată programul nostru!*" Scrisoarea se află în cuprinsul volumului de faţă, pp. 84—86.

[2] Vezi scrisoarea către Ion Ghica din cuprinsul volumului de faţă, pp. 58—60.

profundă convingere a mea. Va veni o zi în care numele lui Alexandrescu se va așeza de la sine la locul de frunte ce-i va fi hărăzit de către bunul-simț public, atunci cînd negustorii vor fi alungați din templu." [1] Bolintineanu, căruia îi vedea unele scăderi, este numit, la un moment dat, cînd e vorba de apreciat în bloc meritele lui, fără reticență „*poetul cel mai poet din Valahia*". Omul acesta, în scrisorile căruia găsim foarte puține informații despre lecturile lui, la prima vedere putîndu-ne părea foarte dezinteresat de creația altora, se dovedește, datorită unor scrisori, mai informat, mai atent, mai „la curent" decît alții. Iată-l, de pildă, cunoscînd și apreciind romanul *Ciocoii vechi și noi* al lui Filimon (pe care poate îl cunoscuse și personal în anii apropierii sale de *Revista romînă)* și îndemnîndu-l în 1880 pe Ion Ghica să evoce figura plină de pitoresc a acestuia (și Ghica a răspuns, ca de foarte multe ori, sugestiei amicului său), considerînd că autorul *Ciocoilor vechi „e un excelent subiect de scrisoare care ți-ar da prilejul să vorbești despre meritele literare ale romanului său, aruncînd totdeodată o ochire retrospectivă asupra epocii în care a trăit acest nefericit de Filimon.*" [2] Sau iată-l pe acest „descoperitor" și valorificator al folclorului, cu cîtă nobilă obiectivitate, în mod spontan, fără să fie determinat de nici o împrejurare specială, ci numai de pornirea lăuntrică a omului cinstit de-a face cît mai luminos adevărul, elogiază figura lui Anton Pann (care putea fi considerat un „concurent" al său) într-un articol însoțit de o amplă culegere din opera acestuia, publicat în *Convorbiri literare*, scriind cu acest prilej, în 1872, plin de cald și sincer entuziasm lui Iacob Negruzzi: „*Eu unul doresc ca foaia ce redigi să facă parte dreaptă acelui autor care a consacrat mulți ani pentru scăparea de uitare a proverbelor noastre.* Povestea vorbii *e un monument național, o carte prețioasă, pe care fiecare din noi trebuie să o avem în bibliotecă și pe care adeseori vom avea nevoie a o consulta.*" [3]

Deosebit de interesante sînt informațiile ce ni le oferă această vastă corespondență și în ce privește atitudinea lui Alecsandri față de scriitorii sau artiștii mai tineri. Petrino, Carol Scrob, Macedonski chiar, căruia într-o scrisoare posterioară atacurilor acestuia contra lui Alecsandri îi recunoaște merite, N. Gane, Iacob Negruzzi, Ianov, Iosif Vulcan și mulți alții sînt încurajați, în orice caz, atunci cînd încercările lor erau modeste, tratați cu bunăvoință, îndemnați să persevereze, să citească mult, să muncească pentru desăvîrșire. Sculptorul Valbudea, tînăr bursier la Paris pe vremea cînd Alecsandri era ministru plenipotențiar, îl impresionează prin posibilitățile ce le arăta, și scriitorul, din proprie inițiativă, fără nici o intervenție din afară, se luptă cu autoritățile de la București pentru a-i prelungi bursa, deci studiile în Franța. Interesant este că în relațiile acestea, deși — după cum ne relatează îndeosebi Panu, dar nu numai el — el era primit pretutindeni în cercurile literare ca un oaspe de onoare, Alecsandri avea cu cei tineri o atitudine amicală, firească, sincer de confrate și deosebit de prevenitoare, străduindu-se totdeauna să nu lase impresia că se așază mai presus de ei, oricît de tineri ar fi fost. „*Iubite Negruzzi* — scria el în octombrie 1875 — *d-ra Matilda Cugler mi-a trimis volumul poeziilor sale; aș dori să răspund la această amabilitate prin o politețe uzitată între autori: nu cunosc însă adresa d-sale. Vă rog dar să-mi indicați chipul cel mai sigur de a-i trimite colecția mea de poezii.*" [4] Cinci ani mai tîrziu, către același: „*Plec mîine la București, de unde aș vroi să trimit d-lui Creangă colecția operelor mele, cerută de d-lui. Nu-i cunosc însă adresa. Te rog să ai bunătatea a mi-o însemna pe o bucată de hîrtie și a mi-o expedia...*" [5]

---

[1] Vezi scrisoarea în cuprinsul volumului de față, p. 149—151.
[2] Vezi în cuprinsul acestui volum scrisoarea către Ion Ghica din 7 mai 1880, pp. 92—93.
[3] V. Alecsandri, *Scrisori*, București, 1904, pp. 59.
[4] *Id.*, p. 78.
[5] *Id.*, p. 118

De mare preț sînt și cele cîteva indicații pe care ni le pune la dispoziție această corespondență cu privire la atitudinea scriitorului față de cei mai de seamă reprezentanți, alături de Creangă, ai generației de scriitori tineri în raport cu el, față de Eminescu și Caragiale. În ce privește pe Eminescu, lăsăm la o parte așa de cunoscuta conferință ținută la Ateneu, în 1883, menită a contribui la strîngerea fondurilor pentru îngrijirea sănătății poetului bolnav, ale cărei rezultate materiale fac ca Alecsandri să fi contribuit infinit mai concret și mai substanțial în această ocazie decît atîția latifundiari din fruntea conservatorilor și junimiștilor, care folosiseră fără cruțare munca fostului prim-redactor al *Timpului*. Lăsăm de asemenea la o parte un ajutor direct pe care Alecsandri îl trimite autorului *Epigonilor*, atît de discret că n-am fi știut niciodată de el dacă Eminescu nu l-ar fi pomenit într-o scrisoare către Veronica Micle, în care dă și cîteva prețioase indicații privitor la natura relațiilor dintre ei și la sincera admirație ce autorul *Luceafărului* o nutrea față de înaintașul său pînă în ultimii ani ai vieții sale. [1] Reținem însă că această corespondență urmărește cu interes evoluția bolii tînărului său confrate și salută cu entuziasm inițiativa de a se publica poeziile acestuia, „*unul din adevărații poeți ai Romîniei*".

În ce-l privește pe Caragiale, informațiile produse de parcurgerea scrisorilor sînt poate și mai interesante. Într-adevăr, se cunoaște tradiția ce s-a perpetuat despre unele antagonisme între aceste două mari figuri ale teatrului romînesc, despre o anumită invidie a lui Alecsandri față de tînărul său „concurent". Problema relațiilor pe toate planurile — și între ei ca oameni, și între operele lor — rămîne încă deschisă și fără îndoială oferă unul din subiectele cele mai pasionante istoricilor noștri literari. Aici, în acest cadru, nu ne revine decît obligația de a semnala că scrisorile lui Alecsandri oferă interesant material necunoscut în această privință și de a da cîteva pilde care să ilustreze atitudinea plină de solicitudine și de recunoaștere a meritelor din partea bătrînului scriitor față de tînărul său confrate și continuator. Lăsăm și aici la o parte faptele consemnate de tradiție: rolul pozitiv jucat de Alecsandri în 1878, prin intervenția pe lîngă Ghica, pe atunci director al Teatrului Național, ca *O noapte furtunoasă*, inițial respinsă, să fie totuși jucată de teatru, apoi în 1885, ca președinte al comisiei care a premiat *D-ale carnavalului*. Este adevărat că în această corespondență se găsește undeva exprimată credința că o piesă a lui Negruzzi, pe care nu o citise, „*trebuie să fie piesă nimerită de vreme ce te-ai lepădat de colaboratorul* Hatmanului Baltag", în care este o notă indirect negativă la adresa lui Caragiale — poate în bună măsură convențională, ca să afle din politețe lui Negruzzi o scuză pentru eșecul cu *Hatmanul Baltag*. Dar din alte locuri reies și alte lucruri. Astfel, despre *O scrisoare pierdută*, pe care o cunoștea dinainte de premieră, spunea către Steriade la 30 octombrie 1884 [2] că „*cu rolurile bine știute, va izbuti*". Iar imediat după premieră, după ce citise unele ecouri asupra piesei prin presă, spunea aceluiași: „*Piesa lui Caragiali a avut mare succes? Cu atît mai bine pentru autor și încasările teatrului*" [3], pentru ca la 24 noiembrie să scrie lui Maiorescu: „*După cum văd în jurnale, piesa d-lui Caragiale se bucură de favoarea publicului. Felicitările mele autorului.*"[4] Semnificativ este că Alecsandri apreciase pe Caragiale încă de mai înainte, după ce i se jucase și publicase *O noapte furtunoasă* și *Conu Leo-*

---

[1] Vezi articolul *Alecsandri și Eminescu*, în *Pentru Alecsandri* (1890—1915), număr festiv (unic), de Octav Minar, p. 3.

[2] Vezi scrisoarea în cuprinsul volumului de față, pp. 216—218.

[3] Vezi scrisoarea în cuprinsul volumului de față, pp. 220—221.

[4] E. Carcalechi, *Scrisori de V. Alecsandri către dl. T. Maiorescu*, în *Convorbiri literare*, nr. 6, iunie 1905, p. 320.

nida față cu reacțiunea. Într-o scrisoare către Iosif Vulcan, căruia îi trimitea pentru publicare în *Familia* un material inedit pe care-l deținea el, al lui Costache Caragiali, Alecsandri, după ce făcea acestuia mari elogii în ce privește rolul ce-l avusese în dezvoltarea teatrului romînesc, adăuga, referindu-se în mod evident la I. L. Caragiale, dar fără să cunoască bine realele legături de rudenie dintre ei: *„Costachi Caragiali a murit nu demult, lăsînd un fiu care pare a călca pe urmele părintelui său...“* [1] Se pare că între ei au existat și unele relații personale. Dintr-o scrisoare reiese că, întîlnindu-se la Sinaia cu Caragiale, pe atunci director al Teatrului Național, Alecsandri îi dăduse acestuia — ceea ce celălalt desigur îi ceruse — dreptul de a juca pe scena ce o conducea toate piesele sale în proză [2]; iar cîteva luni mai tîrziu, după cum apare dintr-o scrisoare către Iraclie Porumbescu, pe care-l cunoștea de la 1848, trimitea acestuia o recomandație către Caragiale, pentru a-l ruga să facă să se joace din nou opereta *Crai-nou*, a cărei muzică era scrisă de Ciprian Porumbescu. [3]

Se cuvine să amintim de asemenea că în scrisorile lui Alecsandri aflăm numeroase date sau aprecieri (în genere sincer favorabile, pornite din inima unui om care în fond nu cunoștea invidia, deși cineva a făcut calamburul *Ovidie* — pronunțarea moldovenească obișnuită pentru Ovidiu — *O invidie)* în legătură cu activitatea, personalitatea și opera amicilor săi: Ion Ghica, Mihail Kogălniceanu, Edouard Grenier, Wilhelm de Kotzebue (ale cărui opere în limba germană cu subiecte romînești el le dă la *Convorbiri literare,* pentru a fi traduse și publicate), Millo, G. Sion, în unele cazuri aducînd informații prețioase inedite (despre o comedie a lui Ion Ghica începută mai demult), dînd îndemnuri, îndrumări, sugestii sau exprimînd cu toată politețea, dar și cu toată fermitatea nuanțate rezerve critice. [4] Unele pasaje din corespondență par să confirme ceea ce reiese și din introducerea ce a scris-o scriitorul nostru pentru prima ediție a „scrisorilor“ lui Ghica „către V. Alecsandri“, că ideea acestor scrisori în genere, în orice caz subiectul multora din ele s-au datorat prietenului de la Mircești, ale cărui reacții sărbătorești față de aceste pagini și constante insistențe pentru a fi continuate au constituit factori însemnați în geneza și realizarea lor.

Un alt paragraf însemnat ce capătă amploare, consistență și mai multe precizări prin despuierea corespondenței lui Vasile Alecsandri este acela al contribuțiilor privitoare la propria operă a scriitorului. Pe baza unor informații oferite de o scrisoare sau alta se pot data unele manuscrise sau chiar volume. Astfel, în comentariile la ediția poeziilor lui Alecsandri din 1955 [5] datam pe bază conjecturală manuscrisul 1497, stabilindu-l în 1851. Iată că scrisoarea din februarie 1851, pe care atunci nu o cunoșteam, confirmă și precizează și mai mult această datare, aducînd de altfel multe amănunte

---

[1] Scrisoarea, deși cu caracter particular, e reprodusă imediat în *Familia*, nr. 14, 15/27 februarie 1881, p. 81.

[2] Cf. ms. 3351, ff. 37—38.

[3] Cf. Marta Anineanu, *op. cit.*, p. 540.

[4] Cînd, de pildă, G. Sion îi cere un fel de prefață pentru o traducere ce voia să publice, scriitorul nostru îi scrie: *„Pînă a nu-ți scrie epistola ce dorești asupra traducerei tragediei lui Racine,* Phèdre, *aș dori să citesc scena VI din actul V, în care se găsește pasajul cel mai renumit, adică* le récit de Théramène. *Acel pasagiu e o bucată de înaltă poezie descriptivă. Aplică-te a-l traduce exact, cu toate frumusețile de idei și de stil ce cuprinde, și astfel vei compune un model de literatură admirabilă. Aștept dar acea scenă și pînă atunci te îmbrățișez...“* (Ion Mușlea: *Din scrisorile lui Vasile Alecsandri către G. Sion*, în *Viața romînească*, nr. 5—6, mai-iunie 1928, p. 194.)

[5] V. Alecsandri, *Poezii*, col. „Clasicii romîni“, E.S.P.L.A., 1955, ediție comentată de G.C. Nicolescu, vol. II, p. 330.

foarte importante în plus în legătură cu *Lăcrămioarele*.[1] *Poezii populare* ale lui Alecsandri au indicația că au apărut în 1866. E foarte probabil însă că volumul a apărut în ianuarie 1867, cel mai devreme la sfîrșitul lui decembrie 1866, după cum rezultă din unele scrisori adresate lui V. A. Urechiă și doctorului Carol Davila — această datare ducîndu-ne, pentru a nota o singură consecință, la concluzia că în primele sale poezii, publicate în *Familia*, Eminescu nu era sub înrîurirea poeziei populare din colecția Alecsandri, ci direct a *Doinelor* acestuia, apărute din nou, deci în vie circulație, în ediția din 1863. Din alte scrieri căpătăm informații pe care cel mai atent cercetător le-ar avea numai după îndelungă trudă, asupra locului unde s-a publicat sau reprodus vreo operă de-a lui, asupra vreunui model străin de la care a plecat și pe care în scrisori îl mărturisește fără rezervă etc. Sînt extrem de numeroase informațiile asupra unor evoluții în intitularea cîte unei opere literare (*Iașii în carnaval* se numeau inițial *Iașii noaptea; Fîntîna Blanduziei* a avut ca prim titlu: *Horațiu; Ovidiu* se numea la început: *Moartea lui Ovidiu* etc.), asupra unor proiecte literare nerealizate (piesa *Invidioșii*, inspirată de atacurile împotriva lui după succesul lui *Despot-vodă*, intenția de a scrie un libret de operă după această din urmă piesă pentru compozitorul italian Marchetti, intenția de a scrie un libret de operă a cărei muzică să o compună prietenul său Carol Miculi, pe care-l admira atît etc.), mai cu seamă asupra elaborării unora din operele sale mai de seamă (*Despot-vodă*, *Sînziana și Pepelea*, *Fîntîna Blanduziei*, *Ovidiu* etc.).

Prețioasă este de asemenea, în aceste scrisori, nu numai indicarea împrejurărilor generale concrete care i-au inspirat o operă (în legătură cu *Fîntîna Blanduziei*, de pildă, el spune într-o scrisoare: „...*lucrez cu spor la comedia antică a lui Horațiu și trăiesc în plin secol al lui August. E o fericită diversiune față de neghiobiile secolului nostru și mă simt grozav de bine*“ [2]), sau cu figurile reale care i-au inspirat anumite personaje (C. A. Rosetti pe Clevetici, I. Brătianu pe Tribunescu, Al. Macedonski pe Zoil etc.), dar aprecierea pe care el însuși o face unora din scrierile sale sau, mai cu seamă, dezvăluirea sensului real al altora. De pildă, scrisoarea către Marsillac, pe care Alecsandri de altfel a reprodus-o în suita de scrisori care alcătuiește prefața la ediția din 1875 a teatrului său, aduce precizări importante pentru a fixa poziția reală a lui din acest moment.

În legătură tot cu propria operă a lui Alecsandri, scrisorile acestea ne relevă sau ne confirmă identificarea unor pseudonime folosite sau intenționate de el, identificarea unor texte ale lui Alecsandri nesemnate (cum este articolul despre Rallet publicat în *Convorbiri literare*, identificat de noi și reprodus pentru prima oară în ediția prozei lui Alecsandri, publicată de E.S.P.L.A.). Interesant este de asemenea să constați, după ce ai întîrziat îndelung asupra acestor epistole, chipul deosebit în care reacționa el față de critici, cum îl lăsau netulburat sau în orice caz cum lăsa el fără nici un fel de răspuns critica ce-și dădea seama că izvora din tendința de șicană sau avea în fond caracterul unui atac și cum, pe de altă parte, cerea sincer păreri asupra ultimelor sale creații amicilor în care avea încredere, cum asculta cele mai adesea observațiile, sugestiile ce i se făceau. S-ar putea replica, pe baza vechilor clișee ce le avem despre Vasile Alecsandri — ușor dulcege, ușor persiflante, ușor false — că scriitorul de fapt cerînd critici nu aștepta decît elogii. Dar acestei replici i se pot opune cu cel mai mare succes, alături de alte pilde, nenumăratele ezitări pe care le oglindește corespondența sa cu privire la o variantă sau alta, la un vers sau altul din cîte o operă a sa. I se poate

[1] Vezi scrisoarea în cuprinsul acestui volum, pp. 187—189, confirmînd și alte ipoteze pe care le făceam în comentariul indicat la nota anterioară.
[2] Vezi scrisoarea în cuprinsul acestui volum, pp. 130—132.

opune, în sfîrşit, chiar faptul că, în ciuda impresiei de facilitate, deci și de spontaneitate, relevat de corespondență, insuficient supravegheată critic, pe care ne-o dă creația sa, unele lucrări sînt elaborate totuși în largi răspasuri, după lungi întreruperi și meditații (poemul *Murad Gazi sultanul și Becri Mustafa* între 1874 și 1877), iar asupra altora, cum este mai cu seamă *Ovidiu*, revine îndelung, transformă, adaugă un act etc. Dacă mai reținem migala cu care-și transcria totdeauna cu destulă atenție singur manuscrisele, insistența cu care cerea să facă însuși corecturile nu numai pentru volume (corecturile volumului *Ovidiu* au fost îndeletnicirea ultimelor zile din viața sa), dar chiar a scrierilor ce-i apăreau în *Convorbiri literare*, pe care cerea să i le trimită de la Iași la Mircești — fapte pe care de asemenea ni le relevă corespondența aceasta — avem de asemenea o nouă contribuție la o mai adîncă și mai bună cunoaștere a scriitorului nostru.

E inutil, desigur, să mai adăugăm că pe lîngă toate acestea, chiar caracterizările făcute de el oamenilor politici sau scriitorilor tineri și bătrîni, împrejurărilor istorice sau diverselor direcții literare, de care am amintit mai înainte, sînt totdeodată deosebit de concludente pentru configurarea personalității morale și spirituale a lui Alecsandri însuși. În fond, poate că, deși corespondența acestui scriitor oferă o atît de mare bogăție de informații cu privire la viața politică și literară romînească pe o distanță de jumătate de veac, de la 1840 pînă la 1890, importanța ei cea mai mare stă în aceea că, pe baza tuturor acestor nenumărate informații care oglindesc fiecare, în chip firesc, cum am spus, și ceva din personalitatea lui Alecsandri, și pe baza încă altor nenumărate informații ce ni le mai pune ea cu generozitate la dispoziție, putem înlătura foarte multe din vechile clișee, din vechile prejudecăți în parte încă în circulație cu suficientă lipsă de discernămînt critic și putem în schimb, realizînd un substanțial cîștig pe drumul către cucerirea adevărului, ajunge la o definire mai adîncă, mai precisă, mai plină de viață, mai adevărată a acestei personalități încă nu îndeajuns bine cunoscută.

Să trecem deci la încercarea de a desluși, pe baza acestei corespondențe, care sînt principalele trăsături componente ale configurației spirituale, ale profilului moral pe care-l oferă autenticul Vasile Alecsandri. Ele sînt, fără îndoială, de aflat într-o multitudine de amănunte, nici unul lipsit de semnificație și fără un sens în ansamblu, o serie de trăsături majore care se impun în mod deosebit.

În primul rînd, firește, este puternica sa dragoste de patrie. Opera sa o respiră, în cele mai variate chipuri, în fiecare pagină, în fiece vers. Scrisorile sale, de asemenea. Dar să nu ne așteptăm să întîlnim declarații sonore și solemne. Este ceea ce i se potrivea mai puțin lui Alecsandri, pentru că e și ceea ce detesta el mai mult. De aceea, ca și în opera sa, și în corespondență apare dezgustul față de demagogia patriotardă. Relatînd lui Ghica vizita sa în pavilionul Romîniei din expoziția universală din 1889 de la Paris, nu-și poate abține hohotul în fața *„unei bărci... tricolore... O! la! la!“* [1] Oricare din scrisorile lui, către Ghica, Bălcescu, Negri, fratele său, fiica sa sau oricare alt corespondent, indiferent din ce epocă, în momentele însemnate pentru țara și poporul său, va cuprinde și va exprima vibrantul său patriotism. Cînd i-a fost premiată la Montpellier poezia sa *Ginta latină*, relatînd cu modestie împrejurările, el zice: *„...și astfel am ieșit eu triumfător. Cu atîta mai bine pentru țară. Romînia este astăzi mai cunoscută în lumea învățaților din lumea occidentală...“* [2] Iar cînd în 1877 sîngele ostașilor noștri curge pentru cucerirea independenței, simțămîntul iubirii de patrie, care la el înseamnă iubire pentru popor, îi înflăcărează inima, și pana lui așterne rîn-

[1] Vezi scrisoarea în cuprinsul acestui volum, pp. 155—156.
[2] Cf. V. Alecsandri, *Scrisori*, p. 108.

durile cele mai vibrante, mai emoționate și mai entuziaste din întreaga lui corespondență, cum sînt cele din scrisorile către Grenier sau următoarele dintr-o scrisoare către Negruzzi: „*Mulțumesc... lui Dumnezeu că m-a învrednicit a vedea în apusul vieții mele ceva ce din copilăria-mi am dorit să văd: romînul în luptă de moarte sau mai bine zicînd: romînul intrat în noua viață. Ah, dragul meu Iacob, mult mi-a bătut inima pînă a nu începe lupta, mult m-am rugat lui Dumnezeu, eu, care nu-s prea dus la biserică, și în sfîrșit mi s-a împlinit dorul. Romînul, lăsînd plugul în cîmp și apucînd arma ruginită de patru veacuri, a pășit semeț în fața morții, a dat la dușman cu bărbăție și a șters rugina de pe armă în pieptul ce-i aținea calea. Plugarul blînd s-a transfigurat într-o clipă și prin avîntul său de vitejie a știut să schimbe porecla de curcan într-un titlu glorios: De acum mă pot duce pe urma amicilor mei dispăruți; mi-am văzut visul cu ochii; nu mai pot vedea nimic mai frumos.*“[1] Este aici o adevărată pagină literară de antologie ce poate sta alături de cele mai înaripate din *Romînii și poezia lor* (și acestea concepute inițial tot ca niște scrisori particulare), unde, în dragostea scriitorului, patria și poporul sînt una.

Această identificare face ca în mod curent în epistolele lui Alecsandri patriotismul său să îmbrace și forma dragostei, respectului, prețuirii, grijii pentru oamenii din popor. Într-o scrisoare din 1865 către Ghica, afirmă: „*Totdeauna am visat pentru țara mea o bibliotecă* [= o colecție] *populară, scrisă într-un stil simplu și limpede, cuprinzînd comorile științei umane și stînd la îndemîna oamenilor cu orice fel de cultură*“[2]. Iar după încercările grele ale războiului pentru independență, el vedea deschizîndu-se o epocă nouă numai dacă se urma comandamentul moral pe care el îl formula: „*...să ne punem pe muncă, să luminăm poporul în care există vitalitatea națională...*“[3]

Din această profundă dragoste pentru patrie, care a însemnat dragoste pentru plaiurile ei, pentru limba ei, pentru frumusețile folclorului ei și pentru oamenii ei, s-au alimentat și conștiința de artist a lui Alecsandri, concepția sa de artă, în permanență, de la un capăt la altul al activității sale literare. El își deschide propriu-zis activitatea literară cu *Doinele* și și-o încheie cu *Țara* și cu *Fluierul*. În scrisori apare evident, în nenumărate locuri și în nenumărate momente, aceeași arzătoare credință. La 1855 spusese splendidele cuvinte: „*talent oblige*“, o adevărată deviză pentru el și întreaga lui generație, căreia i-a rămas totdeauna credincios. Și, consecvent, treizeci și unu de ani mai tîrziu, tot numai în cîteva cuvinte ce păreau a-i ieși direct din inimă, căci el nu era în general omul formulelor lapidare și cu atît mai puțin un abil ticluitor de fraze sonore menite să impresioneze demagogic publicul, definea astfel pe scriitorul așa cum îl concepea el: „*A avea inspirații mari, a mînui limba la perfecție, a propaga sentimentele nobile, a ridica sufletele, a le sfătui demnitatea, patriotismul, pornirile nobile*“, iată ce însemna pentru el „*a da dovadă că ești adevărat poet și adevărat cetățean...*“[4]

Tot din profunda lui dragoste pentru patrie concepută în chipul cel mai larg, cel mai adînc, cel mai viu, dar de data aceasta prin contrast, izvorăște nemărginita și constanta ură a lui Alecsandri pentru politicianism, pentru demagogie și dezinteres față de nevoile poporului, ură exprimată mai frecvent poate decît orice altă temă în epistolele sale particulare. De la scrisorile care condamnă politicianismul, afacerismul și lipsa de patriotism a demnitarilor și a subalternilor lor sub domnia lui Mihai Sturza, sub a lui Grigore Ghica sau a lui Cuza pînă la cele de la sfîrșitul zilelor sale,

[1] V. Alecsandri, *op. cit.*, p. 90.
[2] Vezi scrisoarea în cuprinsul acestui volum, pp. 83—84.
[3] V. Alecsandri, *op. cit.*, p. 110.
[4] V. Alecsandri, *Scrisori inedite. Corespondența cu Edouard Grenier*, p. 72.

aflăm aici cele mai violente demascări și indignări. „*Cu cît asist la spectacolul acesta de bîlci* — scria el în 1881 lui Ghica despre viața politică din Romînia burghezo-moșierească — *pe care ni-l dă trupa de cabotini politici de un bun număr de ani, cu atît sînt mai surprins de naivitatea spectatorilor.*“[1] Într-o altă scrisoare către același Ghica își manifesta dezaprobarea și dezgustul față de o altă practică a politicianismului burghezo-moșieresc de pe la 1880, arătînd că „*această manie de a-și atribui cu cinism tot ce s-a făcut bun și mare în țară este rezultatul unei boli mintale sau a unei obrăznicii nerușinate...*“[2] Iar la ultimul An Nou din viața sa, cel din 1890, ca un fel de testament, Alecsandri scria unui amic, după ce îi făcea urările obișnuite: „*Cît pentru deputați, senatori și miniștri, le urez mai mulți grăunți sănătoși în creieri, pentru ca să înțeleagă că ei nu sînt decît slujitorii țării, iar nu uneltitorii de vrajbe, spre satisfacerea unor patimi meschine și unor interese personale*“[3].

Strîns legată de dragostea pentru patrie, care pentru el era constituită de către oamenii din popor, apare în scrisorile lui și o nestinsă ură față de război. El, care văzuse de aproape, chiar dacă nu ca ostaș, cîmpuri de bătălie, ruine, morți și răniți, în Crimeea și în Italia, la 1859, era zguduit de amintirea acestor priveliști și ecoul lor apare în corespondența sa. În scrisoarea despre Sevastopol din decembrie 1855, sentimentele acestea de dezaprobare a războiului, apar puternice. Și ele mai apar și în alte locuri, ca, de pildă, într-o scrisoare ce s-a pierdut, din 1859, despre al cărei conținut nu aflăm decît din ecoul ce ni-l oferă răspunsul lui Negri, căruia îi era adresată. „*Îmi vorbești* — spunea Negri — *de Novara, Buffaloro, Solferino și de această sublimă nebunie care se cheamă gloria și ale cărei urmări se manifestă prin mari movile cu o cruce deasupra, pentru că știi că te înțeleg....*“[4]

Dacă pentru Alecsandri dragostea de patrie a însemnat dragoste pentru oamenii ei, ca și pentru plaiurile ei, aceasta din urmă în nimic nu s-a sintetizat mai bine ca în profunda lui dragoste pentru Mircești, pe care corespondența ne-o relevă cu o mare pregnanță, cum a arătat într-un frumos articol și acad. Perpessicius.[5] Cu cît înainta spre apusul vieții, cu cît era legat în ultimii ani în mod obligatoriu de Paris și nu se putea înapoia cînd voia, cu atît mai mult pentru el Mirceștii erau un simbol al patriei. Întors acolo, în 1887, scria: „*Sînt fericit a respira dulcele aer al țării și a bea apă proaspătă din grădină*“[6]. Cînd a plecat în 1855, aici s-a făcut de fapt marea, greaua despărțire de patrie. „*Cînd mă gîndesc* — scria el fiicei sale în 1885 — *că nu mai am decît 24 ore de stat la Mircești, mă simt cuprins de un sentiment de tristețe... ce vrei? Obișnuința și mai cu seamă orizontul!*“[7] Priveliștea aceasta largă dinaintea ochilor lui, orizontul acesta deschis al Mirceștilor, era o pasiune a acestui spirit îndrăgostit de lumină și lărgime. „*Știi că îmi place a avea dinaintea mea un orizon întins ca la Mircești*“[8], scria el în 1867 soției sale. Și, în profunda lui dragoste de patrie, care cuprinde și pămîntul, și aerul, și toate elementele ei, ca pentru bătrînul Dan, căpitan de plai, poetul tînjește: „*...mi-e sete să respir aerul și să beau apă din țara mea*“[9], iar Mirceștii, această întru-

---

[1] Ms. 803, f. 258.
[2] Vezi scrisoarea în cuprinsul volumului de față, pp. 97—99
[3] V. Alecsandri, *Scrisori*, p. 245.
[4] Ms. 2253, f. 164 v.
[5] *Elogiul Mirceștilor*, în *Tribuna*, nr. 10, 8 martie 1958, pp. 1 și 5.
[6] V. Alecsandri, *op. cit.*, p. 205.
[7] Maria G. Bogdan, *Autrefois et aujourd'hui*, Bucarest, 1929, p. 169.
[8] V. Alecsandri, *op. cit.*, p. 261.
[9] *Id.*, p. 204.

pare materială a patriei, revin ca un laitmotiv într-o simfonie. „*Mi-e dor de Mircești...*", scrie în decembrie 1885. „*Am regăsit orizonturile întinse, atît de necesare privirei mele, blîndețea fizionomiilor romîne, cîmpiile, munții, luncile, codrii, rîurile, care mi-au inspirat atîtea poezii în cursul vieții mele... Și sînt fericit...*", spunea el în august 1886, după ce revăzuse Mirceștii. „*Unde-i cerul și orizonul de la Mircești?*",[1] se întreba el din nou în decembrie 1887. Și așa, mereu, pînă ce moartea, îngăduitoare și ea cu acest om, l-a lăsat să-și închidă ochii pentru totdeauna după ce și-a scăldat îndelung privirile în largile orizonturi familiare.

Mirceștii erau însă și altceva pentru Alecsandri. Într-o scrisoare către Papadopol-Calimah scria în iulie 1889, în preajma plecării spre țară: „*Aștept cu nerăbdare momentul de a pleca în țară spre a răsufla aerul învietor de la Mircești și a gusta o viață liniștită și potrivită cu vîrsta și gusturile mele*" [2]. Mirceștii îi ofereau orizonturile nemărginite, îi ofereau acea luncă fermecătoare căreia el i-a închinat în epistolele sale rînduri la fel de vibrante ca în cele mai frumoase versuri, îi ofereau căminul de care s-a simțit totdeauna puternic legat acest aparent nestatornic hoinar, îi ofereau, cum singur spunea, cadrul cel mai potrivit firii lui, gusturilor lui. De aceea, descrierea regăsirii Mirceștilor are foarte adeseori un caracter bucolic, de cîntec al fericirii în mijlocul patriei, al căminului și al familiei sale. Literatura sa epistolară conține adevărate imnuri de o intensă poezie pe această temă. Iată una din numeroasele pagini, scrise cu prilejul întoarcerii sale din 1888: „*Sosirea noastră la Mircești a fost o adevărată sărbătoare; am regăsit aici întreaga familie sănătoasă... A doua zi dimineață, la ora șase, grădinița ce-mi înconjoară căsuța părea un adevărat coș cu flori: copiii surîdeau primelor raze de soare și așteptau să se scoale bunicul și bunica pentru a le spune: bine ați venit. Toată poezia din inimă intonase un cînt matinal a cărui armonie e de o originalitate fără pereche, de un caracter profund emoționant. Sînt clipele care fac cît o întreagă existență. Te simți fericit în adevăratul înțeles al cuvîntului. Copiii te asaltează cu sărutări, cățelușii îți sar pe genunchi arătîndu-și bucuria aproape omenească. Te simți copleșit de fericire. Între timp, lumina devine mai intensă; verdeața copacilor și a ierbii se accentuează pe fondul albastru al cerului și berzele își părăsesc cuibul, descriind largi spirale în aerul călduț... Pentru cine înțelege frumusețea țării noastre, se șterg toate amintirile Apusului cu o fenomenală repeziciune... Nu-ți închipui d-ta, un parizian sadea, ce farmec se află în calmul desăvîrșit al cîmpiilor...*" [3]

Iată-l aici pe Vasile Alecsandri întreg: un mare artist al cuvîntului, o mare sensibilitate, un om fericit într-un cadru familial, fără strălucire artificială și fast, dar luminat puternic de soare, cald, plin de verdeață și de flori, într-un calm deplin — nu atît în liniște materială, în lipsă de zgomot, ci în *calm*. „*E monoton, dar e calm*", scria el fiicei sale, descriindu-i farmecul ce-l învăluia în căminul de la Mircești, prin 1871. „*Trăiesc într-un schituleț plin de lumină, de prospețime și de fără-grije* ", scria el lui Pantazi Ghica curînd după retragerea definitivă la Mircești, în 1866. „*O cameră mare, veselă, bine scăldată în soare și cu un orizont cît mai nemărginit cu putință*"[4] era ceea ce și-a dorit întotdeauna. Toate acestea nu erau comoditățile unui bătrîn; erau vechi visuri de calm și simplitate ale lui Alecsandri. Într-una din frumoasele lui scrisori către Cos-

¹ V. Alecsandri, *Scrisori*, pp. 183, 190, 210.

² *Id.*, p. 233.

³ G. Bengescu, *Amintiri despre viața intimă a lui Alecsandri*, în *Convorbiri literare*, nr. 11—12, 1 martie 1892, p. 979.

⁴ Marie G. Bogdan, *op. cit.*, p. 171.

tache Negri, el scria acestuia, după ce-i descria fastul cu care fusese primit Cuza, împreună cu care se afla la București, cu ocazia zilei de 24 ianuarie 1860: „*Toate acestea sînt fără îndoială foarte frumoase. Dar* aurea mediocritas *a lui Horațiu e de preferat de o mie de ori. Să ai o casă drăguță pe malul mării, cu o grădină minunată și pe deasupra o femeie încîntătoare, iată idealul de fericire. Adaugă la asta avere, sănătate, cîteva ceasuri de lucru intelectual... și un bun și vechi prieten ca tine... E fericirea deplină! În afară de asta, totul e zădărnicie. Aștept primăvara cu nerăbdarea unui prizonier care nădăjduiește să-i vină ceasul eliberării. Atmosfera măririlor mă sufocă, pentru că în ea e amestecat mult aer stricat de josnicie și lingușiri. Ministerul mi se pare o galeră...*" Acestea le spunea Alecsandri cînd n-avea nici 39 de ani, și cu aceste aspirații, la această vîrstă, exprimate în prima lor parte poate cam idilic, se înțelege mai ușor de ce la prima ocazie, exact trei luni mai tîrziu, el renunță pentru totdeauna la politica militantă și se retrage definitiv la Mircești.

Ceea ce îl caracteriza în raport cu lumea exterioară era modestia, o modestie demnă, dar modestia; iar în raport cu universul lui lăuntric îl caracteriza simplitatea, amîndouă reale, discrete, fără fraze. E suficient să compari, pe baza informațiilor ce ți le oferă corespondența, viața aceasta modestă și simplă de la Mircești, spre care Alecsandri aspiră necontenit, deși uneori putea avea mult mai mult, cu casa lui fără pretenții, largă și scundă, existentă încă și cunoscută din fotografii, cu ferestrele joase, în fond nu un conac, ci o casă gospodărească, țărănească ceva mai mare, cu camera de lucru a poetului de asemenea largă, joasă, luminoasă, cu pereții, tavanul, masa de lucru, scaunul simple, e suficient să compari toate acestea cu fotografia ce-ți arată tronul încrustat cu false pietre prețioase, așezat pe o treaptă ce-l înălța față de restul încăperii, de pe care Macedonski își citea admiratorilor poeziile sale, totdeauna socotite dacă nu geniale, în orice caz fără greș — ca să înțelegi în toată profunzimea și să prețuiești la adevărata ei valoare aceste coordonate esențiale ale ființei lui Vasile Alecsandri.

Pe aceste coordonate se desfășoară și se înscrie întreaga lui viață — acea viață necunoscută, pe care biografii încă n-au consemnat-o sau au consemnat-o fugar pînă acum, dar pe care vasta corespondență a scriitorului o oferă cu generozitate cercetătorului de profesie sau oricărui pasionat.

Din epistolele sale rezultă că Alecsandri știa, în afară de limba sa maternă, perfect franceza, acceptabil engleza, probabil greaca (din copilărie) și aproape de loc italiana și mai ales germana. Fuma; îi plăcea un pahar de vin bun la masă; îi plăceau mai cu seamă fructele. Îi plăceau, cum am văzut, natura, florile. Era amator de muzică: el însuși cînta la pian și îi plăcea să asculte. Era probabil chiar suficient de pasionat căci, pentru perioadele cînd nu putea asista la concerte sau spectacole de operă, își cumpărase la Mircești un mare „dulap cu muzică", „faimos" încă la 1870 [1], la care asculta Meyerbeer, Bellini, Rossini și chiar Wagner, acesta din urmă surprinzător de apreciat. Era deci nu numai un artist destul de complex, dar și un pasionat de artă în genere și, pe de altă parte, totdeodată un om repede receptiv la progresele tehnicii. Ridicarea turnului Eiffel îl impresionează; iar cînd, la o masă la președintele republicii, în vremea cînd era ministru la Paris, fiecare mesean putu asculta printr-un receptor individual de telefon transmiterea unui spectacol de la operă — operație senzațională pentru vremea aceea — este încîntat. Inventarea fonografului de către Edison este de asemenea

[1] Vezi Marie G. Bogdan, *op. cit.*, p. 101.

înregistrată pozitiv într-o scrisoare a sa. Era și un mare cititor, un mare cititor de cărți de călătorii îndeosebi, dar și un mare cititor de adevărată literatură. Ca în toate privințele, și în această privință el e foarte parcimonios cu informațiile, nu se etalează. Poate niciodată, în cele peste două mii de scrisori ale sale, el nu vorbește despre o carte pentru a spune numai că a citit-o. Dar incidental ești surprins că citise cu atenție, apreciind just și nuanțat, pe Racine, *Cîntecul lui Igor*, *„acel minunat poem slavonesc din secolul XII“*, pe Turgheniev, chiar pe antici și mai cu seamă pe dramaturgii francezi ai secolului al XIX-lea.

Scrisorile sale relevă, ceea ce acum nu mai ne poate surprinde prea mult, că acest veșnic călător, legat totuși atît de puternic de patrie, de Mircești, de simplitatea căminului, era profund atașat în chip firesc și de familie, îndeosebi de cei din imediata sa apropiere. Fratele său, soția sa sînt obiectul unor afecțiuni puternice, calde, adînci și niciodată dezmințite. Despre relațiile cu aceștia am mai vorbit deja în cursul acestui studiu și au mai scris și alții.[1] Corespondența cu fiica sa este de-a dreptul mișcătoare și ne pune în lumină un tată plin de tact, delicat, dornic să facă din copila sa un om întreg, dacă se putea, fără să forțeze cu nimic lucrurile, chiar o artistă: muziciană, pictoriță. Iar cînd mai tîrziu este oarecum dezamăgit de ceea ce devenea, dezamăgit mai mult pentru ea decît pentru străduințele sale, el nu-i spune nimic, refuză să ia parte la cea de a doua căsătorie a ei și cînd nici aceasta nu merge bine, el scapă numai atît într-o scrisoare către Ghica: *„ce viață irosită!“* A fost și un bunic încîntător, ținînd cu sine îndelung, la Mircești sau la Paris, pe cele două nepoate, Margareta și Elena, îngrijindu-se totdeauna să le trimeată sau să le aducă din călătorii dulciuri și jucării, așa cum altădată îngrijea să aducă sau să trimeată păpuși pentru fiica lui „Marghiolița“, schimbîndu-și itinerarii pentru a putea rămîne cu ele cîteva zile mai mult. *„Voi ședea aice încă vreo săptămînă* — scria el odată de la Sinaia — *apoi voi veni la apelul Margaretei, pentru ca să petrecem împreună măcar vreo patru zile.“*[2]

Relațiile sale cu prietenii, pe care le pun amplu în relief scrisorile, sînt de natură și ele să completeze configurația morală a acestui om. Un prieten cald, sincer, săritor, credincios, plin de gesturi mișcătoare. Sprijină totdeauna, el care avea oroare de intervenții, atunci cînd avea nevoie, pe Maria Cantacuzino, pe Ubicini, pe Papadopol-Calimah etc. Ajută cu bani cu toată discreția, dar corespondența o relevă, pe Bălcescu, pe C.A. Rosetti, pe Bolintineanu, pe Eminescu și pe alții. Ce accente impresionante știe să afle condeiul său cînd scrie unui prieten apropiat și iubit ca Bălcescu, pe care-l știa greu bolnav, de la care primise o scrisoare ce i-l arăta plin de amărăciune și lipsit de speranțe și căruia voia să-i insufle încrederea în viață — esențialul medicament pentru boala incurabilă pe vremea aceea, de care acela era grav atins. *„...depărtează de la inima ta* — scria el în octombrie 1851 — *scepticismul cel amar, care te face să suferi așa de crud. Bucură-te dimpotrivă că ai știut să insufli dragoste frățească celor mai nobile ființe din patria noastră. Oricît să fie viața de tristă și amară, e dulce lucru a putea zice ca tine: Sînt inimi pe lume care mă iubesc. După socotința mea, cea mai frumoasă parte a vieții se compune de simțirile ce insuflă și primește un om pe pămînt. Gîndește-te dacă sînt mulți care să fi avut o parte atît de bogată ca tine și cunoaște adevărul o dată pentru totdeauna. Lasă-te a fi iubit precum ești și nu te mai revolta împotriva soartei...“*[3]

---

[1] Pentru relațiile cu fratele său vezi îndeosebi bogat informatul și caldul studiu al lui Perpessicius: *Ion Alecsandri* în volumul: *Jurnal de lector completat cu eminesciana* [București], 1944, pp. 319—354.

[2] V. Alecsandri, *op. cit.*, p. 299.

[3] Ms. 803, f. 42.

Corespondența lui Alecsandri aduce contribuții însemnate și numeroase în ce privește călătoriile sale, nu numai și nu atît în ce privește itinerariile lor, cît mai cu seamă în ce privește sensul lor, nevoia adîncă din care izvorau, planurile sale continui de a porni spre Egipt, spre Persia, spre India, chiar spre Japonia și America, pe care la bătrînețe, bolnav, obosit, dar încă visînd la ele, și le satisfăcea așezîndu-se în holul unui mare hotel parizian, privind neîncetata intrare și ieșire a călătorilor ce veneau și plecau din și spre toate colțurile lumii. Aflăm în aceste epistole de asemenea informații despre atitudinea scriitorului în fața vieții și a morții. E clar, după ce parcurgi toate mărturiile lui în această privință, că a fost un optimist și un realist, nu un ușuratic, iar în fața morții, senin, iar nu înspăimîntat. „*...m-am simțit pătruns de jale* — scria el în 1877 — *cînd privind împrejurul meu am zărit un gol atît de mare. Încep a rămînea singur și nu știu pentru ce îmi trece prin inimă un fior de mîhnire.*“[1] Sau, în 1884, la moartea fratelui său: „*Va veni și rîndul meu să plec, și crede-mă că nu cu disperare voi vedea momentul de plecare*“[2]. Sînt aici numai două momente răzlețe, cărora li se pot adăuga multe, foarte multe altele.

Ce dădea această seninătate lui Alecsandri? Era conștiința datoriei împlinite — ceea ce însemna că în împlinirea datoriei către ceva mai presus de sine: patria, poporul, el își aflase un sens vieții.[3] Dar mai era și sentimentul de sinceră modestie, care l-a împiedicat să creadă vreodată că dispărînd el se prăbușește lumea. Dimpotrivă, pe el îl împacă cu soarta necruțătoare tocmai faptul că vede răsărind în urma lui viața nouă, generații noi, care nu vor lăsa locul gol. „*Ce de cruci de-a lungul acestui drum de cînd l-ai părăsit* — spunea el lui Grenier, care scrisese o carte cu vechi amintiri — *dar și ce de plante vii la umbra acestor cruci!*“ [4]

În lumina acestei adînci credințe așa de pozitive, așa de nobile și de rodnice, într-o viață nouă ce ia locul celei vechi după ce aceasta și-a făcut datoria, descoperim, pe baza datelor ce ni le procură scrisorile sale, un Alecsandri deosebit de cel la care ne-am aștepta, de cel pe care el însuși zice uneori că este. Scriitorul se numește adesea în corespondența sa un leneș. Scrisorile sale, în ciuda autocaracterizărilor, ni-l înfățișează totuși ca pe un om harnic, iubind el însuși munca și prețuind-o la alții. „*Mă refugiez în muncă*“ — apare nu o dată în paginile sale, cum apare și marea dramă ce o trăiește atunci cînd sănătatea nu-i mai îngăduie să lucreze, să scrie.

Care sînt în concluzie trăsăturile dominante ale acestei personalități, așa cum reies ele, mai puternice și mai reale decît de oriunde altundeva, din corespondența lui Vasile Alecsandri?

În primul rînd, fără îndoială, așa cum am mai spus, modestia și simplitatea. Modestia și simplitatea reală, sinceră, în viața de toate zilele, modestia și simplitatea în viața lui de scriitor. În această calitate nu s-a considerat niciodată cineva care dă cu bunăvoință din prisosul bogățiilor sale lăuntrice, ci s-a comportat totdeauna ca omul care este îndatorat să scrie: *talent oblige*. Ceva mai mult: considerînd că el nu era decît un interpret, poate mai puțin decît atît, un purtător de cuvînt al mesajului din adînc, pe care-l spunea, prin pana sa, poporul întreg — fără ca în acest sentiment să intre și ceea ce putea intra în chip firesc și pe bună dreptate ca orgoliu. Cînd Ghica îl felicită, de pildă, pentru culegerea de poezii populare ce tocmai o publicase, el îi

---

[1] V. Alecsandri, *op. cit.*, p. 90.

[2] *Id.*, p. 142.

[3] Vezi, de pildă, scrisoarea către Negri din 10 noiembrie 1861, în cuprinsul volumului de față, pp. 192—196.

[4] V. Alecsandri, *Scrisori inedite. Corespondența cu Edouard Grenier*, p. 75.

răspunde: „*Îmi spui lucruri foarte măgulitoare cu privire la baladele populare, sînt încîntat și le primesc cu plăcere pentru a le transmite adevăratului autor al acestei mici capodopere... poporul romîn*“ [1]. Sau, în 1878, către Lascăr Rosetti, vechiul său tovarăș de luptă de la 1848: „*Toți romînii au fost buni față de mine. Și amicii mei m-au susținut, m-au încurajat astfel încît opera mea este și a lor. Copacul dă roadă frumoasă cînd este îngrijit de grădinar. Tu și cu toți ai noștri ați fost grădinarii mei în tot cursul carierei mele literare. Acest adevăr îl recunosc astăzi mai mult decît totdeauna și îmi place să-l rostesc cu toată sinceritatea.*“[2]

În al doilea rînd, între trăsăturile lui dominante se impun: tactul său în orice împrejurare, politețea lui delicată față de toată lumea, dar mai cu seamă față de cei mai tineri sau mai prejos ca el, în sfîrșit demnitatea îndeosebi în raporturile cu cei mai mari ca el. Scrisorile către Zulnia Sturdza, sora Elenei Negri, din timpul călătoriei din 1847 în Italia, cele către Bălcescu bolnav, cea către Cuza, atît de plină de tact, de protocolară, dar și caldă, îmbărbătătoare, pentru că voia să menajeze susceptibilitățile acestui vechi coleg de la Paris și prieten, cu care-și spunea de totdeauna pe nume, dar care acum era detronat de puține săptămîni, în sfîrșit atîtea din scrisorile către copila lui, căreia întotdeauna găsea formula de a-i spune fără să o rănească dacă bănuia o minciună și să o facă să mărturisească adevărul, toate acestea și atîtea altele sînt mărturia acestei complexe trăsături din personalitatea lui Vasile Alecsandri.

Cea de a treia trăsătură dominantă este generozitatea. Era un om generos, un om care ierta, uita. Și mai presus de toate, era un om loial. Nu păstra ranchiună nimănui, și într-o scrisoare către Pantazi Ghica declara, la un moment dat, că acesta este primul său principiu conducător în viață. Era generos și iertător fără ostentație, ca un adevărat înțelept care știe că oamenilor mai mult trebuie să le dai decît să le ceri, dacă vrei nu numai ei să fie mulțumiți, dar tu însuți împăcat, chiar fericit. Era de o perfectă loialitate în relațiile lui. De aceea, niciodată nu vei putea afla în această corespondență o contrazicere: într-o aceeași problemă să scrie el cuiva ceva și altuia, tot atunci, altceva! Atunci cînd Cuza este silit să abdice, rămîne dezgustat pînă la moarte de chipul în care acest act s-a făcut. Și pentru că bunul său prieten Ion Ghica, în legătură cu care el înlăturase suspiciunile lui Cuza la 1859, participase la complot, întrerupe complet relațiile cu acesta, intensa lor corespondență încetează, se reia firav, cel mult o scrisoare pe an — din partea lui Alecsandri numai ca răspuns la inițiativele lui Ghica — abia din octombrie 1869, iar în vechiul ei ritm, deci oglindind vechile relații, nu reintră decît în 1879, după treisprezece ani și mai bine! Putea ierta ca un senin filozof răutatea, egoismul, invidia, dar ca om cinstit nu putea uita trădarea, lipsa de loialitate.

O ultimă trăsătură dominantă a lui Alecsandri pe care ne-o relevă corespondența lui este la prima vedere mult mai cunoscută: seninătatea, decît că — și aici este unul din cele mai prețioase inedite ce ni le oferă aceste epistole — nu trebuie considerată a izvorî din ușurința cu care privea viața, ci dimpotrivă, dintr-o considerare foarte lucidă, mult mai puțin superficială decît am crede, a fenomenelor pe lîngă care trecea, dintr-un chip de a reacționa mult mai profund, mult mai atent decît am fi bănuit în cele mai diverse lucruri. De pildă, unui nepot care pleca în Italia, acest „superficial“ știa să-i atragă atenția asupra lucrurilor mai interesante ce le va putea vedea într-un anumit palat dintr-un anumit oraș. Altă dată critică pe cei de la *Convorbiri literare* pentru faptul că trimiteau, atunci cînd ocupau demnități în stat, bursieri la Paris,

[1] Vezi scrisoarea în cuprinsul acestui volum, pp. 65—67.
[2] Ms. coresp. inv., 24.133.

„cînd noi avem nevoie de oameni care să cunoască limba slavă“, continuînd apoi în această chestiune: *„Atîtea documente stau ascunse și neexaminate în bibliotecile din Polonia și Rosia. Chiar în Moscova și la Kiev se găsesc o mulțime, foarte importante pentru noi și pe care guvernul Rosiei s-ar învoi să le consultăm... și cu toate astea un singur literat avem în toată țara care să cunoască limba slavă... Hajdeu...“* [1] Iar cînd îl aflăm sfătuind pe cineva *„să reacționeze împotriva răului prin forța morală“* [2], mai ales că o asemenea gîndire nu este unică, înțelegem cu atît mai mult că nu este nici întîmplătoare, înțelegem că ea nu poate fi expresia unui superficial în raporturile cu viața, ci dimpotrivă.

Pentru a-l înțelege mai bine, trebuie să-l cunoști bine, să-l definești bine. Și, în una din cele mai frumoase și mai adînci scrisori ale sale, adresată lui Costache Negri, el ne ajută în această privință. Certat prietenește de Negri pentru intenția ce o avea de a porni într-o lungă călătorie tocmai spre Japonia, în acele momente cînd țara avea nevoie de el (era prin 1861), Alecsandri, după ce arată că și-a împlinit îndatoririle sale de cetățean, continuă: *„Asta nu înseamnă că mă socotesc fără nici o îndatorire față de Romînia, nu, voi muri, sînt sigur, așa cum am trăit, lucrînd pentru gloria, pentru propășirea ei, dar asta nu înseamnă că trebuie să mă înmormîntez în pîntecele unui portofoliu ministerial ca Ionas în pîntecele chitului, că trebuie să mă condamn a trăi sau mai degrabă a pieri în atmosfera măruntelor intrigi de cabinet, nici să iau parte la meschinele lupte de la Cameră în care voi sfîrși totdeauna prin a fi înfrînt, căci am mai multă inimă decît rațiune.“* [3] *„Am mai multă inimă decît rațiune!“* Este una din cele mai profunde definiri ale personalității lui Vasile Alecsandri. El este un sentimental, nu un superficial; un generos, nu un ușuratic; un om loial, nu unul fără nici o credință; un om care cucerise seninătatea, nu un om fără simțul realității. Deși lucid și realist în problemele esențiale ale vieții și artei, personalitatea lui — corespondența ne-o arată din plin — nu era dominată totuși de rațiune. Totdeauna, viața lui, faptele lui, opera lui, întreaga lui configurație morală sînt determinate, din adîncurile ființei, în ceea ce au ele mai bun și mai durabil, de această inimă a sa mare cu adevărat, pentru că, din primul ceas pînă la ultima ei bătaie, s-a identificat cu a întregii țări și a întregului său popor.

G. C. NICOLESCU

---

[1] V. Alecsandri, *Scrisori*, p. 76.

[2] Marie G. Bogdan, *op. cit.*, p. 180.

[3] Vezi scrisoarea, extrem de interesantă, în întregime în cuprinsul acestui volum, pp. 192—196.

NOTĂ ASUPRA EDIŢIEI

Scrisorile din ediţia de faţă, cu excepţia scrisorii către C. Esarcu, care face parte dintr-o colecţie particulară, sînt extrase din corespondenţa inedită a lui Vasile Alecsandri aflată la Biblioteca Academiei R.P.R., Serviciul manuscrise, rezumată de noi în *Catalogul corespondenţei lui Vasile Alecsandri*, Bucureşti, 1957. Deşi cîteva au fost folosite fragmentar în diverse articole, s-a socotit totuşi că, pentru conţinutul lor interesant, şi acestea merită să fie publicate integral în această colecţie de documente inedite, însoţite, bineînţeles, de indicaţia bibliografică respectivă.

Corespondenţa lui Vasile Alecsandri are aproape caracterul unor memorii, şi valoarea ei documentară şi literară nu poate fi pe deplin apreciată decît prin publicarea ei integrală. Scrisorile pe care le publicăm aici încearcă să aducă o contribuţie în acest sens.

Scopul urmărit în selectarea acestei corespondenţe a fost de a pătrunde în intimitatea gîndirii, vieţii şi activităţii progresiste a scriitorului, deschizîndu-se astfel noi drumuri de cercetare a personalităţii sale. Unele scrisori au fost reţinute pentru datele biografice, preocupările politice, relaţiile cu contemporanii etc., altele, pentru informaţiile literare privind inspiraţia, procesul de creaţie, metoda de lucru, critica literară, preocupări în legătură cu viaţa culturală a ţării etc. Altă categorie de scrisori oferă posibilitatea cunoaşterii psihologiei poetului, în sfîrşit unele piese au fost date publicităţii în special pentru valoarea lor literară.

Pentru urmărirea aspectelor enumerate mai sus s-au cules exemple din corespondenţa scriitorului cu diverse persoane şi din diferite perioade. Varietatea corespondenţilor aduce după sine o variaţie de ton, unele scrisori fiind expresia unor relaţii de prietenie, altele a unor relaţii oficiale. Deci, pentru păstrarea unităţii de ton, materialul publicat a fost dispus pe grupe în ordinea alfabetică a destinatarilor, iar în interiorul fiecărei grupe în ordine cronologică. Scrisorile nedatate de scriitor au fost datate de noi în paranteze drepte. Explicaţiile necesare au fost date în note.

Cu rare excepţii, Vasile Alecsandri coresponda în limba franceză. În ediţia de faţă, originalele sînt însoţite de traduceri efectuate de noi.

Traducerile urmează îndeaproape textul original încercînd să nu denatureze ideea poetului şi să fie cît mai clar exprimate. S-au evitat neologismele, uzînd însă de ele cînd claritatea formei o cerea; de altfel însuşi poetul foloseşte neologisme în scrisorile în limba romînă, permiţîndu-şi să întrebuinţeze expresii traduse direct din limba franceză ca: *politică de clopotniţă.*

La sfîrşitul textelor originale este indicată sursa documentului.

Textul original a fost reprodus fidel, neintervenindu-se decît în anumite cazuri. Poetul mînuia cu ușurință limba franceză: există totuși unele greșeli de gramatică și ortografie, ca de pildă: accente, acorduri, forme greșite ca *acquererait* pentru *acquerrait*, *complettement* pentru *complètement*, *comt* pentru *compt*, *corectures* pentru *corections* etc., sau articole și prepoziții omise. Greșelile de felul acestora au fost corectate tacit, socotindu-se a fi rezultatul neatenției. S-a semnalat însă prin paranteze drepte introducerea unor cuvinte care lipseau din text. Nu s-a intervenit în cazul unor forme greșite de limbă; poetul face astfel de construcții: *j'y ai promené* sau *nous verrons a faire quelque chose pour elle*... Intervenția în asemenea cazuri ar fi însemnat denaturarea textului original; explicațiile în subsol pentru fiecare greșeală ar fi îngreuiat inutil aparatul de note.

Forme proprii lui Alecsandri, ca de pildă: *maqueriser*, *cabotage*, *empesquante*, *debandage* etc., au fost explicate în notele din subsolul paginii.

La textele romînești s-a ținut seamă de metoda de transcriere folosită în prezent la editarea operei lui Vasile Alecsandri (menținerea particularităților de limbă ale autorului).

Ortografia franceză a numelor proprii a fost păstrată, intervenindu-se numai acolo unde s-a constatat o inconsecvență (ex.: Balaciano — Balatchiano). În traduceri s-a restabilit însă ortografia romînească. În scrisorile din tinerețe poetul semna cu x: Alexandri; s-a transcris însă peste tot cu cs: Alecsandri, pentru că aceasta a fost forma adoptată definitiv de scriitor.

Pe lîngă cele cîteva post-scriptumuri ale scriitorului, mai sînt în unele scrisori adaosuri marginale care în ediție au fost trecute după semnătură, fiind socotite tot ca post-scriptum.

În note s-au dat precizări despre evenimentele politice pomenite de poet, despre chestiuni de literatură și teatru etc., numai în măsura în care ele erau necesare pentru o mai bună înțelegere a textului. De asemenea s-au făcut numai trimiterile bibliografice indispensabile. Au fost identificate aproape toate numele proprii pomenite în scrisori. Pentru persoanele mai puțin cunoscute s-a dat în note o scurtă notiță biografică. Citatele din corespondența în limba franceză a lui Alecsandri, utilizate în note, au fost reproduse numai în traducerea noastră.

Volumul se încheie cu un indice alfabetic de nume, un indice al titlurilor operelor lui V. Alecsandri pomenite în scrisori și un indice cronologic al scrisorilor. În cazul indicelui de nume de persoane, numărul paginii în care se află nota cuprinzînd sumare date biografice a fost evidențiat cu aldine; cifrele cuprinse între paranteze indică paginile textului în limba franceză.

MARTA ANINEANU

CORESPONDENŢĂ

3*

CĂTRE ION ALECSANDRI

I

Mirceşti, 12/24 févr. 1881

Mon cher Jean [1],

Je t'écris par 18° de froid! La neige qui couvre la campagne est gelée, elle crie sous les pieds de ceux qui se risquent dehors. Le ciel est d'acier, la fumée des cheminées monte en colonnes blanches et droites; tout semble souffrir, excepté les corbeaux qui se prélassent dans cette atmosphère glaciale.

J'ai sous mes fenêtres un véritable tableau sibérien; les deux sapins chargés de plaques de neige contribuent à cette sinistre illusion. Et dire qu'il y a des Esquimaux qui vivent et procréent du côté du pôle. C'est incroyable!

A Bucarest, on s'amuse plus que jamais, malgré les menaces du thermomètre; on danse à outrance comme dans toute l'Europe du reste, au dire des journaux. On dirait que le monde est à la veille d'une immense catastrophe et qu'il veut jouir de son reste.

Serait-ce une danse macabre?

Pendant ce temps, moi je continue à me délecter dans mon doux emprisonnement et j'attends l'arrivée de la Muse. Pauvre petite! Dieu sait où elle se trouve en ce moment, les pieds gelés! Peut-être dans la lounka, *suspendue par ses ailes à quelque arbre, comme une feuille morte.*

Mes deux petits chiens sont couchés en rond sur le tapis, vis-à-vis de la fenêtre, d'où leur arrive un rayon de soleil sans chaleur. De temps en temps ils me regardent comme pour me demander si ce diabolique hiver ne va pas finir bientôt?

Mais ce qu'il y a de plus curieux à voir c'est la mine des pauvres dindes marchant sur la neige; elles ressemblent à de vieilles misses *qui ont trop longtemps attendu le plus beau jour de la vie et qui sont accablées de déceptions. Elles poussent de petits cris plaintifs qui ont certaines intonations britanniques d'un effet aussi étrange que tristement comique.*

En revanche les stigleti, presuri, macalendri *et moineaux volent avec une rapidité qui indique le nombre de degrés de froid; ils viennent s'ébattre autour de la maison où Pauline* [2] *leur fait servir chaque matin un bon déjeuner. Quels cris joyeux! quelles disputes! quelle gloutonnerie! on dirait des hommes!*

Reçois-tu les Convorbiri? *Ion Ghica y publie une série de lettres fort intéressantes auxquelles je réponds de temps à autre. C'est une correspondance établie entre nous et qui semble très goûtée de notre public.*

Ma dernière lettre, publiée l'année passée, est intitulée Vasile Porojan. *J'y trace la biographie de notre ami d'enfance. L'as-tu lue? Elle a eu du succès. Actuellement je griffonne un article-lettre intitulé:* Pînea amară a exilului.

C'est Bratiano et Rosetaki[3] *qui ne seront pas contents.*

Nous vous embrassons tous tendrement.

Ton frère affectionné
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 5.741, ff. 76—77.

Mircești 12/24 febr. 1881

Dragul meu Iancu [1],

Îți scriu pe un frig de 18°. Zăpada care acoperă cîmpul este înghețată; scîrțîie sub picioarele acelora care au curajul să iasă afară. Cerul este de oțel, fumul coșurilor se ridică în coloane albe și drepte, totul pare că suferă, afară de corbii care se lăfăiesc în această atmosferă înghețată.

Sub ferestrele mele, am un adevărat tablou siberian; cei doi brazi încărcați de zăpadă contribuie la această iluzie sinistră. Cînd te gîndești că există eschimoși care trăiesc și procreează în ținuturile polare. E de necrezut!

La București lumea se distrează mai mult ca oricînd, cu toate amenințările termometrului; se dansează peste măsură, ca în toată Europa de altfel, după spusele ziarelor. S-ar zice că lumea este în ajunul unei cumplite catastrofe și vrea să se bucure de ce-i mai rămîne.

Să fie oare un dans macabru?

În timpul acesta, eu continuu să mă desfătez în plăcuta mea închisoare și aștept sosirea Muzei. Mititica de ea! Dumnezeu știe unde se află în clipa aceasta, cu picioarele înghețate! Poate în *luncă*, spînzurată de aripi în vreun arbore, ca o frunză uscată.

Cei doi căței stau culcați încolăciți pe covor în dreptul ferestrei, de unde le vine o rază de soare fără căldură. Din cînd în cînd mă privesc ca și cum m-ar întreba dacă diavolița asta de iarnă n-are de gînd să se sfîrșească mai repede.

Dar ceea ce e mai curios de văzut e mutra bietelor curci mergînd pe zăpadă; seamănă cu niște bătrîne *misses* * care au așteptat prea mult timp cea mai frumoasă zi a vieții și care sînt copleșite de decepții. Scot mici strigăte plîngătoare care au oarecari intonații britanice de un efect straniu și de un comic trist.

În schimb, *sticleții*, *presurile*, *macalendrii* și vrăbiile zboară cu o iuțeală care indică numărul gradelor de frig; vin să se hîrjonească în jurul casei,

---

* Domnișoare (engl.).

unde Paulina [2] le servește în fiecare dimineață cîte un prînz bun. Ce mai strigăte vesele! ce certuri! ce lăcomie! Ai crede că sînt oameni !

Primești *Convorbirile*? Ion Ghica publică acolo o serie de scrisori foarte interesante, la care eu răspund din cînd în cînd. E o corespondență organizată între noi și care pare a fi foarte gustată de publicul nostru.

Ultima mea scrisoare publicată anul trecut este intitulată *Vasile Porojan*. Prezint acolo biografia prietenului nostru din copilărie. Ai citit-o? A avut succes. Acum schițez un articol-scrisoare intitulat *Pînea amară a exilului*.

Brătianu și Rosetaki [3] nu se vor prea bucura de ea.

Vă îmbrățișăm pe toți cu drag.

Fratele tău iubitor

V. Alecsandri

[1] Ion Alecsandri, fratele mai mic al poetului, născut în 1826 (?). A intrat în cariera militară pe care a părăsit-o, dar în care a fost reintegrat cu gradul de maior de domnitorul Cuza; ajunge locotenent-colonel. După Unire este aghiotant domnesc, apoi agent oficios și agent diplomatic la Paris pînă în 1866. Cu toate intervențiile lui V. Alecsandri, abia către sfîrșitul vieții obține un post de corespondent al guvernului la Paris; corespondența politică trimisă de el în această calitate se publica în ziarul *Pressa*. Stabilit definitiv la Paris, se căsătorește în 1852 cu Noémi Guillard, fiica unui doctor. A avut trei fiice: Hélène, căsătorită Malherbe, și Alice și Marie, căsătorite cu Georges și Charles Bal. Moare în mai 1884.

[2] Soția poetului, fiica lui Iosifin și a Elenei Lucassievicz. Legătura sa cu poetul datează dinainte de 1857, cînd se naște fiica lor, Marie; în 1861 Paulina se stabilește la Mircești, căsătoria făcîndu-se abia în 1876. Vezi actul de căsătorie la Sever Zotta, *La centenarul lui Vasile Alecsandri*, Iași, 1921, anexe. R. Rosetti în amintirile sale povestește o istorie puțin verosimilă despre felul în care a cunoscut-o poetul. Cf. R. Rosetti, *Amintiri din prima tinerețe*, București, 1927, pp. 104—105.

[3] C.A. Rosetti. Acesta, împreună cu Ion C. Brătianu și alți foști exilați se complăceau în a se socoti martiri ai exilului de la 1848, invocînd suferințe imaginare pentru a-și spori prestigiul politic. În scrisoarea neterminată, *Pînea amară a exilului*, publicată postum în *Convorbiri literare*, XXIV (1890), pp. 720—726, V. Alecsandri, satirizînd pretențiile așa-zișilor eroi, arată că departe de a fi fost o suferință, acest exil a avut pentru unii partea sa de farmec și chiar avantajele sale.

II

Gap, 16 mai 1882 [1]

Mon cher Jean,

Je suis à Gap [2], *au fin fond des Alpes, jusqu'à demain matin heureusement, car il y fait un bon petit froid qui m'oblige à garder mon paletot dans la chambre. Je viens d'assister à la félibrée* [3] *que je te raconterai en détail à mon arrivée à Paris. Trois heures de discours et de lectures, c'est un peu trop*,

mais il faut être poli et sourire agréablement pour laisser croire que l'on s'amuse beaucoup à écouter du provençal, alors qu'on ne le comprend guère. Je cours de félibrée en félibrée pour m'entendre complimenter à outrance et pour faire des speechs *que l'on trouve charmants (sic). Après Montpellier* [4], *Forcalquier* [5], *après Forcalquier, Gap... et puis dans l'avenir je vais joindre Regiers et Alby* [6], *mais je crois bien que j'y ferai faux bond, car je me sens passablement fatigué. Ce qui m'a le plus intéressé dans mes pérégrinations félibresques, ç'a été d'aller surprendre Mistral* [7] *dans son nid à Maillane* [8], *près d'Avignon. J'y ai passé six heures en compagnie de Bonaparte Wyse* [9], *lequel, par parenthèse, s'est pris d'une grande amitié pour moi. Mistral est une personnalité marquante en Provence et il le serait partout grâce à son génie poétique.*

Il a une belle prestance, front large couronné de mèches grises, sourire attrayant et allure franche et de bon aloi. Nous nous sommes vus comme si nous nous connaissions depuis 25 ans et nous nous sommes quittés bons amis.

Hier à Forcalquier j'ai été voir poser la première pierre d'un viaduc important pour la localité. Toutes les autorités départementales étaient présentes, musique, grande foule sur les hauteurs dans une lumière splendide. On avait eu la gracieuseté de graver mon nom sur la plaque commémorative qui doit être murée dans les fondements du viaduc.

*J'ai dû prendre la parole et j'ai improvisé quatre vers. Que veux-tu? dans le pays des félibres il faut versificotter *. Voici ce que je leur ai dit en roumain en le leur traduisant ensuite en français:*

„Te-nalță, viaduce, să-aduci în acest loc
Din patru părți a lumei averi, lumini, noroc.
Și ale tale arcuri întinde-se departe
Ca să-ntrunească frații ce soarta îi desparte."

Et voilà! Il est fort possible que je sois à Paris le 21. Je t'embrasse.

Ton frère
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 27.504.

Gap, 16 mai 1882 [1]

Dragul meu Iancu,

Sînt la Gap [2], tocmai în fundul Alpilor, din fericire numai pînă mîine dimineață, căci aici este un pui de ger care mă silește să stau cu paltonul pe mine în cameră. Am asistat de curînd la reuniunea [3] felibrilor pe care ți-o voi povesti cu amănunte la sosirea mea la Paris. Trei ore de discursuri și de lecturi este ceva cam mult, dar trebuie să fii politicos și să surîzi cu drăgălășie, pentru a lăsa să se creadă că te amuzi din plin ascultînd limba provensală, din care nu înțelegi o boabă. Alerg din reuniune în reuniune, ca să mă aud lăudat peste măsură și să țin *discursuri* ** care

* Cuvînt creat de poet în ironie, cu sens de *a improviza versuri.*
** În original în englezește: *speechs.*

VILO DE FOURCAUQUIÉ

JO FLOURAU DE PROUVÈNÇO

Lou Coumitat e la jurado di JO FLOURAU DE PROUVÈNÇO soulennamen acampa en sessioun tresènco, lou 14 de mai 1882, dins la vilo de FOURCAUQUIÉ, an decerni un Diplomo d'Ounour

à Moussu V. Alecsandri, Président d'ounour di Jo Flourau

per soun naut patrounage

e l'an delièura en testimoni lou present encartamen.

Lou Maire de Fourcauquié,
Presidènt dóu coumitat.

Lou Presidènt de la jurado
pèr lou Councours

William C. Bonaparte Wyse

Li Membre dóu Coumitat.

J. Roumanille

Li Membre de la Jurado.

Diplomă oferită lui V. Alecsandri la Fourcauquier în 1882.

Cernăuți – Mercuri

octomvrie – 1867

Dragă Paulină.

Prin depeșă telegrafică te-am înștiințat că am sosit cu bine în Cernăuți și că plecăm deseară la Viena. Nu am nevoie să-ți spun că drumul până la Mihăileni n-au fost foarte greu, căci ai putut să te încredințezi singură despre halul în mergerea malului la Mesceti. E destul să-ți zic că am sosit la graniță deabia pe la trei ceasuri după amiadi, iar în Cernăuți pe la nouă, noaptea. Norocul nostru au fost că am avut timp frumos și o lună frumoasă ca un chip de fată mare când merge la gioc. Isaia dantr-ensu ecco. –

Scrisoare către Paulina Alecsandri din octombrie 1867 (fila 1).

Bibl. Acad. R.P.R.

sînt găsite încîntătoare. După Montpellier [4], Forcalquier [5], după Forcalquier, Gap... și apoi pe viitor mă voi duce la Regier și Alby [6], deși mai curînd cred că nu mă voi ține de cuvînt, căci mă simt destul de obosit. Ceea ce m-a interesat mai mult în peregrinările mele felibre a fost că m-am dus să surprind pe Mistral [7] în cuibul lui de la Maillane [8], aproape de Avignon. Am petrecut acolo șase ore în tovărășia lui Bonaparte Wyse [9], care — între paranteze — mi-a arătat o mare prietenie. Mistral e o personalitate de seamă în Provența și ar fi oriunde, datorită geniului său poetic.

Are o ținută frumoasă, frunte înaltă, încununată de plete cărunte, surîs atrăgător și înfățișare sinceră și nobilă. Ne-am văzut ca și cum ne-am fi cunoscut de 25 de ani, și ne-am despărțit buni prieteni.

Ieri la Forcalquier m-am dus să văd punîndu-se piatra fundamentală a unui viaduct important pentru localitate. Erau de față toate personalitățile departamentului, muzică, lume multă pe înălțimi, într-o lumină minunată. Avuseseră amabilitatea să graveze numele meu pe placa comemorativă care trebuie zidită la temelia viaductului.

A trebuit să iau cuvîntul și am improvizat patru versuri. Ce vrei? În țara felibrilor trebuie să faci pe poetul. Iată ce le-am spus în romînește, traducîndu-le apoi în franțuzește:

„Te-nalță, viaduce, să-aduci în acest loc
Din patru părți a lumei averi, lumini, noroc.
Și ale tale arcuri întinde-se departe
Ca să-ntrunească frații ce soarta îi desparte.“

Asta-i tot! E foarte posibil să fiu la Paris în 21. Te îmbrățișez.

Fratele tău
V. Alecsandri

[1] Scrisoare scrisă în timpul vizitei pe care V. Alecsandri a făcut-o în Provența la invitația felibrilor (scriitori în dialect oc). Plecat la începutul lui aprilie, se întoarce brusc la începutul lui iunie, silit de motive familiale cunoscute din corespondența cu soția sa. Cf. și V. Alecsandri, *Poezii*, I, Craiova, 1940, studiul introductiv al Elenei Pogoneanu, p. 301. În Arhiva V. Alecsandri de la Bibl. Acad. R.P.R., I, ms. 2, se află o notiță a poetului, pe două pagini, care rezumă întreagă această călătorie, cu etapele ei, marcînd și momentele cele mai de seamă. Sînt probabil însemnări făcute în vederea redactării unor amintiri de călătorie. Iată textul parțial: „*La Gallicie — Lemberg — Mikuli — Vienne — Balaciano — exposition de tableaux* — Le drapeau. *Semering Pontera (Frioul) — Milan — Lombardi — Gênes — voyage fantastique, de nuit, le long de la Corniche —... Réceptions à la gare par Azaïs, Laforgue, Bonaparte Wyse — Roquefevrier Roumieux ... Felibrije — couronne présentée par m-lle Coutzarida de la part des étudiants roumains... Forcalquier — réception avec musique aux portes de la ville — arrivée à la mairie...*“ („Galiția — Lemberg — Mikuli — Viena — Bălăcianu — expoziția de tablouri — *Drapelul.* Semering Pontera <Friul> — Milan — Lombardia — Geneva — călătorie fantastică, de noapte, de-a lungul Cornichei — ... Primire la gară de către Azaïs, Laforgue, Bonaparte Wyse — Roquefevrier

Roumieux... Recepţie a felibrilor — cunună prezentată de d-ra Cuţarida din partea studenţilor romîni... Forcalquier — întîmpinare cu muzică la porţile oraşului — sosire la primărie...").

[2] Gap, capitala departamentului Hautes Alpes, pe rîul Luye.

[3] Reuniune cu banchet a felibrilor.

[4] Montpellier, capitala departamentului Hérault, pe rîul Lez. Aici s-a decernat poetului în 1878 premiul pentru *Ginta latină*.

[5] Forcalquier, capitala arondismentului Basses Alpes. I s-a decernat poetului o diplomă de onoare cu ocazia premiului Jeux floraux *(Jo Flourau de Pronvènço — Vilo de Fourcanquié)*.

[6] Alby, Haute Savoie, pe rîul Chéran.

[7] Frédéric Mistral (1830—1914), poet provensal, reprezentantul principal al felibrilor, autorul poemului *Mireille*. Vizita la Mistral este descrisă pe larg în scrisoarea poetului din 13 mai către soţia sa, Paulina. Cf. V. Alecsandri, *Scrisori*, I, edit. de Il. Chendi şi E. Carcalechi, Bucureşti, 1904, pp. 68—69.

[8] Maillane, comună la Bouches du Rhône, arondismentul Arles, patria lui Mistral.

[9] Bonaparte Wyse (1826—1892), scriitor, nepotul lui Lucien Bonaparte. Crescut în Anglia, se stabileşte apoi la Avignon, unde se ocupă cu studiul limbii şi literaturii provensale. A studiat şi limba romînă.

III

Mirceşti, 19 juillet 1882

Mon cher Jean,

Je viens de recevoir une lettre du baron de Tourtoulon [1], *qui me donne certaines indications sur l'écusson des Alessandri*[2]. *Il l'a trouvé dans l'*Armorial général *des familles nobles et patriciennes de l'Europe*, *publié à Gouda (Hollande)*, *en 1861*, *par Mr. Rietstop. Voici la description de l'écusson telle qu'elle existe dans cet ouvrage:* „d'or au lion de gueules, à la bande de sable chargée de trois étoiles brochant sur le tout".

Mr. de Tourtoulon y ajoute l'ancienne couronne des familles patriciennes d'Italie.

La Consulta Araldica *a modifié cette couronne*, *il y a quelques années*, *parce qu'elle ressemblait trop à celle de marquis*, *mais puisque notre famille n'est plus italienne depuis longtemps*, *Tourtoulon croit que l'écusson devra être surmonté de la couronne des anciens patriciens. Je ne sais si l'ouvrage de Mr. Rietstop connaît aussi le dessin de l'écusson*, *ou si celui qui m'a été envoyé n'est qu'un essai fait par la mère de Mr. de Tourtoulon. C'est pourquoi tu feras bien d'aller à la Bibliothèque Nationale pour consulter l'*Armorial *en question*, *et sur les données que tu y puiseras*, *de faire dessiner un nouvel écusson par quelque artiste compétent dans la matière.*[3]

Mr. de Tourtoulon me fait savoir qu'il est en correspondance avec toi pour la rédaction définitive des statuts de la Revue du Monde Latin.[4] *Tiens-moi au courant de vos travaux.*

Pauline a été fort gravement malade pendant une semaine. Elle va beaucoup mieux, grâce à Dieu, et j'espère qu'elle pourra quitter la chambre dans deux à trois jours.

Depuis 48 heures nous avons des orages et des averses diluviennes. Les éclairs se croisent comme les fils d'un métier de tisserand et le tonnerre buhăiește *sans discontinuer. L'air est chargé d'électricité à tel point que nous sommes tous énervés. Gare aux blés sur pieds comme à ceux qui sont déjà coupés et encore éparpillés dans les champs.*

La Princesse Couza est arrivée à Iassy, je compte aller la voir quand Pauline sera tout à fait remise.

Marie [5] *et Démètre sont établis à Vevey* [6], *à l'hôtel d'«Angleterre». Elle fait de la musique ainsi que de la peinture; lui, chante des romances. Pourvu qu'il en sorte de l'harmonie conjugale!*

Je t'embrasse
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 27.505.

Mircești, 19 iulie 1882

Dragul meu Iancu,

Am primit o scrisoare de la baronul de Tourtoulon [1], care îmi dă unele lămuriri asupra blazonului familiei Alessandri [2]. L-a găsit în *Armorialul general* al familiilor nobile și patriciene ale Europei, publicat la Gouda (Olanda) în 1861 de dl. Rietstop. Iată descrierea blazonului așa cum se află în această lucrare: „*pe fond de aur un leu roșu, peste care trece o bandă neagră cu trei stele*".

Dl. de Tourtoulon a adăugat la acestea vechea coroană a familiilor patriciene din Italia.

Consulta Araldica a modificat această coroană acum cîțiva ani pentru că semăna prea mult cu aceea de marchiz, dar cum familia noastră nu mai este italiană de mult timp, Tourtoulon crede că blazonul va trebui să aibă deasupra coroana vechilor patricieni. Nu știu dacă lucrării d-lui Rietstop îi este cunoscut și desenul blazonului sau dacă cel care mi-a fost trimis este numai o încercare făcută de mama d-lui Tourtoulon. De aceea, ai face foarte bine să te duci la Biblioteca Națională ca să consulți *Armorialul* în chestiune și, după datele pe care le vei găsi acolo să dai unui artist priceput în materie să deseneze un nou blazon.[3]

D-l de Tourtoulon mă înștiințează că este în corespondență cu tine pentru redactarea definitivă a statutelor *Revistei lumii latine* [4]. Ține-mă în curent cu lucrările voastre.

Paulina a fost foarte greu bolnavă timp de o săptămînă. Merge mult mai bine, slavă domnului, și nădăjduiesc că va putea ieși din casă peste două-trei zile.

De 48 de ore avem niște furtuni și niște ploi deluviene. Fulgerele se încrucișează ca firele unui război de țesut și tunetul *buhăiește* fără încetare. Aerul este atît de încărcat de electricitate încît sîntem cu toții ener-

vați. Vai de grîul încă nesecerat ca și de acela secerat deja, dar încă împrăștiat pe cîmp.

Prințesa Cuza a sosit la Iași, am de gînd să mă duc să o văd cînd Paulina va fi cu totul restabilită.

Marie [5] și Dimitrie s-au stabilit la Vevey [6], la hotelul „Engliterei". Ea face muzică și pictură; el, cîntă romanțe. Numai de ar ieși de aici o armonie conjugală!

Te îmbrățișez

V. Alecsandri

[1] C. D. Tourtoulon, directorul *Revistei lumii latine.*

[2] Poetul afirmă originea italiană a familiei sale în *Suvenire din viața mea;* cf. și Al. T. Dumitrescu, *Despre Vasile Alecsandri*, București, 1905, p. 63.

[3] Alecsandri adoptă un blazon asemănător celui descris, pe care îl folosește și pe hîrtia de corespondență. Cf. Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 1786, f. 8.

[4] Alecsandri a încercat să cîștige abonați printre prietenii săi, pentru *Revista lumii latine*, accentuînd asupra rolului important pe care îl avea colaborarea romînilor la această revistă (v. corespondența cu Papadopol-Calimah, I. Ghica, Lascăr Rosetti). Cf. corespondența lui Iancu Alecsandri cu C. de Tourtoulon, de asemenea programul și formularul de abonament al revistei, la Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 5.741, ff. 322—340, 342—345.

[5] Fiica poetului, născută în 1857. Între anii 1867 octombrie — 1876 aprilie și-a făcut studiile la Paris. În octombrie 1877 s-a căsătorit cu Dimitrie A. Catargi. A avut cu acesta două fiice, Elena și Margareta. Divorțată în 1883, s-a recăsătorit în același an cu George Bogdan, frate cu Leon, fiii vornicului Emanuel Bogdan și ai Anei Ghica. Și această căsătorie se desface în 1884 pentru a se reface în 1886; au avut un fiu, Henry Bogdan. Marie Bogdan moare după 1937. A publicat corespondența primită de la tatăl său în *Autrefois et aujourd'hui*, București, 1929.

[6] Vevey, oraș în Elveția, în cantonul Vaud.

IV

Mircești, 16 avril 1884

Mon cher Jean,

Encore une question au sujet de ma pièce [1] *avant de la livrer à la publicité. Prends ton manuscrit en main et suis mes indications.*

Acte I — Scène II — Gallus entre en tenant une épée à la main; il dit à la cantonade:

„Să duc la faur spada s-o șteargă de rugină?
Prea bine. *(Il s'arrête.)* Ce văd? Cine pe apă se înclină?"

Ces deux vers remplacent ceux du texte primitif:

„Să duc astă scrisoare Lydiei? Bine-ndată,
Dar ce văd colo-n umbră? un farmec viu de fată?"

Ce changement s'explique à la fin de la pièce.
Cette fin a été transformée dans le mode suivant:

SCÈNE IX

„G l u t t o: Zoile, lăsăm banii?
Z o i l: ...Ba-i scoatem.
G l u t t o: ...Să-mpărțim?"

(Tous deux se penchent sur la fontaine et y plongent leurs bras.)

SCÈNE X

Zoil — Glutto — Gallus

„G a l l u s: Ce faceți voi aice?
Z o i l *(arrogant):* Noi?
G a l l u s: ...Voi.
G l u t t o: ...Ne răcorim.
G a l l u s: Profanatori nemernici! spurcați cu-a voastră mînă
A divului Horațiu poetică fontînă.
În lături!
Z o i l *(indigné):* Noi?
G a l l u s *(ôtant l'épée):* În lături zic! de nu...
Z o i l: ....Ș-apoi?
G a l l u s: Din doi mișei fac patru lovind cu spada-n voi.
G l u t t o *(effrayé):* M-am dus...
Z o i l *(fier):*........... Mă duc. *(Ils sortent vite.)*
G a l l u s: .... La Pluton!
(Il s'approche de la fontaine et s'agenouille.)
O! nymfă Blanduzie,
Sub chipul scump a Gettii arată-te-acum mie."

N. B. (L'acte finit après ces deux vers.)

Or, à la représentation, j'ai observé que le public semblait attendre la réapparition de Getta, et que le rideau tombait trop brusquement à son compte. De là une certaine contrainte, un certain froid qui nuisait au succès de ce premier acte. En effet, cette fin arrivait, n'ayant en scène qu'un seul personnage, Gallus, qui n'avait pas encore eu l'occasion de devenir sympathique.

Voici donc ce que j'ai imaginé. Quand Getta dans la scène avec Horace s'exalte au point de tomber à ses genoux et de lui baiser la main, elle semble avoir perdu la tête et dans son trouble elle s'enfuit, laissant Horace surpris et pénétré d'un sentiment encore inexplicable. La jeune fille croit devoir alors ramasser son panier de fleurs au moment de s'éloigner et c'est là un mouvement peu naturel dans une situation aussi empèsequante. Il serait, je crois, plus conforme à l'état de son esprit troublé, de n'y pas penser et de s'enfuir en l'oubliant près de la fontaine.*

---

* Cuvînt creat probabil din adjectivul *empesé* — scrobit, înțepat, greoi. Aici credem că poate avea sensul de *încordată*.

Ce jeu de scène me permettrait alors de la faire revenir à la fin de l'acte, à la recherche de son panier, sans lequel elle ne serait rentrée chez son maître. Voici comment les choses se passeraient:

SCÈNE X

„G a l l u s *(tombant à genoux):* O! nymfă Blanduzie,
Sub chipul scump a Gettei arată-te-acum mie!"

SCÈNE XI

Getta — Gallus

„G e t t a: Uitatu-mi-am panerul cu flori aici.
(Apercevant Gallus:) El!
G a l l u s *(voyant Getta, se relève):* Ea! *(Tendrement:)* Ce caţi?
G e t t a *(cherchant):* Panerul.
G a l l u s *(souriant):* ...Numai? Nu şi inima mea?
În el găsi-vei plante, în ea, floarea iubirei.
O vrei? cu ea să intri în templul fericirei?
G e t t a *(cachant son émotion sous un air de gaîté malicieuse):*
Şi ce-ţi rămîne ţie?
G a l l u s: Eu? tot aş căpăta,
În schimb de-ai vrea tu, Getta, să-mi dai inima ta.*"

A ces *mots* il lui prendrait la main, *leurs yeux* se rencontreraient *avec tendresse, et la toile tomberait sur ce tableau.*

Cette petite scène est à peine esquissée. La crois-tu à sa place? Est-elle également dans la note naturelle? Réponds de suite.

Autre guitare

Dans la scène du 2-ème acte où Horace improvise une ode à Hébé, le vers qui enthousiasme le plus notre public c'est celui qui termine la seconde strophe:

„Culegător de stele pe spaţiul ceresc".

L'enthousiasme est si grand qu'il fait presque du tort à tout le contenu de la 3-ème strophe. Or, puisque le 2-ème acte devrait se terminer après cette improvisation, ne vaudrait-il pas mieux transposer le vers en question à la fin de l'ode, afin que le public restât sous l'impression qu'il éprouve?

Dans ce cas, comment penses-tu que je puisse opérer cette transposition. Cherche et réponds également le plus tôt.

Je viens de recevoir ta lettre du 11/23 avril. Ce qui m'y a le plus intéressé c'est que Bébé [2] *est allée à la Nouvelle-Orléans. Là, elle pourra se reposer et se remettre de son indisposition.*

Ne sois pas inquiet, elle est jeune et vaillante.

Nous t'embrassons tendrement
V. A l e c s a n d r i

Il fait un temps atroce.

---

* *Eu? Tot ar fi al meu,*
În schimb de-ai vrea tu, Getta, să-mi dai sufletul tău (n.a.).

Ce jeu de scène me permettrait alors de la faire revenir à la fin de l'acte, à la recherche de son panier, sans lequel elle ne serait rentrée chez son maître. Voici comment les choses se passeraient:

SCÈNE X

„G a l l u s *(tombant à genoux):* O! nymfă Blanduzie,
Sub chipul scump a Gettei arată-te-acum mie!"

SCÈNE XI

Getta — Gallus

„G e t t a: Uitatu-mi-am panerul cu flori aici.
(Apercevant Gallus:) El!
G a l l u s *(voyant Getta, se relève):* Ea! *(Tendrement:)* Ce caţi?
G e t t a *(cherchant):* Panerul.
G a l l u s *(souriant):* ...Numai? Nu şi inima mea?
În el găsi-vei plante, în ea, floarea iubirei.
O vrei? cu ea să intri în templul fericirei?
G e t t a *(cachant son émotion sous un air de gaîté malicieuse):*
Şi ce-ţi rămîne ţie?
G a l l u s: Eu? tot aş căpăta,
În schimb de-ai vrea tu, Getta, să-mi dai inima ta.*"

A ces *mots* il lui prendrait la main, *leurs yeux* se rencontreraient *avec tendresse, et la toile tomberait sur ce tableau.*

Cette petite scène est à peine esquissée. La crois-tu à sa place? Est-elle également dans la note naturelle? Réponds de suite.

Autre guitare

Dans la scène du 2-ème acte où Horace improvise une ode à Hébé, le vers qui enthousiasme le plus notre public c'est celui qui termine la seconde strophe:

„Culegător de stele pe spaţiul ceresc".

L'enthousiasme est si grand qu'il fait presque du tort à tout le contenu de la 3-ème strophe. Or, puisque le 2-ème acte devrait se terminer après cette improvisation, ne vaudrait-il pas mieux transposer le vers en question à la fin de l'ode, afin que le public restât sous l'impression qu'il éprouve?

Dans ce cas, comment penses-tu que je puisse opérer cette transposition. Cherche et réponds également le plus tôt.

Je viens de recevoir ta lettre du 11/23 avril. Ce qui m'y a le plus intéressé c'est que Bébé [2] *est allée à la Nouvelle-Orléans. Là, elle pourra se reposer et se remettre de son indisposition.*

Ne sois pas inquiet, elle est jeune et vaillante.

Nous t'embrassons tendrement
V. A l e c s a n d r i

Il fait un temps atroce.

* *Eu? Tot ar fi al meu,*
În schimb de-ai vrea tu, Getta, să-mi dai sufletul tău (n.a.).

ODĂ LA HÉBÉ

Hébé! tu a lui Joe iubită fiică! Zînă
Ce torni nectarul vesel în cupele cerești,
Tu care cu-o zîmbire în inimi verși lumină,
Și pui a ta junie în doruri sufletești.
Privește-n a mea cupă să se-ndulcească vinul.
În ochii mei privește de-mi îndulcește chinul.

II

Mîhnirea, tristă umbră, sub pașii tăi dispare.
Tu porți o cingătoare de splendid curcubeu.
Tovarășă de cale ai vesela sperare,
Tovarăș de iubire ai tot sufletul meu.
Hébé! săgeata scumpă de care-aș vrea să mor
E-n ochii tăi, în tolba cerescului amor.

III

Amici ! a noastre zile sînt paseri trecătoare.
N-avem în scurtul vieții nici timpul de sperat —
Ferice care cîntă cu inima la soare
Și dă chiar nemurirea pe-un dulce sărutat.
Hébé! O! Zee scumpă! devin cînd te privesc
Culegător de stele pe spațiul ceresc.

Cela va-t-il comme ça? ou bien préfères-tu la première facture? *

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 5.741, ff. 82—83, 96—97.

Mircești, 16 aprilie 1884

Dragul meu Iancu,

Încă o chestiune cu privire la piesa mea [1] înainte de a o da publicității. Ia-ți manuscrisul în mînă și urmărește indicațiile mele:

Actul I — Scena a II-a — Gallus intră ținînd o spadă în mînă; el spune, ca și cum s-ar adresa cuiva care nu este în scenă:

„*Să duc la faur spada s-o șteargă de rugină?*
Prea bine. (Se oprește.) *Ce văd? Cine pe apă se înclină?*“

Aceste două versuri înlocuiesc pe cele din textul primitiv:

„— *Să duc astă scrisoare Lydiei? Bine-ndată,*
Dar ce văd colo-n umbră? un farmec viu de fată?“

* Merge așa? Sau îți place mai bine prima formă? (n.a.).

Această schimbare se explică la sfîrşitul actului. *
Acest sfîrşit a fost transformat în chipul următor:

SCENA A IX-A

„G l u t t o: *Zoile, lăsăm banii?*
Z o i l: ... *Ba-i scoatem.*[1]
G l u t t o: ... *Să-mpărţim?*"

(Amîndoi se apleacă deasupra fîntînei şi îşi afundă braţele.)

SCENA A X-A

Zoil — Glutto — Gallus

„G a l l u s: *Ce faceţi voi aice?*
Z o i l (arogant): *Noi?*
G a l l u s: ... *Voi.*
G l u t t o: ... *Ne răcorim.*
G a l l u s: *Profanatori nemernici! spurcaţi cu-a voastră mînă*
A divului Horaţiu poetică fontînă.
În lături!
Z o i l (indignat): *Noi?*
G a l l u s (scoţînd spada): *În lături zic! de nu...*
Z o i l: .... *Ş-apoi?*
G a l l u s: *Din doi mişei fac patru lovind cu spada-n voi.*
G l u t t o (speriat): *M-am dus...*
Z o i l (mîndru): .... *Mă duc.* (Ies repede.)
G a l l u s: ....*La Pluton!*

(Se apropie de fîntînă şi îngenunchează.)
O! nimfă Blanduzie,
Sub chipul scump a Gettii arată-te-acum mie."

N.B. (Actul se termină după aceste două versuri.)

Or, la reprezentaţie, am observat că publicul pare să aştepte reapariţia Gettei şi că se lasă prea repede cortina, după părerea lui. De aci o oarecare constrîngere, o oarecare răceală, care dăunează succesului acestui prim act. În adevăr acesta se sfîrşeşte nefiind în scenă decît un singur personaj, Gallus, care nu a avut încă ocazia să se facă simpatic.

Iată deci la ce m-am gîndit. Cînd Getta, în scena cu Horaţiu se exaltează pînă într-atît încît îi cade la picioare şi-i sărută mîna, ea pare că şi-a pierdut capul şi, în tulburarea sa, fuge, lăsînd pe Horaţiu surprins şi pătruns de un sentiment încă neexplicabil. Tînăra fată crede atunci că trebuie să-şi ia coşul cu flori în clipa în care se depărtează; aceasta este însă o mişcare nenaturală într-o situaţie atît de încordată. Cred că ar fi

---

* În original e scris greşit „sfîrşitul piesei" în loc de al actului.

mai potrivit cu starea spiritului său tulburat să nu se gîndească la coș și să fugă, uitîndu-l lîngă fîntînă.

Acest joc de scenă mi-ar permite să o fac să revină la sfîrșitul actului, în căutarea coșului, căci fără de asta nu s-ar putea întoarce la stăpînul său.

Iată cam cum s-ar petrece lucrurile:

SCENA A X-A

„G a l l u s (căzînd în genunchi): *O! nimfă Blanduzie,*
Sub chipul scump a Gettei arată-te-acum mie!"

SCENA A XI-A

Getta — Gallus

„G e t t a: *Uitatu-mi-am panerul cu flori aici.*
(Văzînd pe Gallus:) *El!*
G a l l u s (văzînd pe Getta, se ridică): *Ea!* (Cu căldură:) *Ce cați?*
G e t t a (căutînd): *Panerul.*
G a l l u s (surîzînd): ... *Numai? Nu și inima mea?*
În el găsi-vei plante, în ea floarea iubirei.
O vrei? cu ea să intri în templul fericirei?
G e t t a (ascunzîndu-și emoția sub un aer de veselie șireată):
Și ce-ți rămîne ție?
G a l l u s: *Eu? tot aș căpăta*
În schimb de-ai vrea tu, Getta, să-mi dai inima ta. * "

La aceste cuvinte *i-ar lua mîna*, ochii lor *s-ar întîlni* cu dragoste și cortina ar cădea asupra acestui tablou.

Această mică scenă este abia schițată. Tu o găsești la locul ei? Este ea de altfel în nota naturală? Răspunde repede.

Altă poveste.

În scena actului al II-lea, unde Horațiu improvizează o odă în onoarea Hebei, versul care încîntă cel mai mult publicul nostru e acela cu care se termină strofa a doua:

„*Culegător de stele pe spațiul ceresc*".

Entuziasmul este așa de mare încît aproape dăunează întregului conținut al strofei a 3-a. Or, pentru că actul al 2-lea ar trebui să se termine după această improvizație, n-ar fi mai bine să strămut versul în chestiune la sfîrșitul odei, astfel ca publicul să rămînă sub impresia pe care o încearcă?

În acest caz, cum crezi tu că aș putea să fac această strămutare? Caută și răspunde de asemenea cît de curînd.

---

* *Eu? Tot ar fi al meu.*
În schimb de-ai vrea tu, Getta, să-mi dai sufletul tău (n.a.).

Am primit scrisoarea ta din 11/23 aprilie. Ce m-a interesat mai mult în ea e că Bébé [2] s-a dus la New-Orleans. Acolo va putea să se odihnească și să se însănătoșească.

Nu fi îngrijat, e tînără și curajoasă.

Te îmbrățișăm cu drag

V. Alecsandri

E un timp groaznic. *

[1] În legătură cu modificările pe care poetul dorea să le aducă *Fîntînii Blanduziei* a urmat între cei doi frați un interesant schimb de scrisori. Rezultă din scrisoarea lui Iancu de la 23 aprilie 1884, Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 4.499, ff. 118—119, că poetul îi mai scrisese o scrisoare la 6 aprilie, relativă la scena de la sfîrșitul actului II pe care dorea să o treacă la începutul actului III. Analizînd valoarea scenei, Iancu este de acord cu poetul că ea ar micșora efectul creat de *Oda la Hébé*, care entuziasma publicul în chip deosebit. V. Alecsandri ceruse fratelui său să consulte și pe artistul dramatic francez, decan al casei Molière, François Got (1821—1901), lucru ce lui Iancu i se pare inutil: *„Pentru Dumnezeu! Nu consulta în toată această chestiune decît propriul tău sentiment; cînd a scris cineva* Fîntîna Blanduziei *și-o poate permite!“* Mai departe îi dă cîteva sfaturi interesante: *„Acum, în materie de sfaturi, iată unul pe care cred că trebuie să ți-l dau. D-l Socec va fi probabil editorul comediei tale. Nu cunosc condițiile voastre obișnuite — iată una pe care te angajez să o impui în împrejurarea actuală: libertatea pentru tine de-a face, cînd îți va place și oriunde ți-ar conveni, o ediție de lux.* Fîntîna Blanduziei *va putea foarte bine într-o zi să merite onoarea unei asemenea ediții.“*

Ca răspuns la scrisoarea din 16 aprilie pe care o publicăm, Iancu îi scria la 1 mai st. n. că nu este de părere să adauge o scenă cu reîntoarcerea Gettei în căutarea coșului și că trebuie să renunțe la efectul scenic pentru a păstra odei valoarea ei literară. Cf. Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 27.813. Poetul se supune și la 24 aprilie st. v. răspunde: *„Aprecierea ta asupra schimbărilor proiectate în* Blanduzia *este foarte justă. Am să imprim deci* Oda la Hébé *așa cum a fost scrisă. Dar pentru că publicul din București este impresionat mai cu seamă de ultimul vers din strofa a doua, am să recomand artistului însărcinat cu rolul lui Horațiu să declame aceasta a doua strofă la sfîrșitul odei.*

Cît despre a adăuga o nouă scenă la sfîrșitul primului act, renunț, este inutil; de altfel, Getta ar pierde mult din prestigiul său revenind să facă o scenă de dragoste cu Gallus, după profundul său entuziasm pentru Horațiu. Ar fi să treacă prea repede de la un sentiment la altul. Voi adăuga numai două sau patru versuri la rolul lui Gallus pentru a termina actul bine.“ Cf. Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 5.741, ff. 86—87.

Versurile adăugate au fost:

„Fii zeea noastră blîndă și fă pe gîndul meu.
În schimb de-a mea iubire să-mi deie-amorul său.“

La 4 mai scria din nou fratelui său: *„De la sosirea din București, m-am apucat, în diferite rînduri, să-mi revăd piesa și să îndepărtez multe din neologisme, înainte de a o da la tipar. Află că ție îți dedic* Fîntîna Blanduziei, *căci, după spusa lumii întregi,*

* Urmează *Oda la Hébé* modificată, v. p. 13.

este capodopera mea dramatică. Or, în legătură cu ea, nu crezi că ultimul vers al lui Horaţiu de la sfîrşitul actului III: «O! glorie, Horaţiu nu va pieri întreg», *ar cîştiga dacă ar fi pronunţat astfel*: «O! patrie! Horaţiu...» etc..." Şi tot aici îi anunţă intenţia de a scrie *Ovidiu: „La ora aceasta combin în mintea mea planul dramei în versuri* Moartea lui Ovidiu. *Mi-ar trebui biografia lui August ca să-mi ajute la studiul epocii sale şi în adevăr nu ştiu unde să mă adresez ca să mi-o procur.*" Cf. Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 5.741, ff. 94—95. Exemplarul manuscris dedicat lui Iancu se găseşte la Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 813 şi poartă dedicaţia: *„Iubitului meu frate, locotenent-colonel Iancu Alecsandri, fost agent diplomatic al Romîniei la Paris, dedic această piesă:* Fîntîna Blanduziei, *compusă la Mirceşti în anul 1883, şi reprezentată la 22 martie 1884 în Bucureşti*". Iancu se grăbeşte să-i mulţumească emoţionat, printr-o scrisoare din 8 mai, în care se pronunţă pentru versul modificat *„O! patrie! Horaţiu...*" şi în care îi făgăduieşte să-i trimită volumul lui Duruy, pentru a se informa asupra epocii lui August. Cf. Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 27.815.

[2] Diminutivul fiicei lui Iancu, Marie, căsătorită cu Charles Bal, la Mirceşti, cu ocazia unei vizite făcute de fratele poetului şi familia sa în ţară. Stabiliţi în Louisiana, unde afacerile le merg foarte prost, ea nu rezistă climei şi moare la puţină vreme după tatăl său, în luna octombrie 1884. Charles Bal încercase să reprezinte Romînia la expoziţia din New-Orleans şi să colonizeze romîni în Louisiana, pentru care cere sprijinul unchiului său, poetul. În corespondenţa lui V. Alecsandri, aflată la Bibl. Acad. R.P.R., se găsesc scrisori primite de la Marie şi Charles Bal.

CĂTRE PAULINA ALECSANDRI

I

Nisa, 25 iuni 1867

Dragă Paulină,

Am priimit chiar acum scrisoarea matale din 31 mai și mă grăbesc a-ți răspunde că sînt sănătos și că mă pregătesc a merge la băile de la Ecsa [1], unde am să fac vro 30 de feredeie * de pucioasă.

Plecarea mea din Paris și mai ales șederea pe malul mărei în timp de 5 săptămîni mi-au fost foarte favorabile. Aice am petrecut zile liniștite și am recîștigat gustul poeziei, scriind deosebite lucruri de care sînt destul de mulțămit. Cu toate aceste, îndată ce mi-oi mîntui cura, m-oi repezi la Mircești ca să te sărut și să admir minunile ce ai făcut în lipsa mea și despre care Pisoski [2] mi-a scris cu mult entuziasm. Sînt cu nerăbdare ca să văd casele [3], și grajdiul, și pivnița, și mai cu seamă recolta de la care atîrnă îndeplinirea planurilor viitoare. Nu mă îndoiesc că toate sînt nimerite și pe placul meu, căci ai gust bun, înțelegere și hărnicie.

Întorcîndu-mă la Paris, unde voi ședea numai o săptămînă, oi cumpăra deosebite lucruri de-ale gospodăriei, precum și de-ale tualetei. Te îndemn prin urmare să-mi scrii ce dorești ca să-ți aduc și care lucruri socoți că trebuie să expeduiesc la țară.

Botinele ți le-am trimis cu patru zile înainte de a pleca din Paris și mă mir cum de nu le-ai priimit încă. Negreșit că poșta noastră e cauza întîrzierei.

Baligot [4] îmi scrie că a încredințat păpușa Marghioliței lui d-nul Grădișteanu [5], un avocat care va trece pe la Mircești în mergerea sa la Ruginoasa.

M-am mîhnit pentru cele ce-mi scrii despre Rolla [6]. Sărmanul!... e trist de a fi maltratat astfel la bătrînețe. Noroc pentru dînsul că are pe sora-sa lîngă care se poate adăposti. Iată ce vra să zică lipsa de chibzuială la timp.

Înștiințează-mă dacă Strull a plătit cîștiul sf. Gheorghi. Păn-acum nu am priimit nici banii ce mi-ai trimis în două rînduri, adică 800 # **, nici măcar știre de la Mayerhoffer [7] că i-a espeduit la Paris. Nu înțeleg ce însemnează această întîrziere.

Adio, te sărut
V. A.

Am să scriu chiar astăzi lui Mayerhoffer.

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 27.518.

* *Feredeie* — băi.
** Galbeni.

[1] Aix-les-Bains.

[2] Nicolae Pisoski, locotenent-colonel și om politic, luptător pentru Unire și prieten apropiat al lui Alexandru Cuza.

[3] În anul acela, sub îngrijirea Paulinei, s-a construit la Mircești casa în care a locuit poetul și care la început fusese destinată școlii satului. Astăzi este muzeu memorial.

[4] A. Baligot de Beyne, diplomat francez, mort în 1892. Secretar la consulatul francez din Constantinopol, prieten cu C. Negri. În 1860 vine în țară ca secretar al lui Cuza. După 11 februarie 1866, se retrage la Paris unde continuă să servească pe doamna Elena Cuza.

[5] Poate Petre Grădișteanu.

[6] Vornicul Constantin Rolla era cumnat cu V. Alecsandri. A fost membru în Divanul apelativ de la Iași; ca unionist este ales deputat al marilor proprietari în Divanul ad-hoc și Adunarea electivă. Moare în 1878; cu această ocazie poetul a scris *Strofe improvizate lui C. Rolla.*

[7] Mayerhoffer, bancher în Iași.

II

Cernăuți — miercuri — octomvrie 1867

Dragă Paulină,

Prin depeșă telegrafică te-am înștiințat că am sosit cu bine în Cernăuți și că plecăm deseară la Viena. Nu am nevoie să-ți spun că drumul până la Mihăileni a fost foarte greu, căci ai putut să te încredințezi singură despre halul său în mergerea matale la Mircești. E destul să zic că am sosit la graniță de-abia pe la trei ceasuri după-amiazi, iar în Cernăuți pe la nouă, noaptea. Norocul nostru a fost că am avut timp frumos și o lună frumoasă ca un chip de fată mare cînd merge să gioace *Isaia dănțuiește!*

Copila s-a purtat voinicește la drum; mîncînd bine, dormind și mai bine; din vreme în vreme o lovea dorul mămuței și atunce i se umpleau ochii de lacrimi, însă am liniștit-o cu glume și cu istorii grecești — *imparatesco.* I-au plăcut foarte mult șoselele din Bucovina cu plopi nalți pe de lături și le-a dat nemților porecla de cartoflari, fiindcă pe aice sînt multe ogoare de cartofle. *La nemți est pun Erdäpfel sapperment!* *

Astă-noapte, Maria a dormit într-una de la 9 oare până la 9 dimineață și a horăit chiar cu multă plăcere. Acum ea își ie ceaiul cu *kipfel* **, îmbrăcată cu costumul cel nou. Avem să facem vizite prin Cernăuți păn-a nu pleca, la familia lui Hurmuzaki și dar trebuie să ne arătăm galanți.

Timpul se menține foarte frumos. Deie sfîntul să fie tot astfel încă o lună de zile, pentru ca să mă pot întoarce curînd acasă, fără a fi espus la răcelile iernii.

---

* Sînt buni cartofii, la naiba!

** Corn, chiflă (germ.).

Nu poţi crede cîtă dorinţă am să mă văd în căsuţa mea, liniştit şi pus pe lucru. Bun e Dumnezeu, meşter e dracu! Helbet!

Adio, te sărutăm de o mie de ori

V. A.

Scumpă mămuţă,

Am sosit bine aice şi plecăm astăzi la Viena. Cernăuţu-îi frumuşăl şi curat. Însă nemţii sînt toţi cartoflari. Ţi-oi scrie de la Viena şi de la Paris.

Te sărut de o mie de ori

A matale

Marie

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 27.523.

III

Bucureşti, vineri [14 octombrie 1883][1]

Dragă,

M-am înţeles cu Sulzer şi mîni voi termina această afacere. Astăzi la 3 ore fac o conferenţă în folosul nenorocitului Eminescu. Cu banii adunaţi se va trimite sărmanul la casa de nebuni din Viena. [2]

Am cumpărat untdelemn şi tablale, le voi aduce cu mine. Cît pentru peşte, am zis lui Müller să-mi cumpere din tîrg dacă a găsi ceva frumos şi proaspăt. Sînt sănătos şi sper să plec sîmbătă seara sau cel mai tîrziu duminică.

Te sărut de o mie de ori

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 27.615.

[1] Data conferinţei de la Ateneu, ţinută de Alecsandri în folosul lui Eminescu.

[2] La 10 octombrie îi mai scrisese: *„Nu cred să pot pleca înainte de sîmbătă, căci afară de istoria cu Sulzer m-au rugat mai multe persoane să fac vineri o conferinţă publică pentru ca cu banii ce s-or aduna să se poată trimite pe bietul Eminescu la casa de nebuni din Viena"*. Cf. Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 27.614. La această conferinţă V. Alecsandri a citit *Fîntîna Blanduziei*. Cf. academician Perpessicius. *Jurnal de lector*, [Bucureşti], pp. 197—212. Lui Ion Ghica, doritor să cunoască măcar un fragment din această conferinţă, îi scrie la 22 octombrie: *„Îmi ceri să-ţi trimit cîteva fragmente din conferinţa mea? Nu mai am nici o firimitură, publicul înghiţind totul cu o graţie încîntătoare; dar pot să-ţi spun cu oarecare mîndrie că am făcut o reţetă de aproape 2.000 franci pentru nefericitul Eminescu... în ciuda lui Macedonski. Bolnavul va fi în curînd transferat la Viena într-o casă de sănătate. Să dea Dumnezeu să se vindece!"* Acum îi anunţă şi intenţia sa de a monta

Fîntîna Blanduziei: *„În timp ce mă aflam în capitală și mai cu seamă după conferința mea, o mulțime de persoane m-au rugat să montez în iarna aceasta noua mea piesă. Am fost nevoit să cedez și ca urmare mă voi duce să supraveghez repetițiile în luna ianuarie.*“ Cf. Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 804, ff. 99—100.

IV

București, duminică [18 martie 1884] [1]

Dragă,

Aștept cu nerăbdare depeșa matale care mi-a vesti ziua sosirei babușcăi mele. Am pus la cale despre odăi. O să avem tot acele din anul trecut, no. 8 și 9.

Reprezentația va avea loc gioi, adică peste cinci zile. Mi-am dat multă osteneală cu actorii, însă nu-s mulțămit de dînșii. Direcția actuală a Teatrului [2] nu plătește nici două parale.

Sînt sănătos și te sărut de o mie de ori

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 27.622.

[1] *Fîntîna Blanduziei* s-a reprezentat joi 22 martie 1884, deci duminică era 18.

[2] Director era Gr. Cantacuzino, căruia în 1884, octombrie 4, îi scrie mulțumindu-i pentru felul cum a fost pusă în scenă piesa *Fîntîna Blanduziei* sub direcția sa. Cf. *Voința națională*, 1884, octombrie 9, pp. 2—3. Cf. aici p. 22, n. 1 de sus.

V

București, marți [11 decembrie 1884]

Dragă,

Ieri am fost la Senat și l-am prezidat vro trei oare, lucru ce m-a cam ostenit, nefiind potrivit cu acel a lui *Ovidiu*. Astăzi să cetește piesa la directorul teatrelor, la Cantacuzin [1]. Mîni oi ceti-o însumi la Maiorescu.

Succesul ei e mare în ochii artiștilor, să vedem acum ce impresie va face în ochii altora. De azi dimineață e o pîclă de nu vezi o palmă înainte. Trimite-mi, dragă, buretele și un volum ce-i găsi pe etajera de lîngă biurou, intitulat: *Les amours d'Ovide* *, cel cu copertă galbină.

Sînt sănătos.

Vă sărut pe toate

V. Alecs.

Jurnalul *Independența* anunță că Văcărescu [2] nu se mai întoarce la Bruxella ca ministru. Trimite-mi și una din curelele de ascuțit bricele.

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 27.628.

* *Iubirile lui Ovidiu* (fr.).

[1] Grigore Gr. Cantacuzino (Grigri) (1827—), magistrat și om de teatru reacționar. A fost directorul teatrelor între 1882—1887, 1889—1898.

[2] Teodor Văcărescu (1842—1914), om politic. Renunțase la cariera militară pentru a intra în politică, dar se reactivează în războiul de la 1877 și ajunge general. Mai tîrziu este ministru plenipotențiar la Bruxelles, Roma și Viena.

VI

Paris, 22 april 1885

Dragă,

Am sosit ieri cu bine și deocamdată am tras la „Grand Hôtel", unde voi ședea vro patru zile. Astăzi am mers să văz pe Doamna [1], pe care am găsit-o sănătoasă și foarte veselă de sosirea noastră la Paris. M-a întrebat mult despre mata și Marie. Are să plece la iunie spre Moldova.

De la Doamna am fost să vizitez legațiunea, și impresia ce am priimit nu a fost prea desplăcută, deși ploua cu cofa cînd m-am primblat prin apartamenturi. Cred că ne-om împăca cu dînsa cînd om fi instalați.

Afară de primul secretar și al doilea secretar, care fac parte de legațiune și stau în oraș, în casă avem un portar cu portărița lui, oameni foarte siguri și de treabă, și un intendent a legațiunei, care șede acolo și cărui putem încredința orice cînd ne-om absenta.

Casa e destul de bine mobilată, odăi de culcat sînt îndestul, chiar este un apartament încăpător pentru Ghica și mme Ghica și mlle Anna [2]. Este o odaie de feredeu foarte confortabilă și sofrageria poate să fie schimbată în cabinetul meu de lucru, căci are cîteodată o rază de soare și are privire pe crengile unui copac din străinătate. [3]

Ne trebuiesc albituri și argintărie. Celelalte nu lipsesc. Legațiunea se găsește într-un cartier bun, aproape de uliți largi și de Champs-Elysées.

N-am văzut încă pe Noémi [4], dar negreșit mîni oi videa-o.

De ieri plouă cu cofa și este nevoie de făcut foc în odăi.

Parisul nu-mi pare vesel. Cauza este că îmi lipsește Iancu.

Vă sărut pe toate și pe Burdufu lui Tatu. Mîni oi răspunde lui Marie.

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 27.643.

[1] Elena Cuza.

[2] Ion Ghica, soția și fiica sa, Ana, care locuiau la Londra.

[3] Această bună impresie asupra localului legației a fost curînd dezmințită, clădirea dovedindu-se cu totul improprie. Chiar din toamna lui 1885 își mută locuința în strada Murillo, iar mai tîrziu izbutește să mute întreaga legație în Avenue Montaigne. Ecouri despre această nemulțumire a sa se întîlnesc în toată corespondența din această epocă.

[4] Noémi, născută Guillard, soția lui Iancu Alecsandri.

CĂTRE AGLAE ALLAUX

I

Mirceşti, 27 oct. 1876

Chère princesse[1],

Vous êtes du nombre des personnes qui devaient être le plus fortement frappées de la mort de Negri[2], *car c'est, hélas! le triste privilège des âmes élevées d'être le plus cruellement éprouvées par la perte des amis au cœur bien placé, des hommes qui exercent une influence salutaire sur toute une génération et qui meurent en laissant un vide immense après eux. Oui, vous exprimez bien l'effet produit par cette mort inattendue*, il manque une note dominante, une corde puissante à l'accord de la Moldavie ! *Negri était le dernier représentant de nos grands ancêtres, le modèle de toutes les belles qualités qui font l'honneur de l'humanité.*

Noble au dehors, noble au dedans, toujours grand par ses sentiments, toujours attiré instinctivement vers le beau, le juste, le grand; il a été l'ami de votre noble père, et il a eu pour vous une affection toute paternelle.

Pleurez-le, il le mérite; jamais larmes sincères n'auraient coulé pour une mémoire plus belle. Notre ami, après avoir rendu à son pays de si importants services, s'était retiré modestement au fond des montagnes, et pourtant il rayonnait de là sur toute la Roumanie.

Son nom fascinait les esprits, sa belle figure loyale et sympathique attirait les yeux vers ce coin ignoré, au bord de cette petite rivière du Trotouche où devait s'éteindre prématurément l'homme de bien par excellence. Au milieu de nos tourments, au plus fort de nos misères, quand il semblait que tout espoir était à jamais perdu, bien des cœurs retrouvaient leur énergie à cette pensée consolante que Negri était là, toujours prêt à se sacrifier pour sa patrie. Hélas! que nous reste-t-il désormais? le vide, le manque de lumière, le découragement absolu. Pour ma part il me semble manquer d'air suffisant pour respirer à mon aise.

Votre idée, chère princesse, d'ériger un monument funèbre sur la tombe de Negri, nous l'avons eue tous, et certes, nous chercherons à la réaliser, un jour, dussions-nous organiser n'importe quoi pour faire les fonds nécessaires. Attendons d'abord pour voir si la Chambre aura la pudeur de se souvenir du grand citoyen. Manolaki Epoureano[3], *qui a représenté le gouvernement aux funérailles de Negri, s'est engagé de prendre l'initiative à l'Assemblée Nationale pour demander un vote en faveur du projet dont vous me parlez dans votre*

lettre; quant à Cogălniceano, je ne sais où il se trouve en ce moment, mais je ne doute pas qu'il fera son devoir en qualité d'ami et de contemporain de Négri.

Si, par contre, ceux qui doivent élever la voix gardaient le silence, alors, chère princesse, nous viendrons réparer cet inqualifiable oubli, et d'avance je m'associe à vous pour mener à bonne fin et aussi vite que possible une œuvre de conscience, d'affection et d'honneur national.[4]

Votre lettre m'a fait du bien, je vous en remercie de tout cœur.

Votre ami tout dévoué
V. Alecsandri

Toute la colonie de Mircești vous prie d'agréer pour vous et pour votre famille ses compliments les plus affectueux.

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 3.351, ff. 89—90.

Mircești, 27 oct. 1876

Scumpă prințesă [1],

Sînteți din numărul persoanelor care trebuiau să fie cel mai puternic lovite de moartea lui Negri [2], căci vai! sufletele înalte au tristul privilegiu de a fi cel mai crud încercate de pierderea prietenilor cu inimă nobilă, a oamenilor care exercită o influență salutară asupra unei întregi generații și care mor lăsînd după ei un gol nemărginit. Da, dumneavoastră exprimați bine efectul produs de această moarte neașteptată, *lipsește o notă dominantă, o coardă puternică acordului Moldovei!* Negri era ultimul reprezentant al marilor noștri străbuni, model al tuturor frumoaselor însușiri care fac cinste omenirii.

Nobil la înfățișare, nobil la suflet, totdeauna mare prin sentimentele sale, atras totdeauna în chip instinctiv spre ceea ce este frumos, drept și mare, a fost prietenul nobilului dumneavoastră tată și a avut pentru dumneavoastră o afecțiune cu totul părintească.

Plîngeți-l, o merită; niciodată lacrimi mai sincere nu vor fi curs pentru o memorie mai nobilă. Prietenul nostru, după ce a făcut țării sale servicii atît de importante, se retrăsese modest în fundul munților și totuși el strălucea de acolo peste întreaga Romînie.

Numele lui fermeca spiritele, frumoasa lui figură cinstită și simpatică atrăgea privirile către acest colț necunoscut, pe malul micului rîu Trotuș, unde avea să se stingă înainte de vreme unul din oamenii cei mai cu suflet. În mijlocul tulburărilor noastre, în toiul nenorocirilor, cînd se părea că orice nădejde era pierdută pentru totdeauna, multe inimi își regăseau puterea la ideea mîngîietoare că Negri era acolo, mereu gata să se sacrifice pentru patria sa. Vai! ce ne rămîne de acum înainte? vidul, lipsa de lumină, descurajarea definitivă. În ce mă privește, mi se pare că îmi lipsește aerul necesar ca să pot respira în voie.

Ideea dumneavoastră, scumpă prințesă, de a ridica un monument funerar pe mormîntul lui Negri, am avut-o și noi toți, și desigur vom căuta să o realizăm într-o zi, chiar de ar trebui să organizăm orișice ca să strîngem fondurile necesare. Așteptăm mai întîi să vedem dacă Camera va avea delicatețea să-și amintească de marele cetățean. Manolachi Epureanu [3], care a reprezentat guvernul la înmormîntarea lui Negri, s-a angajat să ia inițiativa în Adunarea Națională pentru a cere un vot în favoarea proiectului despre care îmi vorbeați în scrisoarea dumneavoastră; cît despre Kogălniceanu, nu știu unde se află în acest moment, dar nu mă îndoiesc că își va face datoria în calitate de prieten și de contemporan al lui Negri.

Dacă dimpotrivă cei care trebuie să ridice vocea ar păstra tăcerea, atunci, scumpă prințesă, vom veni noi să reparăm această uitare de neiertat și mă asociez dinainte cu dumneavoastră ca să ducem la bun sfîrșit și cît mai repede posibil, o operă de conștiință, de afecțiune și de onoare națională. [4]

Scrisoarea dumneavoastră mi-a făcut bine, vă mulțumesc din toată inima.

Amicul dumneavoastră cu totul devotat

V. Alecsandri

Întreaga colonie de la Mircești vă roagă să primiți pentru dumneavoastră și familie complimentele sale cele mai afectuoase.

[1] Aglae Allaux, fiica lui Grigore Ghica, domn al Moldovei (1849—1853; 1854—1856), și a Anei Catargi; căsătorită cu Răducanu Rosetti, apoi cu Anton Allaux. Cf. amintirile fiului său, Radu Rosetti, în *Amintiri*, vol. I, Iași, f. a., p. 149; vol. II, București, 1925, pp. 43—60.

[2] Negri murise cu o lună înainte, la 28 septembrie.

[3] Emanuel (Manolache) Costache Epureanu (1820—1880) era văr cu Costache Negri prin mama sa. Magistrat, luptător unionist, numit prim-ministru în 1860, a activat în viața politică fiind de mai multe ori ministru.

[4] Cu toate asigurările poetului, a urmat „uitarea" atît din partea statului cît și a prietenilor; numai pioasa mînă a doamnei Elena Cuza i-a ridicat pe mormînt o piatră funerară în 11 octombrie 1877. Abia în 1884, noiembrie, bustul lui Negri a fost așezat în Cameră.

II

Mircești, 5 oct. 1877

Chère princesse,

J'accepte avec bonheur les vœux sincères que vous m'adressez à l'occasion du mariage de ma fille, car ils partent d'un cœur coutumier des nobles et affectueux sentiments. Marie est toute heureuse de devenir la cousine [1] *d'une*

personne qui a toujours eu pour son père une véritable amitié. Elle espère que vous reporterez sur elle une partie de cette amitié à laquelle elle attache beaucoup de prix et dans cet espoir, elle vous prie de la traiter non comme une cousine, mais comme votre fille bien aimante et bien respectueuse.

Le jeune homme qui a fixé son choix est autant de mon goût que du sien; il possède de solides qualités et se recommande principalement à mes yeux par son amour de la famille. Il aime son père, il adore sa mère. Je lui confie donc mon enfant les yeux fermés, étant sûr qu'il saura la rendre heureuse. [2]

Le mariage aura lieu à Iassy le 9 octobre; et ce même jour le jeune couple partira pour Paris, pour se rendre de là en Italie.

Quant à moi, chère princesse, je compte m'enfermer à Mircești pour tout l'hiver et me remettre enfin au travail, si les circonstances politiques me le permettront.

En me séparant de ma fille, je reviens à mon pays pour être tout à lui. J'ai besoin d'être exempt de toute préoccupation personnelle, afin d'admirer à mon aise la bravoure obstinée *de notre jeune armée. Quelle surprise! n'est-ce pas? De simples paysans arrachés à la charrue devenir des héros en un coup de main. Mon cœur a pris des proportions qui m'étouffent depuis l'affaire de Grivitza. Enfin nous sommes* quelqu'un *dans ce monde. C'est beaucoup, c'est plus que l'on ne pouvait espérer.*

Pourtant je me dis chaque jour, comme vous, quand cela finira-t-il? Nous avons gagné nos éperons, nous pourrions peut-être nous retirer de la lutte, en laissant à nos alliés l'honneur de prendre Constantinople dont nous n'avons que faire.

Nos sacrifices ont été jusqu'à présent trop considérables, nous avons six mille hommes hors de combat et ce qu'il y a de vraiment surprenant c'est que nos soldats ont pris goût à la guerre et ne manifestent qu'un seul désir, celui de continuer la lutte. Jusqu'à nos blessés qui font des vœux de guérir au plus vite pour s'en retourner en Bulgarie. C'est le cas de croire că romînul e puiul dracului.

Les curcani *ont mérité des plumes d'aigle à leurs bonnets. Quelle race! et comme c'est bon de se dire que c'est la nôtre!*

Ma femme et ma fille vous prient d'agréer l'expression de leurs sentiments les plus affectueux, auxquels je joins mes meilleures amitiés pour vous et pour Mr. Allaux [3].

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 3.351, ff. 91—92.

Mircești, 5 oct. 1877

Scumpă prințesă,

Primesc cu bucurie urările sincere pe care mi le adresați cu ocazia căsătoriei fiicei mele, căci ele pornesc dintr-o inimă obișnuită cu sentimentele nobile și afectuoase. Marie e foarte fericită să devină verișoara [1] unei persoane care a avut întotdeauna pentru tatăl ei o adevărată prietenie. Ea speră că veți răsfrînge asupra ei o parte din această prietenie, pe care

o prețuiește foarte mult și cu această nădejde vă roagă să o socotiți, nu ca pe o verișoară, ci ca pe fiica dumneavoastră foarte iubitoare și foarte respectuoasă.

Tînărul pe care și l-a ales corespunde atît gustului meu, cît și al ei; posedă calități solide și mai ales crește în ochii mei prin dragostea lui pentru familie. Își iubește tatăl și își adoră mama. Îi încredințez deci pe copila mea cu ochii închiși, fiind sigur că va ști să o facă fericită. [2]

Căsătoria va avea loc la Iași la 9 octombrie și în aceeași zi tînăra pereche va pleca la Paris, ca de acolo să se ducă în Italia.

Cît despre mine, scumpă prințesă, am de gînd să mă închid la Mircești pentru toată iarna și să mă așez în sfîrșit din nou pe lucru, dacă împrejurările politice mi-o vor permite.

Despărțindu-mă de fiica mea, mă reîntorc la țara mea ca să fiu cu totul al ei. Am nevoie să fiu scutit de orice preocupare personală pentru ca să admir în voie *vitejia îndîrjită* a tinerei noastre armate. Ce lucru uimitor! nu-i așa? Simpli țărani, smulși de la plug să devină dintr-o dată eroi. Inima mea a luat proporții care mă înăbușă, de cînd cu cele petrecute la Grivița. În sfîrșit, sîntem *cineva* în lumea aceasta. E mult! E mai mult decît s-ar fi putut nădăjdui.

Totuși, mă întreb în fiecare zi, ca și dumneavoastră, cînd se vor sfîrși toate acestea? Ne-am cîștigat gloria, am putea poate să ne retragem din luptă, lăsînd aliaților noștri onoarea de a lua Constantinopolul, cu care nu avem ce face.

Sacrificiile noastre au fost pînă acum prea importante, avem șase mii de oameni scoși din luptă și ceea ce este în adevăr surprinzător e că soldații noștri au prins gust să se bată și nu arată decît o dorință, aceea de a continua războiul. Pînă și răniții noștri fac rugăciuni ca să se însănătoșească mai repede pentru a se reîntoarce în Bulgaria. E cazul să credem *că romînul e puiul dracului.*

Curcanii au meritat pene de vultur la căciulile lor. Ce neam! și ce bine este să-ți spui că e al nostru!

Soția și fiica mea vă roagă să primiți expresia sentimentelor lor cele mai afectuoase, la care adaug sentimentele mele de prietenie pentru dumneavoastră și dl. Allaux [3].

V. Alecsandri

[1] Dimitrie A. Catargi, ginerele poetului, era văr cu Aglae Allaux, a cărei mamă era născută Catargi. Cf. aici p. 25, n. 1.

[2] Speranțele poetului au fost înșelate, căsătoria s-a desfăcut în 1883. Cf. aici p. 10, n. 5.

[3] Anton Allaux, francez, profesor al copiilor lui Răducanu Rosetti, după moartea acestuia se căsătorește cu văduva sa, prințesa Aglae. Cf. aici p. 25 n. 1.

CĂTRE ION BĂLĂCEANU

Iassy, 27 oct. 1859

Mon cher Balaciano [1],

Je viens t'entretenir d'une affaire fort délicate et pour la solution de laquelle nous comptons tous *sur tes sentiments d'abnégation et de patriotisme. Ceci posé, voici de quoi il s'agit :*

Le Prince, dans ses excellentes dispositions à ton égard, a prévenu tes désirs en t'offrant le poste de commissaire du Danube pour la Valachie, et à cette occasion, le ministre chargé de lui présenter ton décret à signer ne lui a point fait mention des stipulations du Traité de Paris relatives à la constitution de la Commission riveraine du Danube, et qui accordent à la Sublime Porte le droit d'agréer ou de ne pas agréer le choix des commissaires moldo-valaques. Ç'a été de la part du ministre un oubli d'autant plus fâcheux qu'il était de nature à donner lieu à des complications ultérieures.

C'est ce qui arrive, en effet. Nous venons d'apprendre de source certaine que ta nomination ne serait pas agrée par la Porte. [2] *Que faire en cette occurrence? T'imposer quand même? C'est entrer dans une série de luttes oiseuses et dont le résultat est plus que problématique. Revenir sur un décret déjà publié? C'est faire un acte incompatible avec la dignité de l'autorité et avec l'estime que l'on te porte. Il faut pourtant sortir de ce cercle vicieux, mais comment? par quelle issue? Je n'en vois qu'une seule et il serait beau de ta part que tu la fournisses toi-même dans l'intérêt de la dignité du gouvernement. Tu m'as déjà compris. En prenant pour prétexte constitutionnel ta répulsion de cumuler deux emplois, l'un de ministre et l'autre de commissaire, tu adresses au Prince une démission noblement motivée, un de ces morceaux choisis de littérature bureaucratique qui font l'admiration des badauds et qui sauvent une situation pénible.*

Le Prince et tes amis intimes t'en sauront un gré infini, et l'avenir te consacrera une lithographie qui fera le pendant de celle qui représente Hippocrate refusant les présents des Perses [3]. *C'est beau cela, hein?*

Allons, mon cher Jean, fais la chose de bonne grâce, puisque la nécessité l'exige, car en agissant ainsi tu nous évites un embarras excessivement ennuyeux et tu escamotes adroitement aux sublimes Portiers la satisfaction de pro-

fiter du paragraphe du Traité de Paris qui leur accorde le droit de refuser Jean Balaciano! [4]

Quand tu voudras partir pour accompagner ta mère, tu n'auras qu'à m'écrire deux mots par télégraphe.

Tout à toi

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 803, ff. 70—71.

Iași, 27 oct. 1859

Dragul meu Bălăceanu [1],

Vin să-ți vorbesc într-o chestiune deosebit de delicată și pentru soluționarea căreia ne bizuim toți pe sentimentele tale de abnegație și patriotism. Acestea fiind zise iată despre ce e vorba:

Prințul, în excelentele lui intenții față de tine, a luat-o înaintea dorințelor tale oferindu-ți postul de comisar al Dunării pentru Valahia și cu această ocazie, ministrul însărcinat să-i prezinte spre semnare decretul tău nu i-a făcut mențiune despre stipulațiile Tratatului de la Paris relative la constituirea Comisiei riverane a Dunării, care acordă Sublimei Porți dreptul de a agrea sau de a nu agrea alegerea comisarilor moldo-valahi. Aceasta a fost, din partea ministrului, o uitare cu atît mai supărătoare, cu cît putea da loc la complicații ulterioare.

Și, în adevăr, așa s-a și întîmplat. Am aflat recent, din sursă sigură, că numirea ta n-ar fi agreată de Poartă [2]. Ce e de făcut în această împrejurare? Să fii totuși impus? Asta înseamnă să intrăm într-un șir de lupte zadarnice, al căror rezultat e mai mult decît problematic. Să se revină asupra unui decret deja publicat? Înseamnă să facem un act incompatibil cu demnitatea autorității și cu stima de care te bucuri. Totuși trebuie să ieșim din acest cerc vicios, dar cum? pe ce cale? Nu văd decît una singură și ar fi frumos din partea ta să ne-o procuri tu însuți în interesul demnității guvernului. M-ai înțeles deja. Luînd drept pretext constituțional repulsia ta de a cumula două posturi, unul de ministru și celălalt de comisar, adresezi prințului o demisie nobil motivată, una din acele pagini alese ale literaturii birocratice, care fac admirația prostimii și care salvează o situație penibilă.

Prințul și prietenii tăi intimi îți vor fi foarte recunoscători și viitorul îți va consacra o litografie care va face perechea aceleia care reprezintă pe Hippocrate refuzînd darurile perșilor [3]. E frumos, nu?

Haide, scumpul meu Ion, fă aceasta de bunăvoie, pentru că necesitatea o cere; căci, procedînd astfel, ne eviți o încurcătură extrem de plicticoasă și răpești cu îndemînare Sublimilor Portieri satisfacția de a profita de paragraful din Tratatul de la Paris, care le dă dreptul de a refuza pe Ion Bălăceanu! [4]

Cînd vei dori să pleci pentru a însoți pe mama ta nu vei avea decît să-mi scrii două vorbe prin telegraf.

Al tău

V. Alecsandri

[1] Ion Bălăceanu (1825—1913), om politic, diplomat. A participat la revoluţia de la 1848, a ocupat diferite funcţii politice. Se dedică definitiv carierei diplomatice, fiind agent diplomatic și ministru plenipotențiar între 1859—1902 la: Paris, Constantinopol, Viena, Roma și Londra. A fost delegat în Comisia Dunării (1888).

[2] În realitate Austria protestase la Poartă împotriva numirii lui Bălăceanu, în care ea vedea pe revoluţionarul de la 1848 refugiat în Transilvania, unde luptase alături de generalul I. Bem împotriva Austriei. Bălăceanu nu va fi numit. Cf. R. V. Bossy, *L'Autriche et les Principautés Unies*, București, 1938, pp. 65—66.

[3] Aluzie la tabloul pictorului francez Girodet-Trioson (1767—1824).

[4] Abila și cordiala scrisoare a lui V. Alecsandri a avut darul să înfurie la culme pe Bălăceanu. Acesta — scriindu-i lui I. Ghica — o socotește ca pe o răutate intenţionată a poetului. Alecsandri telegrafiase și el lui Ghica, rugîndu-l să-i explice lui Bălăceanu că e vorba de o necesitate politică. Cf. Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. I. Ghica, corespondenţa cu Bălăceanu.

CĂTRE GEORGE BENGESCU

Mirceşti, 1 août 1888

Mon cher Bengesco [1],

Drôle d'année que celle-ci! Perturbations sur terre[2], *perturbations au ciel, on dirait que le monde a perdu sa boussole. La série des journées splendides dont nous avons joui cet été en Moldavie vient d'être interrompue par un de ces orages épouvantables que nos pères avaient l'habitude d'inscrire dans les livres de prières au nombre des grandes calamités.*

L'eau tombait à torrents et la foudre produisait des détonations comme on a dû en entendre lors du siège de Sébastopol. Le lendemain, plusieurs rivières débordaient et inondaient les campagnes, au grand désespoir des cultivateurs. Le Séreth a fait pire que cela, il a envahi ma lounka *avec une véhémence terrible, chassant les loups, les blaireaux, les lièvres et même les serpents et entraînant dans ses flots tumultueux tout le foin à peine fauché. Le spectacle était grandiose, je l'ai admiré quoiqu'il m'ait coûté très cher, plus de 80 falches de prairies et plus de 30 falches de maïs sont balayées et la malheureuse* lounka *offre le tableau d'un bouleversement diluvien. J'y ai fait ma dernière promenade la veille de l'inondation et j'y ai puisé des enchantements qui ne se renouvelleront pas malheureusement avant deux ou trois ans; c'est égal, c'était beau et horrible et je puis me faire [une idée] exacte du déluge.*

Comme contraste, j'ai reçu aujourd'hui la visite de Nounoutza Rosnovano [3], *[de] retour de Kiev et à sa demande je vous prie de me communiquer une copie de la réponse officielle de Mr de Freycinet*[4] *concernant l'admission de Georges Rosnovano* [5] *à St.-Cyr.*

La consternation des villageois est profonde. Ma femme est très affectée du cataclysme survenu au plus beau moment de la récolte, quant à moi, je regrette la beauté de ma lounka *et je me console de mes pertes d'argent en voyant toute ma famille bien portante autour de moi.*

Mille amitiés de notre part rue Beaujeu et tout à vous

V. Alecsandri

Le capitaine Mavrocordato à son retour à Bucarest réussira mieux que moi à faire décorer ses professeurs. Qu'il essaye, pour ma part j'ai d'autres demandes à adresser au gouvernement.[6]

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 3.370, f. 183.

Mirceşti, 1 august 1888

Dragul meu Bengescu [1],

Ciudat an şi ăsta! Perturbări pe pămînt [2], perturbări în cer; s-ar zice că lumea şi-a pierdut busola. Seria minunatelor zile de care ne-am bucurat vara aceasta în Moldova a fost întreruptă printr-una din acele furtuni spăimîntătoare, pe care părinţii noştri aveau obiceiul să le însemne în cărţile de rugăciuni, printre marile cataclisme.

Apa cădea în torente şi trăsnetul producea detunături ca acele care trebuie să se fi auzit la asediul Sevastopolului. A doua zi mai multe rîuri s-au revărsat şi au inundat cîmpurile spre marea desperare a cultivatorilor. Siretul a făcut şi mai rău decît atîta; a năvălit în *lunca* mea cu o violenţă teribilă, gonind lupii, nevăstuicile, iepurii şi chiar şerpii şi tîrînd în valurile lui tumultuoase tot fînul abia cosit. Spectacolul era măreţ, l-am admirat cu toate că m-a costat foarte scump; mai mult de 80 de fălci de livadă şi mai mult de 30 de fălci de porumb sînt măturate şi nenorocita de *luncă* oferă spectacolul unei dezordini deluviene. Mi-am făcut acolo ultima plimbare în ajunul inundaţiei şi am cules încîntări care din nefericire nu se vor mai reînnoi decît peste doi sau trei ani; mi-e egal, era frumos şi îngrozitor şi pot acum să-mi fac [o idee] exactă despre potop.

În schimb, am primit azi vizita lui Nunuţă Rosnovanu [3], întors de la Kiev, şi la cererea lui te rog să-mi trimiţi o copie după răspunsul oficial al d-lui Freycinet[4] cu privire la admiterea lui George Rosnovanu[5] la St.-Cyr.

Consternarea sătenilor este adîncă. Soţia mea a fost foarte atinsă de cataclismul întîmplat în cel mai frumos moment al recoltei; cît despre mine, regret frumuseţea *luncii* mele şi mă consolez de pierderile băneşti văzîndu-mi toată familia sănătoasă în jurul meu.

Mii de salutări prieteneşti din partea noastră celor din strada Beaujeu, al dumitale

V. Alecsandri

Căpitanul Mavrocordat la întoarcerea lui în Bucureşti va izbuti mai bine ca mine să facă să fie decoraţi profesorii săi. Să încerce, la rîndul meu am alte cereri de adresat guvernului.[6]

[1] George Bengescu (1848—1922), diplomat şi scriitor. Şi-a făcut studiile la Paris şi Bruxelles. S-a dedicat carierei diplomatice, în care ajunge ministru plenipotenţiar. S-a ocupat şi de literatură, lucrarea sa cea mai de seamă fiind bibliografia operelor lui Voltaire. În 1885 era prim-secretar al legaţiei romîne din Paris.

[2] Aluzie şi la revoltele ţărăneşti din 1888, reprimate sîngeros de guvernul burghezo-moşieresc.

[3] Niculae Rosetti Rosnovanu (Nunuţă) (1842—1891). A participat la mişcarea separatistă din 3/15 aprilie 1866 de la Iaşi, în speranţa că va fi ales domn al Moldovei.

[4] Charles de Saulces de Freycinet (1828—1923), om politic francez, atunci ministru de Război.

[5] George Rosnovanu (1869—1937), fiul lui Niculae Rosetti Rosnovanu şi al Adelei Cantacuzino Paşcanu. A făcut şcoala militară la Saint-Cyr.

[6] Încă două scrisori din 3 şi 14/26 august adresate lui Bengescu dau amănunte despre dezastrele suferite la Mirceşti. Cf. *ibid.*, pp. 185—188.

CĂTRE ION BIANU

I

Mircești, 20 oct. 1883

Domnule Bianu [1],

Numerile din *Convorbiri* care cuprind scrisori de-ale lui Ghica sînt greu de găsit și de adunat [2], dacă ele nu au fost legate în volume. Însuși Negruzzi nu cred că ar putea să vi le procure; cu toate aceste îi voi scrie, însă faceți bine totodată a cerceta dacă întreaga colecție de *Convorbiri* nu se găsește în Biblioteca Academiei, sau la Iorgu Sion [3]? Acesta din urmă și-ar face o mulțămire de a vă înlesni lucrarea.

Al d-voastră devotat

V. Alecsandri

Întrebați și pe dl. D. Sturza.

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 5.536, f. 1.

[1] Ion Bianu (1856—1935), profesor. Conservator al Bibliotecii Academiei Romîne și academician, profesor universitar de Istoria literaturii romîne. La această dată pregătea ediția *Scrisorilor* către V. Alecsandri ale lui Ion Ghica, 1884, cf. și corespondența lui V. Alecsandri cu Ion Ghica din aceeași perioadă și corespondența lui Ghica cu Bianu publicată în *Scrieri*, vol. IV, București, 1915, pp. 416—418.

[2] La 25 octombrie îi trimite totuși cîteva numere și-i făgăduiește să scrie și o prefață. *„Am scormonit prin toate dulapurile înghesuite cu broșuri și am dat de vreo cîteva care cuprind scrisori de ale amicului meu Ion Ghica. Ieri v-am trimis două; astăzi vă espeduiesc încă vreo șepte. Altele nu mai posed, prin urmare trebuie ca d-voastră să le descoperiți pe la Iorgu Sion sau la un alt membru al Academiei.*

Mărturisesc cu rușine că la multile și spiritualile scrisori ale amicului meu, nu am răspuns decît numai o dată. Acel răspuns îl veți găsi într-unul din numerii Convorbirilor, *sub titlul de* Vasile Porojan, *pe care îl veți publica la sfîrșitul volumului, dacă veți găsi cu cale.*

Vă promit o prefață, însă mai tîrziu, cînd oi fi dispus a mă așeza pe scris. Vom face astfel o surprindere plăcută iubitului nostru ambasador." Cf. ms. rom. 5.536, f. 2.

[3] Gheorghe Sion (1822—1892).

II

Mircești, 16 dec. 1883

Domnule Bianu,

Epistola menită de a servi de prefață la volumul lui Ghica e gata, ieri am trimis-o la Londra pentru ca să decidă amicul meu dacă îi convine. [1] În cazul acesta vă va comunica-o cît mai curînd. Ați parvenit a obține de la Negruzzi ultima scrisoare a lui Ghica? Ea-i necesară spre completarea volumului.

V-am cerut să-mi trimiteți foile părute până azi, însă epistola mea fiind compusă, nu mai am nevoie de ele. Prefer să am colecția întreagă broșată pentru ca să o dau la legător.

Ce timp aveți pe la d-voastră? Aici iarna domnește în toată splendoarea ei, și are semne de a-și prelungi domnirea. Cu dînsa se va prelungi și arestarea mea în casă, la gura sobii.

Vă doresc petrecere bună și sănătate.

Al d-voastre devotat
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 5.536, f. 7.

[1] Poetul trimite această prefață lui Ion Ghica la 15/27 decembrie 1883, rugîndu-l să facă corecturile dorite. Se păstrează manuscrisul scrisorii-prefață: *Iată-ne cu iarna în țară*, corectat de mîna lui Ghica. Cf. Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 804, ff. 112—113 și 117—131.

CĂTRE IANCU BRĂNIŞTEANU

Paris, 7 janvier 1862

Mon cher Branisteano [1],

Je viens te demander un petit service facile à rendre. Voici de quoi il s'agit. En partant de Iassy, j'ai laissé entre les mains de Loukian [2] *les œuvres dramatiques suivantes:*

[...] Zgîrcitul răsipitor, *drame en 4 actes;*

Une comédie en 1 acte;

Deux chansonnettes comiques.

Je désire que tu prennes mes manuscrits ou du moins des copies de ces manuscrits pour me les envoyer à Paris par une occasion sûre, mon intention étant de les faire imprimer ici après les avoir corrigés. [3]

Je t'avertis en même temps que dans mes arrangements avec la Direction du Théâtre National, il est stipulé que la baignoire n° 15 serait à ma disposition et qu'en mon absence Pauline aurait le droit d'en jouir. Je voudrais bien savoir si cette clause a été observée depuis le commencement de la saison théâtrale de cette année, car je suppose que la troupe moldave n'est pas restée les bras croisés cet hiver.

Tu me feras grand plaisir en t'acquittant de cette double commission qui ne peut t'occasionner d'embarras. Tu n'as qu'à faire venir Loukian chez toi pour l'interroger. Renseigne-moi également sur l'état actuel de notre Théâtre National et sur le nom du directeur.

Adieu et tout à toi

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 27.840

Paris, 7 ianuarie 1862

Dragul meu Brănişteanu [1],

Vin să-ţi cer un mic serviciu, uşor de făcut. Iată despre ce este vorba. Plecînd de la Iaşi am lăsat în mîinile lui Luchian [2] următoarele opere dramatice:

[...] Zgîrcitul răsipitor, dramă în 4 acte;

O comedie într-un act;

Două cîntecele comice.

Doresc ca tu să iei manuscrisele, sau cel puţin copii de pe aceste manuscrise, pentru a mi le trimite la Paris printr-o ocazie sigură, intenţia mea fiind de a le tipări aici după ce le voi fi corectat. [3]

Te previn în acelaşi timp că în aranjamentele mele cu direcţia Teatrului Naţional, este stipulat că loja nr. 15 va fi la dispoziţia mea şi că în absenţa mea Paulina va avea dreptul să o folosească. Aş dori să ştiu dacă această clauză a fost respectată de la începutul stagiunii teatrale a acestui an, căci presupun că trupa moldovenească nu a stat cu braţele încrucişate iarna aceasta.

Mi-ai face mare plăcere dacă te-ai achita de acest dublu comision, care nu poate să-ţi creeze greutăţi. Nu ai decît să chemi pe Luchian la tine pentru a-l întreba. Informează-mă de asemenea despre starea actuală a Teatrului nostru Naţional şi despre numele directorului.

Adio, al tău

V. Alecsandri

[1] Colonelul Iancu Brănişteanu, vărul poetului, era fiul lui Iordache Brănişteanu şi al Catinchii, sora vornicului V. Alecsandri. Se ocupa de afacerile poetului, în lipsa acestuia din ţară. Moare în 1891.

[2] Neculai Luchian (1821—1893), actor. S-a ocupat mai întîi de pictură, s-a consacrat apoi teatrului, specializîndu-se la Paris. A fost de mai multe ori director al Teatrului Naţional de la Iaşi, unde a creat diverse roluri în piesele comice ale lui Alecsandri cu care era bun prieten, aşa cum o dovedeşte corespondenţa intimă dintre ei. A fost un convins luptător pentru Unire.

[3] Piesele nu vor fi publicate la Paris, ci la Iaşi.

CĂTRE CLEOPATRA CANTACUZINO

Mirceşti, 10 février 1877

Ma chère Madame Cléopâtre [1],

Vous rappelez-vous le jour où Mlle Lucie[2], *ayant fait son entrée dans la vie, était portée triomphalement par son oncle Costakitza* [3] *et par moi à l'une des mairies de Paris pour vagir au nez de Mr le maire?*

Qui nous aurait dit alors que cette même demoiselle se hâterait de grandir exprès pour nous vieillir *et qu'elle aurait le bon goût de se faire pardonner ce petit tour malicieux, en resserrant nos liens d'affection par le choix qu'elle ferait dans la personne de mon neveu* [4]*?*

C'est agir en jeune fille d'esprit et de cœur et pour ma part je lui en sais gré, car rien ne peut m'être plus précieux et plus désirable que de voir notre ancienne amitié fortifiée par un nouveau lien.

Ayant félicité mon neveu sur son prochain mariage, et dit à Lucie tout ce que mon cœur m'a dicté pour elle, je viens à vous, ma chère Madame Cléopâtre, pour vous embrasser cordialement en ma double qualité d'ancien ami de Costakitza et de parrain de Lucie.

Georges est comme mon enfant, je l'aime et l'apprécie autant qu'il le mérite, nous pouvons donc tous les deux faire des vœux paternels pour le bonheur des jeunes fiancés. Nous les regarderons en souriant d'aise, car ils forment ensemble un couple parfaitement assorti et j'ai tout lieu d'espérer que leur bonne étoile laissera tomber quelques doux rayons sur le front des grands-parents... car nous en sommes, hélas!

(Ne trouvez-vous pas que ce titre a quelque chose d'agaçant?)

Quoiqu'il en soit, je prends mes airs majestueux et avec une profonde révérence du bon vieux temps, je viens vous prier d'agréer... non, je préfère tout simplement vous réembrasser, ainsi que Lucie.

Tout à vous de cœur

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 25.842.

Mircești, 10 februarie 1877

Scumpă doamnă Cleopatra [1],

Vă aduceți aminte de ziua în care d-ra Lucia [2], făcîndu-și intrarea în viață, era purtată în triumf de unchiul său Costăchiță [3] și de mine, la una din primăriile Parisului pentru a scînci în nasul d-lui primar? Cine ar fi spus atunci că aceeași domnișoară se va grăbi să crească *înadins pentru a ne îmbătrîni* și că va avea bunul-gust să facă să-i fie iertată această ștrengărie răutăcioasă, strîngînd legăturile noastre de afecțiune prin alegerea pe care o va face în persoana nepotului meu [4]? Asta înseamnă să te porți ca o fată de spirit și de inimă și din partea mea îi sînt recunoscător, căci nimic nu-mi poate fi mai prețios și mai pe plac, decît să văd vechea noastră prietenie întărită printr-o nouă legătură.

Felicitîndu-l pe nepotul meu pentru apropiata sa căsătorie și spunînd Luciei tot ceea ce mi-a dictat inima mea pentru ea, vin la dumneavoastră, scumpă doamnă Cleopatra, pentru a vă îmbrățișa prietenește în dubla mea calitate de vechi prieten al lui Costăchiță și de naș al Luciei.

George e ca și copilul meu, îl iubesc și-l apreciez așa cum merită, putem deci să facem amîndoi urări părintești pentru fericirea tinerilor logodnici. Îi vom privi zîmbind cu mulțumire, căci ei fac împreună o pereche foarte potrivită și am toate motivele să sper că steaua lor cea bună va lăsa să cadă cîteva raze blînde pe fruntea bunicilor... căci vai! din păcate sîntem!

(Nu găsiți că acest titlu are ceva plicticos?)

Oricum ar fi, îmi iau aerele mele majestuoase și cu o plecată închinăciune ca odinioară, vin să vă rog să primiți... nu, prefer să vă îmbrățișez încă o dată, ca și pe Lucia.

Al dumneavoastră din inimă

V. Alecsandri

[1] Cleopatra, născută Filipescu, soră cu Costache Filipescu, căsătorită Ghica, apoi Cantacuzino.

[2] Lucia Ghica, fiica Cleopatrei, soția lui George Duca, nepotul poetului.

[3] Constantin Filipescu, frate cu Cleopatra, Scarlat, Ion și Grigore, născut la 1807, mort în 1854, a participat la revoluția de la 1848 și a fost ministru de Finanțe în guvernul provizoriu; după revoluție trăiește exilat în Italia.

[4] George Duca (1846—1895), inginer, fiul Euhariei Duca și al generalului Ion Duca. Era nepot de vară al poetului, mama sa, Euharia, fiind fiica Saftei, sora vornicului V. Alecsandri, căsătorită cu Pavel Duca. George Duca a fost director general al Căilor Ferate.

CĂTRE GRIGORE GR. CANTACUZINO

Mirceşti, 15 déc. 1882

Mon cher directeur,

J'apprends avec étonnement le débandage * *de la troupe! Quelle mouche a donc piqué la Romaneasca* [1] *et la Popeasca* [2] *et Manolesco* [3]*? De véritables artistes n'abandonnent pas un théâtre auquel ils doivent leurs succès et leur réputation. Agir ainsi c'est prouver qu'ils se fichent de l'art dramatique et du progrès de la scène nationale comme d'une vieille chaussure. Je le regrette pour ces trois sociétaires qui par leur position au Théâtre étaient tenus de ne point donner un si mauvais exemple, mais puisqu'ils l'ont fait sans se soucier de l'embarras dans lequel ils placent la direction... passons outre.*

Vous montez la féerie de Pepelea? *Tout sentiment d'amour-propre d'auteur à part, je crois que vous avez eu là une bonne idée. Cette drôlerie a apporté et rapportera de l'argent, tout en amusant le public. Mais puisque la Romaneasca manque pour le rôle de Sinziana à qui pensez-vous confier ce rôle?*

Il faut une femme jolie et qui produise un certain effet, tant par sa prestance que par son chant et son jeu, aussi je l'avais destiné à la Wellner[4] *dès le principe.*

Veuillez, je vous prie, lui dire de ma part qu'elle me fera plaisir en l'acceptant cette fois-ci dans l'intérêt de la pièce.

Cette preuve de bonne volonté me disposera mieux que jamais pour lui créer de nouveaux rôles dans les pièces que j'ai en tête et dont l'une est sur le métier. Toute autre qu'elle sera déplacée, croyez-moi, dans le rôle de Sinziana et la féerie clochera d'une façon fort désagréable.

Si le rôle est déjà donné à quelqu'autre actrice, la Direction est en droit de le reprendre alors que l'auteur le demande.

Nous avons parlé, avant mon départ, de Cucoana Kiritza. *Profitez du reste de vigueur du vieux Millo pour remonter cette pièce où il excelle.*[5]

Cela lui fera grand plaisir et au public aussi, je l'espère.

A bientôt, si Dieu le veut. En attendant, mille bonnes amitiés et autant de vœux pour le directeur.

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 25.648.

---

* *Débandage* — cuvînt creat de poet pentru *débandement.*

Mircești, 13 decembrie 1882

Scumpul meu director,

Aflu cu mirare risipirea trupei! Ce i-a apucat pe Romaneasca [1], pe Popeasca [2] și pe Manolescu [3]? Adevărații artiști nu părăsesc un teatru căruia îi datorează succesul și reputația lor. Purtîndu-se astfel dovedesc că le pasă de arta dramatică și de progresul scenei naționale cît le pasă de o ciubotă veche. Îmi pare rău pentru acești trei societari care prin poziția lor în teatru trebuiau să nu dea un așa de prost exemplu, dar deoarece au făcut-o, fără să se sinchisească de încurcătura în care pun direcția... să trecem peste asta.

Montați feeria *Pepelea?* Lăsînd la o parte orice amor propriu de autor, cred că ați avut o idee bună. Această ghidușie a adus și va aduce bani, distrînd în același timp publicul. Dar dacă Romaneasca lipsește pentru rolul Sînzianei, cui vă gîndiți să încredințați acest rol?

Trebuie o femeie frumoasă și care să producă un oarecare efect, atît prin ținuta sa cît și prin cîntecul și jocul său, de aceea îl destinasem de la început lui Wellner [4].

Binevoiți, vă rog, să-i spuneți din partea mea că îmi va face plăcere acceptîndu-l de data aceasta în interesul piesei.

Această dovadă de bunăvoință mă va dispune mai mult ca oricînd pentru a-i crea și alte roluri în piesele pe care le am în cap și dintre care una este în lucru. Oricare alta afară de ea va fi, credeți-mă, nepotrivită în rolul Sînzianei și feeria va șchiopăta în chip neplăcut.

Dacă rolul este deja dat unei alte artiste, direcția are dreptul să i-l retragă atunci cînd autorul cere acest lucru.

Am vorbit, înainte de plecarea mea despre *Cucoana Chirița*. Profitați de restul de vigoare al bătrînului Millo, pentru a monta din nou această piesă în care el excelează.[5]

Aceasta îi va face o mare plăcere și publicului de asemenea, sper.

Pe curînd, dacă o vrea Dumnezeu. În așteptare, mii de bune salutări prietenești și tot atîtea urări pentru director.

V. Alecsandri

[1] Aristizza Romanescu (1854—1918), artistă dramatică, fiica artistului C. Dimitriad

[2] Anicuța Popescu, artistă, căsătorită cu Grigore Manolescu.

[3] Grigore Manolescu, artist dramatic, născut la 1857 în București.

[4] Amelia Hasnaș, născută Wellner, căsătorită cu artistul C. Nottara, apoi cu artistul Vasile Hasnaș; artistă dramatică de valoare.

[5] Această scrisoare i-a fost desigur inspirată poetului de M. Millo. Într-o scrisoare nedatată scrisă de altcineva și semnată de mîna nesigură a actorului, acesta evocă entuziasta lor colaborare din tinerețe și se plînge de uitarea în care este lăsat, apoi îl informează despre situația din teatru și-i dă cîteva sugestii: „*D-na Romanescu a părăsit teatrul, Manolescu și Anicuța de asemenea au părăsit teatrul, iată-ne lipsiți de trei din primele elemente și cele mai bune. De aceea comitetul nu știe ce să facă mai întîi. Este o încurcătură, o întreagă babilonie în acest teatru.*

Am făcut zilele acestea două repetiții cu Pepelea *și mă ocup serios de rolul meu, nu am jucat niciodată acest gen de caracter, voi încerca totuși să o fac cît mai bine. Cred că vor să joace* Pepelea *duminica viitoare, 19 curent.*

Te anunț numai că nu avem o Sînziană, Romaneasca nemaifiind în teatru. S-a dat acest rol Dăneaschii, care este complet lipsită de calitățile cerute de rol: tinerețea și drăgălășia. Singură Amelia (Wellner) ar putea să dețină favorabil acest rol.

Scrie deci în acest sens directorului și adu-i de asemenea aminte de Chirița, *de care nu mai vorbește.*" Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 33.273.

După cum se vede Alecsandri s-a grăbit să scrie lui Cantacuzino întocmai, dar *Chirița* nu s-a mai jucat pînă în 1886.

CĂTRE LUCIA DUCA

I

Mirceşti, 10 nov. 1877

Ma chère Lucie,

Je reviens d'une tournée que j'ai faite dans le pays en dépit du mauvais temps et de ma répulsion contre le froid, le vent et l'humidité.

Ayant reçu des invitations de la part des villes de Iassy, Peatra, Bacău, Berlad et Galatz pour y aller tenir des conférences au profit de nos blessés, j'ai endossé bravement mes trois paletots légendaires [1] *et je suis allé partout répandre les flots de mon éloquence sur la tête des populations abasourdies.*

Tout ce que j'ai prodigué d'éloges à notre jeune armée, tout ce que j'ai improvisé de dithyrambique à l'adresse de nos valeureux courcani *rempliraient des volumes; aussi ai-je eu la satisfaction de verser dans les caisses des comités de province plus de* sept *mille francs. Il est vrai que pour ma part j'ai rapporté de ma tournée beaucoup d'applaudissements ainsi qu'un fort refroidissement, mais je ne m'en plains pas. C'est maintenant le tour de Pauline de payer de sa personne pour me guérir et me remettre sur pieds. Ce sera l'affaire de 48 heures, car elle est une excellente sœur de charité.*

Votre tante vous embrasse et vous prie de penser à sa robe de chambre dont elle a grandement besoin à l'approche des neiges.

Adieu, ma chère Lucie, ou plutôt au revoir pour la Noël, nous serons heureux de vous faire manger des tourtes.

En attendant, je vous prie de présenter mes plus respectueux hommages à la princesse et mes amitiés à Madame votre mère. Embrassez à plusieurs reprises Georges de notre part, nous vous rendrons tous ces baisers avec usure.

Marie et Démètre doivent être à Naples; ils nous ont écrit de Paris, où ils semblent s'être beaucoup amusés.

Tout à vous
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 25.782.

Mirceşti, 10 noiembri. 1877

Draga mea Lucia,

Mă reîntorc dintr-un turneu făcut în ţară, cu toată vremea rea şi cu toată repulsia mea faţă de frig, de vînt şi de umezeală.

Primind invitații din partea orașelor: Iași, Piatra, Bacău, Bîrlad și Galați pentru a merge acolo să țin conferințe în folosul răniților, am îmbrăcat cu curaj cele trei paltoane legendare [1] și m-am dus peste tot să răspîndesc valurile elocvenței mele peste capetele populației uluite.

Tot ce-am risipit ca elogii pentru tînăra noastră armată, tot ceea ce am improvizat mai răsunător la adresa valoroșilor noștri *curcani* ar umple volume; în acest fel am avut mulțumirea să vărs în casele de bani ale comitetelor de provincie mai mult de *șapte* mii de franci. Este adevărat că în ceea ce mă privește am adus din turneu multe aplauze precum și o răceală strașnică, dar nu mă plîng. Acum este rîndul Paulinei să plătească cu persoana sa pentru a mă vindeca și a mă pune din nou pe picioare. Va fi o chestiune de 48 de ore, căci ea este o perfectă soră de caritate.

Mătușa dumitale te sărută și te roagă să te gîndești la capotul ei, de care are mare nevoie la apropierea zăpezilor.

Adio, draga mea Lucia, sau mai curînd la revedere la Crăciun, cînd vom avea plăcerea să vă oferim turte.

În așteptare te rog să prezinți respectuoasele mele omagii prințesei și salutările mele amicale doamnei mamei dumitale. Sărută de mai multe ori pe George din partea noastră și noi îți vom înapoia toate aceste sărutări cu dobîndă.

Marie și Dimitrie trebuie să fie la Neapole; ne-au scris de la Paris unde se pare că s-au distrat bine.

Al dumitale

V. Alecsandri

[1] Fiind foarte friguros, poetul avea mai multe feluri de paltoane, devenite celebre.

II

Mircești, 4 déc. 1877

Ma chère Lucie,

Votre bobo vous rend fort intéressante puisque vous l'avez gagné presque sur le champ de bataille, car un hôpital n'en est que la suite, mais espérons que vous guérirez bientôt et que vous pourrez reprendre votre œuvre de charité si digne d'admiration et de respect. Quels que soient les braiements des mauvais plaisants, votre abnégation et votre dévouement à vous autres, dames de la société, appartiennent à un ordre de sentiments qui font honneur à une nation. [1]

Vous êtes dans l'erreur, ma chère enfant, si vous me croyez trop préoccupé de mes affaires, je n'ai pas même le temps d'y penser en présence des hauts faits de notre armée! Etant non seulement chauve mais encore chauvain au plus haut degré, je vis par la pensée de la vie militaire de nos braves soldats et je me sens rajeunir au spectacle de leur vigueur.

C'est vous dire en d'autres termes que j'ai repris mes armes délaissées depuis un an et que je viens de commencer une nouvelle campagne poétique. La neige étant tombée en abondance et m'ayant emprisonné dans ma chambre, je voyage dans le blanc et je m'en trouve fort satisfait.

J'ai déjà écrit une comédie en vers pour la représentation que l'on organise à Bucarest au profit des veuves et des orphelins des soldats morts sur le champ de bataille et j'ai en outre composé les légendes de Peneș Courcanul [2] *et du* Sergent des Dorobantzi *qui a été rencontré et salué par la garde impériale sur la route de Vasloui.*

La pièce intitulée: La Turnu Măgurele *est un simple scénario à deux personnages; elle se trouve entre les mains de Madame Savesco* [3], *qui me l'a demandée pour la circonstance et que j'ai écrite au courant de la plume. Quant aux deux légendes, elles paraîtront dans le prochain numéro des* Convorbiri.

Vous voyez donc que j'ai retrouvé mon bureau depuis que je me trouve replongé dans la solitude. Ce qu'on appelle la Muse est ma dame de compagnie.

Adieu et mille baisers pour vous deux de la part de votre tante et de votre oncle affectionné.

V. Alecsandri

Que devient Mlle Bengesco? Nous n'avons plus de nouvelles. Mes félicitations cordiales à Grégoire Ghica. Nos bonnes amitiés à Madame Cléopâtre.

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 25.783.

Mircești, 4 dec. 1877

Draga mea Lucia,

Mica dumitale rană te face foarte interesantă pentru că ai cîștigat-o aproape pe cîmpul de luptă, căci un spital nu este decît urmarea acestuia, dar să sperăm că te vei vindeca în curînd și că vei putea relua opera dumitale de caritate atît de demnă de admirație și respect. Oricare ar fi zbieretele răutăcioșilor, abnegația și devotamentul vostru, al doamnelor din societate, aparțin unui gen de sentimente care face onoare unei națiuni. [1]

Te înșeli, draga mea copilă, dacă mă crezi prea preocupat de treburile mele, nici nu am vreme să mă gîndesc la ele în fața marilor fapte ale armatei noastre! Fiind nu numai chel dar și șovin * în cel mai înalt grad, trăiesc cu gîndul viața militară a bravilor noștri soldați și mă simt întinerit la vederea forței lor.

Adică cu alte cuvinte, mi-am reluat armele părăsite acum un an și am început o nouă campanie poetică. Zăpada căzînd cu abundență și ferecîndu-mă în cameră, călătoresc într-o lume albă și mă simt foarte mulțumit.

Am scris deja o comedie în versuri pentru reprezentația care se organizează la București în folosul văduvelor și a orfanilor soldaților morți pe cîmpul de luptă și pe deasupra am mai compus legendele lui *Peneș Curca-*

---

* Poetul folosește expresia *șovin* numai din plăcerea de a face un joc de cuvinte în franțuzește: *chauve*-chel, *chauvin*-șovin; de fapt, ideea exprimată este de patriotism și nu de șovinism.

nul [2] și a *Sergentului de dorobanți*, care a fost întîlnit și salutat de garda imperială pe drumul Vasluiului.

Piesa intitulată: *La Turnu Măgurele* este un simplu scenariu cu două personaje, ea se află în mîinile doamnei Săvescu [3], care mi-a cerut-o pentru această ocazie; am scris-o în fuga condeiului! Cît despre cele două legende, ele vor apărea în numărul viitor din *Convorbiri*.

După cum vezi mi-am regăsit masa de lucru de cînd m-am cufundat în singurătate. Ceea ce se numește Muză este doamna mea de companie.

Adio și mii de sărutări pentru voi amîndoi din partea mătușii voastre și a unchiului vostru iubitor.

V. Alecsandri

Ce mai face d-ra Bengescu? Nu mai avem știri. Felicitările mele cordiale lui Grigore Ghica. Bune salutări prietenești doamnei Cleopatra.

[1] Entuziasmat de comportarea vitejească a ostașilor romîni în războiul de independență, V. Alecsandri atribuie cu prea multă ușurință merite imaginare doamnelor din înalta societate, cărora le plăcea să-și afișeze „patriotismul" de paradă.

[2] La 12 decembrie 1877 V. Alecsandri trimite Luciei Duca poezia *Peneș Curcanul*, ca mulțumire pentru grija cu care aceasta se ocupa de soldații răniți. Cf. Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 3.290, f. 48 și urm., scrisoarea și manuscrisul poeziei.

[3] Coralia Săvescu, soră cu Maria, soția lui Iacob Negruzzi, cu Ana, soția lui Titu Maiorescu, cu Zoe Bengescu, cu Max Rosetti... copiii lui Radu Rosetti și ai Cassiei Brăiloiu.

CĂTRE CONSTANTIN ESARCU

Mircești, 3 april 1876

Domnule agent[1],

Amicul nostru Iorgu Sion mi-a comunicat răspunsul d-voastre relativ la cercetările ce ați primit a face despre M. A. Corradini [2] și despre manuscrisele lui.

Vin a vă mulțumi pentru grațiozitatea cu care ați admis această propunere, menită de a descoperi urmele unui compatriot dispărut chiar din anul 1848, unui poet de talent, a cărui scrieri merită de a fi căutate.

Permiteți-mi însă totodată a vă face cunoscut că răposatul N. Bălcescu mi-a spus la Palermo, unde am petrecut împreună iarna din 1847, că găsise în biblioteca de la Genova mai multe lăzi pline cu corespondenții relative țării noastre.

Acele corespondenții proveneau, zicea Bălcescu, de la impiegații contoarelor Băncei Genoveze, așezate pe malurile Mării Negre și ale Dunării. Ele trebuie să conție notițe foarte interesante despre starea țării noastre în secolii trecuți.

D-voastră, care aveți o predilecție marcantă pentru vechile manuscrise privitoare Romîniei și care ați făcut pîn-acum atîtea descoperiri importante, veți avea negreșit o mare dorință de a profita de indicările lui Bălcescu și, în această convingere, am găsit de datorie a vă scrie.

Primiți, domnul meu, asigurarea considerării mele cele mai distinse.

V. Alecsandri

Din colecția dr. C. Ghenea.

[1] Constantin Esarcu (1836—1898), profesor și om politic. A fost profesor de științe naturale la Școala de medicină din București. Este întemeietorul Ateneului Romîn. În 1876 era agent diplomatic la Roma. Ca rezultat al cercetărilor sale făcute în arhivele din străinătate, a publicat mai multe documente relative la istoria romînilor.

[2] Michele Corradini, scriitor, italian de origine, dar romîn după mama născută Nacu. A fost un propagator al ideilor revoluționare și a participat la revoluția de la

1848, după care dispare fără urmă. Cf. V. Alecsandri, *Suvenire N. Bălcescu*, în *Revista romînă*, II (1862), p. 317, nota c.; *id.* în *Din albumul unui bibliofil*, în *Convorbiri literare*, X (1876). V. Alecsandri scrie în 1876, martie 7, lui G. Sion ca să intervină pe lîngă Esarcu pentru a întreprinde cercetări în Italia privind soarta lui Corradini sau a manuscriselor sale. Cf. St. Meteş, *Din relaţiile şi corespondenţa poetului Gheorghe Sion...*, Cluj 1939, p. 8, nota 1. S-a mai ocupat de acest personaj şi N. Iorga în *Oameni cari au fost*, IV, Bucureşti, 1939, p. 292.

CĂTRE BONIFACIU FLORESCU

Mircești, 8/20 juillet 1882

Cher Monsieur Floresco [1],

Parmi les pièces curieuses qui datent de 1858, j'en trouve une qui a été distribuée à cette époque en feuilles volantes sous le titre de: Complainte des conservateurs phanariotes. *Elle mérite d'être conservée comme une arme retrouvée sur un champ de bataille, car autant qu'il m'en souvient, elle a porté des coups mortels aux ennemis des réformes qui préparaient la résurrection de notre pays.*

Avant 1859, on faisait arme de tout pour lutter contre l'influence fatale des frêlons du Phanar, qui entrevoyaient avec terreur et combattaient avec acharnement le réveil de la nation roumaine. [2]

On cherchait donc à les discréditer par tous les moyens et on se servait même des langues étrangères pour arriver à ce résultat. Cela vous explique la complainte ci-jointe, que je vous prie de publier dans le Portefeuille [3].

Tout à vous
V. Alecsandri

N. B. Prochainement je vous communiquerai une autre pièce non moins curieuse.

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 18.393.

Mircești, 8/20 iulie 1882

Dragă domnule Florescu [1],

Printre piesele curioase care datează din 1858, găsesc una care a fost distribuită în acea epocă în foi volante sub titlul: *Plîngerea conservatorilor fanarioți.* Ea merită să fie păstrată ca o armă regăsită pe un cîmp de luptă, căci, după cît îmi amintesc, ea a dat lovituri de moarte inamicilor reformelor care preparau renașterea țării noastre.

Înainte de 1859 din orișice se făcea o armă pentru a lupta împotriva influenței fatale a bondarilor din Fanar, care întrevedeau cu groază și combăteau cu înverșunare deșteptarea națiunii romîne.[2]

Se căuta deci a-i discredita prin toate mijloacele și se foloseau chiar limbile străine pentru a ajunge la acest rezultat. Aceasta vă explică plîngerea alăturată, pe care vă rog să o publicați în *Portofoliul* [3].

Al dumneavoastră
V. Alecsandri

N.B. În curînd vă voi comunica o altă piesă nu mai puțin curioasă.

[1] Bonifaciu Florescu (1848—1899), profesor, publicist. A fost profesor la „Sf. Sava" și la Facultatea de litere din București, a condus gazeta *Portofoliul romîn* ș.a.

[2] Alecsandri se referă la membrii fostelor familii domnitoare fanariote și la oameni ca N. Vogoride, care pentru a-și menaja interesele lor personale au luptat împotriva Unirii.

[3] *Portofoliul romîn* apare din martie 1881 pînă în iunie 1882, deci Alecsandri nu a mai putut publica aici *La Complainte*, care mai fusese publicată în *Păcală*, I (1860), nr. 12, pp. 94—95, cf. aici pp. 73—75.

CĂTRE ION GHICA

I

Samedi, 1842 [februarie-martie], Leopold [1]

Mon cher Ghyca,

Je serais bien embarrassé de te faire une description de notre voyage, ou plutôt de notre course jusqu'à Leopold, où nous nous trouvons en ce moment; je n'ai rien vu, il est vrai que je n'ai pas eu grand'chose à voir, si ce n'est les figures plus ou moins hétéroclites des employés autrichiens. Ce sont des types grotesques tout bouffis d'une fierté stupide laquelle possède un magnétisme extraordinaire pour attirer les soufflets. Je ne puis pas non plus me flatter d'avoir eu des impressions agréables pendant le cahotement continuel auquel nous avons été exposés depuis notre départ de Iassy, je n'ai senti que la fatigue et le froid, voilà tout. D'ailleurs, l'état d'inquiétude permanente où je me trouve m'empêcherait, je crois, de me distraire même dans Paris, plus je me rapproche de mon père et plus mes craintes augmentent. Heureusement pour moi que notre aimable ami, le docteur, est avec moi, car sans lui je perdrais la tête. [2]

Je n'ai remarqué que deux choses, ou plutôt deux personnes vraiment curieuses à Leopold: l'une c'est un Juif nommé Wolf (en français Loup). Il est, à ce qu'il dit, facteur de «l'Hôtel de Russie», il sert de dragomann, de cicérone, de commissionnaire à tous les voyageurs qui veulent le prendre à leur service, mais c'est surtout aux Moldaves qu'il est attaché. C'est l'être le plus intelligent que l'on puisse rencontrer; il devine vos désirs et serait capable de vous faire monter même dans la lune s'il vous en prenait la fantaisie. Si tu passes encore par Leopold, je te conseille de manifester ce désir et tu verras. Wol connaît le cœur humain dans ses replis les plus cachés et il en sait tirer profit avec une adresse qui tient du prodige; enfin, c'est un spéculateur d'autant plus adroit et d'autant plus profond, qu'il a choisi justement l'homme *pour objet de son exploitation.*

La seconde personne dont je veux te parler se distingue encore par son attachement excessif pour ce qui est moldave ou valaque; c'est le comte Joseph Borkowsky, il a appris notre langue tout seul, par amour pour notre pays et non seulement il est parvenu à la bien connaître au point de se prononcer sur notre littérature mieux qu'un véritable Moldave, mais encore se propose-t-il d'écrire une histoire de cette littérature. Enfin, que te dirai-je, il est enthousiaste d'Alexandresco et ne l'appelle que le grand poète valaque. N'est-il

pas triste de voir un étranger en savoir plus sur notre littérature que presque tous les Moldaves et les Valaques réunis en bloc!

Enfin, je suis très reconnaissant à Mrs Assaky et Corradini de m'avoir donné des lettres de recommandation pour le comte Borkowsky. Je suis vraiment flatté et ravi d'avoir fait une aussi précieuse connaissance.

Adieu, mon cher professeur [3], *je t'embrasse*

B. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 803, ff. 1—2.

Sîmbătă, 1842 [februarie-martie], Leopold [1]

Dragul meu Ghica,

Aş fi foarte încurcat să-ţi fac o descriere a călătoriei noastre sau mai bine zis a goanei noastre pînă la Leopold, unde ne găsim în acest moment; n-am văzut nimic, e adevărat că n-am avut mare lucru de văzut afară de figurile mai mult sau mai puţin bizare ale funcţionarilor austrieci. Sînt tipuri ridicole, pline de o mîndrie stupidă, care posedă un magnetism extraordinar ca să atragă palmele. Nu mă pot lăuda nici că am avut impresii plăcute în timpul zdruncinării continue la care am fost expuşi de la plecarea noastră de la Iaşi; n-am simţit decît oboseala şi frigul şi asta-i tot. De altfel starea de permanentă îngrijorare în care mă aflu, cred că m-ar împiedica să mă distrez chiar şi la Paris; cu cît mă apropii mai mult de tata, cu atît temerile mele sporesc. Din fericire pentru mine bunul nostru prieten, doctorul, este cu mine, căci fără el mi-aş pierde capul. [2]

La Leopold n-am observat decît două lucruri, sau mai degrabă două persoane cu adevărat ciudate: una este un evreu numit Wolf (în franceză, Loup). Este, după cum spune el, factor la „Hôtel de Russie", serveşte de dragoman *, de cicerone, de comisionar tuturor călătorilor care vor să-l ia în serviciile lor, dar se simte mai cu seamă legat de moldoveni. Este fiinţa cea mai inteligentă pe care o poţi întîlni; îţi ghiceşte dorinţele şi ar fi în stare să te ajute să urci şi în lună, dacă ţi-ar veni această fantezie. Dacă mai treci prin Leopold, te sfătuiesc să-ţi manifeşti această dorinţă şi ai să vezi. Wolf cunoaşte inima omenească în ascunzişurile ei cele mai adînci şi ştie să profite de aceasta cu o îndemînare miraculoasă; în sfîrşit, este un speculator cu atît mai îndemînatic şi mai priceput cu cît şi-a ales tocmai *omul* ca obiect al exploatării.

A doua persoană despre care vreau să-ţi vorbesc se distinge şi ea prin ataşamentul foarte mare pentru tot ceea ce este moldovenesc sau valah; este contele Joseph Borkowsky, a învăţat singur limba noastră din dragoste pentru ţara noastră şi nu numai că a ajuns să o cunoască într-atît încît să se poată pronunţa asupra literaturii noastre mai bine decît un adevărat moldovean, dar îşi propune chiar să scrie o istorie a acestei literaturi. În sfîrşit, ce să-ţi mai spun? este încîntat de Alexandrescu şi nu-l numeşte decît marele poet valah. Nu este trist să vezi că un străin ştie mai mult despre literatura noastră decît toţi moldovenii şi muntenii la un loc?

* *Dragoman* — translator.

În fine, sînt foarte recunoscător d-lor Asachi și Corradini că mi-au dat scrisori de recomandație pentru contele Borkowsky. Sînt în adevăr măgulit și încîntat că am făcut o cunoștință atît de prețioasă.

Adio, scumpul meu profesor[3], te îmbrățișez

V. Alecsandri

[1] Lemberg.

[2] Această călătorie are loc după moartea mamei sale. A fost însoțit în străinătate de dr. C. Vîrnav, prietenul familiei. Cf. V. Alecsandri, *Poezii*, vol. I, Craiova, 1940, studiu introductiv de El. Pogoneanu, pp. 60—61.

[3] Ion Ghica era profesor la Academia Mihăileană din Iași și locuia în casa vornicului Alecsandri.

II

[1845, Iași][1]

Tu me dis dans ta lettre que tu parles souvent de moi là-bas. En bien! mon cher, vois comme les petits esprits se ressemblent (je ne dis pas grands pour ne pas avoir l'air de nous flatter). Moi aussi je cause tout aussi souvent de toi et cela avec des personnes qui savant apprécier tout ce que tu vaux, coquin! Dernièrement encore, on m'a raconté un trait de toi que je ne connaissais pas, c'est une déclaration d'amour d'un genre tout à fait neuf et original que tu aurais envoyée à certaine inconnue et l'on a ajouté ensuite que c'était tellement spirituel que cela te ressemblait tant, que l'on était convaincu de la vérité du fait.

Ah ça! tu t'es donc permis de faire des déclarations sans me les soumettre? Que signifie cela, monsieur, et depuis quand, s'il vous plaît, se donne-t-on le droit de me cacher ses secrets? Sais-tu que je te ferai à propos de cela une histoire très sérieuse en arrivant à Bucarest? car décidément j'y vais. Aujourd'hui même j'en ai parlé à mon père et il a consenti à mon départ après la représentation d'une pièce en quatre actes que je ferai jouer prochainement au théâtre moldave et qui portera pour titre Iassy la nuit [2].

Je me fais une véritable fête en pensant à mon voyage à Bucarest. J'y ai, ma foi, tant d'amis que je voudrais embrasser, toi d'abord. C'est que tu m'as tellement habitué à ta société et nous nous entendons si bien ensemble que maintenant je suis presque isolé. Je n'ai plus là près de moi quelqu'un avec lequel je puisse me moquer de ceux qui le méritent et tu sais comme il est bon quelquefois de faire le méchant. Mais je compte me dédommager amplement à Bucarest. Nous nous en donnerons-nous, cré coquin... Oh! les flambards, en avant la Moutarde! Voilà!

Je suis très content d'apprendre que ma petite romance plaît chez vous grâce à la musique de Mr Mourouzy, ou plutôt, grâce à la jolie personne qui en a reçu l'hommage, et je serais très heureux de l'entendre chanter par la voix

Iași, Strada Mare, litografie de D. Müller (1845), după un desen de J. Rey.

Bibl. Acad. R.P.R.

Voilà donc la pauvre Săptămâna n'a pas même eu une semaine d'existence. Il est triste de penser à tous les coups meurtriers que la littérature reçoit journellement dans notre belle patrie. Ne nous décourageons pas cependant. Il nous reste encore la Propășirea. Nous verrons à faire quelque chose pour elle lorsque je serai à Bucarest. Je parlerai d'abord avec ces Messieurs, je leur soumettrai les propositions, et j'espère que nous finirons par la ramener à la vie.

Je ne sais pas si Cogălniceanu et Balica ont l'argent que tu leur as envoyé. Je m'en informerai. En attendant je t'avertis que Isaac et Cie réclament les 53 # que tu leur dois sur la lettre de change de 100 #. — Tu leur as déjà payé la moitié, et pour le reste ils ont prétendu un intérêt de 3 # par mois. Tâche donc de t'en débarrasser au plus tôt.

Mesdames Hélène Negri et Emilie Raymond me chargent pour toi d'une foule de choses aimables. Cette dernière regrette beaucoup la lettre que tu as manqué de lui envoyer. — Ma sœur t'envoie de même ses compliments. Quant à Jean, il ne peut pas t'écrire en ce moment car il est malade, mais il t'embrasse par la pensée à l'instar des amants séparés. —

Au revoir donc bientôt.

V. Alexandri

Scrisoare către Ion Ghica din 1844—1845 (fila 2).

Bibl. Acad. R.P.R.

délicieuse de Mlle Zouzouka [3], *dont nous parlons toujours avec Léon et à laquelle je te prie de présenter mes amitiés sincères. Présente aussi mes compliments à Mr Philipesco et à Mlle Espérance.*

Ainsi donc la pauvre Săptămîna [4] *n'a pas même eu une semaine d'existence! Il est triste de penser à tous les coups meurtriers que la littérature reçoit journellement dans notre belle patrie. Ne nous décourageons pas cependant. Il nous reste encore la* Propachirea[5]. *Nous verrons à faire quelque chose pour elle lorsque je serai à Bucarest. Je parlerai d'abord avec ces messieurs, je leur soumettrai tes propositions et j'espère que nous finirons par la ramener à la vie.*

Je ne sais pas si Cogalniceano et Balche [6] *ont reçu l'argent que tu leur as envoyé. Je m'en informerai. En attendant, je t'avertis que Panou*[7] *et Cie réclament les 53 # que tu leur dois sur la lettre de change des 100 #. Tu leur as déjà payé la moitié et pour le reste, ils ont prétendu un intérêt de 3 # par mois. Tâche donc de t'en débarrasser le plus tôt.*

Les dames Hélène Negry et Emmeline Raymond [8] *me chargent pour toi d'une foule de choses aimables. Cette dernière regrette beaucoup la lettre que tu as manqué de lui envoyer. Ma sœur t'envoie de même ses compliments. Quant à Jean, il ne peut pas t'écrire en ce moment, car il est malade, mais il t'embrasse par la pensée à l'instar des amants séparés.*

Au revoir donc à bientôt
B. Alecsandri

Mes respects à ta mère et mes amitiés aux amis.

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 807, ff. 124—125.

[*1845, Iași*] [1]

Îmi spui în scrisoarea ta că vorbești adesea acolo despre mine. Ei bine! scumpul meu, iată cum spiritele mici se aseamănă (nu zic mari, ca să nu avem aerul că ne lăudăm). Și eu vorbesc tot așa de des despre tine și încă cu persoane care știu să prețuiască tot ce valorezi, tîlharule! Chiar acum de curînd mi s-a povestit despre tine o faptă pe care nu o cunoșteam, este vorba despre o declarație de dragoste de un fel cu totul nou și original pe care ai fi trimis-o unei necunoscute; s-a mai spus apoi *că era așa de spirituală și îți semăna într-atîta încît toți s-au convins de adevărul faptului.*

Așa ! deci ți-ai îngăduit să faci declarații fără să mi le arăți? Ce înseamnă asta, domnule, și de cînd, mă rog, îți iei libertatea să-mi ascunzi secretele? Știi că relativ la aceasta îți voi face o scenă foarte serioasă cînd voi sosi la București? căci negreșit voi veni. Chiar astăzi am vorbit cu tatăl meu despre aceasta și el a consimțit la plecarea mea, după reprezentarea unei piese în patru acte care mi se va juca în curînd la teatrul moldovenesc și care va purta ca titlu: *Iașii noaptea* [2].

Îmi fac o adevărată sărbătoare la gîndul călătoriei la București. Am acolo atîția prieteni pe care aș vrea să-i îmbrățișez, începînd cu tine. M-ai

obișnuit atît de mult cu tovărășia ta și ne înțelegeam așa de bine amîndoi încît acum mă simt aproape părăsit. Nu mai am aici lîngă mine pe cineva cu care să rîd de aceia care o merită și tu știi ce bine este cîteodată să faci pe răutăciosul. Dar am de gînd să mă despăgubesc cu prisosință la București. O să ne distrăm zdravăn, ce zici, tîlharule... O! chefliii înainte...! *

Sînt foarte bucuros să aflu că mica mea romanță vă place datorită muzicii d-lui Moruzi sau, mai degrabă, datorită drăgălașei persoane care a primit-o ca omagiu și aș fi foarte fericit să o aud cîntată de vocea încîntătoare a d-rei Zuzuka [3], despre care vorbim mereu cu Leon și căreia te rog să-i transmiți sincerele mele salutări. Transmite de asemenea complimentele mele d-lui Filipescu și d-rei Espérance.

Așadar, sărmana *Săptămîna* [4] n-a avut nici o săptămînă de existență. E trist cînd te gîndești la toate loviturile ucigătoare pe care literatura le primește zilnic în frumoasa noastră patrie. Totuși să nu ne pierdem curajul. Ne rămîne încă *Propășirea* [5]. Vom încerca să facem ceva pentru ea, cînd voi fi la București. Voi vorbi mai întîi cu acești domni și le voi supune propunerile tale și sper că vom sfîrși prin a o readuce la viață.

Nu știu dacă Kogălniceanu și Balș [6] au primit banii ce le-ai trimis. Mă voi informa. În așteptare te înștiințez că Panu [7] și compania reclamă cei 53 galbeni ce le datorezi prin scrisoarea de schimb de 100 galbeni. Le-ai plătit deja jumătate și pentru rest au pretins o dobîndă de 3 galbeni pe lună. Silește-te să scapi de asta cît mai curînd.

Doamnele Elena Negri și Emmeline Raymond [8] mă însărcinează să-ți transmit multe gînduri bune. Aceasta din urmă regretă foarte mult scrisoarea pe care era să i-o trimeți. Sora mea de asemenea îți trimite complimente. Cît despre Iancu, nu-ți poate scrie în acest moment căci este bolnav, dar te îmbrățișează în gînd după exemplul îndrăgostiților despărțiți.

La revedere pe curînd deci

V. Alecsandri

Respectele mele mamei tale și multe salutări prietenești amicilor.

[1] Credem că scrisoarea este scrisă la începutul anului 1845 sau cel mult la sfîrșitul lui 1844, pentru că revista *Propășirea* încetase de a mai apare în octombrie 1844, iar în noiembrie același an Ion Ghica primise aprobarea pentru scoaterea altei reviste care s-ar putea să fie această *Săptămîna*, despre care vorbește poetul, și care nu a apărut niciodată. De asemenea piesa amintită în scrisoare s-a jucat în stagiunea din 1845. Cf. mai jos n. 2 și 4.

[2] Este vorba probabil de piesa *Iașii în carnaval* sau *Un complot în vis*, jucată la Iași în 1845.

[3] Zuzuca Filipescu, căreia îi dedică romanța *Frumoasa copiliță*, cf. Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 823, f. 10, cu dedicația: „*D-rei Z. F., Iași, 1844*".

[4] Cf. adresa din 1844, noiembrie 14, a Secretariatului statului către N. Bălcescu, Ion Ghica și A. G. Golescu pentru înființarea unei gazete. Arh. I. Ghica, I, ms. 2.

* Text intraductibil, face parte probabil dintr-un cîntec de chef.

[5] *Propășirea* durase de la 9 ianuarie pînă la 29 octombrie 1844. Cf. N. Cartojan, *Soarta unei reviste literare în 1844: „Propășirea"*, în *Convorbiri literare*, XLI (1907), pp. 197, 204, 416, 429.

[6] Panait I. Balș (1817—1889), om politic. A participat la mișcarea de la 1848, alături de ceilalți tineri progresiști din Iași, a fost secretar de stat în timpul căimăcămiei lui Vogoride, ministru de Finanțe. Colaborase la revista *Propășirea*.

[7] Anastasie Panu (1810—1867), om politic. A luat parte la mișcarea de la 1848, a fost ministru de justiție sub Gr. Ghica (1852). În 1856 este ales membru în Divanul ad-hoc, iar în 1858 face parte din căimăcămia de trei; după Unire este n umit președinte al Camerei din Iași.

[8] Emmeline Raymond, scriitoare, născută la Cernăuți în 1828, fiica unui ofițer belgian din armata austriacă. A înființat revista *La Mode illustrée*. Era prietenă cu Elena Negri.

III

Paris, 26 déc. 1848

Mon cher vieux,

Ta lettre de Constantinople m'a prouvé que les mêmes sentiments se manifestent toujours et simultanément dans nos cœurs. Depuis plusieurs jours j'éprouvais un désir vague de correspondre avec toi et j'avais enfin pris la décision de t'expédier une épître lorsque ton billet est venu ajouter à cette impulsion. Une chose que je prévois cependant et qui m'attriste c'est que nos lettres ne pourront plus avoir ce caractère de gaieté et d'insouciance qui distinguait notre correspondance passée, car nous avons devant nos yeux le spectacle de notre patrie livrée aux mains des ennemis. Et puis ne sommes-nous pas dans la position si intéressante de jeunes et malheureux émigrés et à ce titre ne devons-nous pas avoir sur nos fronts plus ou moins dévastés un pâle reflet de mélancolie? Nos paroles elles-mêmes ne doivent-elles pas traduire des douleurs intimes, des regrets profonds, accompagnées d'hélas! et illustrées de points infinis d'exclamation?

Et cependant nous sommes à peine à la fleur de l'âge! Sapristi! O destinée amère! Amère destinée! etc., etc., etc. Maintenant parlons d'autre chose.

On vient me dire qu'un Mr que je ne connais pas part dans deux heures pour Constantinople. Je profite donc de l'avertissement et de l'occasion pour t'envoyer quelques exemplaires d'un album moldo-valaque dû à la plume de Mr Billecocq [1] *et quelques autres exemplaires d'un article écrit dans la* Revue des Deux Mondes *par Mr H. Desprez* [2]. *Tu auras soin de distribuer ces ouvrages aux pachas à trois ou cinq queues de ta connaissance qui jouissent d'une certaine influence dans les affaires, ainsi qu'aux diverses ambassades siégeant à Constantinople.*

En même temps je t'engage à nous tenir fidèlement au courant de tout ce qui se passe là-bas, afin que nous ayons de quoi entretenir quotidiennement la presse parisienne. Celle-ci s'occupe déjà assez activement de nous et seconde de son mieux notre projet qui est de nous faire connaître à l'Europe. Le Courrier français, La Réforme *et* Le National *sont particulièrement nos meilleurs avocats auprès de l'opinion publique.*

On t'a sans doute écrit que la colonie moldo-valaque de Paris s'accroît journellement. Ainsi nous venons de voir arriver ces jours derniers mon frère, Negri, Lascar Rosetti [3], *Pierre Casimir* [4], *M. Epouriano et I. Ionesco* [5]. *Dans peu de temps nous en attendons d'autres, tant de Cronstadt que de Czernovitz. Que n'es-tu toi-même ici, mon gros vieux? J'en serais bien content pour ma part, car tu sais comment nous nous entendons ensemble. Mais ton poste est à Constantinople... Soyons donc calmes et résignés.*

Une proposition. Les bâteaux-poste de la Méditerranée font trois fois par mois le trajet de Marseille à Constantinople. Profitons-en pour nous écrire trois épîtres amoureuses par mois, cela vous fera plaisir et à moi aussi. En attendant, je finis en te priant de présenter mes amitiés à Mme Ghica [6] *et de penser le moins rarement possible à ton ami.*

B. A.

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 803, ff. 19—20.
(Cf. E. Carcalechi, Alecsandri și Ion Ghica, *în* Arhiva, *XVI (1905), pp. 303—384, frag., trad.)*

Paris, 26 dec. 1848

Dragul meu,

Scrisoarea ta din Constantinopol mi-a dovedit că aceleași sentimente se manifestă întotdeauna și în același timp în inimile noastre. De mai multe zile simțeam o dorință nedeslușită să corespondez cu tine și luasem în sfîrșit hotărîrea să-ți trimit o scrisoare cînd biletul tău a venit să sporească această pornire a mea. Totuși un lucru pe care îl prevăd și care mă întristează este că scrisorile noastre nu vor mai putea avea acel ton vesel și nepăsător care caracteriza corespondența noastră de pînă acum, căci avem în fața ochilor spectacolul patriei noastre dată pe mîna dușmanilor. Și apoi nu sîntem noi în situația așa de interesantă a unor tineri și nenorociți emigranți și în această situație nu trebuie să avem pe frunțile noastre, mai mult sau mai puțin răvășite, o umbră palidă de melancolie? Cuvintele noastre chiar nu trebuie să traducă dureri intime, adînci păreri de rău, însoțite de vaiete și marcate cu nesfîrșite semne de exclamație?

Și totuși sîntem abia în floarea vîrstei! Drace! O soartă amară! Amară soartă! etc., etc., etc. Acum să vorbim despre altceva.

Mi s-a spus adineauri că un domn pe care nu-l cunosc pleacă peste două ceasuri la Constantinopol. Profit deci de înștiințarea și ocazia aceasta ca să-ți trimit cîteva exemplare dintr-un album moldo-valah, datorit condeiului d-lui Billecocq [1] și alte cîteva exemplare dintr-un articol scris în *Revue des Deux Mondes* * de d-l H. Desprez [2]. Vei avea grijă să împarți aceste lucrări pașalelor cu trei sau cinci cozi**, dintre cunoștințele tale,

---

* *Revista celor două lumi* (fr.).

** La turci, cozile sau tuiurile erau semnul distinctiv al rangului de noblețe. Pașii cei mari aveau cîte trei tuiuri, deci poetul, pomenind de cinci tuiuri, exagerează pentru a face o glumă. În activitatea lor de propagandă, exilații de la 1848 încercau să cîștige pe demnitarii turci și pe diplomații străini pentru cauza Țărilor romîne.

care se bucură de o oarecare influență în afaceri precum și la diferite ambasade cu sediul la Constantinopol.

În același timp te invit să ne ții la curent cu tot ce se petrece acolo ca să avem cu ce întreține zilnic presa pariziană. Aceasta se ocupă deja destul de activ de noi și sprijină cît poate mai bine planul nostru de a ne face cunoscuți Europei. Mai ales *Le Courrier français*, *La Réforme* și *Le National* sînt cei mai buni avocați ai noștri pe lîngă opinia publică.

Ți s-a scris desigur că colonia moldo-valahă din Paris crește zilnic. Astfel au sosit în ultimele zile: fratele meu, Negri, Lascăr Rosetti [3], Petre Cazimir [4], M. Epureanu și I. Ionescu [5]. Peste puțin așteptăm și pe alții, atît de la Brașov cît și de la Cernăuți. De ce nu ești și tu aci, dragul meu? În ce mă privește aș fi foarte mulțumit, căci tu știi ce bine ne înțelegem amîndoi. Dar locul tău este la Constantinopol. Să fim deci calmi și resemnați.

O propunere. Vapoarele-poștă din Mediterana fac de trei ori pe lună drumul de la Marsilia la Constantinopol. Să profităm de asta pentru a ne scrie trei scrisori de dragoste pe lună; aceasta îți va face plăcere și mie de asemenea. În așteptare, termin rugîndu-te să prezinți omagiile mele d-nei Ghica [6] și să te gîndești cît mai puțin rar cu putință la prietenul tău.

V. A.

[1] Adolphe Billecocq (1839—1846), consul francez la București, Constantinopol etc., filoromîn, a tipărit împreună cu pictorul francez Michel Bouquet (1807—1888), care între anii 1840—1842 fusese în Țările romîne, un: *Album Moldo-Valaque, ou guide politique et pittoresque à travers les Principautés du Danube (Album moldo-valah sau ghid politic și pitoresc prin Principatele dunărene)*, Paris, 1848. Entuziasmul său pentru Țările romîne e privit cu neîncredere chiar și de familia lui, de aceea roagă pe poet să scrie unei rude ale sale pentru a-i da explicațiile cuvenite. Alecsandri se achită printr-o admirabilă scrisoare. Cf. *Propilee literare*, I (1926), nr. 14, p. 26.

[2] Hippolyt Desprez, publicist francez, prieten cu poetul și sprijinitor în presă al intereselor Țărilor romîne.

[3] Lascăr Rosetti-Răducanu (1816—1884), om politic. Participînd la revoluția de la 1848 la Iași, a fost făcut prizonier împreună cu frații săi, Răducanu și Mitică, și trimis în Turcia. Izbutind să scape se refugiază în Franța; la întoarcerea în țară militează pentru realizarea Unirii.

[4] Petre Cazimir (1822—1850), jurist, a studiat la Atena. În vremea lui Grigore Ghica a fost directorul Departamentului Cultelor în Moldova. În memoria acestuia a scris V. Alecsandri poezia *La moartea lui P. Cazimir*.

[5] Ion Ionescu de la Brad (1813—1891), profesor.

[6] Alexandrina, soția lui Ion Ghica, era fiica generalului N. Mavros (1782—1868), care a fost secretarul domnitorului Alexandru Șuțu și inspector al carantinelor în vremea Regulamentului Organic.

IV

Paris, 1 décembre 1849

Oh, mon vieux! Oh, mon cher vieux, tu ne t'attends pas à la nouvelle que tu vas lire. Hé bien, prends ton mouchoir à deux mains, porte-le à tes yeux et après avoir versé quelques gouttes, apprends que je pars dans trois ou quatre jours pour la Moldavie. Telle est la volonté du destin et de papa!! Depuis mon retour à Paris, je subis une lutte épistolaire avec ma famille qui n'a pas d'exemple dans l'antiquité et encore moins dans l'âge moderne. A quel propos, me diras-tu. A propos de mon retour à Iassy. De toutes parts on me harcèle de conseils, de reproches, d'ordres enfin qui ont pour effet de m'agacer cruellement. Et cependant, j'ai parfaitement résisté jusqu'à présent, mais hélas! tout a un terme dans ce monde et moi-même j'ai fini par céder devant la déclaration paternelle qui me menace de me couper les vivres dans le cas où je prolongerais d'un mois mon séjour en France. Comment vivre sans vivres!... Je pars donc! Mais vexé au point le plus superlatif.

Je suis vexé pour une foule de raisons: 1. de quitter Paris à la veille du Carnaval; 2. de me séparer de mon épouse [1]*, qui fait ma gloire et mon bonheur; 3. de me mettre en voyage pendant l'hiver; 4. de ne pouvoir t'attendre à Paris pour t'embrasser et pour me moquer avec toi de ceux qui prétendent nous donner des leçons de patriotisme; 5. de laisser au beau milieu le spectacle comique que l'illustre Elliade* [2] *nous donne depuis quelque temps, en association de la comtesse de Türnberg, née comtesse Delearetto, ex-maîtresse [de] Corradini. Cette intéressante aventurière, que tu connais sans doute de réputation, a déjà improvisé plusieurs odes à Elliade, lequel lui a répondu en valaque-italien par des strophes brûlantes. On les voit ensemble toujours et partout, comme deux âmes en peine, dévorées de besoins pressants... et plusieurs de nos compatriotes s'inclinent devant eux comme devant les images tant soit peu assombries de Roméo et Juliette. Elle, c'est la femme mystérieuse... lui, c'est lui!... L'auteur des impressions d'un proscrit, par un Roumain en langue française... ouvrage illustré de calembours et d'effets [aux] échos remarquables. Si tu ne connais pas encore cette brochure, je te conseille de te la procurer et de la lire avec attention. Elle flattera ton ouïe... comme style harmonieux et comme écho sonore... Je regrette infiniment pour ma part que cette ridicule agglomération de bêtises ne soit pas écrite en valaque... Quelle admirable suite au* Prinţul romîn *cela nous ferait!*

Je ne sais, mon cher vieux, quand et où nous pourrons nous serrer la main, mais dans tous les cas et en attendant ce moment fortuné, tâchons toujours de correspondre... Si tu penses que la voie de Galatz n'est pas sûre, envoie-moi tes lettres par Paris à l'adresse de mon frère. Pour ma part, je ferai en sorte de t'écrire de temps en temps pour égayer un peu le désert où je vais m'enfouir.

Adieu donc, mon cher vieux. Je penserai souvent à toi comme à un des bons et des rares [amis]. Mes amitiés à ta femme et aux Balcesco, Marine [3] *etc. Mon frère et mon épouse te bécotent.*

B. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 803, ff. 27—28.
(Cf. El. Carcalechi, Alecsandri şi Ion Ghica, *în* Arhiva, *XVI (1905), p. 384, frag., trad.).*

[Paris, 1 decembrie 1849

O, dragul meu! O, scumpul meu prieten, nu te aştepţi la vestea pe care ai să o citeşti. Ei bine, ia-ţi batista cu amîndouă mîinile, du-o la ochi şi după ce ai vărsat cîteva lacrimi, află că plec peste trei sau patru zile în Moldova. Aceasta este voinţa destinului şi a tatălui meu!! De la întoarcerea mea la Paris, duc o luptă epistolară cu familia mea, fără exemplu în antichitate şi încă mai puţin în epoca modernă. În legătură cu ce? mă vei întreba. În legătură cu întoarcerea mea la Iaşi. Din toate părţile sînt hărţuit de sfaturi, de reproşuri, de porunci al căror efect este că mă plictisesc îngrozitor. Şi totuşi am rezistat foarte bine pînă acum, dar vai! totul are un sfîrşit în lumea asta, astfel că şi eu am sfîrşit prin a ceda în faţa declaraţiei părinteşti care mă ameninţă cu tăierea mijloacelor de trai în cazul în care aş prelungi cu o lună şederea mea în Franţa. Cum să-ţi duci traiul fără mijloace de trai *?... Plec deci! Dar contrariat în cel mai înalt grad.

Sînt amărît pentru o grămadă de motive: 1. că părăsesc Parisul în ajunul carnavalului; 2. că mă despart de soţia [1] mea, care este mîndria şi fericirea mea; 3. că plec în călătorie în timpul iernii; 4. că nu pot să te aştept la Paris ca să te îmbrăţişez şi ca să-mi bat joc împreună cu tine de acei care pretind să ne dea lecţii de patriotism; 5. că las tocmai în toi spectacolul comic pe care ilustrul Eliade [2] ni-l dă de cîtva timp în asociaţie cu contesa de Turnberg, născută contesa Delearetto, fosta amantă a lui Corradini. Această interesantă aventurieră, pe care desigur o cunoşti din reputaţie, a improvizat deja mai multe ode lui Eliade, care i-a răspuns în valaho-italiană prin strofe arzătoare. Îi vezi mereu împreună şi peste tot, ca două suflete chinuite, măcinate de nevoi grabnice... Şi mulţi din compatrioţii noştri se înclină în faţa lor ca în faţa chipurilor ceva cam întunecate ale lui Romeo şi Julieta. Ea, este femeia misterioasă... el este el!... Autorul impresiilor unui proscris, de un romîn, în limba franceză... operă plină de calambururi şi de efecte cu un ecou remarcabil. Dacă nu cunoşti încă această broşură te sfătuiesc să ţi-o procuri şi s-o citeşti cu atenţie. Îţi va gîdila auzul... ca stil armonios şi ca ecou sonor... În ce mă priveşte, regret foarte mult că această îngrămădire ridicolă de prostii nu a fost scrisă în limba valahă... Ce admirabilă urmare la *Prinţul romîn* ne-ar face!

Nu ştiu, dragul meu, cînd şi unde vom putea să ne strîngem mîna, dar în tot cazul şi în aşteptarea acelui moment fericit să încercăm totuşi să corespondăm... Dacă crezi că drumul prin Galaţi nu e sigur, trimite-mi scrisorile tale prin Paris, pe adresa fratelui meu. La rîndul meu, voi face aşa ca să-ţi scriu din cînd în cînd, pentru a înveseli puţin pustiul în care mă voi înfunda.

Adio deci, dragul meu. Mă voi gîndi adesea la tine ca la unul din bunii şi rarii [prieteni]. Multă prietenie soţiei tale, lui Bălcescu, Marin[3] etc. Fratele meu şi soţia mea te sărută.

V. Alecsandri

---

* În franţuzeşte joc de cuvinte pe omonimele *vivre-vivres*.

[1] Este probabil vorba de Dridri. Cf. N. Petrașcu, *Icoane de lumină*, vol. I, București, 1935, pp. 29—41.

[2] Comportarea lui Eliade în timpul exilului de la 1848 a dus la scindarea emigrației în două tabere. Aluziile ironice ale lui V. Alecsandri se referă la memoriile lui Eliade, *Souvenirs et impressions d'un proscrit*, Paris, 1850, și la *Prințul romîn*, București, 1843, poem ridicol al lui C. Aristia, în care era glorificat în chip naiv și exagerat domnitorul Gheorghe Bibescu.

[3] Marin Serghiescu (Naționalul), slujbaș la Vistierie. Participă la complotul din 1840 și devine revoluționar activ la 1848; a fost exilat la Constantinopol, unde a continuat să colaboreze cu Ion Ghica.

V

Iassy, 3 oct. 1850

Mon cher Ghica,

Je profite du retour à Constantinople de Mr Noguèz [1] *pour t'écrire quelques mots à la hâte. J'ai reçu la lettre que tu m'as envoyée par Basile Ghica* [2], *mais malheureusement tout le bon effet qui devait en résulter est perdu. Cette lettre a été l'objet des rapports aux autorités russes* [3] *et locales, d'enquêtes, de graves discussions et finalement d'accusation de complot contre toi, moi et d'autres. Voici comment: B. G. en arrivant à Galatz a dû passer par la quarantaine et par conséquent par les mains d'un officier russe, la lettre donc a été surprise, ouverte, commentée, colportée de mains en mains etc. On en a tiré plusieurs copies destinées à servir de bases à des interprétations absurdes. Ces copies ont été envoyées aux divers généraux russes, au Prince etc. En sorte que, avant même que je ne reçusse l'original, j'en connaissais le contenu. Le Prince a considéré cette affaire comme très compromettante pour lui et m'en a fait parler par mon beau-frère. Je suis donc allé chez lui et pendant deux heures j'ai eu à ce sujet une explication très vive, dont je te raconterai les détails une autre fois.*

Tout ceci doit te faire penser à d'autres voies de communication dans le cas où tu aurais à m'écrire quelque chose. Ne confie tes lettres ni à la poste, ni aux voyageurs qui doivent passer par la quarantaine de Galatz, car je doute même qu'elles me parviennent désormais. Nous sommes tous deux marqués au livre noir. Ce qui me peine c'est que la publicité donnée au contenu de ta lettre avant que je ne la reçoive ait fait manquer le résultat qu'elle promettait. Le Prince ne veut rien entendre pour le moment.

J'ai lu tes articles sur l'instruction publique et je les ai communiqués à Grégoire Couza [4], *le ministre ad-hoc. Quant à moi, cher ami, je ne suis rien, pas même académicien* [5]*! Je ne suis qu'archiviste de l'Etat. Ce qui doit te faire comprendre qu'en fait de dossiers, le mien ne l'est pas mal. J'ai fait partie, il est vrai, d'une commission chargée de rédiger un projet d'instruction publique, mais une fois ma tâche terminée, j'ai fait comme St. Cinatus* *, *je me*

* St. Cinatus — Cincinatus.

suis retiré au milieu de mes choux... légume que par parenthèse, je n'affectionne guère. Je préfère les carottes.

J'ai reçu une lettre de Bolintiniano, dans laquelle il me demande de l'argent. Je lui en enverrai par le prochain courrier, et en attendant qu'il arrive à Pest pour ce que tu sais [6]*, je travaillerai de mon côté autant qu'il sera en mon faible pouvoir.*

Negri a été fort malade à sa campagne et je ne l'ai pas encore vu pour lui parler. Quant à Cogalniceano, on lui a donné sa démission du service des travaux publics et maintenant il se trouve à Niamtzo, occupé de travaux particuliers. Il fait de l'eau-de-vie pour avoir de quoi vivre lui-même. A son arrivée à Iassy, je lui montrerai les passages de ta lettre qui le concernent. Reçois-tu le journal de Codresco [7], Zimbrul *?... *C'est tout ce que nous possédons ici en fait de feuille périodique.*

Au total je m'emb... ennuie à 100 francs par tête, mais je travaille beaucoup. Quoi? De tout un peu. Je fais des pièces de théâtre où je dis beaucoup de sottises à ceux qui les méritent et l'on me trouve charmant. C'est encore la seule tribune qui nous reste et j'en profite pour nourrir certains sentiments qu'on cherche à étouffer. Et cela prend assez bien. Cela réussit mieux que le journalisme. On ne lit pas les journaux, mais on assiste aux représentations et on y gagne des idées. C'est beaucoup.

Tout à toi

B. Al...

Mes amitiés à Mme Ghica; je lui envoie un album d'airs nationaux par Henri [8]*. Mon frère est à Iassy — il repart dans un mois pour Paris, l'heureux garçon! Il t'envoie mille amitiés.*

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 803, ff. 31—32.

Iași, 3 oct. 1850

Dragul meu Ghica,

Mă folosesc de întoarcerea d-lui Noguèz [1] la Constantinopol pentru a-ți scrie în grabă cîteva rînduri. Am primit scrisoarea pe care mi-ai trimis-o prin Vasile Ghica [2], dar din nefericire tot efectul bun ce trebuia să rezulte din ea e pierdut. Această scrisoare a făcut obiectul unor rapoarte către autoritățile rusești [3] și cele locale, a unor anchete, a unor discuții grave și în sfîrșit a unor acuzații de complot îndreptate împotriva ta, a mea și a altora. Iată cum: V. G. sosind la Galați a trebuit să treacă prin carantină și prin urmare prin mîinile unui ofițer rus, deci scrisoarea a fost descoperită, deschisă, comentată, trecută din mînă în mînă etc. S-au scos mai multe copii după ea, destinate să servească drept bază la unele interpretări absurde. Aceste copii au fost trimise la diverși generali ruși, prințului etc. Astfel că înainte chiar de a fi primit originalul, îi cunoșteam conținutul. Prințul a socotit această afacere ca foarte compromițătoare pentru el și mi-a trimis vorbă prin cumnatul meu. M-am dus deci la el și

* Titlul ziarului e scris cu litere chirilice.

timp de două ore am avut în legătură cu asta o explicație foarte vie, ale cărei detalii ți le voi povesti altă dată.

Toate acestea trebuie să te facă să te gîndești la alte căi de comunicație, în cazul cînd ai avea să-mi scrii ceva. Nu încredința scrisorile tale nici poștei, nici călătorilor care trebuie să treacă prin carantina de la Galați, căci mă îndoiesc că de acum înainte îmi vor mai parveni. Sîntem amîndoi înscriși în cartea neagră. Ceea ce mă mîhnește este că publicitatea dată conținutului scrisorii tale, încă înainte ca eu s-o fi primit, a zădărnicit rezultatul pe care îl făgăduia. Prințul nici nu vrea să mai audă nimic pentru un moment.

Am citit articolele tale relativ la instrucția publică și le-am comunicat lui Grigore Cuza[4], ministrul ad-hoc. Cît despre mine, dragă prietene, nu sînt nimic, nici măcar academician [5]! Nu sînt decît arhivist al Statului. Ceea ce trebuie să te facă să înțelegi că în materie de dosare, al meu nu stă rău. Este adevărat că am făcut parte dintr-o comisie însărcinată să întocmească un proiect de instrucție publică, dar o dată sarcina mea terminată am făcut ca Cincinatus, m-am retras în mijlocul verzelor mele... zarzavat care, în paranteză, nu-mi place de loc. Prefer morcovii.

Am primit o scrisoare de la Bolintineanu prin care îmi cere bani. Îi voi trimite prin poșta următoare și în așteptarea sosirii lui la Pesta pentru ceea ce știi [6], voi lucra și eu pe de altă parte atît cît îmi vor îngădui slabele mele puteri.

Negri a fost foarte bolnav la el la țară și încă nu l-am văzut ca să-i vorbesc. Cît despre Kogălniceanu, i s-a dat demisia din serviciul lucrărilor publice și acum se găsește la Neamțu, ocupat cu lucrări particulare. Fabrică țuică pentru ca să aibă cu ce trăi. La sosirea lui în Iași, îi voi arăta pasajele din scrisoarea ta care se referă la el. Primești ziarul lui Codrescu [7], *Zimbrul**? E tot ce avem aici ca foaie periodică.

În general mă... plictisesc pentru 100 de franci de cap, dar lucrez mult. Ce? Din toate cîte puțin. Fac piese de teatru în care spun multe prostii celor care le merită și lumea mă găsește încîntător. Este de altfel singura tribună care ne mai rămîne și profit de ea ca să întrețin unele sentimente care se caută a fi înnăbușite. Și asta se prinde. Reușește mai bine decît jurnalismul. Jurnalele nu se citesc, dar lumea asistă la reprezentații și acolo se cîștigă idei. Asta face mult.

Al tău

V. Alecsandri

Salutările mele amicale d-nei Ghica. Îi trimit un album cu arii naționale de Henri [8]. Fratele meu este la Iași, pleacă peste o lună la Paris, fericit băiat! Îți trimite mii de salutări prietenești.

[1] Noguèz, ziarist francez, directorul gazetei *Journal de Constantinople (Ziarul Constantinopolului)*.

[2] Vasile Ghica, agă, ispravnic de Vaslui (1840), pîrcălab de Covurlui (1841), ministru de Finanțe (1853), logofăt și ministrul Afacerilor Interne (1857).

* Titlul ziarului e scris cu litere chirilice.

[3] După înnăbuşirea revoluţiei de la 1848, Rusia ţaristă continuă să îşi exercite dreptul de control în Ţările romîne, stabilit prin Convenţia de la Balta-Liman; de aceea cenzura la Galaţi era efectuată de autorităţile moldoveneşti şi de reprezentanţii armatei ţariste. Programul de instrucţie publică, trimis de Ion Ghica lui V. Alecsandri, prin scrisoarea amintită, trebuie să fi avut un caracter prea revoluţionar, care a alarmat ambele autorităţi.

[4] Grigore Cuza (1800—1862), spătar, frate cu postelnicul Ioan Cuza, tatăl domnitorului. A fost ispravnic de Vaslui şi Fălciu, a participat la mişcarea de la 1848; în domnia lui Grigore Ghica este ministru la Departamentul Bisericesc şi la Instrucţia Publică, cînd se face legea învăţămîntului. A luptat pentru realizarea Unirii.

[5] Glumă legată de cunoscutul epitaf al poetului francez Alexis Piron (1689—1773), compus cînd Ludovic al XV-lea nu a vrut să ratifice alegerea sa la Academia Franceză:

„*Ci-gît Piron, qui ne fut rien,*
Pas même académicien.“
(„Aici zace Piron, care nu a fost nimic,
Nici măcar academician.“)

[6] Se referă probabil la propaganda pe care o duceau emigraţii în străinătate în vederea pregătirii unei revoluţii eliberatoare.

[7] Theodor Codrescu, publicist, editor, născut în 1819 la Iaşi. A fost profesor la Academia Mihăileană şi secretar al lui Gr. Ghica. A înfiinţat tipografia „Buciumul romîn“, a fost membru corespondent al Academiei Romîne.

[8] Henri Ehrlich (1822—1899), muzicolog, pianist, a fost profesor la Conservatorul din Berlin. Cf. *Le Ménestrel, Journal du Monde Musical*, LXVI (1900), p. 7. A publicat: *Airs nationaux roumains transcrits pour piano par Henri (Arii naţionale romîneşti transcrise pentru pian de Henri)*, Viena. Prefaţa, scrisă în 1850, a entuziasmat pe Alecsandri, care o reproduce în articolul său, *Melodiile romîneşti* în *Romînia literară*, I (1855), nr. 9, pp. 110—113, reprodus în *Convorbiri literare*, LXV (1932), pp. 404—408, numindu-l pe Ehrlich: „*un om competent şi nepărtinitor, un pianist de mare talent ce au petrecut cîţiva ani printre noi, d-l Henri Erlih*“, iar în *Poezii populare ale romînilor*, Bucureşti, 1856, p. 223, îl aminteşte ca pe: „*un călător străin, music de mare talent*“. Cf. şi G. Breazul, *Culegerea melodiilor populare* în *Melos*, Craiova, [1941], pp. 379—398.

VI

Paris, 27 8bre 1851

Mon cher vieux,

Tu m'as donné rendez-vous à Paris et à Londres, mais tu as trouvé bon cependant de ne pas te déranger de Constantinople. Je te comprends et t'approuve. Tout ce qui ressemble de près ou de loin à la paresse possède d'avance mon estime et mon approbation [1]. *Quoique cela, figure-toi que je forme des projets de travail! Oui, je me sens transporté dans les régions inconnues de l'activité et ce qui m'étonne c'est que je n'éprouve aucune frayeur. Je pars dans quelques jours pour la Moldavie en emportant de Paris la ferme décision de fonder*

une feuille scientifique et littéraire [2]. *Je me suis mis déjà en quête d'articles et grâce à nos compatriotes poètes et prosateurs de Paris, j'ai déjà garni mon portefeuille assez rondement. Or, comme je ne saurais rien entreprendre sans t'en faire part, je m'empresse de te communiquer ce louable projet, afin qu'il reçoive ta sanction, accompagnée de plusieurs articles scientifiques. Je compte uniquement sur toi pour la partie sérieuse de la feuille. A l'œuvre, donc! Envoie-moi tes manuscrits par le plus court pour Paris. Adresse-les à mon frère qui me les expédiera à Iassy. N.B. La politique et tout ce qui y ressemble est rigoureusement exclu!*

Jean va se marier à une charmante parisienne. Il l'a demandée en mariage. La noce aura lieu au printemps.

Mes amitiés à ta femme.

Balcesco va mal, il se trouve à Hyères, Dép. du Var, château Denis. Tes autres compatriotes sont dans la même position sociale que par le passé. Mme M. Cantacuzène [3] *est à Paris. Nous parlons souvent de toi.*

B. A.

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 803, f. 45.
(Cf. I. Ghica, Scrisori, *vol. V, ed. Il. Chendi, București, pp. 8—9, frag., trad.)*

Paris, 27 octombrie 1851

Dragul meu,

Mi-ai dat întîlnire la Paris și la Londra, dar ai găsit totuși cu cale să nu te deranjezi de la Constantinopol. Te înțeleg și te aprob. Tot ce se aseamănă mai mult sau mai puțin cu lenea are dinainte stima și aprobarea mea. [1] Cu toate că, închipuiește-ți, fac proiecte de lucru. Da, mă simt transportat în regiunile necunoscute ale activității și ceea ce mă miră e că nu încerc nici o teamă. Plec peste cîteva zile în Moldova, ducînd cu mine de la Paris hotărîrea nezdruncinată de a întemeia o foaie științifică și literară. [2] Am pornit deja în căutarea articolelor și datorită compatrioților noștri, poeți și prozatori de la Paris, mi-am rotunjit portofoliul destul de repede. Dar cum n-aș putea întreprinde nimic fără să-ți împărtășesc și ție, mă grăbesc să-ți comunic acest proiect lăudabil ca să aibă aprobarea ta însoțită de mai multe articole științifice. Mă bizui numai pe tine pentru partea serioasă a revistei. La lucru, deci! Trimite-mi manuscrisele pe drumul cel mai scurt la Paris. Adresează-le fratelui meu, care mi le va expedia la Iași. N.B. Politica și tot ce ar aduce cu ea este cu strictețe exclusă!

Iancu se va căsători cu o pariziancă încîntătoare. A cerut-o în căsătorie. Nunta va avea loc la primăvară.

Salutări prietenești soției tale.

Bălcescu merge rău, se află la Hyères, departamentul Var, castelul Denis. Ceilalți compatrioți ai tăi sînt în aceeași situație socială ca și în trecut. D-na M. Cantacuzino [3] este la Paris. Vorbim adesea de tine.

V. A.

[1] Afirmație contrazisă de proiectele de lucru ce urmează.

[2] Acest proiect e pe punctul de a se realiza în februarie 1852, cînd primește autorizația pentru apariția *Romîniei literare*. Cf. Arhivele Statului, Iași, Tr. 1.764, op. 2.013, dos. 2.351: dosarul *„dumisale spatarului V. Alecsandri pentru publicația unor frazuri de* Romînia literară *cu totul străină politicii"*, 4 ianuarie 1852. Revista este însă suspendată de la primul număr din pricina unui articol al lui Bălcescu despre Răzvan-vodă. Cf. și corespondența lui V. Alecsandri cu N. Bălcescu la O. Densusianu, *Trei scrisori*, în *Noua revistă romînă*, III (1911), nr. 31, p. 304. Proiectul este realizat în sfîrșit pentru scurtă vreme în 1855, de la 1 ianuarie pînă la 3 decembrie cînd revista este din nou suspendată. Cf. și Nestor Camariano, *Primul număr al „Romîniei literare"* din 1852 al lui Vasile Alecsandri, în *Revista fundațiilor*, VII (1940), nr. 10, pp. 132—147. Dosarul de la Arhivele Statului din Iași, citat mai sus, lămurește problema ridicată de autor în legătură cu data cererii lui V. Alecsandri, cu aceea a aprobării primite și a apariției primului număr.

[3] Maria Cantacuzino, fiica logofătului Nicolae Canta, căsătorită mai întîi cu Hartular, apoi cu Alex. Cantacuzino, Cneazul. A trăit în străinătate, despărțită de soțul ei, care moare în 1884. E cunoscută pentru prietenia ei cu N. Bălcescu, V. Alecsandri și Ion Ghica. A fost prietena și inspiratoarea pictorului Chassériau și a pictorului Puvis de Chavannes, cu care se și căsătorește în 1896.

VII

[Iulie? 1852, Iași] [1]

Mon cher vieux,

J'ai reçu une petite lettre de toi, écrite Dieu sait quand (la date n'y est pas) et je suis heureux de t'imiter en cela, car j'ignore absolument le quantième du mois. Je suppose cependant, à en juger par les chaleurs actuelles, que nous nous trouvons en juillet. Tu me dis des choses très flatteuses au sujet des ballades populaires, j'en suis ravi et je les accepte avec plaisir pour les transmettre au véritable auteur de ce petit chef-d'œuvre... le peuple roumain!

Je regrette de ne pouvoir répondre à ces amabilités par l'envoi de la seconde partie des ballades. Hélas! elles attendent depuis quelques mois dans mon portefeuille le moment de voir le jour... mais nos imprimeries sont si florissantes qu'elles manquent de papier d'impression. Je compte donc mettre sous presse cette seconde partie des ballades à Paris où j'ai le projet de me rendre dans deux mois. Une fois là, j'imprimerai diverses choses et entre autres mes propres poésies, qui me pèsent déjà et dont j'ai hâte de me débarrasser.

En attendant, je t'enverrai prochainement tout mon répertoire dramatique imprimé en un grand volume à deux colonnes. Tu y liras beaucoup de bêtises... mais quand on copie fidèlement une société cocasse comme la nôtre, le moyen de faire de l'esprit?

Les auteurs dramatiques de la Roumanie ont à lutter contre quatre obstacles très difficiles à surmonter:

1. la langue qui est encore dans l'enfance;

2. le public qui ressemble à la langue;

3. les acteurs qui ressemblent au public;
4. la censure!

Tire-toi de là si tu le peux! En tout cas, je tiens à connaître ton opinion sur mes pièces, et tu me feras plaisir de me la dire sans aucune réserve.

Tu m'as chargé d'une commission. C'était bien risquant de ta part, vue ma paresse proverbiale, mais par amitié pour toi que ne ferais-je pas? J'ai donc pris les informations voulues au sujet de l'affaire si compliquée des chevaux et voici l'exacte vérité: c'est Catargio qui a payé à Docan [2] *le prix de tes chevaux. Celui-ci m'en a fait l'aveu.*

Maintenant, cher vieux, venons-en à une chose bien intéressante pour moi... la voici: quand nous reverrons-nous? Pour ma part, je vais bientôt recommencer une de ces longues pérégrinations sans but, auxquelles je trouve tant de charme. Ne pourrai-je pas te rencontrer quelque part? L'année passée je t'ai cherché dans Londres, espérant que l'Exposition Universelle t'aurait attiré au sein de la Great Britisch *... *faut-il donc que je vienne à Constantinople pour te presser la main? Prends ton vol, mon vieux, et viens en France. Je t'offre un souper au «Café anglais». Acceptes-tu?*

Adieu. Mes respects à Mme Ghica.

Tout à toi
B. A.

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 807, ff. 156—157.

[*Iulie? 1852, Iași*] [1]

Dragul meu,

Am primit o scrisorică de la tine, scrisă Dumnezeu știe cînd (nu are dată) și sînt bucuros să te imit în această privință, căci habar n-am în cîte sîntem astăzi. Bănuiesc totuși, judecînd după căldurile actuale, că ne aflăm în iulie. Îmi spui lucruri foarte măgulitoare despre baladele populare, sînt fericit și le primesc cu plăcere pentru a le transmite veritabilului autor al acestei mici capodopere... poporul romîn.

Regret că nu pot răspunde la aceste amabilități trimițîndu-ți partea a doua a baladelor. Vai! ele așteaptă de cîteva luni în sertarul meu momentul de a vedea lumina zilei... dar tipografiile noastre sînt atît de înfloritoare încît le lipsește hîrtia de tipar. Socot deci să tipăresc această a doua parte a baladelor la Paris, unde proiectez să mă duc peste două luni. O dată ajuns acolo, voi tipări diverse lucruri și între altele propriile mele poezii, care îmi stau pe suflet deja și de care mă grăbesc să scap.

În așteptare îți voi trimite curînd întreg repertoriul meu dramatic imprimat într-un volum mare pe două coloane. Vei citi acolo multe prostii... dar cînd copiezi fidel o societate caraghioasă ca a noastră, cum să ai haz?

Autorii dramatici din Romînia au de luptat cu patru obstacole foarte grele de trecut:

* Corect *Britain* (engl.).

1. limba care este încă în fașă;
2. publicul care seamănă cu limba;
3. actorii care seamănă cu publicul;
4. cenzura!

Descurcă-te dacă poți! În orice caz țin să cunosc părerea ta despre piesele mele și îmi vei face plăcerea să mi-o spui fără nici o rezervă.

M-ai însărcinat cu un comision. Era foarte riscant din partea ta, avînd în vedere lenea mea proverbială, dar ce nu fac eu din prietenie pentru tine? Am luat deci informațiile cerute în legătură cu afacerea atît de complicată a cailor și iată întregul adevăr: Catargiu este acela care a plătit lui Docan [2] prețul cailor tăi. Acesta mi-a mărturisit-o.

Acum, dragul meu, să venim la o chestiune foarte interesantă pentru mine... iat-o: cînd ne vom revedea? În ce mă privește, în curînd voi reîncepe una din acele lungi rătăciri fără țintă, cărora le găsesc atîta farmec. Nu s-ar putea oare să te întîlnesc undeva? Anul trecut te-am căutat la Londra, sperînd că Expoziția Universală te va fi atras în sînul Marii Britanii... trebuie oare să vin la Constantinopol pentru a-ți strînge mîna? Ia-ți zborul, dragul meu, și vino în Franța. Îți ofer un supeu la „Café anglais". Primești?

Adio. Respectele mele d-nei Ghica.

Al tău
V. A.

[1] Scrisoarea e scrisă în 1852 cînd apare prima parte a baladelor și în luna iulie așa cum „presupune" chiar poetul. Exactitatea datării e confirmată de scrisoarea următoare, scrisă în luna decembrie 1852 în care amintește de repertoriul dramatic pe care i l-a trimis lui Ghica în luna septembrie, înainte de plecarea la Paris și pe care i-l făgăduise cu două luni înainte, în această scrisoare nedatată.

[2] Poate N. Docan.

VIII

Paris, 19 déc. 1852

Mon cher vieux,

Me revoici derechef à Paris et comme je n'ai plus à craindre pour mes lettres l'indiscrétion de messieurs les gardiens de la quarantaine de Galatz [1], *je m'empresse de t'écrire pour renouer notre correspondance amicale. Je vais commencer d'abord par te demander si tu te portes bien afin de me conformer à cet antique usage épistolaire, puis, cette formalité accomplie, je crois de mon devoir de te prémunir contre l'effet que pourrait te produire la couleur de ce papier* [2], *en t'avertissant d'une chose importante que tu ignores peut-être, c'est que ce genre de papier est à la mode actuellement et qu'il jouit de la réputation d'être chinois. C'est du moins l'opinion de Mr Maquet, l'inventeur breveté de cette chinoiserie.*

Maintennat venons à des choses qui m'intéressent particulièrement: avant de quitter le pays, c'est-à-dire au mois de septembre, je t'ai envoyé un paquet de livres contenant plusieurs exemplaires des ballades populaires, quelques numéros de mon malheureux journal, qui n'a vécu, hélas! que l'espace d'un matin [3], *et quelques volumes de mon répertoire dramatique. As-tu reçu cette collection, ou non?*

Tu m'as écrit, il y a quelques mois, une lettre charmante au sujet des ballades populaires, et j'y ai été tellement sensible qu'aussitôt que j'ai pu disposer de mon temps, je me suis remis au travail avec beaucoup d'ardeur. Quelques jours de pluie continuelle m'ayant obligé de garder la chambre, j'ai entrepris la seconde partie des ballades et je viens de la terminer ces jours-ci, à ma grande satisfaction. Elle est composée de 18 petits chefs-d'œuvre populaires, dont quelques-uns traitent des légendes historiques, telles que: Negru-vodă și Manoli *sau* Mănăstirea Argișului, Mihnea-vodă *și* Radu Calomfirescu, Ștefăniță-vodă, Constantin-vodă Brancovanul, Bogdan, Movila lui Burcel *etc. D'autres s'élèvent au plus haut degré de la fantaisie poétique, telles que:* Luna și soarele, Mărioara Florioara, Zîna munților, Holera * *etc. et j'espère que chacune d'elles te fera autant de plaisir que les premières.*

Tu n'es pas sans savoir que le célèbre Boliako a traité ou plutôt maltraité la légende de Manoli [4]. *Pauvre garçon! Va-t-il être aplati par la ballade populaire. Chantons-lui un* De Profundis *et qu'il n'en soit plus question.*

Je compte envoyer demain à Iassy la nouvelle collection des ballades pour la faire mettre sous presse immédiatement et si Dieu me prête vie, j'entreprendrai bientôt la troisième partie, afin de doter mon pays de ses propres trésors et de prouver ainsi que ceux qui nient l'existence d'une véritable littérature nationale sont des ânes aux petites oreilles.

J'avais entendu dans le temps que tu avais l'intention de fonder un journal roumain à Constantinople. [5] *Pourquoi as-tu abandonné ce projet? En tout cas si cette idée te revenait, compte sur moi. Je suis à toi corps et plume. Sur ce, je t'embrasse et te prie de faire mes compliments à Madame Ghica.*

Tout à toi
B. Alecsandri

Donne-moi des nouvelles de Bolintiniano. [6]

Rue Laffitte 1.

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 803, ff. 48—49.
(Cf. E. Carcalechi, Alecsandri și I. Ghica,
în Arhiva, *XVI (1905), pp. 384—385, frag., trad.)*

Paris, 19 dec. 1852

Dragul meu,

Iată-mă din nou la Paris și cum nu mă mai tem pentru scrisorile mele de indiscreția domnilor păzitori ai carantinei din Galați [1], mă grăbesc să-ți scriu ca să reînnodăm prieteneasca noastră corespondență. Voi

* Toate titlurile sînt scrise în original cu caractere chirilice.

începe mai întîi prin a te întreba cum stai cu sănătatea ca să mă conformez acestui vechi obicei epistolar, apoi, această formalitate fiind îndeplinită, cred de datoria mea să iau precauțiuni împotriva efectului pe care l-ar putea produce asupra ta culoarea acestei hîrtii de scris [2], punîndu-te la curent cu un lucru important, pe care poate nu-l știi, și anume că acest fel de hîrtie este la modă în clipa de față și se bucură de reputația de a fi chinezească. Asta este cel puțin părerea d-lui Maquet, inventatorul brevetat al acestei chinezării.

Acum să vorbim despre lucruri care mă interesează în mod particular: înainte de a părăsi țara, adică în luna septembrie, ți-am trimis un pachet cu cărți conținînd mai multe exemplare din baladele populare, cîteva numere din nefericitul meu ziar, care nu a trăit, vai! decît atît cît ține o dimineață [3] și cîteva volume din repertoriul meu dramatic. Ai primit această colecție, sau nu?

Mi-ai scris acum cîteva luni o scrisoare încîntătoare cu privire la baladele populare și am fost atît de mișcat încît îndată ce am putut dispune de timpul meu m-am așezat din nou pe lucru cu multă însuflețire. Cîteva zile de ploi neîncetate silindu-mă să stau în casă, am început partea a doua a baladelor și spre marea mea mulțumire le-am terminat zilele acestea. Este alcătuită din 18 mici capodopere populare, dintre care unele tratează legende istorice ca: *Negru-vodă și Manoli* sau *Mănăstirea Argișului*, *Mihnea-vodă* și *Radu Calomfirescu*, *Ștefăniță-vodă*, *Constantin-vodă Brîncovanul*, *Bogdan*, *Movila lui Burcel* etc. Altele ating cel mai înalt grad al fanteziei poetice, ca: *Luna și soarele*, *Mărioara Florioara*, *Zîna munților*, *Holera* * etc., și nădăjduiesc că fiecare din ele îți va face tot atîta plăcere ca și cele dintîi.

Știi desigur că celebrul Bolliac a tratat sau mai bine zis a maltratat legenda lui Manole. [4] Bietul băiat! Are să fie turtit de balada populară! Să-i cîntăm un *De Profundis* și să nu mai vorbim de el.

Socot să pot trimite mîine la Iași noua colecție a baladelor ca să o dau numaidecît la tipărit și dacă mă va ține Dumnezeu, voi începe în curînd partea a treia ca să-mi înzestrez țara cu propriile ei comori și să dovedesc astfel că cei care neagă existența unei adevărate literaturi naționale sînt măgari cu urechi mici.

Auzisem odată că aveai de gînd să fondezi un jurnal romînesc la Constantinopol. [5] De ce ai părăsit acest plan? În orice caz, dacă îți va mai veni această idee, bizuie-te pe mine. Sînt al tău cu trup și condei. Cu aceasta, te îmbrățișez și te rog să prezinți complimentele mele doamnei Ghica.

Al tău

V. Alecsandri

Dă-mi vești despre Bolintineanu. [6]

Str. Laffitte 1.

[1] Cf. aici pp. 60—63.

[2] Hîrtia e de culoare gălbuie.

* Toate titlurile sînt scrise în original cu caractere chirilice.

[3] V. Alecsandri obișnuiește să folosească în scrisori citate din literatura universală; cuvintele despre scurta durată a revistei sale sînt probabil împrumutate poeziei lui Malherbe *Vers à Du Perier pour la mort de sa fille:*

«Et, rose, elle a vécu ce que vivent les roses,
L'espace d'un matin.»
(„Și, roză, a trăit cît trăiește o roză,
Durata unei dimineți.")

[4] Bolliac prelucrase legenda populară într-o poezie intitulată *Meșterul Manole*. Cf. Cezar Bolliac, *Opere*, vol. I, București, 1956, pp. 349–353.

[5] Cf. Bibl. Acad. R.P.R., Arh. Ion Ghica, I, ms. 2, un proiect din noiembrie 1849 despre necesitatea apariției la Constantinopol a unui jurnal redactat în toate limbile vorbite în Imperiul Otoman și un proiect din 1851 despre un jurnal valah la Constantinopol.

[6] Aflat din 1848 la Paris, Bolintineanu încercase să vină în țară pe la Rusciuc; neizbutind, este silit să plece prin Bulgaria la Constantinopol unde se afla și Ion Ghica.

IX

Mircești, 30 juin 1860

Mon cher vieux,

Connais-tu ce bonheur incommensurable qui consiste à regarder la marche triomphale d'une troupe d'oies à travers champs? De temps à autre, ces nobles descendantes des sauveurs du Capitole se livrent à des accès d'harmonie qui rappellent les mouvements oratoires d'une chambre patriotique. Et pour peu que l'on ait le cœur bien placé, on se sent empoigné d'un noble orgueil en pensant aux Mirabeau et autres volatiles éloquents qui sauvent régulièrement la patrie pendant trois mois de l'année.

C'est à ce genre de spectacles que j'assiste depuis mon séjour à Mircești et j'y trouve un charme bien autrement puissant que celui que j'étais forcé de subir à l'époque de notre splendeur, pendant que nous étions assis sur la sellette ministérielle [1], *exposés aux éloquentes improvisations des Jean Bratiano, Otetelișano* [2] *et Prijbeano. Là, par respect pour la nation, je devais oublier la bête pour le titre et accorder à tout individu la considération de député, quelle que fût d'ailleurs la catégorie animale à laquelle il appartînt, tandis qu'ici j'ai la faculté d'appeler chaque objet par son nom et ce n'est pas un mince plaisir que de pouvoir crier librement et hautement: «Midas a des oreilles d'âne».*

Sais-tu quelle est ma principale occupation à la campagne? La chasse aux grives et la pêche aux goujons. Cette dernière surtout m'attire par les réflexions politiques qu'elle me suggère. Puis je fais des promenades interminables à travers mes champs de blé, d'orge et de maïs et je fonde sur leur production l'espoir de mes prochaines courses à travers le monde. Si Dieu d'abord et les sauterelles ensuite veulent bien épargner ma récolte, je quitterai

le pays vers la fin de 7bre [3] *et je m'en irai, m'en irai, m'en irai jusqu'à l'extinction de ma chaleur naturelle.*

Passerai-je par Bucarest? Peut-être oui, peut-être non. En tout cas, je te prie de présenter mes fraternelles amitiés à Madame Ghica et d'embrasser de ma part ton aîné et sir Charles[4]. *Quant à toi, mon cher vieux, je t'embrasse cordialement à la manière du bon vieux temps.*

V. Alecsandri

Une petite commission. Fais-moi le plaisir de remettre le billet ci-inclus à Jean Floresco [5] *et de donner de bonnes poignées de main à ton frère, à Balaciano, Bolintiniano, Gradovici*[6], *ainsi qu'à toutes les charmantes personnes qui fréquentent ton salon et qui ont l'immense avantage de ne pas appartenir à notre sexe si fort mais si laid. Je t'envoie une seconde lettre pour Gabrieli.*

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 803, ff. 87—88.
(Cf. N. Petrașcu, V. Alecsandri, Studiu critic,
1894, București, pp. 238—239, frag., trad.)

Mircești, 30 iunie 1860

Dragul meu,

Cunoști tu acea fericire nemăsurată care constă în a privi mersul triumfal al unui cîrd de gîște pe cîmp? Din cînd în cînd aceste nobile descendente ale salvatoarelor Capitoliului se dedau la accese de armonie care amintesc discursurile oratorice ale unei Camere patriotice. Și dacă ești un om de inimă te simți cuprins de o nobilă mîndrie, gîndindu-te la acei Mirabeau și alte zburătoare elocvente care, în mod regulat, timp de trei luni pe an, salvează patria.

De cînd sînt la Mircești asist la acest fel de spectacole și le găsesc un farmec mult mai mare decît acela pe care eram obligat să-l îndur în epoca strălucirii noastre, pe cînd ședeam pe scaunul ministerial [1] expuși la elocventele improvizații ale unor Ion Brătianu, Oteteli̇șanu [2] și Prejbeanu. Acolo, din respect pentru națiune, trebuia să uit dobitocul pentru titlu, și să acord oricărui individ considerația de deputat, indiferent de categoria animală căreia i-ar fi aparținut, în timp ce aici am posibilitatea să-i spun fiecărui lucru pe nume și nu mică este plăcerea să poți striga liber și cît te ține gura: „Midas are urechi de măgar".

Știi tu care este principala mea ocupație la țară? Vînătoarea de sturzi și pescuitul de porcușori. Acesta din urmă mai cu seamă mă atrage prin reflecțiile politice pe care mi le inspiră. Fac apoi plimbări nesfîrșite prin lanurile mele de grîu, orz și porumb și îmi întemeiez pe recolta lor nădejdea viitoarelor mele călătorii prin lume. Dacă Dumnezeu mai întîi și lăcustele pe urmă se vor îndura să-mi cruțe recolta, voi părăsi țara către sfîrșitul lui septembrie [3] și mă voi duce, mă voi duce, mă voi duce cît mă vor ține puterile.

Dacă voi trece prin București? Poate că da, poate că nu. În orice caz te rog să prezinți frățeștile mele salutări doamnei Ghica și să îmbrățișezi

din parte-mi pe fiul tău cel mare și pe sir Charles[4]. Pe tine, dragul meu, te îmbrățișez din toată inima ca odinioară.

V. Alecsandri

Un mic comision. Fă-mi plăcerea să dai biletul alăturat lui Ion Florescu [5] și să transmiți afectuoase strîngeri de mînă fratelui tău, lui Bălăceanu, Bolintineanu, Gradovici [6] precum și tuturor persoanelor încîntătoare care frecventează salonul tău și care au marele noroc să nu aparțină sexului nostru atît de puternic, dar atît de urît. Îți trimit o a doua scrisoare pentru Gabrieli.

[1] Se referă la perioada dintre 11 octombrie 1859—28 mai 1860 cînd deținuse postul de ministru al Afacerilor Străine al Valahiei în guvernul prezidat de Ion Ghica. Domnitorul, hotărît să impună unele reforme cu caracter democratic, printre care și reforma agrară, se lovește de rezistența majorității deputaților reprezentînd marea burghezie și moșierimea; dintre adversarii politicii lui Cuza și Kogălniceanu se remarcă Ion Brătianu, care prin interpelările sale provoca interminabile discuții în Cameră, împiedicînd lucrările.

[2] Ion Oteteleșanu (1795—1876), om politic, ministru de Finanțe în timpul domniei lui Cuza.

[3] Va pleca abia în toamna anului următor cînd va îndeplini unele misiuni politice și va înlocui pe fratele său, Iancu Alecsandri, la agenția romînă din Paris.

[4] Dimitrie și Scarlat, fiii lui Ion Ghica.

[5] Generalul Ioan Em. Florescu (1819—1893), organizatorul armatei în vremea lui Bibescu. A fost de mai multe ori ministru.

[6] Jean Louis Gradovici, de origine polonă, lucra la consulatul francez din București, sprijinind interesele Țărilor romîne. Era prieten cu Ion Ghica.

X

Iassy, 2 janvier 1861

Mon cher vieux,

Les chasse-neige et les dégels m'ont retenu jusqu'à ce jour dans cette maudite ville de Iassy qui depuis deux ans prend un caractère de ville de province à faire crisper les séparatistes. Voici déjà deux mois que ma valise est faite et que j'attends un caprice favorable du baromètre pour me mettre en route, mais pendant que cet instrument fallacieux indique le beau fixe, il pleut, il neige, il vente, il gèle, il dégèle, bref il fait un temps ultra. Force m'a été donc de m'armer de patience et de fourrures pour attendre un moment plus opportun, car la Galicie m'inspire des terreurs de 93 [1].

J'ai profité de ce contretemps pour revoir le Prince, avec lequel j'ai longuement parlé de toi. Je ne rapporterai pas tout ce que le Prince m'a dit de flatteur sur ton compte, mais je crois devoir te faire part de son étonnement à la vue de certain rapprochement qui se serait produit dernièrement entre toi et les Bratiano et consorts. Un pareil accouplement est-il possible? Je

déclare que non, car si l'on a vu s'accoupler des carpes avec des lapins (la chose est encore en doute dans le monde de la science) on n'a pas encore vu se produire ce phénomène monstrueux entre des hommes sensés comme toi et des sauteurs burlesques comme les Berlikoko [2] *et Jean Bratiano. La politique seràit-elle donc une entremetteuse aussi adroite?*

J'ai appris aussi que notre ami Balaciano serait monté actuellement au plus haut degré de l'échelle de la colère au sujet de la question hongroise. [3] *Voudrait-il par hasard que le Prince se rendît solidaire des mouvements magyares au détriment probable des intérêts roumains de la Transylvanie? Le Prince n'est pas le geôlier de l'Autriche et certainement son gouvernement ne commettra jamais l'infamie de rendre les émigrés hongrois aux autorités autrichiennes. Mais est-ce à dire pour cela qu'il jette son va-tout en l'air, au risque de compromettre la situation politique du pays? Quoiqu'il en soit, Balaciano peut compter que rien ne sera entrepris contre l'honneur et les véritables intérêts des Principautés. Il répondra à cela des choses spirituelles, tant mieux pour lui, plus il évacuera de l'esprit, et plus il sera soulagé!*

J'ai envoyé, comme tu sais, plusieurs pièces de théâtre à Millo. Qu'en a-t-il fait? A-t-il l'intention de les monter? Fais-moi le plaisir de le lui demander et de me répondre de suite pour que ta lettre me trouve encore à Iassy. Envoie-moi aussi par la même occasion un numéro de Pacala *où se trouve insérée* La Complainte du conservateur. [4]

Adieu, mon cher vieux, je t'embrasse et te prie de présenter mes amitiés à Madame Ghica ainsi qu'à tous nos amis et connaissances.

Tout à toi
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 803, ff. 95— 96.

Iași, 2 ianuarie 1861

Dragul meu,

Viscolele și dezghețurile m-au oprit pînă astăzi în această blestemată urbe a Iașilor, care de doi ani încoace ia o înfățișare de oraș de provincie, în stare să facă pe separatiști să-și piardă răbdarea. Iată deja două luni de cînd mi-am făcut bagajele și aștept un capriciu favorabil al barometrului ca să pornesc la drum, dar în timp ce acest instrument înșelător arată mereu timp frumos, plouă, ninge, bate vîntul, îngheață, se dezgheață, pe scurt este un timp cum nu se poate mai rău. Am fost deci silit să mă înarmez cu răbdare și blănuri în așteptarea unui moment mai potrivit, căci Galiția îmi trezește o groază ca la 93 [1].

Am profitat de această împrejurare potrivnică ca să-l revăd pe prinț, cu care am vorbit mult despre tine. Nu-ți voi repeta toate lucrurile măgulitoare pe care prințul mi le-a spus despre tine, dar cred că trebuie să-ți împărtășesc uimirea lui la vederea unei anumite apropieri care s-ar fi făcut acum în urmă între tine, Brătienii și compania. O asemenea unire este posibilă? Eu declar că nu, căci dacă s-a văzut împerechindu-se crapi cu iepuri de casă (lucrul este încă îndoielnic în lumea științei) nu s-a văzut

niciodată încă producîndu-se acest fenomen monstruos între oameni cu mintea întreagă ca tine și ființe schimbătoare și caraghioase ca Berlikoko [2] și Ion Brătianu. Să fie oare politica o mijlocitoare atît de îndemînatică?

Am mai aflat că prietenul nostru Bălăceanu ar fi acum cuprins de o mare furie din cauza chestiunii ungare. [3] Nu cumva el ar fi vrut ca prințul să se arate solidar cu mișcările maghiare în dauna probabilă a intereselor romînilor din Transilvania? Prințul nu este temnicerul Austriei și desigur guvernul său nu va comite niciodată infamia de a înapoia pe emigrații maghiari autorităților austriece. Înseamnă aceasta oare că trebuie el să riște totul cu prețul compromiterii situației politice a țării? Orice ar fi, Bălăceanu poate fi sigur că nimic nu se va întreprinde împotriva onoarei și împotriva adevăratelor interese ale Țărilor romîne. Va răspunde la aceasta prin vorbe spirituale, atît mai bine pentru el, cu cît va irosi mai mult spirit, cu atît se va simți mai ușurat.

După cum știi am trimis mai multe piese de teatru lui Millo. Ce a făcut cu ele? Are intenția să le monteze? Fă-mi te rog plăcerea să-l întrebi și să-mi răspunzi curînd, pentru ca scrisoarea ta să mă găsească încă la Iași. Trimite-mi, te rog, prin aceeași ocazie și un număr din *Păcală* unde este publicată *La Complainte du conservateur*. [4]

Adio, dragul meu, te îmbrățișez și te rog să prezinți doamnei Ghica precum și tuturor prietenilor și cunoscuților sentimentele mele prietenești.

Al tău

V. Alecsandri

[1] Comparație glumeață între groaza pe care i-o pricinuia frigul și groaza pricinuită aristocrației de epoca „terorii" din 1793, în timpul revoluției franceze.

[2] C. A. Rosetti. Ion Ghica sprijinise alegerea lui Cuza, care îi va încredința de două ori președenția guvernului, întîi în Moldova, apoi în Muntenia. Încercarea lui Ion Ghica de a se apropia de liberali nu poate decît să nemulțumească pe domn; era, de fapt, primul pas pe care Ghica îl făcea spre realizarea „monstruoasei coaliții".

[3] V. Alecsandri, în calitatea sa de ministru al Afacerilor Străine trimis în misiune specială în Apus pentru a obține recunoașterea dublei alegeri a lui Cuza, luase parte activă la această „chestiune maghiară", care se produsese în timpul războiului de eliberare a Italiei. În 1859 Cavour, cu asentimentul împăratului Napoleon al III-lea, încercase o alianță între Țările romîne și emigrația maghiară condusă de Kossuth și generalul Klapka. Scopul acestei alianțe era ca armata Țărilor romîne și a emigrației maghiare să atace imperiul austro-ungar în Răsărit pentru a micșora presiunea de pe frontul italian. Pentru aceasta se ofereau lui Cuza unele compensații teritoriale și unele drepturi politice pentru romînii ardeleni. Tratativele au fost duse la început de V. Alecsandri, apoi de I. Bălăceanu. Cuza și ministrul său au dovedit multă prudență în această împrejurare, pentru a nu submina prestigiul Țărilor romîne pe plan internațional. În 1861, în epoca luptelor pentru unitatea Italiei, problema se pune din nou, iar Bălăceanu, vechi luptător alături de unguri la 1848, ar fi dorit ca Țările romîne să se aventureze în această politică. Cf. corespondența poetului cu fratele său la Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 27.482—27.505 și Marta Anineanu, *Din activitatea diplomatică a lui Vasile Alecsandri* în *Studii și materiale de istorie modernă*, II, Buc., 1960, p. 257-272.

[4] Cf. *Păcală*, I (1860), nr. 12, pp. 94—95, text în limba franceză, în zece strofe. Conservatorii fanarioţi, cei mai mulţi membri ai fostelor familii domnitoare, îşi exprimă teama de efectele Convenţiei de la Paris. Poezia e semnată cu iniţiala B. Se ascundea oare chiar poetul sub această literă? Cf. şi aici pp. 48—49.

XI

Paris, 25 nov. 1861

Cher vieux,

J'ai lu dans La Voix de la Roumanie *que tu as fait imprimer un très intéressant article* [1] *dans une revue quelconque, qui paraît depuis peu à Bucarest. Tu serais bien aimable de m'abonner à cette publication périodique et de me faire expédier les no-s déjà parus, ainsi que ceux qui paraîtront à l'avenir. Comme nous sommes tous deux d'anciens collaborateurs de journaux scientifiques et littéraires, il se pourrait fort bien que je fusse empoigné de nouveau d'un accès de rage littéraire et que je devinsse ton confrère de nouveau. J'ai jeté sur le papier les souvenirs de mon voyage en Italie pendant la guerre de 1859, ainsi que ceux de mon excursion en Crimée après la prise de Sébastopol* [2], *et si tu trouves qu'ils méritent une place dans la revue en question, je me ferai un plaisir de te les envoyer.*

Ici rien de bien intéressant. On dit pourtant que les Bourbons de la Valachie se démènent beaucoup, que la branche aînée et la branche cadette se seraient fusionnées en faveur du jeune prince Nicolas Bibesco[3]. *Somme totale, il pleut, il fait humide, et la politique se ressent de l'état de l'atmosphère.*

Adieu et mille amitiés à ta femme et aux amis, s'il en reste.

V. Alecsandri
Bd des Capucines 37

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 803, f. 99.

Paris, 25 noiembr. 1861

Dragul meu,

Am citit în *La Voix de la Roumanie* * că ai tipărit un articol [1] foarte interesant într-o revistă oarecare ce apare de curînd la Bucureşti. Ai fi foarte drăguţ dacă m-ai abona la această publicaţie periodică şi dacă mi-ai expedia numerele deja apărute precum şi cele care vor apărea în viitor. Cum sîntem amîndoi vechi colaboratori la jurnalele ştiinţifice şi literare, s-ar putea prea bine să fiu cuprins din nou de un acces de furie literară şi să redevin confratele tău. Am pus pe hîrtie amintirile din călătoria mea în Italia pe vremea războiului din 1859, precum şi pe acelea despre excursia în Crimeea, după luarea Sevastopolului [2] şi dacă crezi că acestea merită un loc în revista de care este vorba, mi-ar face plăcere să ţi le trimit.

Aici nimic interesant. Se spune totuşi că Burbonii din Valahia se frămîntă mult, că ramura mai vîrstnică şi ramura mai tînără ar fi fuzionat

* *Vocea Romîniei* (fr.).

în favoarea tînărului prinț Nicolae Bibescu. [3] Pe scurt, plouă, e umezeală și politica se resimte de starea atmosferică.

Adio și mii de salutări prietenești soției tale și prietenilor, dacă mai există.

V. Alecsandri
B-d des Capucines 37

[1] *Dacia veche* apare în *Revista romînă pentru științe, litere și arte*, vol. I (1861), pp. 385—426.

[2] Nici unul din cele două proiecte nu a fost realizat.

[3] Foștii domni Barbu Știrbei și Gheorghe Bibescu candidaseră și ei în 1859 la tronul Țării Romînești; după alegerea lui Cuza continuă să se socotească pretendenți, candidatul posibil, ales de familie, era Nicolae Bibescu, unul din fiii fostului domn.

XII

Paris, janvier 1862

J'ai vu dans tes lettres que tu souffrais d'un mal que tu appelles fort spirituellement «l'antinostalgie», mal affreux, dont le nom pathologique ne pouvait être inventé qu'à Bucarest et dont le remède ne se peut trouver qu'en dehors des barrières de cette double capitale. Permets-moi de t'indiquer la recette du médicament; la voici: la centième partie d'un gramme de voyage en Autriche, trois grammes de voyage dans la Haute-Allemagne, cent grammes de séjour à Paris, vingt de visite à l'Exposition de Londres, cinquante de tourisme en Italie, le tout avalé sous forme de pillules pendant une ou plusieurs années consécutives et arrosé d'eau pure de Léthè [1] *(ne pas confondre avec l'eau trop douce de la Dîmbovitza).*

Si cette recette tombait sous les yeux des patriotes de Caïmata [2]*, je serais certainement accusé d'embauchage, d'égoïsme, de manque de principes... que sais-je? Mais j'ai pour habitude de faire autant de cas des Clevetici et des Tribunesco* [3] *de Bucarest que d'un Zist et d'un Zest. Ce sont des marmitons politiques qui veulent arranger leur pays à la crapaudine. Mais n'en parlons plus, ce serait leur faire trop d'honneur.*

J'approuve grandement ton idée de placer Démètre dans une université anglaise. Les collèges de France, qui sont connus sous les diverses dénominations de collège «Charlemagne», «Louis le Grand», «Mabille», «Château-Rouge» et «Closerie des Lilas»[4] *nous ont donné trop de grands hommes, pour la plupart avocats et journalistes brevetés. Il est temps d'essayer pour nos enfants d'un système d'éducation plus pratique et plus conforme aux besoins d'un pays comme le nôtre. C'est donc avec un immense plaisir que je me retrouverais avec toi au printemps prochain dans le «Crystal Palace» de Londres. Nous y verrons beaucoup de belles choses, et entr'autres l'Exposition roumaine*[5] *qui brillera sans doute par son absence, le comité anglais ayant fait bon marché*

de ses promesses formelles à notre égard et ayant décidé tout récemment que les produits de la Turquie, de l'Egypte, de Tunis et des Principautés seraient placés in one block.

Ayez donc confiance dans la perfide Albion! Que Mr Poenar [6] *en qualité de commissaire se tire de là comme il pourra. C'est son affaire.*

Tu m'engages d'aller passer mon hiver à Bucarest. Pas si bête. Mes moyens ne me le permettent pas et d'ailleurs j'ai fait vœu de patriotisme et je tiens à terminer plusieurs travaux littéraires avant de reprendre le harnais politique si jamais je le reprends. En ce moment je fais mouvoir les marionnettes d'une grande comédie en quatre actes, intitulée les Ciocoï d'avant 1848, *ce qui veut dire que je la ferai suivre d'une seconde pièce, les* Ciocoï de nos jours. *Je t'enverrai mon manuscrit pour que tu le donnes à Millo après en avoir pris connaissance. Je te serais pourtant bien obligé de me renseigner en détail sur le sort des pièces que j'ai confiées à ce diable de bohème: [...] le* Zgîrcitul răsipitor, *les* Chansonnettes. *Cela a-t-il été joué, sifflé, applaudi? Je n'ai aucune idée là-dessus, Millo ne m'en ayant rien écrit.*

Je viens de recevoir la Revista romîna, *et je n'ai qu'à adresser des compliments à la rédaction. C'est une très belle publication à laquelle je serais heureux de collaborer. Je promets quelque chose pour chaque numéro et je tiens à votre disposition les relations de mes voyages au Maroc, en Crimée et en Italie pendant la guerre, plus un conte populaire, mis en vers sous le titre de* Înşiră-te mărgărite[7]. *J'attends ta réponse pour savoir si je dois me donner la peine de mettre au net mes manuscrits afin de vous les envoyer et en attendant, je ne saurais mieux répondre à la gracieuseté de la rédaction qu'en mettant à sa disposition pour le prochain numéro de la revue trois légendes en vers que tu trouveras sous ce pli:* Dragoş, Banu Mărăcină *et la* Nuit de St.-André.

Dans le cas où mon offre serait agréée, je demande qu'il me soit accordée une simple faveur, c'est celle de publier mes manuscrits tels qu'ils sont écrits par moi, avec l'orthographe que j'ai adopté. Je suis contre les doubles consonnes et contre l'orthographe éthymologique. Ce sont là autant de pédanteries inutiles et autant de difficultés que l'on crée à l'étude de notre langue par les étrangers et surtout par notre peuple.

Ayant prouvé déjà à l'Europe que nous sommes de race latine, il serait juste de lui fournir toutes les facilités de nous connaître de plus près et pour ce faire, il faut nous présenter à ses yeux avec un orthographe simple et clair. On sait que nous avons adopté le ă *pour exprimer la voyelle* ъ *et le* î *pour* ѫ. *Je ne vois donc nullement la nécessité d'écrire* dupò *au lieu de* după *et* ancò *au lieu de* âncă *de même que je trouve superflu d'écrire* suppussŭ *au lieu de* supus.

Sur ce je t'embrasse et te souhaite une bonne année, quoique je le fasse un peu tard.

V. Alecsandri

Voici une lettre pour Madame Ghica et une autre pour le jeune Odobesco.

Avant de tenter aucune démarche pour demander une concession quelconque, il faut m'indiquer la ligne de chemin de fer qui a fait l'objet de tes études.

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 803, ff. 101—102.

Paris, ianuarie 1862

Am constatat din scrisorile tale că suferi de o boală pe care o numești foarte spiritual „antinostalgia", boală groaznică, al cărei nume patologic nu putea fi inventat decît la București și al cărei leac nu se poate găsi decît în afara barierelor acestei duble capitale. Dă-mi voie să-ți indic rețeta medicamentului. Iat-o: a suta parte dintr-un gram de călătorie în Austria, trei grame de călătorie în Germania de sus, o sută de grame de ședere la Paris, douăzeci de vizită la Expoziția din Londra, cincizeci de turism în Italia, totul înghițit sub formă de pilule timp de unul sau mai mulți ani consecutivi și stropit cu apă curată de Lethe [1] (a nu se confunda cu apa prea dulce a Dîmboviței).

Dacă această rețetă ar cădea sub ochii patrioților de la Caimata [2], aș fi cu siguranță acuzat de ademenire, de egoism, de lipsă de principii.... mai știu eu? Dar am obiceiul să fac tot atîta caz de Cleveticii și de Tribuneștii [3] de la București ca de un nimic *! Sînt niște ajutori de bucătari politici care vor să-și fericească țara folosind mijloacele cele mai violente. Dar să nu mai vorbim de ei, ar fi să le facem prea multă onoare.

Aprob întru totul ideea ta de a înscrie pe Dimitrie într-o universitate engleză. Colegiile din Franța cunoscute sub felurite denumiri: „Charlemagne", „Louis le Grand", „Mabille", „Château Rouge" și „Closerie des Lilas" [4] ne-au dat prea mulți oameni mari, cei mai mulți avocați și jurnaliști brevetați. E timpul să încercăm pentru copiii noștri un sistem de educație mai practic și mai potrivit cu nevoile unei țări ca a noastră. Deci, cu o foarte mare plăcere mă voi întîlni cu tine primăvara viitoare în „Crystal Palace", la Londra. Vom vedea acolo multe lucruri frumoase și între altele Expoziția romînă [5], care va străluci fără îndoială prin absența ei, comitetul englez nețiînd socoteală de făgăduielile formale făcute nouă și decizînd de curînd ca produsele Turciei, Egiptului, Tunisului și Țărilor romîne să fie expuse *in one blok* **.

Să mai ai încredere în perfidul Albion! Domnul Poenaru [6] în calitate de comisar să se descurce cum va putea. Îl privește.

Mă sfătuiești să-mi petrec iarna la București. Nu-s atît de prost! Mijloacele mele nu-mi permit și de altfel am făcut jurămînt de patriotism și țin să termin mai multe lucrări literare înainte de a relua jugul politicii, dacă-l voi mai relua vreodată ! Acum pun în mișcare marionetele unei mari comedii în patru acte intitulată *Ciocoii dinainte de 1848*, ceea ce înseamnă că o să-i urmeze o a doua comedie, *Ciocoii din zilele noastre*. Îți voi trimite manuscrisul, ca să-l dai lui Millo după ce vei fi luat tu cunoștință de el. Îți voi fi însă foarte recunoscător dacă ai să mă informezi în amănunt asupra sorții pieselor pe care le-am încredințat diavolului acesta de boem: *[...] Zgîrcitul răsipitor*, *Cîntecelele*. Au fost ele jucate, fluierate, aplaudate? N-am nici o idee despre asta, căci Millo nu mi-a scris nimic.

---

* V. Alecsandri folosește expresia *„zist et zest"* în sensul de lipsit de valoare, demn de dispreț. De fapt singur cuvîntul „zest" are acest sens; expresia folosită în text înseamnă nehotărîre, a te găsi între rău și bine.

** La un loc (engl.).

Am primit *Revista romînă* şi nu pot decît să adresez complimente redacţiei. Este o publicaţie foarte frumoasă, la care aş fi fericit să colaborez. Făgăduiesc cîte ceva pentru fiecare număr şi ţin la dispoziţia voastră descrierile călătoriilor mele în Maroc, Crimeea şi Italia, din timpul războiului, în plus o poveste populară pusă în versuri cu titlul de *Înşiră-te mărgărite* [7]. Aştept răspunsul tău ca să ştiu dacă trebuie să mă ostenesc să pun la punct manuscrisele mele ca să vi le trimit şi, în aşteptare, n-aş putea răspunde mai bine amabilităţii redacţiei decît punîndu-i la dispoziţie pentru numărul viitor al revistei trei legende în versuri, pe care le vei găsi în plic: *Dragoş*, *Banu Mărăcine* şi *Noaptea sfîntului Andrei*.

În cazul cînd oferta mea ar fi acceptată, cer să mi se acorde o simplă favoare, aceea de a publica manuscrisele mele aşa cum sînt scrise de mine, cu ortografia pe care am adoptat-o. Sînt contra consoanelor duble şi contra ortografiei etimologice. Acestea sînt numai pedanterii zadarnice şi tot atîtea greutăţi care se creează pentru studierea limbii noastre de către străini şi mai cu seamă de către popor.

Deoarece am dovedit deja Europei că sîntem de rasă latină, ar fi drept să-i procurăm toate înlesnirile ca să ne cunoască mai îndeaproape şi pentru aceasta, trebuie să ne înfăţişăm ochilor săi cu o ortografie simplă şi limpede. Se ştie că am adoptat litera *ă* pentru a exprima vocala ъ şi pe *i* pentru ↑. Nu văd de loc nevoia de a se scrie *dupò* în loc de *dupǎ* şi *ancò* în loc de *âncă*, după cum găsesc inutil să se scrie *suppussŭ* în loc de *supus*.

Şi acuma te îmbrăţişez şi-ţi doresc un an bun, cu toate că o fac puţin cam tîrziu.

V. Alecsandri

Iată o scrisoare pentru doamna Ghica şi o alta pentru tînărul Odobescu.

Înainte de a încerca vreun demers pentru a cere o concesiune oarecare, trebuie să-mi indici linia drumului de fier care face obiectul studiilor tale.

[1] Fluviul uitării, care după mitologia greacă se găseşte în Infern.

[2] Caimata — stradă şi biserică în Bucureşti (pe bulevardul Republicii, locul fostului altar e marcat printr-o troiţă). Pe această stradă îşi avea tipografia ziarul *Romînul*. V. Alecsandri şi contemporanii săi înţelegeau prin Caimata pe C. A. Rosetti, Ion Brătianu şi grupul lor de „roşii". Felul în care decurg luptele politice în ţară îl revoltă pe Alecsandri. În urma Unirii definitive se formează un guvern conservator prezidat de Barbu Catargi (care va fi asasinat la 8 iunie 1862); „radicalii" în frunte cu Ion Brătianu şi C. A. Rosetti combat guvernul, dar se opun şi ei reformei agrare, iar în curînd îşi vor da mîna cu inamicii lor politici pentru a forma „monstruoasa coaliţie" cu care Cuza va avea de luptat pînă la detronare. Numindu-i „ucenici de bucătar", V. Alecsandri foloseşte şi expresia din arta culinară: *à la crapaudine* care înseamnă a frige un pui după ce i s-au scos mai întîi oasele şi a fost turtit ca o broască, aceasta, pentru a da o imagine a violenţei cu care „roşii" înţelegeau să conducă ţara.

[3] Personaje din piesa *Zgîrcitul risipitor*. În Clevetici V. Alecsandri satirizează pe C. A. Rosetti, iar în Tribunescu pe I. C. Brătianu. Cf. scrisoarea către I. Ghica, Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 803, ff. 91—92, publ. în *Literatură şi artă rom.*, II (1897), pp. 544—546.

[4] Pe lîngă reputatele colegii franceze, V. Alecsandri enumeră și cunoscutele grădini-localuri de petrecere: „Mabille", „Château Rouge", „Closerie des Lilas" apărute la Paris în prima jumătate a secolului al XIX-lea, care atrăgeau tineretul spre plăceri ușoare și-l depărtau de la studii.

[5] În timpul cînd gira postul de agent la Paris în locul fratelui său, poetul duce tratative cu comitetul central al Expoziției Universale de la Londra (între 1861 octombrie — 1862 ianuarie) pentru participarea Țărilor romîne la această expoziție ca stat autonom și nu în cadrul pavilionului Turciei. Revendicarea este admisă, dar se revine asupra ei și atunci Țările romîne unite se retrag de la Expoziție. Cf. Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 2.253; Arhiva Ministerului Afacerilor Străine, dosar 191 și *Monitorul*, 1862, ianuarie 17; *Romînia la Expoziția Universală din 1862*, în *Revista fundațiilor*, X (1943), nr. 4, Anexe.

În drumurile făcute la Londra cu această ocazie, V. Alecsandri a trecut printr-o întîmplare neplăcută, o puternică furtună a purtat vasul pe care se întorcea tocmai la Hamburg, de unde scrie fratelui său, descriindu-i orașul. Cf. Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 27.500.

[6] Petrache Poenaru (1799—1875), profesor, a fost secretarul lui Tudor Vladimirescu. A fost profesor la „Sf. Sava", director de minister, efor și academician. Este numit comisar al Țărilor romîne pentru această expoziție.

[7] *Înșiră-te mărgărite* s-a publicat în *Revista romînă*, II (1862), pp. 160—166. În 1857, mai, poetul trimisese lui Eduard Grenier traducerea în limba franceză a acestei povești în versuri. Cf. G. Gazier, *Lettres inédites du poète roumain...*, Paris, 1911, pp. 30—32. Vegezzi Ruscala o publicase în traducere italiană într-o broșură, iar în 1858, aprilie 15, I. Bălăceanu îl felicită pentru apariția ei în *Mondo letterario*, Cf. Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 4.488, f. 63.

XIII

Paris, 4 avril 1862

Mon cher vieux,

J'ai lu dans les journaux du pays que tu étais l'un des quatre vice-présidents de l'Assemblée et je t'ai plaint dans la sincérité de mon âme, en lisant les comptes rendus des séances. J'ai cru remarquer dans ces comptes rendus que l'éloquence de Jean Bratiano avait beaucoup pâli depuis la concurrence des Cogalniceano, Grégoire Stourdza [1], *Pano etc. Le fameux* orlator, *éteigneur de chandelles, serait-il au bout de sa mèche? Quant à ses coassociés Démètre* [2] *(frère de celui-ci) et Rosetaki* [3], *il paraît qu'ils ont fait vœu de mutisme. C'est prudent de leur part et agréable pour la Chambre.*

A titre d'agent, je reçois la Unirea, *le* Romînul *et* La Voix de la Roumanie, *et en qualité de roumain je suis triplement attristé de tout ce qui se passe dans notre malheureux pays. Pour échapper à mes pénibles impressions, je me réfugie dans le travail et j'y trouve un bien-être inconnu de ceux qui vivent mêlés aux luttes politiques. Comme je sais que tu t'intéresses à tout ce que je fais, je te donne ici la liste des ouvrages que j'ai terminés cet hiver.*

1. L'histoire de mes missions politiques auprès des gouvernements de France, d'Angletterre et d'Italie *(ouvrage destiné à voir le jour après ma mort)*.

2. La collection complète des chants populaires de la Roumanie: ballades, doïnas, horas, chants de brigands, d'amour *etc.*, *revus*, *corrigés*, *copiés en lettres latines dans un grand livre*, *et accompagnés d'une foule d'adnotations. Le tout sera mis sous presse l'hiver prochain.* [4]

3. *Quelques pièces de théâtre.*

4. *L'histoire de mes voyages.*

5. *Un guide de conversation franco-roumain à l'usage des étrangers qui veulent voyager dans notre pays*, *ouvrage précédé d'une petite grammaire de la langue roumaine. (Je suis en train d'y mettre la dernière main.) Ce petit livre paraîtra dans le courant de l'été.* [5]

Voilà! je crois avoir bien mérité de mon séjour à Paris, *loin des disputes parlementaires de Bucarest. Tu m'as annoncé la prochaine publication de quelques pièces de vers à moi dans la* Revista romînă. *Je désire que la ballade de* Iordaki a Lupului *soit mise de côté*, *jusqu'à ce que je t'enverrai la nouvelle édition*, *complétée par les documents que je me suis procurés. Quant au* Zgîrcitul răsipitor, Satul lui Creminé [6] *etc.*, *je voudrais les revoir avant de les livrer à la publicité*, *et je compte sur toi pour me les apporter à Paris. Je serai ici jusqu'à la fin de juillet*, *époque à laquelle j'irai en Moldavie pour mes affaires*, *sauf à revenir dans le commencement de novembre.*

Je n'ai pas compris grand'chose à la lettre d'Alexandresco [7], *mais j'ai toujours chargé quelqu'un de s'informer du prix des clichés qui devront servir à l'illustration de ses fables. J'aurai une réponse ces jours-ci et je te la ferai connaître. Mr Ganesco est enfermé à Mazas* [8], *il est tenu au secret et par conséquent*, *c'est impossible de lui demander le manuscrit d'Alexandresco.*

Adieu et mille bonnes amitiés à Mme Ghica et à Mlle Campiniano, *que je félicite de son mariage*, *il est vrai que je félicite encore bien plus son heureux mari.*

Tout à toi

V. Alecsandri

Voici une lettre pour Mr Démètre Cozadini [9]. *Elle est très pressée. Remets-la lui de suite.*

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 803, ff. 104—105.

Paris, 4 aprilie 1862

Dragul meu,

Am citit în jurnalele din țară că tu ești unul din cei patru vicepreședinți ai Adunării și te plîng în sinceritatea sufletului meu, citind dările de seamă ale ședințelor. Am observat în aceste dări de seamă că elocvența lui Ion Brătianu a pălit mult de cînd cu concurența lui Kogălniceanu, Grigore Sturdza [1], Panu etc. ...Faimosul *orlator*...* a ajuns oare la capăt?

* Expresia *„éteigneur de chandelles"* din original este intraductibilă în limba romînă, înseamnă, cu sens figurat: cel care înnăbușă dezvoltarea inteligenței. O altă ironie la adresa lui Brătianu.

Cît despre coasociații lui Dimitrie [2] (fratele acestuia) și Rosetaki [3] se pare că au făcut legămîntul tăcerii. E prudent din partea lor și plăcut pentru Cameră.

Ca agent, primesc *Unirea*, *Romînul* și *La Voix de la Roumanie* și ca romîn sînt de trei ori întristat de tot ce se petrece în nenorocita noastră țară. Ca să scap de impresiile mele dureroase, mă refugiez în lucru și găsesc aici o mulțumire necunoscută de acei care trăiesc în vîrtejul luptelor politice. Cum știu că te interesează tot ce fac eu, îți dau aici lista scrierilor pe care le-am terminat iarna aceasta.

1. *Istoria misiunilor mele politice pe lîngă guvernele Franței, Angliei și Italiei* (lucrare destinată să vadă lumina zilei după moartea mea).

2. *Colecția completă a cîntecelor populare ale Romîniei: balade, doine, hore, cîntece haiducești, de dragoste* etc. ... revăzute, îndreptate, copiate cu litere latine într-o carte mare și însoțite de o grămadă de adnotări. Totul va fi dat la tipar iarna viitoare. [4]

3. Cîteva piese de teatru.

4. Povestea călătoriilor mele.

5. Un ghid de conversație franco-romînă pentru folosul străinilor care vor să călătorească în țara noastră, lucrare precedată de o mică gramatică a limbii romîne. (Sînt pe cale să o termin.) Această cărticică va apărea în cursul verii. [5]

Iată! Cred că am profitat bine de șederea mea la Paris, departe de discuțiile parlamentare de la București. Mi-ai anunțat apropiata publicare în *Revista romînă* a cîtorva poezii de-ale mele. Doresc ca balada *Iordachi a Lupului* să fie lăsată la o parte pînă ce-ți voi trimite noua ediție completată prin documentele pe care mi le-am procurat. Cît despre *Zgîrcitul risipitor*, *Satul lui Cremine* [6] etc., aș vrea să le revăd înainte de a le da publicității și mă bizui pe tine să mi le aduci la Paris. Voi fi aici pînă la sfîrșitul lui iulie, epocă în care mă voi duce în Moldova pentru afacerile mele, chit că voi reveni la începutul lui noiembrie.

N-am înțeles mare lucru din scrisoarea lui Alexandrescu [7], totuși am însărcinat pe cineva să se informeze de prețul clișeelor care vor trebui să servească la ilustrarea fabulelor sale. Voi avea un răspuns zilele acestea și ți-l voi face cunoscut. D-nul Gănescu este închis la Mazas [8], e ținut la secret și prin urmare e imposibil să-i cer manuscrisul lui Alexandrescu.

Adio și mii de bune salutări prietenești doamnei Ghica și d-rei Cîmpineanu pe care o felicit pentru căsătoria sa, e adevărat că felicit încă mai mult pe fericitul ei soț.

Al tău

V. Alecsandri

Iată o scrisoare pentru d-nul Dimitrie Cozadini [9]. E foarte grabnică. Dă-i-o numaidecît.

[1] Grigore Sturdza, fiul domnului Mihail Sturdza, născut la 1821 în Iași, candidat la tron în 1859, a activat în viața politică.

[2] Dimitrie C. Brătianu (1818—1890), fratele lui Ion Brătianu. A făcut politică reacționară, fiind unul dintre fruntașii partidului liberal.
[3] C. A. Rosetti.
[4] Volumul apare în 1866, în beneficiul Azilului „Elena-doamna".
[5] Sub numele de V. Mircesco, *Grammaire de la langue roumaine. Précédée d'un aperçu historique sur la langue roumaine par A. Ubicini*, Paris, 1863.
[6] Vor apărea în 1863.
[7] Într-o scrisoare din 18 mai, îi comunică pentru Gr. Alexandrescu prețurile care se plătesc la Paris pentru gravuri, aramă sau litografie. Cf. Bibl. Acad. R.P.R., ms. 803, ff. 108—109.
[8] Mazas, închisoare celulară construită la Paris în 1845.
[9] Dimitrie Cozadini, om politic, a luptat pentru Unire, a fost de mai multe ori ministru.

XIV

Mircești, 1-er juillet 1865

Mon cher vieux,

J'ai reçu ta brochure des Convorbiri economice, *je l'ai lue et j'ai hâte de t'en faire mon sincère compliment. Tu as adopté la véritable manière de populariser des connaissances utiles et de faire trouver du charme à la lecture des choses abstraites. Continue comme tu as commencé et tu rendras un immense service à la génération actuelle de la Roumanie, génération intelligente mais considérablement ignorante et présomptueuse. J'ai toujours rêvé pour mon pays une bibliothèque populaire, écrite dans un style simple et clair, et renfermant les trésors de la science humaine, mise à la portée de toutes les intelligences.*

Heureux ami! tu vas te tremper aux sources de Gleichenberg, puis retremper à celles de Paris ou de Londres. Que ne puis-je te suivre! et pourquoi me faut-il attendre encore quelques mois avant de prendre mon vol? Je serais si heureux de faire ce beau voyage avec toi! Tu vas voir ton fils et le placer à l'Université d'Oxford; embrasse-le de ma part et dis-lui qu'en ma qualité de vieil ami de son père, je m'intéresse beaucoup à ses études et à ses succès.

Je termine ma lettre pour cause de migraine et te souhaite un excellent voyage et un heureux retour dans tes pénates.

Tout à toi
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 803, ff. 120—121.

Mircești, 1 iulie 1865

Dragul meu,

Am primit broșura ta, *Convorbiri economice*, am citit-o și mă grăbesc să-ți fac sincerul meu compliment. Ai adoptat adevăratul fel de a populariza cunoștințe folositoare și de a face să găsești plăcere în citirea lucrurilor

abstracte. Continuă cum ai început și vei aduce un foarte mare serviciu generației actuale a Romîniei, generație inteligentă, dar foarte ignorantă și încrezută. Am visat totdeauna pentru țara mea o bibliotecă populară, scrisă într-un stil simplu și deslușit și cuprinzînd comorile științei omenești, pusă la îndemîna tuturor inteligențelor.

Fericit prieten! Te duci să te scalzi la izvoarele din Gleichenberg, apoi la cele din Paris sau Londra! De ce nu pot să te urmez! Și de ce trebuie să mai aștept cîteva luni înainte de a-mi lua zborul? Aș fi atît de fericit să fac această frumoasă călătorie împreună cu tine. Te duci să-ți vezi fiul și să-l înscrii la Universitatea din Oxford. Îmbrățișează-l din partea-mi și spune-i că în calitatea mea de vechi prieten al tatălui său, mă interesez mult de studiile și de succesele sale.

Termin scrisoarea din cauza unei dureri de cap și îți urez călătorie cît mai bună și o fericită întoarcere în căminul tău.

Al tău

V. Alecsandri

XV

Mircești, 2 décembre 1871

Cher vieux,

Grâce à la rapidité des communications dont nous jouissons depuis l'ouverture de nos lignes de chemin de fer, ta lettre partie le 12/24 novembre de Ghergany n'est arrivée chez moi qu'aujourd'hui. Or, puisque la poste met huit jours pour franchir la distance qui sépare nos deux propriétés, combien de temps devrai-je mettre moi, simple mortel, pour effectuer ce trajet? C'est là un problème dont je cherche la solution en sentant se dresser sur mon crâne le reste de ma chevelure absente.

Partir de Mircești... c'est bientôt dit, et bientôt fait, mais traverser un océan de neige à travers une température peu caressante, sans pouvoir préciser le moment de l'arrivée, c'est une entreprise audacieuse, téméraire même, et que je trouve au-dessus de mes moyens, et nullement en rapport avec ma dose de chaleur naturelle.

Que faut-il conclure de ce qui précède? Il faut conclure qu'il ne serait pas prudent à moi d'affronter des obstacles, voire même des difficultés, faites pour compromettre ma petite santé. Avoir un membre gelé au service de la littérature c'est peut-être glorieux, mais gênant, aussi je ne m'exposerai pas à courir ce risque tant que le froid actuel durera. Il est probable que dans quelques semaines il deviendra moins rigoureux, et alors je profiterai de cet armistice pour filer sur Bucarest.

J'ai vu la liste des futurs collaborateurs de la revue que nous voulons fonder. Le chapelet est respectable, mais ces Mrs auront-ils tous la bonne volonté de comprendre que la politique sera absolument exclue de notre publication?[1] *Il est si difficile de sortir du courant bourbeux d'une certaine presse pour entrer*

dans les eaux limpides de la saine littérature! Ce serait pourtant un bain hygiénique dont la société finirait par se trouver très bien.

Il faudra causer avec nos futurs collègues ès-plume, et leur expliquer clairement et catégoriquement la véritable mission de notre œuvre. Réaction contre le mauvais goût littéraire du jour, propagation des idées saines et pratiques dans le domaine des questions sociales, vulgarisation des connaissances utiles et des découvertes scientifiques auxquelles notre siècle doit sa grandeur... et enfin et surtout vade retro *à la politique de clocher, aux polémiques mesquines et aux personnalités qui irritent, dégoûtent et discréditent. Voilà notre programme.*

Tu as eu la bonne idée de faire paraître le 1-er numéro au commencement de l'année qui vient; il ne faut pas l'abandonner; pour ma part, je suis prêt à saisir ma plume pour écrire un article quelconque, en attendant que je me rende là-bas.

Tu m'annonces des commandes de cojoks *de la part de plusieurs fashionables de Bucarest. Cette nouvelle me réjouit à double titre et comme fabricant et comme descendant de Trajan. Je promets d'habiller ces Mrs de façon à les faire paraître hommes d'esprit et de cœur.*

Couvrir de peaux de moutons certains lions de la Roumanie, ceci me fait penser à certaine fable de La Fontaine[2] *dont la moralité repose sur un bout d'oreille.*

A bientôt, mon cher vieux, si Monseigneur l'hiver le permet. Mes amitiés respectueuses à Madame Ghica et mes meilleures poignées de main à toi.

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 803, ff. 132 şi 135.
(Cf. I. Ghica, Scrisori, vol. IV, ed. Il. Chendi, Bucureşti, p. 12, frag., trad.)

Mirceşti, 2 decembrie 1871

Dragul meu,

Datorită repeziciunii comunicaţiilor de care ne bucurăm de cînd s-au deschis liniile noastre de cale ferată, scrisoarea ta, plecată la 12/24 noiembrie de la Ghergani nu a ajuns la mine decît astăzi. Or, fiindcă poştei îi trebuie opt zile ca să străbată distanţa care desparte proprietăţile noastre, cît timp mi-ar trebui mie, simplu muritor, ca să fac acest drum? Este o problemă a cărei soluţie o caut, simţind cum mi se zbîrleşte pe cap rămăşiţa părului meu absent.

Să plec de la Mirceşti... e uşor de zis şi uşor de făcut, dar să străbat un ocean de zăpadă printr-o temperatură puţin îmbietoare, fără să pot preciza momentul sosirii, e o încercare curajoasă, îndrăzneaţă chiar, şi pe care o găsesc peste puterile mele şi de loc potrivită cu doza mea de căldură naturală.

Ce trebuie să se conchidă din cele de mai sus? Trebuie să se conchidă că nu ar fi prudent din parte-mi să înfrunt obstacole, chiar greutăţi de natură a compromite sănătatea mea şubredă. Să-ţi degere o parte a trupului în serviciul literaturii e poate glorios, dar supărător, aşa că nu voi risca să înfrunt acest pericol cît timp va dura frigul de acum. Este probabil

ca peste cîteva săptămîni să devină mai puţin aspru şi atunci voi profita de acest armistiţiu ca să o şterg la Bucureşti.

Am văzut lista viitorilor colaboratori ai revistei pe care dorim să o întemeiem. Pomelnicul lor este respectabil, dar aceşti domni avea-vor ei toţi bunăvoinţa să înţeleagă că politica va fi *cu totul exclusă din publicaţia noastră*?[1] Este aşa de greu să ieşi din curentul mîlos al unui anumit fel de presă pentru a intra în undele limpezi ale literaturii sănătoase! Ar fi totuşi o baie igienică ce ar face foarte bine societăţii.

Va trebui să vorbim cu viitorii noştri confraţi întru condei şi să le explicăm limpede şi categoric adevărata chemare a operei noastre. Reacţiune împotriva lipsei de gust literar al zilei, răspîndirea ideilor sănătoase şi practice în domeniul problemelor sociale, popularizarea cunoştinţelor folositoare şi a descoperirilor ştiinţifice cărora secolul nostru le datoreşte măreţia lui... şi în sfîrşit şi mai ales *vade retro** politicii de rivalitate, polemicilor meschine şi atacurilor personale care supără, dezgustă şi discreditează. Iată programul nostru.

Ai avut buna idee ca primul număr să apară la începutul anului care vine, nu trebuie să o părăseşti; în ce mă priveşte sînt gata să iau condeiul ca să scriu un articol oarecare, în aşteptarea venirii mele acolo.

Îmi anunţi comenzi de *cojoace* din partea mai multor coconaşi din Bucureşti. Această veste mă bucură din două motive: şi ca fabricant, şi ca descenaent al lui Traian. Făgăduiesc să îmbrac pe aceşti domni în aşa fel încît să pară oameni de spirit şi de inimă.

Să îmbraci în piei de oaie pe unii lei din Romînia, aceasta mă face să mă gîndesc la o oarecare fabulă a lui La Fontaine[2], a cărei morală se sprijinea pe un vîrf de ureche.

Pe curînd, dragul meu, dacă doamna iarnă o permite. Salutările mele respectuoase doamnei Ghica şi cele mai bune strîngeri de mînă pentru tine.

V. Alecsandri

[1] Prin excluderea politicii din revista literaro-ştiinţifică proiectată, V. Alecsandri nu pledează pentru o artă ruptă de viaţa societăţii, ci caută să evite transformarea acestei publicaţii într-un instrument al politicii demagogice care caracteriza regimul burghezo-moşieresc.

[2] *L'âne vêtu de la peau du lion (Măgarul îmbrăcat în pielea leului).*

XVI

Mirceşti, 12 nov. 1878

Merci, cher ami, pour la lettre de ma fille, elle m'eût fait plus de plaisir si elle m'avait été apportée par toi. Je t'aurais entretenu de vive voix d'une grande machine de drame historique[1] *(pas hystérique) en vers, que je rumine depuis*

* Cuvinte adresate pentru a îndepărta ceva, a respinge (lat.).

quelques jours et que j'ai commencée à ton intention. Ayant accouché dans ma jeunesse de tout un répertoire cocasse, je désire me ranger sur mes vieux jours et me maintenir, si faire se peut, dans les régions de la haute littérature. De l'ambition, quoi!

Le sujet de mon drame m'intéresse, aussi j'espère faire bon ménage avec lui, jusqu'à ce que je divorcerai de mon manuscrit.

Aprés quoi, je tâcherai de procéder à de nouvelles épousailles dramatiques.

Je t'attends... tu sais?

Tout à toi
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. Ion Ghica.

Mircești, 12 noiembr. 1878

Mulțumesc, dragă prietene, pentru scrisoarea de la fiica mea. Mi-ar fi făcut mai multă plăcere dacă mi-ai fi adus-o chiar tu. Ți-aș fi putut vorbi direct despre o mare dramă istorică[1] (nu isterică) în versuri pe care o meditez de cîteva zile și pe care am început-o în cinstea ta. Aducînd pe lume în tinerețea mea un întreg repertoriu de piese ușoare, doresc să devin serios la bătrînețe și, dacă se poate, să mă mențin în regiunile literaturii grave. Ambiție, ce mai încoace-încolo!

Subiectul dramei mele mă interesează și de aceea nădăjduiesc să mă înțeleg bine cu el, pînă ce voi divorța de manuscris.

După care voi încerca să purced la alte noi căsătorii dramatice.

Te aștept... știi?

Al tău
V. Alecsandri

[1] *Despot-vodă.*

XVII

Mircești, 7 heures du matin,
21 degrés au-dessous de zero!!
[noiembrie 1879] [1]

Cher vieux,

L'entête de cette lettre doit t'expliquer bien des choses et surtout ma claustration forcée. 21 degrés de froid! c'est comme qui dirait une Sibérie, quoi! Les vitres sont illustrées de dessins à la glace, représentant des forêts de sapins, et l'air semble grelotter sous le vent du Nord. Qui diable pourrait-on mettre à la porte par une température pareille? Un Șoïmesco[2] tout au plus, et encore! Un Damé[3]? choisis, mais laisse-moi rester chaudement blotti dans ma chambre et n'exige pas que j'aille affronter lés rigueurs de notre climat eminamente pro-

pice [4], *pour aller faire l'ornement du Sénat avec un nez violet et peut-être une pleurésie des plus soignées.*

Je suis très bon patriote, c'est prouvé, mais j'avoue avec une sincérité presque cynique que mon patriotisme cesse au delà de 20 degrés au-dessous de zéro.

Donc, en me réservant pour des temps meilleurs, je me case commodément dans mon fauteuil et je dis comme Mac Mahon dans Malakoff: «J'y suis, j'y reste». Et pour me récompenser moi-même de cette forte résolution, je relis avec 21 degrés d'intérêt ta lettre de souvenirs. L'ayant reçue hier soir, je l'ai lue à haute voix à tous les miens réunis autour de mon bureau et j'ai constaté avec plaisir que cette lecture nous a fait passer à tous une bonne soirée. C'est que ta lettre contient deux tableaux savamment colorés et qui se font valoir par leur contraste, celui de la peste du temps de Caradja et celui des noces telles qu'elles se pratiquaient au lendemain de la disparition de ce fléau. [5]

Quelle époque horrible! et combien la nôtre est heureuse malgré toutes les misères, les luttes et les passions qui la caractérisent! J'aime mieux cîmpul lui Filaret *que* cîmpul Dudeştilor [6] *et je préfère les rouges* [7] *de Bratiano aux* ciocli *de Caradja.*

Je possède déjà trois lettres de souvenirs écrites sur du papier de même format et je te demande de m'écrire les autres sur du même papier, afin que je fasse relier le tout — plus tard — en un beau volume qui restera à ma fille. C'est elle-même qui m'en a fait la proposition hier soir. De mon côté, je suivrai ton exemple, car dès demain je vais commencer à te répondre. En attendant, veux-tu que je publie tes trois épîtres dans les Convorbiri, *ou bien aimes-tu mieux leur assigner une place dans les* Annales de l'Académie? [8]

Depuis mon retour, je me suis occupé de la copie de Despot, *destinée à l'imprimerie de Socec. C'est fini, je l'ai expédiée ces jours-ci à Bucarest, et maintenant j'attends les feuilles pour en faire la correction. Encore un travail de peu d'agrément, mais c'est là un des revers de la médaille dans le métier d'auteur. Le public ne se doute pas de tout ce que nous endurons pour nous exposer à sa critique, plus souvent sotte que juste.*

A propos de critique, fais-moi donc plaisir de m'envoyer les élucubrations des Şoïmesco et Cie ainsi que les éreintements dont on a gratifié Despot *en mon absence. Cette lecture m'aidera dans la recherche des caractères pour une comédie que j'ai en vue et qui portera le titre suivant:* Les Envieux [9]. *J'y intercalerai aussi un ou deux personnages pris dans le groupe de ceux qui ont fait le ciel et la terre et ce sera comme un bouquet de fleurs.*

Enchanté que Despot *ait donné un grand coup de fouet à l'ambition des auteurs dramatiques, mais je tiens avant tout que ton fils Démètre* [10] *termine sa traduction de* Roméo et Juliette. *Il fera un très précieux présent à son pays en romanisant tout Shakespeare. Quant à Charles, puisqu'il va bien, il faudra aviser à le marier. Nous en parlerons à la Noël, quand tu viendras dans nos parages.*

Sur ce, mille bonnes amitiés de la part de ma famille pour la tienne... et porte-toi bien, en évitant les 21° de froid.

V. Alecsandri

Bibl., Acad. R.P.R., ms. rom. 807, ff. 136—137.
(Cf. I. Ghica, Scrisori, *vol. IV, ed. Il. Chendi,*
Bucureşti, pp. 15—16, frag., trad., cu data 1879, noiembrie, 24.)

Mircești, ora 7 dimineața,
21 grade sub zero!!
[noiembrie 1879] [1]

Dragul meu,

Antetul acestei scrisori trebuie să-ți explice multe lucruri și mai ales sihăstria mea forțată. 21 grade de frig! E, cum s-ar zice, o Siberie! Geamurile sînt împodobite cu desene de gheață, reprezentînd păduri de brazi și aerul pare că tremură de frig sub vîntul de nord. Pe cine naiba ai putea să dai afară pe o astfel de temperatură? Cel mult pe un Șoimescu[2] și încă nici pe el! Pe un Damé[3]? Alege, dar lasă-mă să stau cuibărit la căldură în camera mea și nu-mi cere să mă duc să înfrunt asprimea climei noastre *eminamente propice* [4], pentru a merge să împodobesc Senatul cu un nas roșu și poate cu o pleurezie din cele mai reușite.

Sînt foarte bun patriot, am dovedit-o, dar mărturisesc cu o sinceritate cinică aproape că patriotismul meu încetează peste 20 grade sub zero.

Deci, rezervîndu-mă pentru timpuri mai bune, mă așed comod în fotoliul meu și spun ca Mak-Mahon la Malakof: „Aici mă aflu, aici rămîn". Și ca să mă recompensez eu însumi de această fermă hotărîre, recitesc cu 21 grade de interes scrisoarea ta cu amintiri. Primind-o ieri seară, am citit-o cu voce tare la toți ai mei strînși în jurul mesei și am constatat cu plăcere că această lectură ne-a făcut pe toți să petrecem o seară plăcută. Asta pentru că scrisoarea ta conține două tablouri colorate cu multă iscusință și care se remarcă prin contrastul lor, acela al ciumei din timpul lui Caragea și acela al nunților, așa cum se făceau ele îndată după dispariția acestui flagel.[5]

Ce epocă îngrozitoare! Și cît de fericită este a noastră, cu toate mizeriile, luptele și pasiunile care o caracterizează! Îmi place mai mult *cîmpul lui Filaret* decît *cîmpul Dudeștilor*[6], și prefer roșii[7] lui Brătianu *cioclilor* lui Caragea.

Am deja trei scrisori cu amintiri, scrise pe hîrtie de același format și te rog să-mi scrii pe celelalte pe același fel de hîrtie ca să dau să le lege pe toate — mai tîrziu — într-un volum frumos care va rămîne fiicei mele. Ea însăși mi-a făcut această propunere ieri seară. La rîndul meu, îți voi urma exemplul, căci, chiar de mîine, voi începe să-ți răspund. Pînă atunci, vrei să public aceste trei scrisori ale tale în *Convorbiri*, sau preferi să le rezervi un loc în *Analele Academiei*? [8]

De la întoarcerea mea, m-am ocupat cu copia lui *Despot* destinată tipografiei lui Socec. Am terminat-o, am expediat-o zilele acestea la București, și acum aștept paginile ca să fac corecturile. Încă o muncă puțin plăcută, dar acesta este reversul medaliei în meseria de autor. Publicul nici nu bănuiește tot ceea ce suferim noi ca să ne expunem criticii lui, mai adesea proastă decît dreaptă.

În legătură cu critica, fă-mi plăcerea să-mi trimiți bazaconiile lui Șoimescu și compania cum și criticile răuvoitoare cu care a fost gratificat *Despot* în lipsa mea. Această lectură îmi va ajuta la căutarea caracterelor pentru o comedie pe care o am în vedere și care va avea titlul următor: *Invidioșii* [9]. Voi intercala acolo unul sau două personaje luate din grupul acelora care au făcut cerul și pămîntul și va fi ca un buchet de flori.

Sînt încîntat că *Despot* a stîrnit ambiţiile autorilor dramatici, dar ţin înainte de toate ca fiul tău Dimitrie [10] să termine traducerea lui *Romeo şi Julieta*. Va face un dar preţios ţării sale traducînd în întregime pe Shakespeare. Cît despre Charles, pentru că e sănătos, ar trebui să te gîndeşti să-l însori. Vom vorbi despre aceasta la Crăciun, cînd vei veni pe meleagurile noastre.

Şi acum, mii de afectuoase salutări prieteneşti din partea familiei mele pentru familia ta... şi fii sănătos, ferindu-te de cele 21° de frig.

V. Alecsandri

[1] Un fragment din această scrisoare este publicat de Il. Chendi în prefaţa volumului IV din Ion Ghica, *Scrisori* [Buc.], ff. 14 — 16, unde — nu ştim după ce criterii — este indicată ca dată precisă ziua de 24 noiembrie 1879, deşi originalul nu este datat. Scrisoarea pare să fi fost în adevăr scrisă la sfîrşitul acestei luni, pentru că scrisoarea literară a lui Ghica, pomenită în text, este datată noiembrie 1879; în aceeaşi lună erau convocate Corpurile legiuitoare, la care — după cum reiese din scrisoare — Alecsandri refuza să ia parte; la începutul lui ianuarie (cf. aici p. 91) imprimarea lui *Despot* era aproape terminată, ceea ce înseamnă că Alecsandri a trebuit să trimită lui Socec manuscrisul la care lucra (v. scrisoarea de faţă) la sfîrşitul lui noiembrie sau cel mai tîrziu în primele zile ale lui decembrie.

[2] Sava Şoimescu, profesor şi publicist, critic dramatic.

[3] Frédéric Damé (1849—1907), profesor, scriitor şi ziarist francez; a fost redactor al mai multor gazete franceze şi romîneşti. În ţară vine la 1872. A fost critic dramatic la *Romînul*.

[4] Climă „eminamente propice": cuvinte pronunţate de P. S. Aurelian într-un discurs relativ la agricultură, care amuzaseră pe poet.

[5] Ion Ghica, *Domnia lui Caragea (Din vremea lui Caragea)* în *Convorbiri literare*, XIV (1880), pp. 81—89, împărţită în capitolele: *Ciuma lui Caragea* şi *După ciuma lui Caragea. Nunţile bătrîneşti.*

[6] Pe cîmpul de la Filaret se ţineau adunările populare, pe cîmpurile de la Dudeşti şi Cioplea se organizaseră în vremea lui Caragea lagărele de ciumaţi.

[7] Liberalii.

[8] Scrisorile lui Ghica se vor publica în *Convorbiri literare* şi nu în *Analele Academiei.*

[9] Piesa proiectată, despre care îi pomeneşte şi într-o scrisoare din 5 noiembrie (ms. rom. 807, ff. 141—142) nu va fi scrisă niciodată, în schimb e anunţată intenţionat în mod public în scrisoarea de mulţumire adresată lui Ghica şi publicată ca prefaţă la *Despot*. În post-scriptum-ul ei adăugase: „*Am început după îndemnul tău comedia în versuri intitulată:* Invidioşii. *Subiectul este interesant, materia bogată şi tipurile variate, unele fiind pocite, altele comice, însă toate demne de a inspira şi jale şi rîs.*" Aici, ca şi în scrisoarea de mai sus, V. Alecsandri face aluzie la liberalii care îşi atribuiau lor toate meritele politice, începînd cu realizarea revoluţiei de la 1848.

[10] Dimitrie I. Ghica tradusese *Romeo şi Julieta*. Teatrul Naţional a acceptat traducerea lui Macedonski ca superioară celei a lui Ghica. Macedonski publică în *Literatorul*, III (1883), p. 623, pentru comparaţie, pe două coloane, un fragment din traducerea sa şi altul din a lui D. Ghica.

XVIII

Mircești, 8 janv. 1880

Cher vieux,

L'impression de Despot *avance et j'espère qu'elle sera terminée dans le courant de ce mois.*

Je désire y mettre comme préface une lettre que j'adresse au Knéaz[1], *auquel cette pièce a été dédiée* ab ovo ; *mais je veux également t'exprimer publiquement mes remerciements pour tous les soins qu'en ta qualité de directeur tu as donnés à la mise en scène de mon drame.*

Tu trouveras ci-contre le brouillon d'une lettre que je t'adresse.[2] *Si elle te convient*, va bene, *sinon*, *fais-y les changements que tu voudras.*

Une petite réponse de toi ferait bien dans le corps de l'ouvrage, *mais sais-tu ce qui serait fort spirituel*, *c'est l'histoire de ce boyard*[3] *qui*, *après avoir dicté sa lettre*, *en a effacé tout le contenu mot par mot*, *pour satisfaire son orgueil.*

Tout à toi
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 803, f. 157.

Mircești, *8 ian. 1880*

Dragul meu,

Tipărirea lui *Despot* înaintează și sper să fie terminată în cursul acestei luni.

Doresc să pun ca prefață o scrisoare pe care o adresez Cneazului[1], căruia i-a fost dedicată această piesă *ab-ovo**; dar vreau în același timp să-ți exprim în mod public mulțumirile mele pentru toată grija pe care în calitatea ta de director ai arătat-o punerii în scenă a dramei mele.

Vei găsi alăturat ciorna unei scrisori pe care ți-o adresez.[2] Dacă-ți convine *va bene*, dacă nu, fă-i modificările pe care le vei dori.

Un mic răspuns din parte-ți ar fi binevenit în corpul lucrării. Dar știi tu ce-ar fi foarte spiritual? Este povestea acelui boier[3] care, după ce și-a dictat scrisoarea, a șters tot conținutul, vorbă cu vorbă, ca să-și satisfacă mîndria.

Al tău
V. Alecsandri

[1] Alexandru Cantacuzino, supranumit Cneazul, pentru că în urmă cu două generații familia sa se stabilise în Rusia. Venit în Moldova, ajunge ministru de Finanțe sub Cuza și membru al Curții de Casație. A fost căsătorit cu Maria Cantacuzino. Moare în 1884 la Atena. Cf. I. Rădulescu-Pogoneanu, *Patru scrisori către Alecsandri...* în *Arhiva romînească*, VI (1941), p. 99 și urm.

* Expresie folosită de Horațiu, cu sensul de: de la începutul începutului.

[2] Pe verso acestei scrisori și pînă la f. 158 urmează scrisoarea de mulțumire fără dată. În ediția lui *Despot*, București, 1880, pp. XXII—XXIII, e publicată cu data 1 decembrie 1879.

[3] În scrisoarea de răspuns Ion Ghica reproduce povestea logofătului Drăgănescu care pentru a nu se umili față de un boier mai mic în rang decît el, șterge pe rînd toate cuvintele prin care se adresa acestuia la începutul scrisorii. Cf. *ibid.*, p. XXVI.

XIX

Mircești, 7 mai 1880

Cher vieux,

Ta seconde lettre a paru dans les Convorbiri, *la 3-ème paraîtra dans le prochain numéro; je viens d'en envoyer une copie à Jacques Negruzzi. Ces lettres intéressent beaucoup et ont un grand succès, il faut les continuer. Tu m'as raconté quelques traits de la vie de Pelimon*[1], *l'auteur des* Ciocoii vechi. *C'est un excellent sujet de lettre et qui te fournirait l'occasion de parler du mérite littéraire de son roman, tout en jetant un coup d'œil rétrospectif sur l'époque où ce malheureux Pelimon a vécu. On verra ce qu'était à cette époque un auteur et jusqu'à quel point la littérature a été de tout temps une marâtre peu nourricière.*

Quel temps fait-il à Bucarest? Chez nous, pluie, vent, orages et à l'heure qu'il est, 7 heures du soir, le thermomètre est descendu à 6 degrés de chaleur. On s'attend à de la neige pour cette nuit. Ce serait du propre... dans le mois de mai, le mois des roses!...Merci.

En juin, on me mettra à la porte pour cause de grijitul casii. *J'en profiterai pour aller à Sinaïa en passant par Bucarest et Gherghani.*

En attendant, ne feras-tu pas d'excursions dans nos parages?

Ma femme et ma fille t'envoient, ainsi qu'à Madame Ghica leurs compliments affectueux. J'y ajoute les miens.

V. Alecsandri

Ça y est! il neige en ce moment. 6 heures du matin 8/20 mai!

J'ai ouvert exprès ma lettre pour t'annoncer cette nouvelle météorologique.

Et l'on appelle cela un gouvernement!

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 803, ff. 172—173.

Mircești, 7 mai 1880

Dragul meu,

A doua ta scrisoare a apărut în *Convorbiri*, a treia va apărea în numărul viitor; i-am trimis o copie după ea lui Iacob Negruzzi. Scrisorile acestea interesează mult și au un mare succes, trebuie să le continui. Mi-ai povestit cîteva aspecte din viața lui Pelimon[1], autorul *Ciocoilor vechi.*

Este un excelent subiect de scrisoare și care ți-ar da prilejul să vorbești despre meritul literar al romanului său, aruncînd în același timp o privire retrospectivă asupra epocii în care a trăit acest nenorocit Pelimon. Se va vedea ce era un autor în acea epocă și pînă la ce punct literatura a fost în toate timpurile o mamă vitregă care nu-și hrănește copiii.

Cum e timpul la București? La noi, ploaie, vînt, furtuni și la ora actuală, ora 7 seara, termometrul s-a scoborît la 6 grade peste zero. Ne așteptăm să ningă în noaptea asta. Ar fi culmea, în luna lui mai, luna trandafirilor! ...Mulțumesc.

În iunie o să fiu dat afară, din cauza *grijitului casii*. Voi profita de asta ca să mă duc la Sinaia, trecînd prin București și Ghergani.

În așteptare, n-ai face o excursie pe meleagurile noastre?

Soția și fiica mea îți trimit atît ție cît și doamnei Ghica complimentele lor afectuoase. Adaug pe ale mele.

V. Alecsandri

S-a făcut! Ninge în clipa asta. La șase dimineața, 8/20 mai.

Am deschis înadins scrisoarea ca să-ți anunț această noutate meteorologică.

Dacă și asta se mai cheamă guvernare!

[1] Nu credem că V. Alecsandri a putut confunda pe N. Filimon cu Al. Pelimon. Mai degrabă este o greșală de ortografiere a numelui pentru că Filimon obișnuia să semneze și Philimon sau Phelimon.

XX

Mircești, 14 mai 1880

Cher vieux,

L'aimable Darmet[1] *m'ayant envoyé une nouvelle intitulée* Mixandra, *écrite et publiée par lui en langue roumaine, j'ai cru devoir répondre à cette politesse par une autre et je lui ai expédié par la poste une brochure de* Despot-vodă.

En faisant cet acte de courtoisie, j'avais un vague pressentiment que l'aimable Darmet saisirait cette nouvelle occasion pour nous dire à tous les deux des gentillesses de son cru, afin de soulager sa bile et de faire sa cour à la hidoasa pocitură[2]... *Cela n'a pas manqué! Mon homme s'est servi de ce crachoir semi-officiel qui s'est intitulé* Romînul, *tandis qu'il devait s'appeler* Țiganul[3], *pour donner libre cours à ses expectorations. Cette fois pourtant, je remarque que ses glaires ont une couleur plus bilieuse, preuve que le mal aigu a fait de sensibles progrès chez le feuilletoniste du* Romînul. *Or, sais-tu à qui il faut attribuer cette aggravation? A l'histoire de Draganesco*[4]*!*

Cette petite anecdote a été un véritable coup de massue pour les soi-disants critiques du théâtre. Ils en sont encore tout étourdis. On le voit à leur style et à leurs idées incohérentes.

Les trois feuilletons[5] *du* Crachoir[6] *seront suivis de plusieurs autres, car le patient n'en a pas fini avec son essai d'éreintement. Tu m'obligeras en m'envoyant la suite.*

Ah! tu t'es risqué de goinfrer pendant deux heures la un banchet în onoarea armatei *et tu t'en ressens péniblement. C'est bien fait. Poison pour poison, je préfère Guichard*[7].

Enfin le beau temps est revenu! Quel bonheur de se griller au soleil en regardant la verdure... L'herbe est si fraîche qu'on en mangerait. Comme je comprends les bœufs, ils en mangent eux et ne sont pas pour cela des auteurs en herbe!

Je viendrai à Bucarest vers le commencement de juin. Je travaille ferme, en attendant, à notre féerie[8]*; je t'avertis qu'elle exigera des dépenses assez grandes en décors et costumes.*

Tous les miens me chargent pour Mme Ghica et toi de leurs compliments affectueux.

Tout à toi

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 803, ff. 174—175.

Mircești, 14 mai 1880

Dragul meu,

Amabilul Darmet[1] trimițîndu-mi o nuvelă intitulată *Mixandra*, scrisă și publicată de el în limba romînă, am crezut că trebuie să răspund acestei politeți printr-o alta și i-am expediat prin poștă o broșură din *Despot-vodă*.

Făcînd acest act de curtoazie, aveam un vag presentiment că amabilul Darmet se va folosi de această nouă ocazie ca să ne spună amîndurora gentileți în felul lui, pentru a-și ușura necazul și a face curte *hidoasei pocituri*[2]... Aceasta n-a dat greș! Omul meu s-a folosit de această scuipătoare semi-oficială care se intitulează *Romînul*, cînd ar fi trebuit să se cheme *Țiganul*[3], ca să dea curs liber expectorațiilor lui. Totuși, de data aceasta bag de seamă că flegma sa este mai veninoasă, dovadă că boala gravă a făcut progrese simțitoare la foiletonistul *Romînului*. Or, știi tu cui trebuie atribuită această înrăutățire? Istoriei lui Drăgănescu[4]!

Această mică anecdotă a fost o adevărată lovitură de măciucă pentru așa-zișii critici dramatici. Sînt încă zăpăciți. Se vede după stilul și după ideile lor fără nici o legătură.

Cele trei foiletoane[5] ale *Scuipătoarei*[6] vor fi urmate de mai multe altele, căci pacientul n-a terminat cu încercarea lui de critică violentă. Îmi vei face un serviciu trimițîndu-mi urmarea.

Ah! te-ai încumetat să te ghiftuiești timp de două ore *la un banchet în onoarea armatei* și te simți prost. Așa îți trebuie. Otravă pentru otravă, prefer pe Guichard[7]!

În sfîrșit timpul frumos a revenit! Ce fericire să te prăjești la soare, privind verdeața... Iarba e așa de proaspătă că-ți vine s-o mănînci. Cît îi înțeleg pe boi, ei o mănîncă, și cu toate acestea nu sînt viitori autori*!

Voi veni la București pe la începutul lui iunie. În așteptare lucrez strașnic la feeria noastră[8]; te previn că va cere cheltuieli destul de mari pentru decoruri și costume.

Toți ai mei mă însărcinează cu complimentele lor afectuoase pentru d-na Ghica și pentru tine.

Al tău

V. Alecsandri

[1] V. Alecsandri scrie cu intenții ironice Darmet în loc de Damé. Darmet era în acea vreme la Iași numele unui magazin cu jucării.

[2] C. A. Rosetti.

[3] Aluzie la oficiosul liberal *Romînul* și la C. A. Rosetti.

[4] Cf. aici p. 92, n. 3.

[5] Fr. Damé făcuse două dări de seamă, în mai multe foiletoane, despre *Despot*, una după reprezentarea acesteia și alta după apariția volumului. Cf. *Romînul*, XXII (1879), oct., și XXIV (1880), mai. Criticile, destul de deferente, reproșau lipsa de conflict dramatic a piesei și elogiau versurile.

[6] Denumire ironică dată de poet ziarului *Romînul*.

[7] Grădină de vară pentru reprezentațiile teatrale, pe locul unde s-a construit apoi teatrul „Orpheu".

[8] Feeria *Sînziana și Pepelea*, despre începerea căreia anunțase pe Ion Ghica într-o scrisoare din 1 mai. Cf. *ibid.*, ff. 167—169.

XXI

Mircești, 15 mai 1880

Cher vieux,

Voici le premier acte de la féerie de Pepelea. *Je t'enverrai successivement les autres afin que tu puisses commander les décors et les costumes à temps. Il faudra également charger Flechtenmacher*[1] *ou quelqu'un d'autre de composer la musique.*

A mon passage par Bucarest, nous nous entendrons pour la distribution des rôles.

J'avoue pourtant que la mise en scène de cette pièce exigera des dépenses assez fortes. La direction pourra-t-elle, devra-t-elle les risquer? Quoiqu'elle décide, je terminerai la pièce puisque je l'ai commencée, sauf à la jeter au panier si elle présentait trop de difficultés à être montée.

Consulte Gatineau[2] *à se sujet.*

---

* În franțuzește joc de cuvinte: *herbe — auteur en herbe.*

Quel beau temps, hein? Comme il fait bon!

Je travaille sous ma petite véranda, entouré de mes petits chiens et je me sens réellement vivre à l'aise en plein air.

Respire-t-on un peu à Bucarest?

Tout à toi

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 803, f. 176.

Mircești, 15 mai 1880

Dragul meu,

Iată primul act al feeriei *Pepelea*. Îți voi trimite pe rînd pe celelalte, pentru ca să poți comanda la timp decorurile și costumele. Va trebui de asemenea să însărcinezi pe Flechtenmacher[1] sau pe altcineva să compună muzica.

La trecerea mea prin București ne vom înțelege în ceea ce privește distribuirea rolurilor.

Mărturisesc însă că punerea în scenă a acestei piese va cere cheltuieli destul de mari. Direcția va putea, va trebui ea să le riște? Oricum ar hotărî, eu voi termina piesa, pentru că am început-o, chiar de-ar trebui s-o arunc la coș, dacă va prezenta prea multe dificultăți ca să fie montată.

Consultă pe Gatino[2] în privința aceasta.

Ce vreme frumoasă, nu? Ce bine e!

Lucrez pe mica mea verandă înconjurat de cățeii mei și mă simt în adevăr trăind în voie în aer liber.

La București se mai poate respira?

Al tău

V. Alecsandri

[1] Alexandru Flechtenmacher (1823—1898).
[2] Alexandru Gatino (1812—1883), director de scenă la Teatrul Național.

XXII

Mircești, 6 juin 1880

Cher vieux,

Ayant joui de deux jours de pluie, j'ai bâclé le 4ème acte. Le voici. Mais as-tu reçu le 2ème et 3ème? Je suis assez inquiet sur leur sort en considération de l'ordre qui règne dans l'expédition des lettres. Il me reste à accoucher du 5ème acte. Cela sera fait bientôt.

Quand tu auras pris connaissance de l'ensemble pour les décors et les accessoires, tu me diras si tu penses que la pièce pourra être montée. Dans ce cas je

reverrai le texte qui a été écrit au courant de la plume et qui sans doute a besoin de corrections.

Les aventures de Pépélea peuvent se continuer chaque année dans une nouvelle série de tableaux. Mais ce qui contribue uniquement au succès de pareilles féeries c'est la mise en scène. Plus les costumes sont riches ou drôles, plus les machineries sont parfaites, et plus la pièce a des chances de faire de l'argent.

Je suppose que les Şoïmesco et autres Damets de ce calibre ne chercheront pas à trouver de la haute littérature dans une simple pièce à trucs.

A bientôt
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 803, f. 181.

Mirceşti, 6 iunie 1880

Dragul meu,

Profitînd de două zile de ploaie, am isprăvit în grabă actul al IV-lea. Iată-l. Dar ai primit pe al II-lea şi al III-lea? Sînt îngrijorat de soarta lor, ţinînd seamă de ordinea care domneşte în expedierea scrisorilor. Îmi rămîne să dau naştere actului cinci. Se va face în curînd.

Cînd vei lua cunoştinţă despre tot ce-i necesar pentru decoruri şi accesorii, îmi vei spune dacă socoţi că piesa va putea fi montată. În acest caz voi revedea textul care a fost scris în fuga condeiului şi care fără îndoială are nevoie de corecturi.

Aventurile lui Pepelea pot fi continuate în fiecare an într-o nouă serie de tablouri. Dar ceea ce contribuie în mod special la succesul acestor feerii este montarea. Cu cît costumele sînt mai bogate sau mai caraghioase, cu cît maşinăriile sînt mai perfecte, cu atît piesa are mai multe şanse să aducă bani.

Bănuiesc că Şoimescu şi alţi Dameţi de acelaşi calibru nu vor căuta să găsească literatură înaltă într-o simplă piesă cu trucuri.

Pe curînd
V. Alecsandri

XXIII

Mirceşti, duminica mare
[8 iunie 1880]

Cher vieux,

J'apprends que la circulation est de nouveau interrompue entre Barboche et Tecoutchi ou ailleurs. Diable! et moi qui me proposais de partir vers la fin de la semaine prochaine. Comment vais-je faire si d'ici là l'administration ne prendra pas les mesures nécessaires au rétablissement de la circulation?

O Strousberg[1]*! ô Bratianu!... puissiez-vous dérailler! Moi seul en être cause, etc.*

Je n'ai pas lu le Romînul, *ne le recevant pas, mais j'ai lu quelques extraits de l'en-cinq-clique* de Rosetaki dans le* Timpul. *Vieux charlatan! Il faut qu'il soit arrivé à un certain degré de ramollissement pour croire à l'efficacité de ses dithyrambes creuses.*[2]

L'impudence peut-elle produire les mêmes résultats que la sottise? Il paraît que si.

Cette manie de s'attribuer cyniquement tout ce qui s'est fait de bon et de grand dans le pays est l'effet ou d'une maladie mentale ou d'une impudence éhontée. Elle constitue en tout cas un type excellent pour la scène. Faut-il l'y exhiber? Qu'en dis-tu? Il me sourit et me donne des démangeaisons aux bouts des doigts.

Je terminerai ces jours-ci le 5ème acte de Pepelea. *Tu as dû recevoir aussi le 4ème acte hier ou aujourd'hui.*

Quand je viendrai à Bucarest, je reverrai mon manuscrit et j'y ferai les changements et les corrections que nous croirons convenables afin de faciliter la mise en scène de cette machine à trucs.

Penses-tu néanmoins que ce genre de pièces, bien et soigneusement montées, attirent le public de Bucarest? S'il en était ainsi, on pourrait chaque année faire des allonges à la pièce primitive et y ajouter de nouveaux tableaux, en retranchant les anciens. Ce serait peut-être une mine assez riche à exploiter dans l'intérêt de la caisse du théâtre.

Cela n'empêchera pas la mise en scène d'œuvres littéraires qui fassent honneur à notre répertoire dramatique, œuvres à belles tirades qui se jouent d'ordinaire devant une salle quasi-vide.

Je t'enverrai à Bucarest ou à Ghergany, si tu l'aimes mieux, une dépêche qui t'indique le jour exact de mon arrivée dans la capitale.

Comment se présente ta récolte? La mienne jusqu'à présent a un aspect fort satisfaisant.

Nos amitiés à Ghergany.

Tout à toi
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 807, ff. 188—189.

Mircești, duminica mare
[8 iunie 1880]

Dragul meu,

Aflu că circulația este din nou întreruptă între Barboși și Tecuci sau aiurea! La naiba! Și eu care îmi propuneam să plec spre sfîrșitul săptămînii viitoare. Cum o să fac dacă pînă atunci administrația nu va lua măsurile necesare pentru restabilirea circulației?

O, Strusberg[1]! O, Brătianu!... de-ați putea deraia și voi! Eu singur să fiu cauza etc.

N-am citit *Romînul*, fiindcă nu-l primesc, dar am citit cîteva extrase din „enciclica"** lui Rosetaki în *Timpul*. Șmecher bătrîn! Trebuie să fi

* Joc de cuvinte: *enciclique* — en-cinq-clique.
** V. textul original; joc de cuvinte: enciclica — în cinci clica.

ajuns la un anumit grad de ramolisment pentru a crede în eficacitatea găunoaselor sale lăudăroşenii.[2]

Obrăznicia poate să producă oare aceleaşi rezultate ca prostia? Se pare că da.

Această manie de a-şi atribui cu cinism tot ce s-a făcut bine şi mare în ţară este sau efectul unei boli mintale sau al unei obrăznicii neruşinate. Constituie în orice caz un tip excelent pentru scenă. Oare n-ar trebui dat în vileag? Tu ce spui? Îmi surîde şi îmi dă mîncărimi în vîrful degetelor.

O să termin zilele acestea actul al V-lea din *Pepelea*. Tu trebuie să fi primit de asemenea actul al IV-lea, ieri sau astăzi.

Cînd voi veni la Bucureşti, îmi voi revedea manuscrisul şi voi face schimbările şi corecturile pe care le vom socoti potrivite, pentru a uşura punerea în scenă a acestei maşini cu trucuri.

Crezi totuşi că acest gen de piese, montate bine şi cu grijă, vor atrage publicul din Bucureşti? Dacă ar fi aşa s-ar putea face în fiecare an continuări la piesa primitivă, adăugîndu-i-se noi tablouri, scoţîndu-se cele vechi. Ar fi poate o mină destul de bogată de exploatat în interesul casei teatrului.

Aceasta nu va împiedica punerea în scenă a unor opere literare, care să facă cinste repertoriului nostru dramatic, opere cu tirade frumoase, care sînt jucate de obicei în faţa unei săli aproape goale.

Îţi voi trimite la Bucureşti sau la Ghergani, dacă preferi, o telegramă care să-ţi indice ziua exactă a sosirii mele în capitală.

Cum se prezintă recolta ta? A mea pînă acum are o înfăţişare destul de mulţumitoare.

Sentimentele noastre prieteneşti la Ghergani.

Al tău

V. Alecsandri

[1] Concesionarul german al construirii căilor ferate romîne care din pricina incorectitudinii sale provocase mari nemulţumiri. V. Alecsandri condamnă pe acesta şi pe şeful guvernului, folosind începutul ultimului vers din celebra imprecaţie a Camillei din *Horace*, actul V, scena V:

„*Voir le dernier Romain à son dernier soupir*
Moi seule en être cause, et mourir de plaisir!"
(„Să văd pe ultimul roman la ultimul său suspin
Eu singură să fiu cauza, şi să mor de mulţumire!")

[2] În *Romînul*, XXIV (1880), de la 30 mai la 10 iunie, C. A. Rosetti publică în nouă numere consecutive un apel demagogic către alegători, în care îşi atribuie toate marile realizări politice, începînd de la 1848. Nu putem fi însă întru totul de acord cu Alecsandri, care încearcă să desfiinţeze pe un om cu o activitate într-adevăr sinuoasă, dar care a manifestat adeseori tendinţe larg democratice, progresiste (1848, Unirea).

XXIV

Mirceşti, 2 oct. 1880

Mon cher vieux,

J'ai passé une douzaine de jours à Iassy auprès de ma fille, en qualité de père et de grand-père. Je suis rentré hier soir chez moi pour prendre un repos de huit jours, après lesquels je me rendrai de nouveau à Iassy, afin d'assister au baptême de la petite Hélène[1]. *Je ne serai donc définitivement installé dans ma coquille que vers le 12 oct. et ce n'est qu'alors que je pourrai me remettre à un travail quelconque. Quant à venir à Bucarest, c'est une autre paire de manches. Il me faut d'abord obtenir un livret de libre parcours sur la ligne Mircești-Bucarest et c'est à toi que je destine la corvée de me faire délivrer par qui de droit cet important livret. Celui que je possède et qui m'a été délivré sous l'ancienne Direction des chemins de fer n'est plus valable.*

Gatineau m'a écrit pour me prier de changer la fin du 5ème acte de ma féerie, en m'assurant que le décor du pont de Trajan sur le Danube n'offrait pas un intérêt assez grand comme dénouement. Il me demande aussi de la part de Ştefanesco[2] *plusieurs motifs à musique dans le corps de la pièce, cela me serait facile si j'avais le manuscrit, mais il se trouve à Bucarest.*

Je vais donc m'ingénier à trouver un nouveau 5ème acte, mais pour y parvenir j'ai besoin de calme et de solitude... et c'est ce qui me manque en ce moment.

Nous verrons dans dix jours quand je serai installé et que j'aurai pris mon quartier d'hiver.

Je viens de lire ta lettre[3], *elle est aussi intéressante que la précédente et fera le bonheur de Negruzzi, aussi vais-je me hâter de la lui confier en allant à Iassy. J'attends la suite.*

Enchanté d'apprendre le succès de la Romaneasca et de Manolesco et je leur envoie mes compliments bien sincères. Puisque la Romaneasca a si bien profité de son séjour à Paris, je désirerais fort qu'elle se chargeât du rôle de Carmina dans Despot *si jamais on reprenait cette pièce. La Vasileasca*[4] *n'aurait rien à objecter puisqu'elle a avoué à différentes reprises que ce rôle lui pesait autant qu'elle-même!*

Je ne manquerai de voir plus tard Daniel Rochat[5]. *En attendant, je fais des vœux pour la prolongation de l'automne.*

Tout à toi

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 803, ff. 197 şi 202.

Mircești, 2 oct. 1880

Dragul meu,

Am petrecut douăsprezece zile la Iași lîngă fiica mea, în calitate de tată și de bunic. M-am întors ieri seară acasă pentru a mă odihni opt zile, după care mă voi duce din nou la Iași ca să asist la botezul micuței Elena[1]. Nu voi fi deci instalat definitiv în găoacea mea decît pe la 12 oct., și abia atunci voi putea să mă apuc din nou de vreo muncă oarecare. Cît despre venirea

la București, asta este o altă poveste. Trebuie, mai întîi, să obțin o carte de liberă trecere pe linia Mircești—București și îți voi hărăzi ție corvoada de a face să mi se elibereze de către cei în drept acest important livret. Acela pe care îl am și care mi-a fost eliberat sub vechea Direcție a căilor ferate, nu mai este valabil.

Gatino mi-a scris pentru a mă ruga să schimb sfîrșitul actului al V-lea al feeriii mele, asigurîndu-mă că decorul cu podul lui Traian peste Dunăre nu oferea un interes suficient de mare ca deznodămînt. Îmi cere de asemenea, din partea lui Ștefănescu[2], mai multe motive cu muzică în corpul piesei; aceasta mi-ar fi ușor dacă aș avea manuscrisul, dar el se găsește la București.

Mă voi strădui deci să găsesc un nou act V, pentru a izbuti însă am nevoie de calm și de singurătate... și este tocmai ceea ce îmi lipsește în acest moment.

Vom vedea peste zece zile cînd voi fi din nou instalat și îmi voi fi luat reședința de iarnă.

Am citit scrisoarea[3] ta, este tot atît de interesantă ca și precedenta și va face încîntarea lui Negruzzi, de aceea mă voi grăbi să i-o încredințez, ducîndu-mă la Iași. Aștept urmarea.

Sînt încîntat să aflu despre succesul Romaneaschii și al lui Manolescu și le trimit sincerele mele complimente. Pentru că Romaneasca a profitat atît de bine de șederea sa la Paris, aș dori ca ea să-și ia asupră-i rolul Carminei în *Despot*, dacă se va relua vreodată această piesă. Vasileasca[4] nu va avea nimic de obiectat pentru că a mărturisit în diferite rînduri că rolul acesta îi atîrnă tot atît de greu cît propria ei persoană!

Voi face tot posibilul spre a vedea mai tîrziu *Daniel Rochat*[5]. În așteptare, fac rugăciuni pentru prelungirea toamnei.

Al tău

V. Alecsandri

[1] Elena Catargi, cea de a doua fiică a Mariei și a lui Dimitrie Catargi.

[2] Gh. M. Ștefănescu (1843—1924), compozitor și profesor. A fost profesor la Conservator, compozitor și director al orchestrei Teatrului Național.

[3] Este probabil scrisoarea a patra: *Întîile școli romînești în București (Școala acum 50 de ani).*

[4] Maria Vasilescu, artistă.

[5] *Daniel Rochat*, comedie în cinci acte de Victorien Sardou, tradusă de Ion Ghica, reprezentată în premieră la 28 septembrie 1880 pe scena Teatrului Național din București

XXV

Mircești, 17 déc. 1880

Cher vieux,

J'ai fait un excellent voyage et j'ai retrouvé ici un vrai commencement de printemps. Mes enfants étaient à la gare pour me souhaiter la bienvenue; bref, tout va pour le mieux.

En arrivant près de mon bureau, j'ai trouvé une lettre de Mr Cihak[1], *qui m'annonce l'envoi à l'Académie de douze exemplaires de son* Dictionnaire, *mais il se plaint en même temps de n'avoir pas reçu un accusé de réception signé de ton nom. Mr Cihak veut concourir avec son ouvrage au grand prix «Năsturel» de l'année 1881.*

Pendant que j'étais à Bucarest, je n'ai pas entendu parler de l'envoi susmentionné. C'est que sans doute il n'était point parvenu à destination. En sais-tu quelque chose?

Hier soir, a dû avoir lieu la représentation de Dragan[2]... *A-t-on obtenu un succès flatteur pour les auteurs et profitable aux acteurs? Dis-moi ton sentiment à ce sujet.*

Moi je m'occupe de retoucher et de recopier Pepelea. *Ce sera prêt dans une semaine. Je t'enverrai le manuscrit pour que tu en fasses tirer une copie destinée au souffleur. Quant à mon autographe, tu en feras ce que tu voudras.*

Presse Mr Stefanesco de terminer la musique. C'est la chose la plus difficile à faire apprendre à nos artistes, car pour la pièce, ils la sauront dans l'espace de trois à quatre jours.

Quand j'aurai terminé le remaniement de Pepelea, *j'entreprendrai la pochade carnavalesque destinée à Iulian*[3] *et à Mme Sarandi*[4]. *Ce sera drôle et contribuera à désopiler la rate des* mitocans.

Pauline et Marie t'envoient leurs meilleures amitiés. Moi je t'embrasse.

Tout à toi
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 803, f. 205.

Mircești, 17 dec. 1880

Dragul meu,

Am călătorit foarte bine și am regăsit aici un adevărat început de primăvară. Copiii mei erau la gară pentru a-mi ura bun-venit; pe scurt, totul merge bine.

Apropiindu-mă de biroul meu, am găsit o scrisoare de la d-l Cihak[1], care îmi anunță că a trimis la Academie douăsprezece exemplare din *Dicționarul* său, dar se plînge în același timp că nu a primit un răspuns de confirmare semnat cu numele tău. D-l Cihak vrea să concureze cu lucrarea sa la marele premiu „Năsturel" din anul 1881.

În timp ce eram la București n-am auzit vorbindu-se despre trimiterea menționată mai sus. Probabil pentru că nu ajunsese încă la destinație. Știi ceva despre asta?

Aseară trebuie să fi avut loc reprezentația lui *Drăgan*[2]... S-a obținut un succes măgulitor pentru autori și profitabil actorilor? Spune-mi părerea ta despre acest lucru.

Eu mă ocup cu îndreptarea și recopierea lui *Pepelea*. Va fi gata peste o săptămînă. Îți voi trimite manuscrisul ca să dai să se scoată o copie destinată suflerului. Cît privește autograful meu, vei face cu el ce vei dori.

Grăbește pe d-l Ștefănescu să termine muzica. Acesta este lucrul cel mai greu de învățat pentru artiștii noștri, căci piesa o vor ști în trei-patru zile.

Cînd voi fi terminat refacerea lui *Pepelea*, mă voi apuca de sceneta de carnaval destinată lui Iulian[3] și d-nei Sarandi[4]. Va fi caraghioasă și va contribui să-i facă să se strîmbe de rîs pe *mitocani*.

Paulina și Marie îți trimit multă prietenie. Eu te sărut

Al tău

V. Alecsandri

[1] Alexandru Cihac, filolog, membru onorific al Academiei Romîne, mort în 1887. Dicționarul propus la premiul Academiei este lucrarea sa: *Dictionnaire d'étymologie daco-romane*, Frankfort, 1870, 1879, 2 vol. Premiul din acel an a fost acordat chiar poetului.

[2] *Hatmanul Drăgan*, dramă națională istorică în cinci acte de Fréd. Damé și Ion D. Malla. Premiera avusese loc la 16 decembrie 1880.

[3] Ștefan Iulian (1853—1892), artist. A fost societar al Teatrului Național, fiind unul din interpreții apreciați ai rolurilor comice din piesele lui Alecsandri.

[4] Frosa Sarandi (1840—1897), artistă, societară la Teatrul Național, a interpretat roluri comice.

XXVI

Mircești, 20 déc. 1880

Cher vieux,

Je travaille raide à la copie de Pepelea, *qui sera terminée dans quatre à cinq jours. Sapristi! que c'est pénible de se recopier! Je préférerais lire du Damé et du Șoïmesco. Aussitôt ce labeur achevé, j'entreprendrai la pochade en question [...].*

Si le succès de Dragan[1] *se maintient, en dehors de la claque, tant mieux pour le Théâtre et pour ses recettes. Je suis pourtant curieux de connaître l'effet de ce drame à la seconde et à la 3ème représentation, quand les ouvriers du* Romînul *auront renoncé au rôle de Chevaliers du lustre. Quant à la pièce de Mr Marian*[2], *puisque les deux premiers actes ont si bien réussi, l'auteur devrait retoucher le troisième pour éviter le fiasco de l'autre soir.*

Miss Haycock[3] *m'a écrit pour me demander si je voulais continuer mon abonnement au* Journal des arts *qui se publie à Londres. Certainement que je le veux. Fais-moi donc le plaisir de remettre à Miss Haycock le prix de cet abonnement pour une année, ne sachant comment le lui faire parvenir sûrement à Ghergany.*

Tu sais que notre ami le Kneaz[4] *a été malade après mon départ. As-tu été le voir?*

Tous les miens t'envoient leurs amitiés.

Tout à toi

V. Alecsandri

Mititza Stourza est rentré hier à Miclauchany.

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 803, f. 208.

Mircești, 20 dec. 1880

Dragul meu,

Lucrez cu repeziciune la copia lui *Pepelea*, pe care o voi sfîrși în patru-cinci zile. Drace! greu este să te recopiezi! Aș prefera să citesc din Damé sau din Șoimescu. De îndată ce voi termina munca asta, voi începe sceneta în chestiune [...]

Dacă succesul lui *Drăgan*[1] se menține în afara aplaudatorilor plătiți, cu atît mai bine pentru Teatru și pentru rețetele sale. Sînt totuși curios să cunosc efectul acestei drame la a doua și a treia reprezentație, cînd lucrătorii de la *Romînul* vor fi renunțat la rolul de aplaudatori plătiți. Cît despre piesa d-lui Marian[2], deoarece primele două acte au reușit atît de bine, autorul ar trebui să refacă pe al treilea pentru a înlătura nereușita din seara trecută.

D-ra Haycock[3] mi-a scris pentru a mă întreba dacă vreau să continui abonamentul la *Journal des arts** care se publică la Londra. Desigur că vreau. Fă-mi deci plăcerea de a remite d-rei Haycock prețul acestui abonament pe un an, neștiind cum să fac să-i parvină sigur banii la Ghergani.

Știi că prietenul nostru Cneazul[4] a fost bolnav după plecarea mea. Ai fost să-l vezi?

Toți ai mei îți trimit salutările lor prietenești.

Al tău

V. Alecsandri

Mitiță Sturdza s-a întors ieri la Miclăușani.

[1] Cf. aici p. 103, n. 2.

[2] Gh. Marian, scriitor, născut la 1811 în București, a scris piese de teatru ș. a. Aici este vorba de piesa *După despărțire*, dramă în trei acte, reprezentată în premieră la 13 decembrie 1880.

[3] Miss Haycock, englezoaică, fosta educatoare a copiilor lui Ion Ghica, rămasă în casa Ghica pînă la moarte.

[4] Alex. Cantacuzino.

XXVII

Mircești, 11 janvier 1881
24⁰ au-dessous de Damé

Cher vieux,

On se demande dans le grand monde ce que tu as payé a Ventura[1] *pour qu'il te fasse une si belle réputation de paillard? Lui aurais-tu promis la représentation perpétuelle de son* Outre-Danube? *Te voilà donc passé à l'état d'un pacha à un nombre infini de queues, entouré d'un harem de jolies houris et te livrant à leur endroit à des prouesses herculéennes!... Heureux coquin! avoir*

* *Revista artelor* (fr.).

non une troupe, mais un troupeau de jolies actrices et un fournisseur de la force de Ventura! Es-tu veinard!

Cantacuzène m'a écrit pour me dire que l'article de l'Indépendance *était stupide, moi je le trouve comique, car il a fait rire le monde aux dépens de l'auteur.*

Negruzzi m'annonce que la préface de tes études Liberté, égalité *etc. ... était sous presse et paraîtra le 1-er février, il faudra donc m'envoyer la suite. Quant à la lettre que tu m'as envoyée, je la trouve fort intéressante et elle sera reçue avec grand plaisir aux* Convorbiri, *mais j'attends que tu la complètes avant de la livrer à l'impression. Je me prépare même d'y répondre.*

Garde mon manuscrit de Pepelea *si cela peut te faire plaisir, quant à celui de* Sfredelul dracului, *tu me le conserveras pour que j'en fasse un autodafé, ne voulant plus attacher mon nom à des farces de carnaval. En localisant le vaudeville de Bayard, j'ai voulu simplement fournir à Mme Sarandi et à Julian l'occasion de créer des rôles drôles, qui amusent le gros public.*

Je ne pense pas pouvoir venir à Bucarest avant la fin de février et en même temps je désirerais diriger les dernières répétitions générales de Pepelea. *Comment arranger cela?*

Tout à toi
V. Alecsandri

Dis à Gatineau de m'écrire pour me tenir au courant de la marche de Pepelea.

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 803, ff. 217—219.

Mircești, 11 ianuarie 1881
24° sub Damé

Dragul meu,

Lumea se întreabă ce ai plătit lui Ventura[1] ca să-ți facă o așa de frumoasă reputație de stricat? I-ai făgăduit cumva reprezentarea perpetuă a piesei sale *Peste Dunăre?* Iată-te deci trecut în situația unui pașă cu un număr infinit de cozi*, înconjurat de un harem de frumoase hurii și dedîndu-te față de ele la isprăvi herculeene!... Fericit ștrengar! Să ai nu o trupă, ci o turmă** de actrițe frumoase și un furnizor de forța lui Ventura! Ce norocos!

Cantacuzino mi-a scris pentru a-mi spune că articolul din *L'Indépendance* era stupid, eu îl găsesc hazliu, căci a făcut pe toată lumea să rîdă pe seama autorului.

Negruzzi mă anunță că prefața studiilor tale: *Libertate, egalitate* etc. este la tipar și va apărea la 1 februarie, va trebui deci să-mi trimiți urmarea. Cît despre scrisoarea pe care mi-ai trimis-o, o găsesc foarte interesantă și va fi acceptată cu multă plăcere la *Convorbiri*, dar aștept s-o completezi înainte de a o da la tipar. Mă pregătesc chiar să răspund la ea.

Păstrează manuscrisul lui *Pepelea*, dacă aceasta îți poate face plăcere, cît despre acela al *Sfredelului dracului*, să mi-l păstrezi ca să fac din el un

* Cf. aici p. 56 n.**.
** În limba franceză, joc de cuvinte: *troupe-troupeau*.

autodafeu, căci nu mai vreau să-mi leg numele de farse de carnaval. Localizînd vodevilul lui Bayard am vrut doar să procur d-nei Sarandi şi lui Julian ocazia de a crea roluri caraghioase, care distrează marele public.

Nu cred să pot veni la Bucureşti înainte de sfîrşitul lui februarie şi în acelaşi timp aş dori să supraveghez ultimele repetiţii generale cu *Pepelea*. Cum să aranjăm aceasta?

Al tău

V. Alecsandri

Spune-i lui Gatino să-mi scrie pentru a mă ţine la curent cu mersul lui *Pepelea*.

[1] Grigore Ventura (1840—1909), scriitor şi compozitor. A fost profesor la Conservatorul din Bucureşti şi la Academia de muzică şi artă dramatică. A scris mai multe piese de teatru. Ventura publicase în *L'Indépendance roumaine*, IV (1880), 24 şi 30 decembrie, pp. 2—3, două articole calomnioase, relative la administraţia Teatrului Naţional, în care ataca pe Ion Ghica. Primul articol avea ca subtitlu: *La direction du Théâtre National. Omnipotence du directeur général. Odalisques et eunuques. Pas de courbettes devant les sultanes etc. Direcţia Teatrului Naţional. Atotputernicia directorului general. Odalisce şi eunuci. Plecăciuni în faţa sultanelor...*

XXVIII

Mirceşti, 28 janv. 1881

Mon cher vieux,

J'ai envoyé aujourd'hui à Negruzzi ta dernière lettre, celle où tu fais mention du comte Radou, pour être publiée dans le n° du 1-er mars[1]. *J'en attends la suite qui sera de nature, je n'en doute pas, à intéresser les lecteurs des* Convorbiri.

Que de réponses je te dois! et pourtant ne puis m'en acquitter. Une sainte paresse s'est emparée de moi depuis le 1-er janvier et j'ai beau me démener, rien ne vient. Je me sens aussi vide qu'un discours de Bratiano ou qu'un article de l'Indépendance roumaine. *Il me faudra faire un grand effort pour me tirer avec honneur de l'obligation que vient de m'imposer l'Académie, à savoir d'écrire la biographie de C. Negruzzi. Je vais m'y mettre aussitôt que les héritiers du défunt m'auront envoyé certaines notices que je leur ai demandées. Ce travail fait, je le lirai dans une des séances publiques, parce qu'il sera intéressant par les tableaux qu'il présentera de la société d'il y a quarante ans.*[2]

En attendant, j'accuse réception d'un gros paquet contenant: 1 vol. des documents historiques *de Hourmouzaki, 1 vol.* Annales de la Société Académique, *1 vol.* Psaltiria lui Corezi.

Quelles nouvelles du Théâtre? [...] Et Concina[3] *est-elle à l'étude? Quant à la féerie, où en est-elle? Ştefanesco a-t-il terminé la composition et l'orchestration de la musique? Les décors et les accessoires sont-ils prêts? Charge Gatineau de*

me faire un rapport détaillé à ce sujet. Je lui ai écrit trois fois sans avoir eu de réponse de lui. Est-il donc si occupé ou bien n'a-t-il pas reçu mes lettres?

Je t'ai annoncé mon arrivée à Bucarest pour la fin de février, il me sera impossible de venir avant ce terme. On devra donc remettre la première représentation de Pepelea[4] *au commencement de la seconde semaine du Carême, quand se sera calmée l'agitation fiévreuse du Carnaval. Les bals, soirées, concerts et bals masqués doivent faire du tort aux représentations théâtrales, car le monde ne doit plus savoir où donner de la tête, tant il a l'air de s'amuser et de s'étourdir cet hiver.*

Sais-tu quel est le drôle qui se cache sous le nom de Stejaresco dans l'Indépendance?

Tout à toi
V. Alecsandri

Mille bonnes amitiés de la part de Pauline pour Mme Ghica et toi.

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 803, ff. 224—225.

Mircești, 28 ian. 1881

Dragul meu,

Am trimis astăzi lui Negruzzi ultima ta scrisoare, aceea în care faci mențiune despre contele Radu[1], pentru a fi publicată în nr. din 1 martie. Aștept urmarea care nu mă îndoiesc va fi dintre acelea care să intereseze pe cititorii *Convorbirilor*.

Ce de răspunsuri îți datoresc! și cu toate acestea nu mă pot achita. O sfîntă lene m-a cuprins de la 1 ianuarie și degeaba mă zbat, nu vine nimic. Mă simt tot atît de gol ca un discurs de Brătianu sau ca un articol din *L'Indépendance roumaine*. Va trebui să fac un mare efort pentru ca să mă achit cu cinste de obligația pe care mi-a impus-o Academia, adică de a scrie biografia lui C. Negruzzi. Mă voi apuca de ea îndată ce moștenitorii defunctului îmi vor trimite unele notițe pe care le-am cerut de la ei. Această lucrare o dată făcută, o voi citi într-una din ședințele publice, pentru că va fi interesantă prin tablourile societăței de acum patruzeci de ani pe care le va prezenta.[2]

În așteptare, confirm primirea unui mare pachet conținînd: 1 vol. de *documente istorice* ale lui Hurmuzaki, 1 vol. *Analele Societății Academice*, 1 vol. *Psaltirea lui Coresi*.

Ce noutăți de la Teatru? [...] *Concina*[3] este și ea în studiu? Cît despre feerie, ce mai este cu ea? Ștefănescu a terminat compunerea și orchestrarea muzicii? Decorurile și accesoriile sînt gata? Însărcinează-l pe Gatino să-mi facă un raport amănunțit în legătură cu asta. I-am scris de trei ori fără să am răspuns de la el. Este oare atît de ocupat sau nu a primit scrisorile mele?

Ți-am anunțat sosirea mea la București pentru sfîrșitul lui februarie, îmi va fi imposibil să viu înaintea acestui termen. Va trebui deci să amînăm prima reprezentație cu *Pepelea*[4] pentru începutul celei de a doua săptămîni a postului, cînd se va calma agitația înfrigurată a carnavalului. Balurile,

seratele, concertele şi balurile mascate trebuie să stinghereascã reprezentaţiile teatrale, căci lumea probabil că nu mai ştie unde îi stă capul, atît pare că se distrează şi se ameţeşte iarna aceasta.

Ştii cine este caraghiosul care se ascunde sub numele de Stejărescu în *L'Indépendance?*

Al tău

V. Alecsandri

Mii de salutări prieteneşti din partea Paulinei pentru d-na Ghica şi pentru tine.

[1] S-ar putea să fie vorba despre scrisoarea *Din viaţa socială de pe la 1835—36. Generalul Coletti la 1835* scrisă de Ghica în ianuarie 1881 şi apărută în *Convorbiri literare*, XIV (1881), pp. 445—451. Se povesteşte aici despre un tînăr moldovean venit la studii la Paris şi care se da drept conte (comis). George D. Florescu în *Un romîn necunoscut la Paris acum un veac*, în *Arhiva romînească*, VI (1941), pp. 151—152, identifică o familie de mici boieri moldoveni, Radu. Un tînăr din această familie se găsea la Paris plecat o dată cu V. Alecsandri, Alex. Cuza şi N. Docan. E foarte probabil ca poetul să fi completat numele pe care îl cunoştea şi pe care discreţia lui Ghica îl trecuse sub tăcere.

[2] Poetul ceruse lui Iacob Negruzzi la 26 ianuarie să-i trimită date despre Costache Negruzzi. Această comunicare nu a mai fost făcută.

[3] Reluarea *Concinei* are loc la 11 mai 1881.

[4] *Pepelea* se reprezintă în premieră la 29 martie 1881.

XXIX

Mirceşti, 25 mai 1881

Mon cher vieux,

Dans une de tes lettres, tu m'as chargé de faire sécher ma lounka.[1] *C'est fait. Ce matin j'y ai promené sur un vrai tapis de fleurs, vivifié par l'air frais de la campagne et abasourdi par les chants des rossignols. Donc quand tu auras des velléités d'aller à Miclauchany*, en passant par Mirceşti, *tu pourras le faire sans obstacle.*

Je viens de recevoir une lettre du Kneaz[2]. *Pauvre ami! il est toujours dans le même état, et commence à désespérer de jamais se remettre. Je crois qu'à ses souffrances physiques est venue s'ajouter la nostalgie du pays. Cela se comprend, on ne peut guère s'expatrier à l'âge de 70 ans sans se sentir complètement dépaysé ailleurs.*

Le temps s'est remis au beau, les récoltes s'annoncent bien, la campagne est splendide, mon jardinet a pris une assez jolie tournure, en sorte que je me trouve comme le poisson dans l'eau, car je nage en pleine chaleur et surtout en pleine lumière. Ce bien-être moral va tout naturellement me disposer au travail et déjà je rumine le plan d'une pièce en quatre actes intitulée: Dezrobirea ţiganilor[3].

Elle n'exigera qu'un seul décor nouveau, c'est celui de l'intérieur d'une okna. *Murailles avec pilastres en stalactites de sel, surmontés d'une grande volute. Si tu crois pouvoir commander ce décor, fais-le dès à présent, afin qu'il soit prêt pour les premiers jours de la saison théâtrale.*

Est-il vrai que la Romaneasca part de nouveau pour Paris, afin d'y continuer ses études dramatiques?

J'ai vu dans le Timpul *que Millo a organisé des représentations dans je ne sais quel jardin.*[4] *Pourvu qu'il gagne ses étés.*

Mes enfants m'ont annoncé leur arrivée à Mirceşti pour la fin de ce mois. Ils y prendront leur quartier d'été.

Que comptes-tu faire de ton côté? Est-ce qu'une excursion à Kustendjé ne te tenterait pas?

Amitiés chez toi.

T. à. t.
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 803, ff. 253—254.

Mirceşti, 25 mai 1881

Dragul meu,

Într-una din scrisorile tale m-ai însărcinat să-mi sec *lunca*.[1] S-a făcut. M-am plimbat acolo pe un adevărat covor de flori în dimineaţa aceasta, fortificat de aerul proaspăt de la ţară şi asurzit de cîntecul privighetorilor. Deci cînd vei avea intenţia să te duci la Miclăuşani, *trecînd prin Mirceşti*, o vei putea face fără nici o piedică.

Am primit o scrisoare de la Cneaz[2]. Sărmanul! Este mereu în aceeaşi stare şi începe să piardă nădejdea că se va mai îndrepta vreodată. Cred că la suferinţele fizice s-a mai adăugat şi dorul de ţară. Se înţelege, nu poţi să te expatriezi la vîrsta de 70 de ani fără să te simţi cu totul străin în altă parte.

Timpul s-a îndreptat, recoltele se anunţă bune, cîmpul este încîntător, grădiniţa mea a luat o înfăţişare destul de drăguţă, astfel că mă simt ca peştele în apă, căci înot în plină căldură şi mai ales în plină lumină. Această bună stare morală mă va îndemna desigur la lucru şi deja rumeg planul unei piese în patru acte intitulată *Dezrobirea ţiganilor*[3].

Nu va cere decît un singur decor nou, acela al interiorului unei *ocne*. Ziduri cu stîlpi de stalactite de sare, susţinînd o mare spirală. Dacă crezi că poţi să comanzi acest decor, fă-o de pe acum, astfel încît să fie gata pentru primele zile ale stagiunii teatrale.

Este adevărat că Romaneasca pleacă din nou la Paris spre a-şi continua studiile dramatice?

Am văzut în *Timpul* că Millo a organizat reprezentaţii în nu ştiu ce grădină.[4] Măcar de ar cîştiga ceva în timpul verii.

Copiii mei şi-au anunţat venirea la Mirceşti pentru sfîrşitul lunii. Vor avea aici reşedinţa de vară.

Tu ce intenţionezi să faci? Oare o excursie la Constanţa nu te-ar ispiti? Salutări prieteneşti alor tăi.

Al tău

V. Alecsandri

[1] La începutul lunii mai se dezlănţuiseră la Mirceşti puternice furtuni care provocaseră inundaţii.

[2] Alex. Cantacuzino, fiind paralizat, se găsea la cură în străinătate.

[3] Piesa *Dezrobirea ţiganilor* nu va fi scrisă, deşi la 24 iunie 1880 îl anunţa pe Ghica despre începerea acestei piese, cf. Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 807, p. 187, iar la 9 august îi scria despre reluarea lucrului la ea. Cf. *ibid.*, p. 193. Din încercările făcute, se păstrează două fragmente cuprinzînd lista personajelor şi scenele I—II din actul I. Cf. Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 2231, pp. 20, 22 şi 24 şi ms. rom. 2253, pp. 83–85.

[4] Matei Millo dădea reprezentaţii în grădina Raşca.

XXX

Mirceşti 3/15 juillet 1881

Cher vieux,

La nouvelle de ton départ pour Londres en qualité de ministre me renverse; je m'attendais plutôt à te voir partir pour Constantinople, où je t'aurais accompagné bien volontiers. Toi, absent de Bucarest, c'est un grand vide que tu laisses derrière toi, car tu étais l'âme du Théâtre et de l'Académie. Qui te remplacera? Tu as peut-être pensé à moi... mais le choix n'est pas heureux. Pour occuper les deux postes que tu quittes, la première condition est d'habiter constamment la capitale et tu sais bien que je ne saurais jamais remplir cette condition, quant à admettre un vice-directeur qui agisse en mon nom, je ne saurais y souscrire. D'ailleurs, si j'ai accepté de faire partie du comité théâtral, ça n'a été de ma part qu'une condescendance amicale envers toi, car je sais par expérience ce qu'est cette galère qui porte le titre ou plutôt l'enseigne de Direction. *Non, cher vieux, toi parti, je me sens plutôt disposé à suivre ton exemple qu'à prendre ta place. Il ne faut donc pas compter sur moi. Qui sait si je ne vais pas m'absenter moi-même du pays pendant l'hiver? Maintenant, que je n'aurai plus le plaisir d'y trouver mon vieux camarade, dont l'esprit s'accordait si bien avec le mien, le séjour de Bucarest me sera insupportable.*

Je ne te blâme pas d'avoir accepté d'aller représenter le pays à Londres, tu sauras lui rendre de bons services auprès du gouvernement anglais et personne mieux que toi ne pourrait prédisposer John Bull en notre faveur; mais je trouve que tu vas diablement me manquer toutes les fois que j'irai faire un séjour quelconque à Bucarest. C'est égoïste de ma part ce que je dis là, mais à mon âge on acquiert quelques droits à l'égoïsme.

Enfin! All right!... *Va speecher de l'anglais au nom du royaume roumain. Tu trouveras à Londres Kingston*[1] *et peut-être Charles Bonaparte Wyse, serreleur la main de ma part.*

Tu promets de revenir au mois de novembre? Faut-il l'espérer sérieusement? Ce projet me semble illusoire, car nos hommes d'Etat auront bien soin de te tenir loin du pays.

Ma femme, ma fille et mon gendre te souhaitent un bon voyage sans oser ajouter un prompt retour... Moi je l'ajoute pour eux dans l'intérêt de l'Académie, du Théâtre et de tes propres affaires.

Tout à toi et farewell
V. Alecsandri

J'expédie ce soir tes lettres aux Convorbiri.

Peus-tu m'envoyer la copie du manuscrit de Pepelea? *Negruzzi me le demande.*

Nos amitiés à Madame Ghica.

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 803, ff. 261—262.

Mircești, 3/15 iulie 1881

Dragul meu,

Vestea plecării tale la Londra în calitate de ministru m-a uimit; mă așteptam mai curînd să te văd plecînd la Constantinopol, unde te-aș fi însoțit cu plăcere. Lipsind din București, tu lași un mare gol în urma ta, căci erai sufletul Teatrului și al Academiei. Cine te va înlocui? Te-ai gîndit poate la mine... dar alegerea nu e fericită. Pentru a ocupa cele două posturi pe care le părăsești, prima condiție este de a locui tot timpul în capitală și tu știi bine că eu nu o voi putea îndeplini niciodată, cît despre a admite un vicedirector care să lucreze în numele meu, nu pot fi de acord cu aceasta. De altfel, dacă am acceptat să fac parte din comitetul teatral, nu a fost din partea mea decît o atenție amicală față de tine, căci știu din experiență ce înseamnă această galeră care poartă titlul sau mai curînd firma de *Direcție*. Nu, dragul meu, dacă tu pleci, mă simt mai repede dispus să-ți urmez exemplul decît să-ți iau locul. Nu trebuie deci să contezi pe mine. Cine știe dacă nu voi lipsi eu însumi din țară în timpul iernii. Acum, cînd nu voi mai avea plăcerea să găsesc acolo pe vechiul meu camarad, al cărui spirit se acorda așa de bine cu al meu, șederea în București îmi va fi de nesuferit.

Nu te acuz că ai acceptat să mergi să reprezinți țara la Londra, vei ști să-i aduci bune servicii pe lîngă guvernul englez și nimeni mai bine decît tine nu va putea să predispună pe John Bull în favoarea noastră; dar găsesc că-mi vei lipsi grozav, ori de cîte ori mă voi duce cu vreun prilej la București. Este egoist din partea mea ceea ce spun aici, dar la vîrsta mea îți cîștigi unele drepturi la egoism.

În sfîrșit ! *All right!** Du-te și vorbește englezește în numele regatului romîn. Vei găsi la Londra pe Kingston[1] și poate pe Charles Bonaparte Wyse; strînge-le mîna din partea mea.

---

* Bravo! (engl.).

Făgăduieşti să revii în luna noiembrie? Trebuie să nădăjduim în mod serios? Acest proiect îmi pare iluzoriu, căci oamenii noştri de stat vor avea grijă să te ţină departe de ţară.

Soţia, fiica şi ginerele meu îţi urează drum bun fără să îndrăznească a adăuga o întoarcere grabnică... Eu adaug aceasta pentru ei, în interesul Academiei, al Teatrului şi al propriilor tale afaceri.

Cu totul al tău şi *farewell**

V. Alecsandri

Trimit astă-seară scrisorile tale la *Convorbiri*.

Poţi să-mi trimiţi copia după manuscrisul lui *Pepelea?* Mi-o cere Negruzzi.

Salutările noastre prieteneşti doamnei Ghica.

[1] B. Kingston, publicist şi om de teatru englez, prieten cu V. Alecsandri şi Ion Ghica.

XXXI

Mirceşti, 16/28 août 1881

Mon cher vieux,

Il y a si longtemps que je n'ai passé la frontière moi qui jadis... ille ego... *que je ne puis m'habituer à l'idée de voir un de mes amis faisant la navette entre Paris et Londres à plusieurs centaines de lieues de Mirceşti. Mais* bun e Dumnezeu! *Encore huit mois de patience et d'immobilité, et mes ailes auront repoussé, alors, ma foi, je vais m'en donner de ces courses interminables à travers les Etats de l'Europe, comme on disait du temps des passeports. En attendant, j'achève ma dernière année d'agriculture et je fais le marchand de blé. Celui que j'ai obtenu en l'an de grâce 1881 est magnifique et sans attendre des prix fabuleux, j'ai vendu à 2375 francs le wagon. Cela me suffit pour m'aider à payer mes dernières dettes. Ouf...*

Pendant que tu joueras à l'ambassadeur au sein de la perfide Albion, à quoi vais-je consacrer mon temps durant tout cet hiver? Aller assister aux séances du Sénat? Ma foi, non. Bucarest me semblerait trop vide, tu n'y es plus, le vieux Kneaz non plus, et il me faudrait mener la vie d'hôtel... Donc, je me propose de demander un congé illimité et en cas de refus, de donner ma démission, afin d'être libre de mes mouvements... quand je dis mouvements c'est un lapsus que je commets, car mon intention est de me calfeutrer chez moi et de me livrer à quelque travail qui dure jusqu'au mois de mars, époque des séances académiques.

Le Théâtre, je l'abandonne à sa destinée. Quoiqu'il ait échappé à la direction de Ventura, il ne semble pas avoir une perspective de vitalité, car je ne vois pas qui pourra le diriger pour le mener à bon port. Gradisteano[1] *ayant refusé de s'en mêler, Madame Gradisteano aussi, j'ai pensé à Maïoresco, mais celui-ci*

* Adio (engl.).

a bien d'autres choses à faire que de se fourrer dans la galère théâtrale. Reste donc Conta[2]*, le beau Conta, le libidineux Conta! Ce malheureux sera dévoré au bout de trois mois par les farceuses de la troupe et la direction s'en ira au panier. Il y a bien le vieux Sion... mais il est trop prolifique et au bout de la saison théâtrale la partie féminine du corps des artistes serait affligée de rotondités tant soit peu compromettantes.*

Arrive que pourra... je ne m'en mêle plus.

Negruzzi a publié une de tes trois lettres dans le n° du 1-er août, et je pense qu'il continuera la publication des autres dans les n^os suivants. Je vais lui écrire aujourd'hui même pour le charger de t'envoyer les brochures des Convorbiri *à Londres, Cornwall Gardens, n° 77 S.W.*

Tes occupations politiques te permettront-elles de donner suite à la rédaction de tes souvenirs? Il serait fort regrettable que tu renonces à la littérature. On le craint. Mais moi je ne le crois pas. Qui a bu boira!

Mille bonnes amitiés de la part de Pauline, de Marie et de Démètre.

Tout à toi de cœur
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 803, ff. 267—268.

Mircești, 16/28 august 1881

Dragul meu,

Este așa de mult de cînd n-am mai trecut granița, eu care altădată... *ille ego**... încît nu mă pot obișnui cu ideea de a vedea pe unul dintre prietenii mei făcînd naveta între Paris și Londra la mai multe sute de leghe de Mircești. Dar *bun e Dumnezeu*! Încă opt luni de răbdare și de nemișcare, aripile îmi vor crește, și atunci, pe legea mea, îmi voi oferi niște curse interminabile prin statele Europei, cum se spunea pe vremea pașapoartelor. În așteptare, termin ultimul meu an de agricultură și fac pe negustorul de grîu. Acela pe care l-am obținut în anul de grație 1881 este minunat și fără să aștept prețuri fabuloase, am vîndut cu 2.375 franci vagonul. Aceasta îmi este de ajuns pentru a-mi ajuta să plătesc ultimele datorii. Uf...

În timp ce tu vei face pe ambasadorul în sînul perfidului Albion, cum îmi voi folosi eu oare timpul în cursul acestei ierni? Să merg să asist la ședințele Senatului? Zău, nu. Bucureștiul mi-ar părea prea gol, tu nu mai ești acolo, nici bătrînul Cneaz și va trebui să duc viață de hotel... Deci, îmi propun să cer un concediu nelimitat și, în caz de refuz, să-mi dau demisia, pentru a fi liber pe mișcările mele... cînd spun mișcări comit o greșeală, căci intenția mea este de a mă cuibări la mine acasă și de a mă consacra vreunei lucrări care să dureze pînă în luna martie, epoca ședințelor academice.

Teatrul îl las în voia sorții sale. Cu toate că a scăpat de direcția lui Ventura, nu pare să aibă o perspectivă de vitalitate, căci nu văd cine ar

* Eu acela... (lat.).

putea să-l conducă pentru a-l scoate la liman. Grădișteanu[1] refuzînd să se amestece, doamna Grădișteanu de asemenea, m-am gîndit la Maiorescu, dar acesta are altceva mai bun de făcut decît să se bage în galera teatrală. Rămîne deci Conta[2], frumosul Conta, libidinosul Conta! Acest nefericit va fi devorat după trei luni de către șmecherele trupei și direcția va ajunge la coș. Mai este bătrînul Sion... dar e prea prolific și la sfîrșitul stagiunii teatrale partea feminină a corpului de artiști va fi cuprinsă de rotunjimi întrucîtva compromițătoare.

Întîmplă-se ce s-o întîmpla... nu mă mai amestec.

Negruzzi a publicat una din cele trei scrisori ale tale în numărul din 1 august și socot că va continua să publice pe celelalte în numerele următoare. Îi voi scrie chiar astăzi pentru a-l invita să-ți trimită broșurile *Convorbirilor* la Londra, Cornwall Gardens, nr. 77 S.W.

Ocupațiile tale politice îți vor permite să continui redactarea amintirilor tale? Ar fi foarte regretabil să renunți la literatură. Lumea se teme. Dar eu nu cred. Cine a băut va mai bea.

Salutări prietenești din partea Paulinei, a Mariei și a lui Démètre.

Al tău

V. Alecsandri

[1] Probabil Petre Grădișteanu (1839—1921), om politic și scriitor. A fost magistrat, a intrat apoi în politică ocupînd diverse funcții, s-a interesat și de literatură; a fost membru onorific al Academiei Romîne.

[2] Vasile Conta (1845—1882).

XXXII

Mircești, 1-er oct. 1881

Cher vieux,

La description que tu m'as faite de Brighton et de sa propreté et de la belle situation au bord de la mer et de la vie agréable que l'on y mène a réveillé mes instincts de nomade. Je voudrais donc me trouver transporté subitement par la baguette d'une fée auprès de toi et me retremper dans ce milieu civilisé qui se refuse au bruit de nos petites luttes de parti. Heureux pays! qui ignore les noms de nos grands hommes du jour, et qui ne s'occupe guère des faits et gestes d'un Stolojan, d'un Costinesco et d'autres faiseurs ejusdem farinae.

Tu te sens un autre homme, n'est-ce pas, en présence de ce vaste mouvement de l'humanité dans les domaines de la science, de l'industrie, du commerce, des beaux-arts, de la haute littérature etc. qui ouvrent de si larges horizons à la pensée? Rien qu'à voir les milliers de navires qui sillonnent la mer et se rendent aux quatre coins du monde, c'est un spectacle qui étonne, qui enchante, qui absorbe et qui fait oublier le mouvement incohérent des birjas *détraquées de Bucarest! Oui, certes, il doit faire bon vivre à Brighton et je te félicite de t'y*

trouver et de sentir la douce sensation d'un bain de propreté au sortir d'un cloaque.[1]

Au printemps, je me paierai ce luxe sur mes petits revenus, car il y a trop longtemps que je vis à l'étouffée au milieu de mes embarras financiers. Ma récolte de blé m'a permis de payer ma dernière grosse dette; il ne me reste plus à acquitter que de petites sommes dont je serai débarrassé par ma chétive récolte de maïs. Et alors, vogue la galère! Adieu Mircești, Sénat, Académie, et pour au moins deux ans; il me faudra cela pour me décrasser. En attendant, je vais tâcher de consacrer mon hiver à quelque travail dont je puisse être satisfait; c'est pourquoi j'ai donné ma démission du comité théâtral et je me propose de me retirer également du Sénat dans le cas où mes collègues se refuseront à m'accorder un congé illimité.

Mon intention étant de quitter le pays au mois de mai, je ne me rendrai à Bucarest que pour la séssion académique. Peut-être y viendras-tu pour nous présider et cette idée m'agrée parfaitement.

Quant à faire des démarches pour obtenir une agence quelconque, je ne l'essaierai même pas et cela pour deux raisons, la première c'est qu'il me répugne de quêter pour moi; la seconde c'est que la hidoasa pocitură[2] *saisirait avec bonheur cette occasion pour me porter un coup de jarnac. Cet individu cherchera toujours à se venger de moi pour l'avoir stigmatisé, je lui reconnais moi-même ce droit de représailles, et par conséquent, je me garderai bien de lui fournir des armes. Quand le pays aura besoin de mes services, il m'appellera, comme il l'a fait à ton égard, mais chercher à m'imposer? Non!*

Depuis ton départ, les Convorbiri *ont publié deux de tes lettres. La dernière qui traite de l'*Egalité *a été reproduite par le* Timpul; *les autres paraîtront prochainement. On en demande! Prends ta plume!*

Notre fameux automne, eminamente propice[3], *nous fait faux bond. Le misérable se laisse chasser par un hiver précoce, au grand détriment de nos vignes et de nos champs de maïs. Il a neigé ces jours derniers et depuis j'ai endossé mon paletot n° 3. Bientôt la fourrure!*

Rien de saillant en politique si ce n'est les promenades de nos ministres à l'étranger pour raison de santé! Règle générale: quand le pays est malade, les hommes d'Etat vont aux eaux.

Marie et mon gendre ont quitté Mircești pour aller prendre leurs quartiers d'hiver à Iassy. Pauline est comme toujours très affairée, elle t'envoie mille bonnes amitiés.

Tout à toi

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 803, ff. 271—272.

Mircești, 1 oct. 1881

Dragul meu,

Descrierea Brightonului pe care mi-ai făcut-o, a curățeniei sale, a frumoasei poziții pe malul mării și a vieții plăcute care se duce acolo a trezit instinctele mele de nomad. Aș vrea deci să mă aflu transportat

deodată, cu ajutorul nuielușei unei zîne, alături de tine și să mă cufund din nou în acest mediu civilizat care se ține departe de zgomotul micilor noastre lupte de partid. Fericită țară! care nu cunoaște numele marilor noștri oameni ai zilei și care nu se ocupă de loc de faptele și gesturile unui Stolojan, unui Costinescu și ale altor escroci *ejusdem farinae**.

Te simți alt om, nu-i așa, în prezența acestei vaste mișcări a umanității în domeniile științei, industriei, comerțului, artelor frumoase, literaturii înalte etc., care deschid gîndirii orizonturi atît de largi? Numai vederea miilor de nave care străbat marea și se duc în cele patru colțuri ale lumii este un spectacol care uimește, care încîntă, care absoarbe și care te face să uiți mișcarea incoerentă a birjelor hodorogite ale Bucureștilor. Da, sigur, trebuie să fie bine să trăiești la Brighton și te felicit că te găsești acolo și că simți dulcea senzație a unei băi de curățenie după ieșirea dintr-o cloacă.[1]

La primăvară îmi voi plăti acest lux, din micile mele venituri, căci este prea multă vreme de cînd trăiesc înnăbușit în mijlocul strîmtorărilor mele financiare. Recolta de grîu mi-a îngăduit să-mi plătesc ultima mea datorie; nu-mi mai rămîne decît să achit sume mici, de care voi fi eliberat prin slăbuța recoltă de porumb. Și atunci, la drum! Adio Mircești, Senat, Academie, și pentru cel puțin doi ani; îmi trebuie așa ceva pentru a mă purifica.

În așteptare, voi încerca să consacru iarna vreunei lucrări de care să pot fi mulțumit; pentru asta mi-am dat demisia din Comitetul teatral și îmi propun să mă retrag de asemenea și de la Senat, în cazul cînd colegii mei vor refuza să-mi acorde un concediu nelimitat.

Intenția mea fiind de a părăsi țara în luna mai, nu mă voi duce în București decît pentru sesiunea academică. Poate vei veni și tu acolo să ne prezidezi și această idee îmi convine de minune.

Cît despre a face demersuri pentru a obține o agenție oarecare, nici măcar nu o voi încerca și aceasta pentru două motive: primul, pentru că îmi este silă să cer ceva pentru mine; al doilea pentru că *hidoasa pocitură*[2] va profita bucuros de această ocazie pentru a-mi da o lovitură mișelească. Acest individ va căuta întotdeauna să se răzbune pe mine pentru că l-am înfierat, îi recunosc eu însumi acest drept de represalii și, prin urmare, mă voi feri să-i pun la îndemînă armele. Cînd țara va avea nevoie de serviciile mele mă va chema, așa cum a făcut-o și în cazul tău, dar să caut să mă impun? Nu!

De la plecarea ta, *Convorbirile* au publicat două din scrisorile tale. Ultima, care tratează despre *Egalitate*, a fost reprodusă de *Timpul;* celelalte vor apărea în curînd. Sînt cerute! Pune mîna pe condei!

Faimoasa noastră toamnă, *eminamente propice*[3], ne păcălește. Mizerabila se lasă gonită de o iarnă timpurie, în paguba viilor noastre și a lanurilor de porumb. A nins în ultimele zile și de atunci mi-am pus paltonul numărul 3. În curînd blana!

Nimic deosebit în politică, afară numai de plimbările miniștrilor noștri în străinătate, pentru motive de sănătate! Regulă generală: cînd țara este bolnavă, oamenii de stat se duc la băi.

---

* Din același aluat (lat.).

Marie şi ginerele meu au părăsit Mirceştii pentru a se duce să-şi ia reşedinţa de iarnă la Iaşi. Paulina e ca întotdeauna foarte ocupată, îţi trimite multe salutări prieteneşti.

Al tău

V. Alecsandri

[1] Acest subit entuziasm pentru Brighton se datora pe de o parte dezgustului pentru atmosfera politică din ţară, pe de alta, nevoii de evadare care l-a îndemnat toată viaţa să călătorească şi curiozităţii sale pentru progresele realizate de omenire, Anglia fiind în vremea aceea cea mai înaintată ţară burgheză. Dorinţa de schimbare, de noutate, nu i-a diminuat însă niciodată dragostea de ţară.

[2] Cf. aici p. 95, n. 2.

[3] Cf. aici p. 90, n. 4.

XXXIII

Mirceşti, 10/22 déc. 1881

Mon cher vieux,

Es-tu arrivé à bon port? As-tu vu mon frère à Paris et le temps t'a-t-il permis d'aller rue Boileau? Réponds, mais avant tout rassure-moi sur ta bronchite, car tu as dû l'avoir pour compagne de voyage, étant parti de Bucarest par un froid de plusieurs degrés.

Je suis resté après ton départ encore quelques jours dans la capitale du jeune royaume, afin d'essayer de faire admettre mon malheureux frère sur la liste des agents de change. Je me suis convaincu plus que jamais qu'en Roumanie il n'y avait pas de place au soleil pour les Alecsandri, ni même pour leurs enfants. Soit; je ne me plains pas, mais je constate un fait. Mon frère reste abandonné dans les rues de Paris, tandis que, avec son intelligence et sa connaissance des affaires, il pourrait être utile à son pays. Mon gendre est également mis à l'index pour le double crime de s'appeler Catargi et d'avoir épousé la fille d'Alecsandri. C'est parfait. Mais parlons d'autre chose.

Tu connais les discussions de nos Chambres, car tu es condamné à les lire, bon gré mal gré, tu connais aussi la brochure de Callimaki Catargi[1]*. On a cherché à lui donner une trop grande importance, et on ne parle de rien moins que de mettre sous jugement l'ex-ministre plénipotentiaire qui est tombé d'une façon si brusque.*

Je crois, pour ma part, que nous assisterons aux couches de la montagne[2] *de La Fontaine.*

Le Théâtre semble être devenu la propriété de Ventura. On n'y joue que du Ventura, et l'Indépendance *est dans la jubilation. Ce soir on va servir au public la platitude de* Peste Dunăre *pour faire suite au* Cămatarul *etc.* Le Hatman Dragan *de Damé y passera aussi, car il faut bien que tous les garçons de la boutique débitent leurs marchandises.*

J'ai obtenu mon congé dans l'espoir de pouvoir travailler cet hiver... Hélas! mon cher vieux, ma plume est devenue rétive de façon à me désespérer... pas la moindre idée!... impossible d'accoucher d'une strophe. Serais-je fini? Cela m'inquiète au point de perdre courage... Si j'essayais de faire de la politique ou de scier du bois? Non, cela me fatiguerait et m'achèverait tout à fait. Je préfère me livrer au dolce farniente *et attendre l'inspiration.*

Cette gueuse m'a souvent fait des infidélités, mais elle finit toujours par revenir au bercail. Ah, si jamais je la punis, quel viol!

Nous jouissons d'un hiver qui n'est pas très rigoureux jusqu'à présent. Le thermomètre varie entre 0 et six degrés; il se maintient plutôt à zéro, afin d'être au niveau de quelques-uns de nos grands politiques. Quel vil flatteur!

Marie et Démètre sont partis pour les bords de la Méditerranée. Ils m'ont écrit de Venise une lettre pleine d'exclamations enthousiastes. Allons! C'est autant de pris sur Monaco.

Pauline espérait te voir avant ton départ du pays. Mais puisque tu as dû partir précipitamment, elle m'a fait promettre d'aller te retrouver à Londres. Tu comprends si je me suis fait prier!

Tout à toi
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 803, ff. 275—276.

Mircești, 10/22 dec. 1881

Dragul meu,

Ai ajuns cu bine la destinație? Ai văzut pe fratele meu la Paris și timpul ți-a îngăduit să mergi în strada Boileau? Răspunde, dar înainte de toate liniștește-mă cu privire la bronșita ta, căci trebuie să o fi avut drept tovarășă de călătorie, deoarece ai plecat din București pe un frig de mai multe grade.

După plecarea ta, am rămas cîteva zile în capitala tînărului regat, pentru a încerca să fac să fie admis bietul meu frate pe lista agenților de schimb. M-am convins mai mult ca oricînd că în Romînia nu este loc sub soare pentru frații Alecsandri și nici pentru copiii lor. Fie; nu mă plîng, dar constat un fapt. Fratele meu rămîne părăsit pe străzile Parisului, în timp ce cu inteligența și cunoștințele sale în afaceri ar putea să fie folositor țării. Ginerele meu este de asemenea pus la index pentru dubla crimă de a se numi Catargiu și de a se fi căsătorit cu fiica lui Alecsandri. Este perfect. Dar să vorbim despre altceva.

Cunoști discuțiile Camerelor noastre, căci ești condamnat să le citești, cu sau fără voie, cunoști de asemenea broșura lui Callimaki Catargi[1]. S-a încercat să i se dea o prea mare importanță și se vorbește nici mai mult nici mai puțin decît de darea în judecată a fostului ministru plenipotențiar, care a căzut într-un chip așa de neașteptat.

Eu, unul, cred că ne vom afla în fața muntelui care naște[2] al lui La Fontaine.

Teatrul pare să fi devenit proprietatea lui Ventura. Nu se joacă decît din Ventura, și *L'Indépendance* este încîntată. Astă-seară va fi servită publi-

cului platitudinea *Peste Dunăre* ca urmare la *Cămătarul* etc. *Hatmanul Dragan* al lui Damé va trece de asemenea la rînd, căci trebuie neapărat ca toţi băieţii dughenii să-şi desfacă marfa.

Am obţinut concediul cu speranţa de a putea lucra iarna aceasta... Vai! dragul meu, condeiul mi-a devenit atît de îndărătnic că mă aduce la desperare... Nici cea mai mică idee!... Imposibil să scot o strofă. Sînt oare sfîrşit? Aceasta mă îngrijorează pînă la a-mi pierde curajul... Dacă aş încerca să fac politică sau să tai lemne? Nu, aceasta m-ar obosi şi m-ar da gata. Prefer să mă lenevesc şi să aştept inspiraţia.

Această ticăloasă m-a înşelat deseori, dar a terminat întotdeauna prin a se întoarce la cuib. Ah, dacă o voi pedepsi vreodată, ce viol!

Ne bucurăm de o iarnă care pînă acum nu este prea aspră. Termometrul variază între 0 şi şase grade; se menţine mai mult la zero pentru a fi la nivelul unora dintre marii noştri politicieni. Ce linguşitor josnic!

Marie şi Dimitrie au plecat pe coasta Mediteranei. Mi-au scris de la Veneţia o scrisoare plină de exclamaţii entuziaste. De! Cel puţin cu atîta s-au ales după Monaco.

Paulina spera să te vadă înaintea plecării tale din ţară. Dar pentru că a trebuit să pleci pe neaşteptate, m-a făcut să-i făgăduiesc că vom merge să te regăsim la Londra. Bănuieşti şi tu cît m-am lăsat rugat!

Al tău

V. Alecsandri

[1] N. Callimaki-Catargi (1831—1882), om politic. A fost ministrul Afacerilor Străine şi ministru plenipotenţiar la Londra şi Paris. Broşura amintită este *La Question du Danube*, Paris, 1881, în care se dezvăluiau unele chestiuni secrete privind problemele Dunării.

[2] V. fabula *La montagne qui accouche*.

XXXIV

Mirceşti, 31 janv. 1882

Mon cher vieux,

Nous avons bien ri, Pauline et moi, de la sollicitude que tu montres à l'égard de Ventura. Le pauvre diable chevauche sur le chemin de la folie? Tu veux qu'on le laisse faire pour qu'il arrive au but sans dérangement et sans obstacle? Soit! disons-lui dans sa langue maternelle, δρα καλη, *et laissons-le aller aussi bien.*

Bucarest est unique pour développer les germes de l'aliénation mentale, c'est là une de ses attributions les plus caractéristiques.

Le Théâtre National marche comme Ventura vers une catastrophe, grâce à l'impulsion intelligente que lui ont imprimée les Cornesco[1], *Pascaly*[2] *et consorts. On peut le nommer le* Cirque Krembser, *depuis que la presse a cru devoir*

organiser une fête, avec tombola, ventes etc. pour indemniser l'entrepreneur du cirque incendié. Note bien que l'on a négligé de déployer tout ce tralala de charité en faveur des incendiés de Focsany, de Okna etc.[3] *C'est l'Autriche qui va être touchée de cet empressement à venir en aide à l'un de ses sujets et il est loin de doute qu'elle nous abandonnera le Danube*[4] *en récompense de notre amour pour ses saltimbanques.*

Mitika Stourza n'est entré jusqu'aujourd'hui dans aucune des nouvelles combinaisons ministérielles, il a été simplement promu au grade de vice-président du Sénat en remplacement de Mr G. Leca,* hirotonisit ministru din nuuntru *(sic)* en turc, sîc. *Peut-être que votre collègue passera-t-il aux Cultes et à l'Instruction Publique vers l'époque de la session académique et alors je ne manquerai pas de l'engager à laisser le Théâtre dans le* statu quo, *afin de pouvoir aviser à nous trois à une solution.*

En fait de solution, je trouve pourtant que la Direction actuelle en a trouvé non pas une, mais dix, aussi mérite-t-il le surnom de Directeur de dissolution (sic).

Tu me laisses espérer que nous nous reverrons au printemps, mais est-ce vers le commencement, vers le milieu ou vers la fin de cette saison? Comptes-tu venir présider l'Académie? En ce cas il faudra te trouver à Bucarest le 23 février de notre style. A propos de présidence, je veux proposer à nos collègues d'introduire dans le règlement la clause de la réélection de notre ancien président (dont nous n'avons eu qu'à nous louer en toutes circonstances) etc., etc. et j'espère bien que ma proposition sera acceptée, à moins que Ştefanesco[5] *ou Brîndza*[6] *ne soient mordus sous la mamelle gauche par le serpent de l'ambition.*

Puisque tu projettes une apparition en Roumanie, tâche de la faire coïncider avec ma présence dans le pays, car je dois partir assez prochainement pour l'étranger. Le premier dimanche de mai, nouveau style, je suis tenu de me trouver à Montpellier, au sein d'une nouvelle réunion des félibres de la Provence. On m'y attend cette fois pour de bon, et je ne puis refuser de répondre à leur appel après toutes les politesses que l'on m'a faites depuis trois ans. Mon voyage ne durera pas au-delà d'un mois. J'irai directement à Montpellier, sans passer par Paris, puis je me rendrai à Marseille pour voir notre pauvre ami Cantacuzène sur son lit de souffrance. Le malheureux! il a eu ces jours derniers une attaque d'apoplexie qui lui a paralysé tout le côté gauche, mais le cerveau n'a pas été atteint. De Marseille je reviendrai à Mirceşti d'où je repartirai vers la fin de septembre: via Lemberg-Londres. Enfin, je descendrai vers le Midi pour trouver mon bon ami le soleil, avec lequel j'ai l'honneur d'être en commerce d'amitié. Et voilà!

Amitiés de Pauline et tout à toi

V. Alecsandri

J'attends ton article pour les Convorbiri, *je suivrai tes instructions fidèlement.*

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 804, ff. 3—4.

* *Toujours vicieux ce garçon-là!* (n.a.).

Mircești, 31 ian. 1882

Dragul meu,

Am rîs cu poftă, Paulina și cu mine, de grija pe care o arăți pentru Ventura. Bietul de el a apucat-o pe drumul nebuniei? Vrei să fie lăsat în pace să-și facă de cap ca să-și atingă scopul fără abatere și fără piedică? Fie! Să-i spunem în limba sa maternă ὥρα καλή *, și să-l lăsăm să se ducă sănătos.

Bucureștiul este unic pentru a dezvolta germenii alienației mintale, aceasta este una dintre atribuțiile sale cele mai caracteristice.

Teatrul Național merge ca și Ventura spre o catastrofă, datorită îndemnului inteligent pe care i l-a imprimat Cornescu[1], Pascaly[2] și consorțiul. Poate fi numit *Circul Krembser*, de cînd presa a crezut că trebuie să organizeze o serbare, cu tombolă, vînzări etc. pentru a despăgubi pe antreprenorul circului incendiat. Ia aminte că n-au avut grijă să desfășoare toată această demonstrație de binefacere și în favoarea incendiaților de la Focșani, Ocna etc.[3] Austria va fi mișcată de această grabă de a se veni în ajutorul unuia dintre supușii săi și nu rămîne nici o îndoială că ne va lăsa nouă Dunărea[4], ca recompensă a dragostei noastre pentru saltimbancii ei.

Mitică Sturdza nu a intrat pînă astăzi în nici o combinație ministerială, a fost doar avansat la gradul de vicepreședinte al Senatului**, înlocuind pe d-l G. Lecca, *hirotonisit ministru din nuuntru* (sic) *în turcește*, *sic*. Poate colegul vostru va trece la Culte și la Instrucțiunea Publică în epoca sesiunii academice și atunci nu voi pierde prilejul de a-l ruga să lase Teatrul *statu quo****, pentru ca noi trei să putem chibzui asupra unei soluții.

Cît despre soluție, găsesc totuși că direcția actuală a găsit nu una, ci zece, de aceea merită numele de director al dizolvării****.

Mă lași să sper că ne vom revedea la primăvară, dar oare spre început, spre mijloc sau spre sfîrșitul acestui sezon? Intenționezi să vii să prezidezi Academia? În acest caz va trebui să te afli în București la 23 februarie, după stilul nostru. Referitor la președinție, vreau să propun colegilor noștri să se introducă în regulament clauza realegerii vechiului nostru președinte (cu care nu avem decît să ne lăudăm în toate împrejurările) etc., etc. și sper că propunerea mea va fi primită, numai dacă Ștefănescu[5] sau Brîndză[6] nu vor fi mușcați sub țîța stîngă de șarpele ambiției.

Pentru că proiectezi să apari în Romînia, încearcă s-o faci să coincidă cu prezența mea în țară, căci trebuie să plec destul de curînd în străinătate. Prima duminică din mai, stil nou, sînt nevoit să mă găsesc la Montpellier, în mijlocul unei noi reuniuni a felibrilor din Provența. De data aceasta sînt așteptat cu siguranță și nu pot să refuz de a răspunde la chemarea lor, după toate amabilitățile pe care mi le-au făcut de trei ani încoace. Călătoria mea nu va dura mai mult de o lună. Voi merge direct la Montpellier, fără să trec prin Paris, pe urmă mă voi duce la Marsilia să văd pe bietul nostru prieten Cantacuzino pe patul său de suferință. Nefericitul! A avut în ultimele zile un atac de apoplexie care i-a paralizat toată partea stîngă, dar

* Drum bun (gr.).

** Întotdeauna vicios băiatul ăsta! (n.a.).

*** În starea în care se află (lat.).

**** Joc de cuvinte în franceză: *dix solutions* — zece soluții, și *dissolution* — dizolvare.

creierul nu a fost atins. De la Marsilia voi reveni la Mircești, de unde voi pleca din nou la sfîrșitul lui septembrie: via Lemberg—Londra. În sfîrșit, voi coborî spre sud pentru a găsi pe bunul meu prieten soarele, cu care am cinstea să fiu în strînsă prietenie. Asta-i tot!

Multe salutări prietenești de la Paulina și cu totul al tău

V. Alecsandri

Aștept articolul tău pentru *Convorbiri*, îți voi urma întocmai instrucțiunile.

[1] C. Cornescu a fost numit director al Teatrului Național după plecarea lui Ion Ghica la Londra. Macedonski spunea despre el că este mai priceput vînător decît director de teatru. Pentru manualul său de vînătoare a scris Odobescu *Pseudo-kineghetikos*.

[2] Mihail Pascali (1831—1882).

[3] Un comitet al presei sub președinția prințului G. Bibescu organizase serbări pentru a despăgubi pe antreprenorul circului austriac incendiat, Krembser.

[4] Cf. aici p. 129, n. 4.

[5] Grigore Ștefănescu (1838 — 1921), profesor la Facultatea de științe din București și membru al Academiei Romîne.

[6] Dimitrie Brîndză (1826—1895), profesor universitar și medic; membru al Academiei Romîne.

XXXV

Mircești, 15 oct. 1882

Cher vieux,

J'ai reçu hier soir le pli contenant ton article sur les Loghiatati[1] *qui ont enseigné* tipto, tiptis *à nos prédécesseurs et je viens de l'expédier ce matin même à Jacques Negruzzi, mais avant j'en ai donné lecture à Pauline. La pauvre chère malade a ri de bon cœur et a oublié ses souffrances au récit des héros* après la lettre *qui critiquaient les actes de Batzari et de Miaouli.*[2] *Tes scènes avec ta grand'mère l'ont également fort amusée, aussi a-t-elle rêvé une grande partie de la nuit à Marie-Thérèse. Ton article aura du succès auprès des directeurs des* Convorbiri, *car il contient des détails intéressants sur une époque totalement ignorée, quoique très proche de nous, il soulève un coin du rideau qui cache le passé et laisse entrevoir des silhouettes comiques, il est vrai, mais qui ont exercé une grande influence sur les idées, les us* et coutumes des vieux boyards.*

J'ai voulu aller à Berlad pour assister aux grandes manœuvres, c'est-à-dire au formidable pataugeage de nos troupes dans la boue et sous une pluie torrentielle, mais j'en ai été heureusement empêché par la maladie de Pauline, qui me tient cloué à la maison. Cette même cause me prive du plaisir d'assister

* Cuvînt ilizibil; după sensul frazei propunem această lecțiune; vezi și facsimilul:

sur les idées, les us et coutumes des vieux boyards.

au congrès économique de Iassy. Pourrai-je être présent à l'inauguration de la statue de Ştefan cel Mare şi cu barbă?...[3]

Si j'avais eu la tête libre de toute préoccupation, j'aurais volontiers écrit une ode à cette occasion solennelle, comme je l'ai fait pour Mihai Viteazul, mais j'ai eu beau m'escrimer un jour que Pauline allait un peu mieux, je n'ai pu accoucher que de cette strophe:

O, Ştefane, a ta moşie
În lipsa ta multe-a răbdat!
Priveşte-o, doamne, cu mîndrie,
Ea din mormînt s-a ridicat.
Tu care-n viaţa-ai apărat-o
Cu braţ şi suflet vitejeşti,
Independentă ai lăsat-o,
Independentă o găseşti![4]

A propos de vers, tu te rappelles avec quelle bonté nous avons accueilli et encouragé Macedonski et Cie à titre de jeune pléiade littéraire?[5] *Ce Monsieur a voulu me donner une preuve de ses sentiments de gratitude et dans une diatribe en vers contre les poètes qui ne font pas partie de sa clique, il m'appelle tout simplement...* o broască. *Il ne me pardonne pas d'avoir remporté le grand prix «Nasturel» sous prétexte que je suis académicien et que je possède une station*[6] *sur ma propriété, et partant de ce beau sentiment, il s'écrie dans les notes qui accompagnent son chef-d'œuvre:* «Ruşine, de trei ori ruşine, domnule Alecsandri, ai şters 10.000 franci premiindu-te singur cînd premiile sînt instituite pentru încurajarea celor tineri...» etc.

Ici apparaît le bout de l'oreille de l'âne. Mais Macedonski se croit volé d'une somme qui lui revenait de droit. Ce qu'il y a d'amusant dans cette affaire c'est que notre pauvre ami Sion a cru devoir répondre à cette diatribe et il l'a fait pour défendre les académiciens. Dar şi-a găsit beleaua. *Je t'envoie les numéros d'un journal où tu liras cette polémique. Cela t'amusera au milieu de tes brouillards britanniques.*[7]

Chez nous, l'automne se prolonge, pourtant il a le nez un peu gelé chaque matin. Puisse-t-il continuer à jouer à cache-cache avec le bonhomme hiver qui s'avance, précédé de grandes bandes de corbeaux! Ah! le printemps! comme il est encore loin de nous et que je l'attends avec impatience pour pouvoir prendre mon vol vers Londres! Pauline ne pense qu'à ce voyage et se sent soulagée à la perspective de notre débarquement sur les côtes d'Angleterre.

Le Théâtre National a débuté par L'Ami Fritz[8], *traduit et localisé par Odobesco. On dit que la pièce n'a point réussi... Mauvais début, heureusement que Damé est là pour donner un vigoureux coup d'épaule. Si on examinait cette épaule n'y trouverait-on pas les deux lettres T.F.*[9] *imprimées au fer rouge sur la peau? Car ce gaillard est Très Fort sur l'article.*

Amitiés de notre part pour les aimables et chers habitants du 59 Prince's Gate[10].

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 804, ff. 50—51.
(Cf. Flacăra, *IV (1915), p. 487, frag., trad.).*

Bucureşti, 15 oct. 1882

Dragul meu,

Am primit ieri seară plicul conţinînd articolul tău despre *Loghiatati*[1] care au învăţat, *tipto**, *tiptis* pe înaintaşii noştri şi l-am expediat chiar astăzi de dimineaţă lui Iacob Negruzzi, dar mai înainte i l-am citit Paulinei! Sărmana bolnavă a rîs din inimă şi şi-a uitat suferinţele la povestea acestor *cu adevărat* eroi care criticau actele lui Batzari şi ale lui Miauli.[2] Scenele cu bunica ta au distrat-o de asemenea foarte mult, de aceea a visat o bună parte din noapte pe Maria Tereza. Articolul tău va avea succes pe lîngă directorii *Convorbirilor*, căci conţine amănunte interesante cu privire la o epocă cu totul necunoscută, deşi foarte apropiată de noi, ridică un colţ al perdelei care ascunde trecutul şi lasă să se întrevadă siluete comice, este adevărat, dar care au exercitat o mare influenţă asupra ideilor şi obiceiurilor vechilor boieri!

Am vrut să merg la Bîrlad pentru a asista la marile manevre, adică la formidabila bălăceală în noroi a trupelor noastre, sub o ploaie torenţială, dar din fericire am fost împiedicat de boala Paulinei, care mă ţine pironit în casă. Din aceeaşi cauză mă lipsesc de plăcerea de a asista la congresul economic de la Iaşi. Putea-voi să fiu prezent la inaugurarea *statuiei lui Ştefan cel Mare şi cu barbă?* [3]...

Dacă aş fi avut capul liber de orice preocupare aş îi scris cu dragă inimă o odă cu această ocazie solemnă, aşa cum am făcut-o pentru Mihai Viteazul, dar în zadar m-am străduit într-o zi cînd Paulina mergea ceva mai bine, căci nu am putut zămisli decît această strofă:

O, Ştefane, a ta moşie
În lipsa ta multe-a răbdat!
Priveşte-o, doamne, cu mîndrie,
Ea din mormînt s-a ridicat.
Tu care-n viaţa-ai apărat-o
Cu braţ şi suflet vitejeşti,
Independentă ai lăsat-o,
Independentă o găseşti! [4]

Fiindcă a venit vorba de versuri, îţi aminteşti cu cîtă bunătate am primit şi am încurajat noi pe Macedonski şi comp. ca pe o tînără pleiadă literară?[5] Acest domn a vrut să-mi dea o probă despre sentimentele sale de recunoştinţă şi într-un pamflet în versuri împotriva poeţilor care nu fac parte din clica sa, m-a numit pur şi simplu... *o broască.* Nu-mi iartă că am primit marele premiu „Năsturel", sub pretext că sînt academician şi că posed o gară[6] pe proprietatea mea, şi plecînd de la acest frumos sentiment, exclamă în notele care însoţesc capodopera sa: „*Ruşine, de trei ori ruşine, domnule Alecsandri, ai şters 10.000 franci premiindu-te singur cînd premiile sînt instituite pentru încurajarea celor tineri...*" etc.

Aici apare vîrful urechii măgarului. Dar Macedonski se crede furat de o sumă care îi revenea de drept. Ce este hazliu în această afacere este că bietul nostru prieten Sion a crezut de datoria sa să răspundă acestei diatribe

* τυπτω lovesc (gr.).

și a făcut-o pentru a apăra pe academicieni. *Dar și-a găsit beleaua.* Îți trimit numerele unui jurnal unde vei citi această polemică. Te va distra în mijlocul ceților tale britanice.[7]

La noi toamna se prelungește, cu toate acestea în fiecare dimineață are nasul puțin cam înghețat. Dacă ar putea să se joace de-a v-ați ascunselea cu baba iarnă care înaintează precedată de mari stoluri de corbi! Ah! Primăvara! cît de departe este încă de noi și cu cîtă nerăbdare o aștept pentru a putea să-mi iau zborul spre Londra! Paulina nu se gîndește decît la această călătorie și se simte ușurată la perspectiva debarcării noastre pe coastele Angliei.

Teatrul Național a debutat cu *Amicul Fritz*[8], tradus și localizat de Odobescu. Se spune că piesa nu a reușit. Prost debut, noroc că Damé este acolo pentru a pune umărul. Dacă s-ar examina acest umăr nu s-ar găsi pe el cele două litere T.F.[9] imprimate cu fierul roșu pe piele? Căci voinicul ăsta este foarte puternic în acest domeniu.

Salutări prietenești din partea noastră pentru amabilii și scumpii locatari din Prince's Gate 59[10].

V. Alecsandri

[1] *Dascălii greci. (Dascălii greci și dascălii romîni)* în *Convorbiri literare*, XVI (1882), pp. 325—330.

[2] Dascălii greci, ieșind la plimbare cu copiii, se adunau pentru a comenta acțiunile răsculaților din Grecia (1821) și aveau pretenția să critice pe eroii răscoalei eliberatoare grecești, Marcu Bazzari și Miauli.

[3] Problema dacă Ștefan cel Mare avea sau nu barbă stîrnise în Academie discuții aprinse. Pînă la descoperirea miniaturii din *Evangheliarul* de la Humor, descoperire datorită episcopului Melchisedec, în care voievodul e înfățișat fără barbă, se crezuse că el purtase barbă, așa cum îl arăta stampa lui Gh. Asachi.

Statuia comandată sculptorului Frémiet de către comitetul pentru ridicarea monumentului lui Ștefan cel Mare trebuia să corespundă chipului tradițional. Abia mai tîrziu se va impune portretul fără barbă. Cf. *Analele Academiei Romîne*, partea administrativă și dezbaterile, seria a II-a, IV (1882), pp. 15—24, 28—65, și *Gheorghe Asachi și începuturile litografiei în Moldova* în *Studii și cercetări de bibliologie*, I (1955), pp. 73—80.

[4] Va scrie totuși *Odă la statuia lui Ștefan cel Mare*, cf. *Convorbiri literare*, XVII (1883), pp. 112—113.

[5] La 24 ianuarie 1881 V. Alecsandri scria lui Macedonski felicitîndu-l pentru inițiativa de a scoate revista *Literatorul*, la care primește să colaboreze. Pentru a ilustra sfatul pe care îl dăduse tinerilor scriitori de a reveni de multe ori asupra unui manuscris, îi trimite spre publicare o scenă din *Despot* așa cum a fost scrisă inițial pentru a o compara cu forma definitivă la care a ajuns cînd s-a tipărit. Macedonski a publicat scrisoarea și fragmentul în *Literatorul*, II (1881), pp. 563—564.

[6] În 1869 februarie—martie, V. Alecsandri intervenise pe lîngă M. Kogălniceanu pentru a se construi o gară pe moșia sa, Mircești. Cf. Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. M. Kogălniceanu.

[7] Conștient de propria sa valoare, Macedonski face greșeala de a nu recunoaște meritele precursorilor săi. Iritat de premierea lui Alecsandri, îl atacă neelegant în notele de la poezia sa, *Viața de apoi*, publicată în *Literatorul*, III (1882), pp. 393—394, din care V. Alecsandri extrage citatele din scrisoarea de mai sus. Tot acolo Macedonski

publică o analiză critică, *Alecsandri, ibid.*, pp. 449, 537, 591; G. Sion, socotind că trebuie să ia apărarea academicienilor insultaţi prin insultarea lui Alecsandri, trimite o scrisoare lui Macedonski, publicată în *Steaua Dunărei*, V (1882), septembrie 16, la care Macedonski îi răspunde tot acolo a doua zi, 17 septembrie. Ambele scrisori sînt republicate în *Literatorul*, III (1882), pp. 470—471, pe două coloane pentru a sublinia ironiile adresate lui G. Sion. C. Mille publică în *Contemporanul*, II (1882), pp. 424—429, un articol, *Alecsandri şi Al. Macedonski*.

[8] *L'ami Fritz* de Emil Erekman şi Alexandre Chatrian, localizată de Aliod (Alexandru Odobescu) sub titlul *Nea Frăţilă*. Premiera are loc la 3 octombrie 1882.

[9] T. F., iniţiale cu care erau înfieraţi pe umăr condamnaţii la muncă silnică = *travaux forcés*. Încă o glumă răutăcioasă a poetului împotriva lui Damé.

[10] Adresa locuinţei de la Londra a lui Ion Ghica.

XXXVI

Mirceşti, 20 déc. 1882

Mon cher vieux,

J'ai complété les fragments de la légende de Jianul *et je viens d'envoyer ton article à Negruzzi, comme cadeau de Nouvel An. Il en sera enchanté, car ta lettre contient des particularités sur la fin de Jianul, ignorées de la nouvelle génération qui d'ailleurs ignore tant de choses.*

De mon côté, j'ai payé aussi mon tribut aux Convorbiri *par quelques vers d'album que j'ai commis de temps en temps à la demande et sur l'insistance de quelques-unes de nos ravissantes compatriotes.*[1] *Cette offre m'a porté bonheur, car immédiatement après l'envoi, j'ai été empoigné aux cheveux (?) par le démon du travail. D'abord j'ai accouché d'une ode destinée à être imprimée le jour de l'inauguration de la statue de Ştefan*[2], *puis j'ai commencé une comédie antique en trois actes et en vers. Le sujet est pris dans la Rome d'Auguste et c'est Horace qui en est le principal personnage. C'est une étude de mœurs romaines que je trouve grand plaisir à faire, comme œuvre littéraire. J'ai déjà bâclé le premier acte et si Dieu me prête des forces j'espère mener la chose rondement.*

Merci pour tes souhaits de Nouvel An!

Une des plus grandes satisfactions que l'année 1883 pourrait m'apporter ce serait de réaliser mon désir d'aller pendre la crémaillère dans ta nouvelle maison de Grosvenor Garden[3]. Ce chef! Ce chef!... *comme dit le Zmeu dans la féerie de* Pepelea.

A propos de théâtre, il y a débandade complète dans le nôtre à Bucarest. La Romaneasca, la Popeasca et Manolesco ont démissionné. Tu te figures l'embarras de la Direction. Pauvre Grigri! je ne voudrais pas être dans sa peau.

Depuis ton départ, ça ne va plus. Cependant la presse ne dit mot, preuve de l'intérêt qu'elle a toujours porté (sic) au progrès de notre Théâtre National, cette école etc.

Je t'embrasse
V. Alecsandri

Je te réserve mes souhaits dans douze jours... pour prolonger le plaisir.

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 804, ff. 61—62.

Mirceşti, 20 dec. 1882

Dragul meu,

Am completat fragmentele din legenda *Jianul* şi am trimis articolul tău lui Negruzzi, ca dar de Anul Nou. Va fi încîntat, căci scrisoarea ta conţine amănunte asupra sfîrşitului lui Jianu, necunoscute de noua generaţie, care de altfel nu cunoaşte atîtea lucruri.

În ce mă priveşte am plătit de asemenea tributul meu *Convorbirilor*, prin cîteva versuri de album pe care le-am comis din cînd în cînd, la cererea şi prin insistenţa unora dintre încîntătoarele noastre compatrioate.[1] Acest dar mi-a purtat noroc, căci imediat după trimitere, am fost înhăţat de demonul lucrului. Mai întîi am dat naştere unei ode destinate a fi imprimată în ziua inaugurării statuii lui Ştefan[2], pe urmă am început o comedie antică în trei acte şi în versuri. Subiectul e luat din Roma lui Augustus iar Horaţiu este personajul principal. Este un studiu al moravurilor romane, pe care îl fac cu mare plăcere, ca operă literară. Am terminat la repezeală primul act şi dacă Dumnezeu îmi dă putere sper ca lucrul să meargă repede.

Mulţumesc pentru urările tale de Anul Nou.

Una din cele mai mari mulţumiri pe care anul 1883 ar putea să mi le aducă ar fi să mi se realizeze dorinţa de a merge să inaugurăm noua ta casă din Grosvenor Garden[3]. *Ce chef! Ce chef!...* cum zice Zmeul în feeria *Pepelea*.

Fiindcă a venit vorba de teatru, este o debandadă întreagă în al nostru, la Bucureşti. Romaneasca, Popeasca şi Manolescu au demisionat. Îţi închipui încurcătura direcţiei. Săracul Grigri! N-aş vrea să fiu în pielea lui.

De la plecarea ta, nu mai merge. Cu toate acestea presa nu zice nimic, dovadă interesul pe care l-a purtat întotdeauna progresului Teatrului nostru Naţional, această şcoală etc.

Te îmbrăţişez

V. Alecsandri

Îţi rezerv urările mele peste douăsprezece zile... pentru a prelungi plăcerea.

[1] Cf. *Convorbiri literare*, XVI (1882—1883), p. 381 şi urm.: *Pe albumul prinţesei Maria Ştirbei*, *Pe albumul d-nei V. Boerescu*, *Pe albumul d-rei Esmeralda Cretzeanu* etc.

[2] Cf. aici p. 125, n. 4,

[3] Adresa locuinţei din Londra a lui Ion Ghica.

XXXVII

Mirceşti, fin décembre 1882

Mon cher vieux,

Haho, haho, boi bourei,
În coadă cudălbei,
În frunte ţintăţei,
Haho, cu toţii staţi,

Flăcăi, și să urați
La cei prieteni depărtați:
Să le fie casa, casă, vara, vară,
Să-i revidem la primavară!
Ei să trăiască
Și să-nflorească
Ca merii,
Ca perii
În mijlocul verii!

Et voilà, je crois, la plus poétique manière de vous souhaiter la bonne année à toi et à Madame Ghica. Ceci fait, embrassons-nous, Folleville [1], *et vivent les vivants puisque les morts sont déjà loin! Ce que l'an 1883 a dans le sac, le sait-il lui-même?*

On est si bon escamoteur au 19e siècle qu'on est capable de soustraire tout ce que ce sac mystérieux contient, pour y introduire une foule d'inepties sociales et de Berlicocotismes[2] *de mauvais aloi.* Cave canem!

Quoi? du latin? diras-tu avec surprise. Oui, mon cher, du latin d'Horace, rien que ça et pour la raison très simple que depuis dix jours j'ai entrepris d'écrire une pièce antique *en 3 actes et en vers, intitulée* Horace. *Mon premier acte est déjà terminé, corrigé et copié! Les deux autres iront comme sur des roulettes s'il ne m'arrive pas quelque contretemps fâcheux.*

Mais pourquoi remonter aux Romains? Peut-être parce que j'en ai assez des Roumains[3]. *Que n'es-tu encore directeur des théâtres, nous monterions ma pièce ensemble et elle irait prendre place au nombre des comédies, drames, féeries etc., tant originales que traduites, représentées de ton temps. On a eu beau dire, il se passera longtemps avant que le Théâtre ait une pareille aubaine.*

Que n'es-tu aussi le directeur de cette troupe qui va jouer à Londres la mauvaise farce de Barrère[4]*? Comme tu la ferais tomber sous les sifflets!*

La fin de ton article sur la production et la consommation a paru dans l'avant-dernier numéro et ta lettre où tu parles de la parenté de Marie-Thérèse, dans le dernier numéro.

Je vais presser Negruzzi de te les envoyer.

Quel temps avez-vous là-bas? Ici il est avariable.

Je t'embrasse
V. Alecsandri

Les răcituri *et le* curcan cu varză *sont sur la table. Viens leur prouver ton estime.*

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 804, ff. 63—64.

Mircești, sfîrșitul lui decembrie 1882

Dragul meu,

Haho, haho, boi bourei,
În coadă cudălbei,
În frunte țintăței,

63

Mircești fin Decemb 1882

Mon cher vieux.

Haho, haho, boi boureii,
In coada codalbei
In frunte țintatei.
Haho, cu toții stați
Flăcăi, și vă urați
La cei prieteni depărtați:
Să le fie casa casă, vara vară,
Să-i revedem la primăvară!
Ei să trăească
Și să 'nflorească
Ca merii
Ca perii
In mijlocul verii

Scrisoare către Ion Ghica din decembrie 1882 (fila 1).

Bibl. Acad. R.P.R.

Casa din Mircești a poetului.

Haho, cu toții stați,
Flăcăi, și să urați
La cei prieteni depărtați :
Să le fie casa, casă, vara, vară
Să-i revidem la primăvară!
Ei să trăiască
Și să-nflorească
Ca merii,
Ca perii
În mijlocul verii!

Iată, cred, cea mai poetică formă de a-ți ura un an bun ție și doamnei Ghica. Și cu aceasta să ne îmbrățișăm Folleville[1] și trăiască cei în viață, pentru că morții sînt deja departe! Ce are anul 1883 în sac, o știe oare el însuși? Oamenii se pricep așa de bine la scamatorii în secolul al XIX-lea încît sînt capabili să sustragă tot ceea ce conține acest sac misterios, pentru a pune în loc o mulțime de neghiobii sociale și Berlicocotisme[2] de proastă calitate. *Cave canem!* *

Ce? latină? vei spune tu cu mirare. Da, dragul meu, latina lui Horațiu, nimic altceva și pentru motivul foarte simplu că de zece zile m-am apucat să scriu o piesă *antică* în 3 acte și în versuri, intitulată *Horațiu*. Primul act e deja terminat, corectat și copiat! Celelalte două vor merge ca pe roate, dacă nu mi se va ivi vreo piedică neplăcută.

Dar pentru ce să ne întoarcem la romani? Poate pentru că m-am săturat de *romîni*[3]. De ce nu mai ești tu director de teatru, căci am monta împreună piesa mea și ea ar merge să ia loc în șirul comediilor, dramelor, feeriilor etc., atît originale cît și traduse, care au fost reprezentate în timpul tău. Orice s-ar spune, va trece mult timp pînă ce teatrul va avea o asemenea romană.

De ce nu ești tu și directorul trupei care va juca la Londra proasta farsă a lui Barrère[4]? Cum ai face-o să cadă sub fluierături!

Sfîrșitul articolului tău despre producție și consumație a apărut în penultimul număr și scrisoarea în care vorbești de rudenia Mariei Teresa în ultimul număr.

Voi grăbi pe Negruzzi să ți le trimită.

Ce timp este pe acolo? Aici tinde să se strice.

Te sărut
V. Alecsandri

Răciturile și *curcanul cu varză* sînt pe masă. Vino să le dovedești stima ta.

[1] *Embrassons-nous, Folleville* este titlul unei comedii de Labiche. Alecsandri îl folosește în glumă.

[2] Cf. aici, p. 74, n. 2.

[3] Nemulțumirile lui V. Alecsandri se îndreptau asupra politicienilor romîni, nu a poporului; aici el urmărește, de fapt, doar jocul de cuvinte romani-romîni, vizîndu-i în special pe liberali și făcînd aluzie la oficiosul liberal, *Romînul*.

* Ferește-te de cîine! (lat.)

[4] Camille Barrère (1851—), diplomat francez, a fost reprezentantul Franței la Conferința dunăreană de la Londra. Prin tratatul de la Berlin din 1878 se prevedea elaborarea de către Comisia Europeană a unui regulament de navigație și poliție fluvială pe Dunăre de la Porțile de Fier la Galați. Se fac mai multe încercări neizbutite. Romînia propusese o comisie compusă din delegați ai săi, ai Serbiei și ai Bulgariei. Austria cerea însă participarea sa cu vot preponderent, ceea ce atingea suveranitatea noastră. Propunerea romînească a fost respinsă și la conferința de la Londra, din 10 martie 1883, s-a acceptat aceea a lui Camille Barrère, prin care se crea o comisie mixtă prezidată de Austria, avînd ca membre statele riverane. Ion Ghica remite conferinței un protest al Romîniei care nu recunoaște decizia luată și care va continua de fapt să-și exercite drepturile. V. Alecsandri face deseori aluzii la această problemă.

XXXVIII

Mircești, 9 janv. 1883

Mon cher vieux,

Pendant que tu fais des variations sur le Danube aux flots bleus *(sic) et que tu cherches à barrer la proposition de ce nom*[1], *moi je travaille ferme à ma comédie antique d'Horace et je vis en plein siècle d'Auguste. C'est une diversion heureuse aux sottises du nôtre et je m'y plais considérablement. Mon second acte est terminé dès ce matin. Maintenant je rêve à mon troisième et dernier pour l'achever avant de me rendre à Bucarest et quand tout sera revu, corrigé et diminué, je t'en enverrai une copie pour que tu me fasses connaître ton sentiment à l'égard de ce nouvel enfant de mon âge... hélas, trop mûr!*

Le n° du 1-er janvier de Convorbiri *a paru; il contient la fin de ton article sur la* Consommation *etc. ...tu le recevras probablement ces jours-ci, car j'ai engagé Negruzzi de régler l'envoi de tes exemplaires 59 Prince's Gate*[2].

Quand tu auras le loisir de parcourir le n° du Literatorul *qui a publié son projet de réforme théâtrale, tu y verras une ineptie soi-disant dramatique du Makedon-polonais, intitulée* Couza-vodă, *qui enfonce Prodanesco*[3] *à cent mètres au-dessous du niveau de la bêtise humaine.*

Dans ce même numéro, tu apprendras à me connaître moi *sous un nouvel aspect qui t'a échappé sans doute jusqu'à ce jour. Tu y verras un Alecsandri intéressée, vénal même, autant et plus que Voltaire, auquel le dit M...ski me compare par les mauvais côtés.*

Il y a là une histoire de Madame Denis qui est assez drôle, où est-il allé la chercher? dans la bibliothèque des livres clandestins apparemment, car c'est la première fois que j'en entends parler.[4]

Enfin, ce pauvre diable de M...ski s'acharne après moi avec une certaine rage qui dénote chez lui une surabondance de bile noire dont il finira par être étranglé un de ces jours. Il voudrait bien que je consentisse à descendre à son niveau pour entamer une polémique avec lui dans les journaux, mais pas bête, moi je le laisse aboyer à son aise.

D'ailleurs, il me sert sans s'en douter, en posant pour le personnage de Zoïle, qui joue un rôle dans ma nouvelle pièce. On l'y reconnaîtra de pied en cap. Ce sera ma vengeance.[5]

J'ai aussi reçu une lettre du Kneaz. A-t-il bien mené sa barque, le goittard ! Le voici dans le pays des palikars et de Hadgi-Stavros, mais il souffre du mal du pays et je ne serais pas étonné de le voir arriver à Mircești vers la fin d'avril.*

Rien de nouveau de nous si ce n'est qu'à Roman il s'est formé deux partis politiques: l'un appelé libéral, composé d'un certain Aleco Mortzoun, et l'autre nommé libéral national *composé de son frère Costaki, également Mortzoun. C'est effrayant quand on y pense. [...]*

Hier 14 degrés de froid. Aujourd'hui 1 degré de chaleur!

Quel climat frappé d'aberration. Cela explique M... ski et autres Ventura.

Tout à toi

V. Alecsandri

Pauline et moi nous nous réjouissons à l'idée d'habiter notre chambre dans ta nouvelle maison. Quels bons rires nous ferons à nous quatre! Amitiés de sa part.

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 804, ff. 65—66.

Mircești, 9 ian. 1883

Dragul meu,

În timp ce tu faci variațiuni pe *Dunărea cu valuri albastre* (sic) și cauți să barezi** propunerea care poartă același nume[1], eu lucrez zdravăn la comedia antică a lui Horațiu și trăiesc în plin secol al lui Augustus. Este o fericită abatere de la prostiile secolului nostru și îmi convine de minune. Actul al doilea este gata de azi-dimineață. Acum visez la al treilea și ultimul, pentru a-l termina înainte de a mă duce la București, și cînd totul va fi revăzut, îndreptat și micșorat, îți voi trimite o copie ca să-mi faci cunoscută părerea ta despre acest nou copil al vîrstei mele... vai, prea înaintate!

Numărul pe 1 ianuarie din *Convorbiri* a apărut; el conține sfîrșitul articolului tău asupra *Consumațiunei* etc. ...îl vei primi probabil zilele acestea, căci am îndemnat pe Negruzzi să reglementeze trimiterea exemplarelor tale în 59 Prince's Gate[2].

Cînd vei avea răgazul să citești numărul din *Literatorul* care a publicat proiectul său de reformă teatrală, ai să vezi acolo o nerozie așa-zis dramatică a lui Makedon-polonez, intitulată *Cuza-vodă*, care bate pe Prodanescu[3] cu o sută de metri sub nivelul prostiei omenești.

În același număr vei învăța să mă cunoști *pe mine* sub un nou aspect, care fără îndoială ți-a scăpat pînă astăzi. Vei vedea acolo un Alecsandri interesat, venal chiar, tot la fel dacă nu chiar mai mult decît Voltaire, cu care numitul M...ski mă compară în părțile rele.

Este acolo o istorie cu doamna Denis, destul de caraghioasă. Unde o fi găsit-o? În biblioteca cărților clandestine după cît se pare, căci este pentru prima oară cînd aud vorbindu-se de așa ceva.[4]

---

* Cuvînt necunoscut; vezi și facsimilul:

mené sa barque, le goittard! – Le voici dans le pays

** Joc de cuvinte în franceză: *barrer* (a bara), și Barrère.

În sfîrșit, acest biet M...ski se înverșunează împotriva mea cu o furie ce dovedește la el o supraabundență de fiere neagră, de care va sfîrși prin a fi sufocat, într-una din zilele acestea. Tare ar mai dori să consimt a coborî la nivelul său pentru a începe cu el o polemică în jurnale, dar nu sînt prost, îl las să latre în voie.

De altfel, îmi face un serviciu, fără s-o bănuiască, pozînd pentru personajul lui Zoïl care joacă un rol în noua mea piesă. Va fi recunoscut din cap pînă în picioare. Aceasta îmi va fi răzbunarea.[5]

Am primit de asemenea o scrisoare de la Cneaz. Bine și-a condus barca...*! Iată-l în țara palicarilor și a lui Hagi-Stavros, dar suferă de dorul de țară și nu m-aș mira să-l văd sosind la Mircești spre sfîrșitul lui aprilie.

Nimic nou pe la noi afară doar că la Roman s-au format două partide politice: unul numit liberal, compus de un oarecare Alecu Morțun și celălalt numit liberal-național, compus de fratele său Costache, de asemenea Morțun. E groaznic cînd te gîndești. [...]

Ieri 14 grade de frig. Astăzi 1 grad de căldură!

Ce climă fără noimă. Asta explică M...ski și alți Ventura.

Al tău

V. Alecsandri

Paulina și cu mine ne bucurăm la ideea de a locui camera noastră în noua ta casă. Ce o să mai rîdem noi patru! Multă prietenie din partea ei.

[1] Propunerea lui Camille Barrère, cf. aici p. 130, n. 4.

[2] Adresa de la Londra a lui Ion Ghica.

[3] State Prodanescu, poet ridicol, ținta glumelor contemporanilor.

[4] Cf. *Literatorul*, III (1882), p. 591. Macedonski îl compară cu Voltaire, care încerca să profite materialicește de orice situație și care își exploata vizitatorii prin intermediul nepoatei sale Louise Mignot Denis. Pentru relațiile cu Macedonski cf. și aici p. 125, n. 7.

[5] Macedonski a răspuns cu epigrama:

„Coprins de al gloriei nesațiu
Albit de ani, dar tot copil,
E lesne să mă faci Zoïl,
Cînd singur tu te faci Horațiu."

Cf. *Literatorul*, V (1884), p. 104.

XXXIX

Mircești, 11/23 nov. 1883

Mon cher vieux,

Aujourd'hui c'est notre premier jour d'hiver! 4° de froid ce matin à huit heures! Aïe, aïe! Jusqu'à ce jour, nous avons joui d'un automne splendide, qui

* V. textul original, cuvînt necunoscut *(le goitlard)*.

parfois se déguisait en été vers midi, mais hier vers le coucher du soleil, le ciel a été éclairé comme d'une aurore boréale saluée par de nuages de corbeaux et les paysans ont jeté le cri d'alarme en disant: «vine frigul! sosește iarna!» *quatre mots lugubres, qui pour moi signifient: rapproche-toi du poêle, mon vieux, et ne mets plus le nez dehors. Me voici donc claustré pour Dieu sait combien de temps; or, que faire dans ma prison? Je copie ma pièce pour envoyer mon manuscrit au Théâtre de Bucarest. On m'a tant prié de laisser monter ma comédie antique, on m'a fait de si belles promesses, que, ma foi, j'ai cédé.*

La représentation aura lieu dans le courant du mois de janvier: il faudra me rendre à Bucarest dans la dernière quinzaine de décembre pour surveiller les répétitions, quoique cette perspective de déplacement ne me sourit guère. Que faire? O belea mai mult!

Ton dernier article paraîtra dans les Convorbiri *dans un des plus prochains numéros. Negruzzi reçoit toujours avec un nouveau plaisir tout ce qui sort de ta plume, et prouve par là que c'est un homme de goût. Parbleu! Toute feuille littéraire serait bien heureuse de t'avoir pour collaborateur.*

Je n'ai plus reçu de tes nouvelles depuis le dîner du Lord Mayor... y aurait-on servi par hasard de la dynamite en guise de hors-d'œuvres et aurais-tu sauté en compagnie des nobles convives qui ont assisté à ce festin traditionnel?

Tu as eu une excellente idée de faire réunir toutes tes lettres en un volume. On le dévorera. J'ai procuré à Bianu plusieurs numéros des Convorbiri, *mais je ne sais s'il a pu trouver les autres.*[1]

Ma conférence pour le pauvre Eminescu, je ne m'en rappelle pas un mot, je ne puis donc acquiescer à ta demande, mais si ma pièce obtenait un vrai succès littéraire, crois que je ferais un grand plaisir à Macedonski en concourant de nouveau pour le grand prix de l'année 1885.[2]

Mon frère a envoyé une assez jolie nouvelle aux Convorbiri, *tu la liras dans le prochain numéro.*[3]

Pauline et moi, nous envoyons nos meilleures amitiés à Mme Ghica et à Mlle Anna... Hélas! que ne sommes-nous à Londres!

Tout à toi

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 804, ff. 101—102.

Mircești, 11/23 noiembr. 1883

Dragul meu,

Astăzi este prima noastră zi de iarnă! 4° de frig azi-dimineață la ora opt! Vai, vai! Pînă astăzi ne-am bucurat de o toamnă splendidă, care cîteodată se preschimba în vară, spre prînz, dar ieri, către apusul soarelui, cerul a fost luminat ca de o auroră boreală, salutată de nori de corbi, și țăranii au dat semnalul de alarmă zicînd: „*vine frigul! sosește iarna!*" patru cuvinte lugubre care pentru mine înseamnă: apropie-te de sobă, moșnege, și nu mai scoate nasul afară. Iată-mă deci ferecat pentru Dumnezeu știe cît timp; dar, ce să fac în închisoarea mea? Copiez piesa pentru a trimite manuscrisul teatrului

din Bucureşti. Atîta m-au rugat să las să fie montată comedia mea antică, mi s-au făcut atît de frumoase făgăduieli, încît, pe cinstea mea, am cedat. Reprezentaţia va avea loc în cursul lunii ianuarie: va trebui să mă duc la Bucureşti în ultima chenzină a lui decembrie pentru a supraveghea repetiţiile, cu toate că această perspectivă de deplasare nu-mi surîde de loc. Ce să fac? *O belea mai mult!*

Ultimul tău articol va apărea în *Convorbiri* într-unul din numerele viitoare. Negruzzi primeşte întotdeauna cu o plăcere nouă tot ceea ce iese din condeiul tău, şi dovedeşte prin aceasta că este om de gust. Zău! Orice foaie literară ar fi fericită să te aibă colaborator.

N-am mai primit veşti despre tine de la dineul lordului Mayor... s-o fi servit acolo din întîmplare dinamită drept aperitiv şi vei fi sărit în aer împreună cu nobilii comeseni care au asistat la acest ospăţ tradiţional?

Ai avut o idee foarte bună de a pune să se strîngă toate scrisorile tale într-un volum. Va fi citit cu nesaţ. Am procurat lui Bianu mai multe numere din *Convorbiri*, dar nu ştiu dacă a putut să le găsească şi pe celelalte.[1]

Din conferinţa mea pentru bietul Eminescu, nu-mi reamintesc nici o vorbă, nu pot deci să răspund cererii tale, dar dacă piesa mea va obţine un adevărat succes literar, crede-mă că voi face o mare plăcere lui Macedonski concurînd din nou pentru marele premiu din anul 1885.[2]

Fratele meu a trimis *Convorbirilor* o destul de drăguţă nuvelă, o vei citi în numărul viitor.[3]

Paulina şi cu mine trimitem cele mai bune sentimente de prietenie d-nei Ghica şi d-rei Ana... Vai! De ce nu sîntem la Londra!

Al tău

V. Alecsandri

[1] Cf. aici corespondenţa cu I. Bianu.

[2] Cf. aici p. 125, n. 7, şi p. 123, scris. nr. XXXIV.

[3] *Dor de morţi*, *Convorbiri literare*, XVII (1883), p.p. 330—337.

XL

Mirceşti, 30 nov. 1883

Mon cher vieux,

C'est aujourd'hui la St.-André, la fête des strigoï! *Feu Andrieş Başotă doit s'être livré avec ses pareils à l'orgie effrénée de la* Danse Macabre *dans le cimetière à partir de minuit jusqu'à l'aube sous les rayons blafards de la lune, et ses héritiers n'ont pas manqué assurément de frotter d'ail les fenêtres ainsi que les portes de leurs maisons, pour éviter la visite nocturne du vieux* strigoï *qui les a comblés de ses bienfaits.*

Mon fermier se nomme aussi Andrei, il a de la chance, car il est grand amateur de danse et il pourra se livrer à cet exercice même après sa mort. Je l'en félicite mais à la condition qu'il me paie régulièrement les baux durant sa vie.

Il a neigé une grande partie de la nuit et ce matin les arbres du jardin chargés de flocons présentent un spectacle ravissant. L'hiver a aussi ses grandes beautés pour qui est apte à les apprécier, cependant il faut les admirer à travers les vitres d'une pièce chaude. Pour ma part j'adore la température extérieure descendue à 16° au-dessous de zéro, alors que je me délecte dans une atmosphère à 16° au-dessus.

Ce temps est pour moi un stimulant au travail, il me donne des fourmillements dans les doigts qui tiennent la plume, mais je ne sais quoi écrire, rien jusqu'à présent n'est venu s'emparer de ma cervelle pour la mettre en ébullition. Et pourtant je veux me mettre à l'œuvre. Quelle œuvre? Ecoute: la description que tu m'as faite de l'ouverture de l'«Alhambra»[1] *m'a donné l'idée d'arranger en français ma féerie de* Pepelea[2] *et de te l'envoyer pour que tu la remettes à Kingston. J'ai déjà parlé de ce projet avec lui et je le crois homme à le mettre à exécution. Ne connaît-il pas tous les directeurs de théâtre, tous les metteurs en scène de Londres? Si la pièce avait quelque chance d'être montée là-bas, j'y viendrai moi-même pour m'entendre avec l'impresario et le traducteur en anglais de cette féerie. A nous trois et avec ton aide, nous y introduirions des changements exigés par la scène anglaise et nous lui donnerions des développements conformes aux moyens dont on dispose à Londres pour une grande mise en scène. Qu'en dis-tu?*

En attendant, je vais écrire ce soir même à Socec de t'expédier la collection complète de mes ouvrages pour le Musée Britannique, tu trouveras dans les lettres qui servent de préface au répertoire dramatique plusieurs notices qui pourraient te servir pour ton article sur l'histoire du théâtre.

A propos de théâtre, on a monté à Bucarest, Les Effrontés *d'Augier, traduits par Rosetti*[3], *et* Le Monde où l'on s'amuse *de Pailleron, traduit par Urechiă. La première n'a obtenu qu'un succès d'estime, tandis que la seconde a, dit-on, produit un grand effet. Les acteurs s'y sont distingués d'une façon remarquable. Comment se comporteront-ils dans ma comédie antique? Pourvu qu'ils n'avalent pas et ne me fassent pas avaler un bouillon puisé dans la* Fontaine de Blandusie!

Que n'ai-je à ma disposition le grand public de Londres ou de Paris et des artistes comme Hélène Téry! Je crois, toute modestie à part, que je ferais de belles choses... Hélas![4]

Ah ça!... mais par les nouveaux essais de dynamitiser Londres que tu m'as énumérés, il ne doit pas faire bon vivre dans cette ville. Tu te trouves sur un volcan d'une nouvelle espèce mais non moins dangereux, plus même, car il est portatif et à la portée de tous les Irlandais-américains et autres amateurs de farces lugubres et pourtant tu t'en fiches comme d'un simple article de Damé ou d'une critique de Ventura. On s'habitue donc à luncher *sur des matières explosibles?*

Hé bien vrai, je voudrais me trouver à côté de toi et je crois que dans la perspective de sauter à chaque instant, je trouverai aussi excellentes les confitures de cédrat de Pauline. Celle-ci est toute fière des éloges de tes invités et se propose de t'envoyer au temps opportun bien d'autres bonnes choses; elle commence dès aujourd'hui par un paquet de compliments affectueux à ton adresse et à celle de Mme Ghica et de Mlle Anna, sans préjudice des miens.

Tout à toi

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 804, ff. 103—104.

Mircești, 30 noiembr. 1883

Dragul meu,

Astăzi e sfîntul Andrei, sărbătoarea *strigoilor!* Răposatul Andrieș Bașotă împreună cu semenii săi trebuie să se fi dedat în cimitir, de la miezul nopții pînă în zori, sub razele palide ale lunii, la orgia neînfrînată a *Dansului macabru*, și moștenitorii lui, cu siguranță, n-au uitat să frece cu usturoi atît ferestrele cît și ușile caselor lor, pentru a se feri de vizita nocturnă a bătrînului *strigoi* care i-a copleșit cu binefacerile sale.

Arendașul meu se numește de asemenea Andrei; are noroc, căci este mare amator de dans și va putea să se dedea la acest exercițiu chiar și după moarte. Îl felicit, dar cu condiția să-mi plătească regulat arenda cît va fi în viață.

A nins o mare parte din noapte și azi de dimineață arborii grădinii încărcați de fulgi de zăpadă ofereau un spectacol încîntător. Iarna are și ea marile ei frumuseți pentru cine este în stare să le aprecieze, cu toate acestea trebuie să le admiri prin ferestrele unei camere încălzite. În ce mă privește, ador temperatura de afară scoborîtă la 16° sub zero, atunci cînd mă desfăt într-o atmosferă de 16° deasupra lui zero.

Acest timp este pentru mine un îndemn la lucru, îmi dă furnicături în degetele care țin condeiul, dar nu știu ce să scriu, pînă acuma nimic nu a venit să pună stăpînire pe creierul meu, pentru a-l face să clocotească. Și cu toate acestea vreau să mă apuc de lucru. Ce fel de lucru? Ascultă: descrierea pe care mi-ai făcut-o despre deschiderea „Alhambrei"[1] mi-a dat ideea de a transpune în limba franceză feeria mea *Pepelea*[2] și de a ți-o trimite pentru a o înmîna lui Kingston. Am mai vorbit cu el despre acest proiect și îl cred în stare de a-l pune în practică. Nu cunoaște oare el pe toți directorii de teatru, pe toți regizorii din Londra? Dacă piesa ar avea oarecare șansă de a fi montată acolo, aș veni eu însumi pentru a mă înțelege cu impresarul și traducătorul în limba engleză a acestei feerii. Noi trei și cu ajutorul tău am introduce schimbările cerute de scena engleză și i-am da dezvoltări potrivite cu mijloacele de care se dispune la Londra pentru o mare punere în scenă. Ce zici?

În așteptare, voi scrie chiar în seara aceasta lui Socec să-ți expedieze colecția completă a lucrărilor mele pentru Muzeul Britanic, vei găsi în scrisorile care servesc de prefață repertoriului dramatic mai multe notițe care ar putea să-ți servească pentru articolul tău asupra istoriei teatrului.

Apropo de teatru, s-au montat la București *Les Effrontés** de Augier, tradusă de Rosetti[3], și *Le monde où l'on s'amuse*** de Pailleron, tradusă de Urechiă. Prima n-a obținut decît un succes de considerație, în timp ce a doua, se spune, a produs un mare efect. Actorii s-au distins în chip remarcabil. Cum se vor comporta ei în comedia mea antică? Numai de n-ar înghiți și nu m-ar face să înghit o zeamă scoasă din *Fîntîna Blanduziei!* ***

De ce nu am la dispoziție marele public de la Londra sau de la Paris și artiști ca Hélène Téry! Cred, fără modestie, că aș face lucruri frumoase... Vai![4]

Ei!... dar de cînd cu noile încercări pe care mi le-ai enumerat de a pune dinamită la Londra, nu trebuie să fie plăcut să trăiești în acest oraș. Te

---

* *Nerușinații* (fr.).

** *Lumea în care te distrezi* (fr.).

*** S-a tradus ad litteram pentru a păstra gluma poetului: *„le bouillon"* scos din *Fîntîna Blanduziei*. Sensul expresiei *„avaler un bouillon"* este însă: a suferi o pierdere mare, deci în text ar avea înțelesul: de nu am suferi cu toții un eșec.

găseşti pe un vulcan de o specie nouă, dar nu mai puţin periculos, ba mai mult chiar, căci este portativ şi la îndemîna tuturor irlandezilor-americani şi a altor amatori de farse lugubre şi totuşi tu te sinchiseşti tot atît cît de un articol al lui Damé sau de o simplă critică de Ventura. Te obişnuieşti deci a-ţi lua gustarea pe substanţe explozibile?

În adevăr, aş dori să mă găsesc alături de tine şi cred că avînd perspectiva de a sări în fiecare clipă în aer, voi găsi de asemenea excelente dulceţurile de chitră ale Paulinei. Ea e foarte mîndră de elogiile invitaţilor tăi şi îşi propune să-ţi trimită la timpul potrivit multe alte lucruri bune; începe chiar de astăzi printr-un pachet de complimente afectuoase la adresa ta şi la aceea a d-nei Ghica şi a d-rei Ana, fără a vă păgubi şi de ale mele.

Al tău

V. Alecsandri

[1] Teatru la Londra.

[2] S-au găsit în arhiva poetului fragmente în limba franceză din feeria *Sînziana şi Pepelea*, actul I şi V. Cf. Bibl. Acad. R.P.R., ms. fr. 179.

[3] Probabil Max Rosetti.

[4] Alecsandri a încercat prin piesele sale să formeze gustul publicului pentru teatrul de calitate, ironiile cuprinse în unele scrisori fiind îndreptate împotriva publicului burghez, amator de farse uşoare. De asemenea aprecia foarte mult pe artiştii din epoca sa, căutînd să scrie roluri potrivite cu stilul fiecăruia sau intervenind să fie trimişi în străinătate pentru a se forma. Nemulţumirea exprimată în scrisoarea de mai sus se datora mai mult piedicilor de tot soiul pe care le întîmpina la Teatrul Naţional de cînd nu mai era director Ion Ghica.

XLI

Mirceşti, 1-er déc. 1883

Mon cher vieux,

Hier nous avons eu un hôte charmant qui s'était attardé je ne sais comment dans nos parages, le sieur Printemps portant, comme le frère du roi de Siam, un splendide costume de brocart d'or mêlé de rayons de soleil. Mais hélas! les jours se suivent et ne se ressemblent pas. Ce matin en jetant mes yeux par la fenêtre j'ai eu le frisson! la campagne était couverte de givre, les arbres étaient saupoudrés de blanc et mon thermomètre marquait 4° au-dessous de Pherekide.

Nous voici entrés dans le domaine de l'hiver, domaine hanté par les bandes imminentes des corbeaux et par des compagnies de loups en quête de proie. On entend les premiers croasser pendant la journée sous la calotte des cieux et les autres hurler pendant la nuit sur la lisière de la lounka. *Quel concert à vous donner la chair de poule! On dirait un morceau de Rossini chanté par Lupaşco!*

Heureusement que le feu flambe joyeusement dans le poêle et que le domestique entre avec le plateau où trône la théière au milieu d'une foule d'accessoires indispensables au bonheur d'un Anglais. Je déguste une tasse en t'écrivant et,

sous l'influence de son arôme, je pense à Londres. Quel mouvement diabolique là-bas, quel bruit infernal. Quelle exubérance de vie! et ici à Mircești quel calme plat, quelle atonie, quelle misère! C'est à devenir idiot![1]

Pour échapper à cette menace, je lutte de toutes mes forces, en commençant par me priver de la lecture de nos journaux et en finissant par barbouiller du papier à tort et à travers, sauf à jeter le tout au feu après plusieurs heures de labeur. Ah, si je pouvais semer du sel sur la queue de mon imagination pour pouvoir mettre la main dessus! Mais non, au moment de réussir, arrive soudainement quelque ennui qui effraie l'oiseau... Il s'envole et je reste la bouche béante et la main vide... Goddam!

Il est bien vrai que j'ai cédé aux instances de beaucoup de personnes qui avaient assisté à ma conférence[2] *pour donner ma nouvelle pièce à la Direction actuelle; on est en train de copier les rôles, en attendant que j'aille à Bucarest faire aux artistes (sic) la lecture de ma comédie et leur inculquer certaines instructions ad-hoc... La représentation n'aura lieu que plus tard. Quand?* That is the question.

Je serais heureux que tu assistes à la première et dans ce but, je te tiendrai au courant de la marche des répétitions. La Romaneasca, la Wellner ont de jolis rôles et s'en acquitteront bien; Julian, Mateesco et Velesco également, mais quant à Nottara, je ne sais comment il saura interpréter le rôle d'Horace.

J'avais destiné ce rôle important à Manolesco, mais ce monsieur, oubliant tout ce que nous avons fait pour lui (l'indépendance du cœur!), m'a mis pour condition de le faire jouer en compagnie de sa Popeasca. Je les ai envoyés promener et faire l'amour ensemble sur la scène de la «Dacia».

Mon manuscrit est entre les mains de la Direction. Aussitôt qu'il sera copié, je te l'enverrai à Londres pour que tu en prennes connaissance. Cela te procurera une soirée de spectacle dans ton cabinet par une nuit de brouillard, alors que l'on ne mettrait pas un Macedonski à la porte... voire même un Damé...

Tu avais commencé dans le temps une espèce de comédie[3], *dont tu as écrit plusieurs scènes. Ces scènes dépeignent très vivement certains types de Bucarest et feraient le bonheur des* Convorbiri. *Termine-les et envoie-les moi. Negruzzi en est affriandé après ce que je lui en ai dit. Ta dernière lettre paraîtra prochainement. A quand le volume?*

Mille choses affectueuses de la part de Pauline à Madame Ghica, à toi et à Mlle Anna. J'y joins de bonnes poignées de main à l'anglaise.

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 804, ff. 105—106.

Mircești, 1 dec. 1883

Dragul meu,

Ieri am avut un oaspete încîntător, care nu știu cum a întîrziat pe meleagurile noastre, cucoana Primăvară, purtînd, ca și fratele regelui Siamului, un splendid costum de brocart de aur amestecat cu raze de soare. Dar vai! Zilele se urmează și nu se aseamănă. Azi-dimineață aruncîndu-mi ochii pe fereastră

m-am cutremurat! Cîmpia era acoperită de promoroacă, arborii erau presărați cu alb și termometrul arăta 4° sub Pherekyde.

Iată-ne intrați în domeniul iernii, domeniu bîntuit de stolurile nelipsite de corbi și de haite de lupi în căutarea prăzii. Primii se aud croncănind în timpul zilei sub cupola cerului, iar ceilalți urlînd în timpul nopții la marginea *luncii*. Un concert care îți face părul măciucă! S-ar zice o bucată de Rossini cîntată de Lupașcu!

Noroc că focul arde vesel în sobă și că servitorul intră cu tava pe care domnește ceainicul în mijlocul unei mulțimi de accesorii necesare fericirii unui englez. Beau pe îndelete o ceașcă scriindu-ți și, sub influența aromei sale, mă gîndesc la Londra. Ce mișcare diabolică acolo, ce zgomot infernal. Ce exuberanță de viață! Și aici, la Mircești, ce calm plat, ce liniște, ce mizerie! Devii idiot![1]

Pentru a scăpa de această amenințare lupt din toate puterile, începînd prin a mă lipsi de lectura jurnalelor noastre și terminînd prin a mîzgăli hîrtia fără rost, chiar dacă totul este aruncat în foc după mai multe ore de lucru. Ah, dacă aș putea să semăn sare pe coada imaginației mele pentru a putea pune mîna pe ea! Dar nu, în clipa cînd sînt gata să izbutesc, sosește dintr-o dată vreo plictiseală care sperie pasărea... Ea zboară și eu rămîn cu gura căscată și cu mîna goală... *Goddam*!*

Este adevărat că am cedat stăruințelor multor persoane care au asistat la conferință[2], pentru a da noua mea piesă direcției actuale; ei sînt pe punctul de a copia rolurile, așteptînd să mă duc la București ca să citesc artiștilor (sic) comedia mea și să le bag în cap unele instrucțiuni ad-hoc... Reprezentația nu va avea loc decît mai tîrziu. Cînd? *That is the question**.*

Aș fi fericit ca tu să asiști la premieră și în acest scop te voi ține la curent cu mersul repetițiilor. Romaneasca, Wellner au roluri frumoase și se vor achita bine de ele; Julian, Mateescu și Velescu de asemenea, cît despre Nottara, nu știu cum va fi în stare să interpreteze rolul lui Horațiu.

Destinasem acest rol important lui Manolescu, dar acest domn uitînd tot ceea ce am făcut pentru el (independența inimii!) mi-a pus condiția să-l fac să joace împreună cu Popeasca lui! I-am trimis să se plimbe și să facă dragoste împreună pe scena de la „Dacia".

Manuscrisul este în mîinile direcției. Îndată ce va fi copiat ți-l voi trimite la Londra ca să iei cunoștință de el. Aceasta îți va furniza o seară de spectacol în cabinetul tău într-o noapte cețoasă, de să nu dai afară nici pe un Macedonski... și nici chiar pe un Damé...

Tu începuseși cîndva un fel de comedie[3] din care ai scris mai multe scene. Aceste scene înfățișează cu vioiciune unele tipuri din București și ar face fericirea *Convorbirilor*. Termin-o și trimite-mi-o. Negruzzi o așteaptă cu nerăbdare, după cele ce i-am spus. Ultima ta scrisoare va apărea în curînd. Pe cînd volumul?

Mii de lucruri afectuoase din partea Paulinei pentru doamna Ghica, pentru tine și d-ra Ana. Adaug bune strîngeri de mînă după moda englezească.

V. Alecsandri

* Blestema-o-ar Dumnezeu! (engl.).

** Aceasta este întrebarea. Primul vers din celebrul monolog al lui Hamlet („*To be or not to be, that is the question*" — „A fi sau a nu fi, aceasta e întrebarea") (engl.).

[1] Nu liniştea de la Mirceşti îl speria pe V. Alecsandri şi-l făcea să prefere viaţa zgomotoasă a unui mare oraş, ci recluziunea la care era condamnat din pricina iernii; de altfel, pentru Mirceşti el a manifestat întotdeauna o dragoste statornică, afirmaţia din scrisoarea de faţă datorîndu-se desigur iritării provocate de vremea proastă.

[2] Cf. aici p. 20, n. 2.

[3] Ion Ghica, *O comedie*, publicată de Eugenia Carcalechi în *Arhiva*, XVII (1906), pp. 127—133, cf. D. Păcurariu, *O comedie a lui Ion Ghica puţin cunoscută*, în *Steaua*, VI (1955), nr. 9, pp. 125—126.

XLII

Mirceşti, 10 nov. 1884

Mon cher vieux,

*Enfin j'ai mis la main à la pâte, j'ai commencé ma pièce d'*Ovide! *et j'espère en venir à bout dans l'espace de deux ou trois mois si Dieu me prête vie et si les hommes me laissent tranquille. Quel plaisir je trouve à aligner des vers et à faire parler, agir, revivre toutes ces ombres de l'antiquité, avec leurs caractères, leurs passions, leur originalité disparues. Créer! C'est la grande jouissance; réussir, c'est le grand triomphe, mais triompherai-je?*

On a l'intention à Bucarest de m'élire sénateur, cette perspective me donne le frisson, car elle me menace d'un dérangement dans le cours de mon travail, aussi n'accepterai-je mon mandat qu'à la condition d'obtenir un congé illimité. Je demanderai également de n'être envoyé à Bruxelles (si on m'y envoie) qu'après la session académique, étant désireux de monter ma pièce avant de quitter le pays. Tu me dis que le logement de Vacaresco est délicieux, il deviendra peut-être le mien après le départ de notre ministre actuel, et là je pourrai continuer dans un joli cadre mes travaux littéraires. Le Capitole est attrayant malgré sa proximité de la roche Tarpéienne, mais il a le désavantage d'être trop loin de Londres et de Paris, tandis que Bruxelles donne la main à ces deux grands centres qui sont de mon goût.

Grand remue-ménage dans le pays à l'occasion des nouvelles élections. Bratiano a parcouru une partie de la Moldavie en recevant partout le meilleur accueil[1]*; il s'est même arrêté chez moi un couple d'heures pour faire un excellent déjeuner à la moldave... bon vin, bons fruits et pas de politique!*

L'Indépendance *s'est empressée naturellement de relever ce fait et de l'agrémenter à sa manière par des plaisanteries absurdes et par ma caricature parue dans* le Bossu. *Je la paierai de la même monnaie dans* Ovide, *comme j'ai payé Macedonski dans la* Blanduzia, *j'ai aussi des griffes au besoin.*

La nouvelle de la maladie de notre Getta m'a surpris et effrayé: je ne m'en doutais guère, si le cas est sérieux, je plaiderai chaudement en sa faveur auprès de la Direction.

La nouvelle pièce de Ventura[2] *a fait un assez joli fiasco, me dit-on, il en sera de même, je crois, de certains grands discours actuels.*

T. à t.

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 804, ff. 204—205.

Mircești, 10 noiembr. 1884

Dragul meu,

În sfîrșit m-am apucat de lucru, am început piesa mea *Ovidiu* și sper s-o scot la capăt în două sau trei luni, dacă Dumnezeu îmi dă zile și dacă oamenii mă lasă liniștit. Ce mulțumire găsesc în a înșira versuri și a face să vorbească, să acționeze, să trăiască toate aceste umbre ale antichității, cu caracterele lor, cu pasiunile lor, cu originalitatea lor dispărute! A crea! Este marea plăcere; a reuși este marele triumf, dar oare voi triumfa?

Au intenția la București să mă aleagă senator, această perspectivă mă cutremură, căci mă amenință cu o tulburare în cursul lucrului meu, de aceea nu voi accepta mandatul decît cu condiția de a obține un concediu nelimitat. Voi cere de asemenea să nu fiu trimis la Bruxelles (dacă voi fi trimis acolo) decît după sesiunea academică, fiind dornic de a monta piesa înainte de a părăsi țara. Îmi spui că locuința lui Văcărescu este foarte plăcută, va deveni poate a mea, după plecarea ministrului actual, și acolo voi putea să continui într-un cadru frumos lucrările mele literare. Capitoliul este atrăgător, cu toată apropierea sa de stînca Tarpeiană, dar are dezavantajul de a fi prea departe de Londra și de Paris, în timp ce Bruxelles-ul dă mîna acestor două mari centre care sînt pe gustul meu.

Mare agitație în țară cu ocazia noilor alegeri. Brătianu a parcurs o parte din Moldova găsind peste tot cea mai bună primire[1], s-a oprit chiar și la mine două ore pentru a lua un dejun moldovenesc... vin bun, fructe bune și fără politică!

L'Indépendance s-a grăbit desigur să sublinieze faptul și să-l împodobească după obiceiul său cu glume absurde și cu caricatura mea apărută în *Le Bossu**. Îi voi plăti cu aceeași monedă în *Ovidiu*, cum i-am plătit lui Macedonski în *Blanduzia*, căci am și eu gheare la nevoie.

Vestea despre boala Gettei noastre m-a mirat și m-a înspăimîntat: nu bănuiam de loc acest lucru și dacă situația este serioasă, voi pleda cu căldură în favoarea sa pe lîngă direcție.

Noua piesă a lui Ventura[2] a făcut un fiasco destul de frumos, mi s-a supus, se va întîmpla la fel, cred, și cu unele mari discursuri actuale.

Al tău

V. Alecsandri

[1] Alecsandri se referă desigur la primirea organizată lui Brătianu de către fruntașii liberali.

[2] *Copila din flori.*

XLIII

Mircești, 12/24 nov. 1884

Mon cher vieux,

Tu dois être de retour au sein de ta famille et du brouillard de Londres. Cette lettre t'apportera la grande nouvelle de mon élection au Sénat, en qualité

* *Cocoșatul.*

de pondérateur. L'Indépendance roumaine *doit rager, après m'avoir adressé plusieurs injures, elle se figure sans doute que j'ai brigué l'honneur de faire partie du Sénat, quand toute mon ambition consiste à mener à bonne fin le drame en vers d'*Ovide, *et à jouir du calme le plus absolu. Puisse-t-elle crever de sa bile rentrée!*

J'ai déjà terminé deux actes, le 1er et le dernier, et il m'en reste encore deux, le 3ème et le 4ème[1], *car contrairement aux usages reçus, j'ai commencé mon ouvrage par la queue. Encore un mois de tranquillité et j'écrirai le mot* finis *au bas de mon manuscrit. Ce sera un beau jour!*

Viendras-tu pour la session académique? Alors tu assisteras à la première représentation. Pour en finir avec l'article littérature, voici quelques petites notes sur les mots qui embarrassent Kingston:

odoleană — *gentiane*
romaniță — *camomille sauvage*
măzărele sau măzărică — *pois de senteur*
Pepelea — *personnage des contes populaires, représentant l'esprit malicieux du peuple*
catrință — *espèce de tablier double, brodé de couleurs voyantes, que portent nos paysannes.*

Et maintenant bon vent aux voiles de la galère de notre aimable traducteur.

Tu as été à Paris et tu y as placé ton fils? donc le choléra n'est pas aussi sérieux qu'on l'a dépeint dans les feuilles publiques. Parmi ces feuilles qui sont de mauvaise vie et qui méritent à tous égards la qualification de publiques, elles font le boulevard tant à Bucarest qu'à Paris.

Balaciano[2] *plaisante, donc il est content, tant mieux pour lui et pour les autres, mais si Carp prenait un beau jour le portefeuille des Affaires Etrangères, quel ménage feront-ils tous les deux? C'est alors que nous rirons.*

Les élections sont terminées, la victoire du parti gouvernemental a jeté un froid qui s'est communiqué à la température de l'atmosphère.

Les conservateurs se sont abstenus de prendre part au vote; ils se sont fourrés les doigts dans l'œil jusqu'au coude et ils font maintenant une mine qui ne manque pas d'un certain comique. On les croirait à moitié gelés par les deux degrés de froid qui sévissent en Roumanie.

Nos meilleures amitiés à Mme Ghica et Mlle Anna.

Tout à toi
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 804, ff. 206—207.

Mircești, 12/24 noiembr. 1884

Dragul meu,

Trebuie să te fi întors în sînul familiei și al ceţurilor de la Londra. Această scrisoare îţi va aduce marea noutate a alegerii mele la Senat, în calitate de ponderator. *L'Indépendance roumaine* trebuie să turbeze; după ce mi-a adresat mai multe insulte își închipuie fără îndoială că am dorit cinstea de a face parte

din Senat, cînd întreaga mea ambiție constă în a duce la bun sfîrșit drama în versuri a lui *Ovidiu*, și a mă bucura de liniștea cea mai adîncă. De-ar putea să crape din cauza propriului său venin!

Am terminat deja două acte, primul și ultimul, și îmi rămîn încă două, al treilea și al patrulea[1], căci, împotriva obiceiurilor moștenite, am început lucrarea mea de la coadă. Încă o lună de liniște și voi scrie cuvîntul *finis* în josul manuscrisului meu. Va fi o zi frumoasă!

Vei veni pentru sesiunea academică? Atunci vei asista la premiera reprezentației. Pentru a termina cu articolul literatură, iată cîteva mici note asupra cuvintelor care încurcă pe Kingston:

odoleană — gentiane
romaniță — camomille sauvage
măzărele sau măzărică — pois de senteur
Pepelea — personaj din poveștile populare, reprezentînd spiritul șiret al poporului
catrință — un fel de șorț dublu, brodat cu culori strigătoare pe care-l poartă țărăncile noastre.

Și acum vînt bun în pînzele galerei amabilului nostru traducător.

Ai fost la Paris și ai aranjat acolo pe fiul tău? deci holera nu este atît de serioasă cum a fost descrisă în foile publice. Aceste foi, care sînt ușuratice și care ar merita întru totul calificarea de publice, fac trotuarul atît la București cît și la Paris.*

Bălăceanu[2] glumește, deci este mulțumit, atît mai bine pentru el și pentru alții, dar dacă Carp ar lua într-o bună zi portofoliul Afacerilor Străine, ce casă vor face ei împreună? Atunci abia o să rîdem noi.

Alegerile s-au terminat, victoria partidului guvernamental a aruncat o răceală care s-a transmis și temperaturii aerului.

Conservatorii s-au abținut de a lua parte la vot; dar s-au înșelat amarnic și acum fac o figură care nu este lipsită de oarecare haz. I-ai crede pe jumătate înghețați de cele două grade de frig care bîntuie în Romînia.

Cele mai bune salutări prietenești din partea noastră d-nei Ghica și d-rei Ana.

Al tău

V. Alecsandri

[1] Alecsandri greșește; trebuia să spună actul doi și trei. *Ovidiu* va avea cinci acte numai după ce va fi refăcut în 1887.

[2] Bălăceanu era într-o veche divergență politică cu P. P. Carp.

---

* Fraza originală e curios construită, credem că ideea poetului a fost de a satiriza lipsa de ținută și calitate a presei burgheze din Franța și Romînia.

XLIV

Mirceşti, 29 nov. 1884

Mon cher vieux,

Nous n'avons plus de tes nouvelles depuis assez longtemps et nous sommes inquiets sur l'état de ta santé. Les brouillards de Londres ne te vont pas? tu t'en plains souvent. Espérons qu'ils ne t'auront pas joué quelque mauvais tour. Un mot de toi me rassurerait avant mon départ pour Bucarest; envoie-le moi de suite.

*Ma nomination de vice-président du Sénat est venue me surprendre en plein accouchement d'*Ovide *et, ma foi, je n'ai pas cru devoir me déplacer avant mes relevailles. Maintenant, que la mère ou plutôt le père et l'enfant se portent bien, je vais prendre mon gros manuscrit et le train de Bucarest. Je ne crois pourtant pas que les sénateurs soient impatients de se voir présidés par moi; de mon côté, je suis encore moins impatient d'occuper le fauteuil de Beizadé Mitica*[1]. *En revanche, les acteurs et particulièrement la Romaneasca, sont sur des charbons ardents. Celle-ci attend son rôle de Julie avec toute l'ardeur d'une véritable artiste amoureuse de son art, il est vrai que j'ai écrit pour elle un rôle important et parsemé de situations très dramatiques. Elle le rendra d'une façon qui la posera sur un piédestal autant et peut-être plus que celui de Getta. Mais la pièce réussira-t-elle??? Tout est là. C'est vraiment fort drôle que cette disposition de mon esprit à être envahi par le doute à la veille de la publication d'une œuvre ou de la représentation d'une pièce.*

Ovide *a quelques beaux passages et un assez grand nombre de vers bien ciselés, mais le caprice du public est parfois si bizarre!*

Je voudrais beaucoup que tu assistes aux répétitions générales et que tu me communiques tes impressions afin que j'aie le temps au besoin de faire les changements et les corrections nécessaires[2].

Tu viendras sans doute pour la session académique. J'y compte beaucoup pour une foule de raisons.

Tu connais tout ce qui se passe sur le théâtre de notre politique, je n'ai donc plus rien à t'apprendre... et cela m'est d'autant plus facile que je n'en sais rien. Ovide *m'a complètement absorbé pendant un mois et demi.*

L'hiver est rigoureux dans nos parages. Il m'a grandement aidé à terminer mes quatre actes en m'empêchant de sortir.

Mille bonnes amitiés des miens aux tiens.

T. à t.

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 804, ff. 208—209.

Mirceşti, 29 noiembr. 1884

Dragul meu,

Nu mai avem veşti de la tine de multă vreme şi sîntem îngrijoraţi de starea sănătăţii tale. Ceţurile de la Londra nu-ţi priesc? Te plîngi ades. Să sperăm că nu ţi-au jucat vreo festă. Un cuvînt de la tine m-ar linişti înainte de plecarea mea la Bucureşti; trimite-mi-l de îndată.

Numirea mea ca vicepreşedinte al Senatului a venit pe neaşteptate, tocmai cînd dădeam naştere lui *Ovidiu*, şi, pe legea mea, nu am crezut că trebuie să mă deplasez înainte de încetarea lăuziei. Acum, cînd mama sau mai curînd tatăl şi copilul sînt sănătoşi, voi lua voluminosul meu manuscris şi trenul de Bucureşti. Nu cred totuşi că senatorii sînt nerăbdători să se vadă prezidaţi de mine; în ce mă priveşte sînt şi mai puţin nerăbdător să ocup fotoliul lui beizadea Mitică[1]. În schimb, actorii, şi în special Romaneasca, stau ca pe jeratic. Aceasta aşteaptă rolul Iuliei cu toată înfocarea unei adevărate artiste îndrăgostite de arta sa; este adevărat că am scris pentru ea un rol important şi presărat cu situaţii foarte dramatice. Ea îl va interpreta într-un chip care o va înălţa la fel, ba poate chiar mai mult decît rolul Gettei. Dar oare piesa va reuşi??? Aceasta e problema. Este într-adevăr foarte caraghioasă dispoziţia spiritului meu de a fi năpădit de îndoială în ajunul publicării unei opere sau al reprezentării unei piese.

Ovidiu are cîteva pasaje frumoase şi un număr destul de mare de versuri bine cizelate, dar capriciul publicului este cîteodată atîta de bizar!

Aş vrea foarte mult să asişti şi tu la repetiţiile generale şi să-mi împărtăşeşti impresiile, astfel încît să am timpul, la nevoie, să fac schimbările şi corecturile necesare.[2]

Vei veni fără îndoială pentru sesiunea academică. Mă bizui mult pe aceasta, pentru o sumă de motive.

Cunoşti tot ceea ce se petrece pe scena politicii noastre, nu am deci nimic nou să-ţi comunic... şi aceasta îmi este cu atît mai uşor cu cît nu ştiu nimic. *Ovidiu* m-a absorbit în întregime timp de o lună şi jumătate.

Iarna este aspră pe meleagurile noastre. M-a ajutat mult să-mi termin cele patru acte, împiedicîndu-mă să ies.

Multă prietenie de la ai mei către ai tăi.

Al tău

V. Alecsandri

[1] Dimitrie Gr. Ghica (beizadea Mitică) (1816—1897), fiul domnului muntean Grigore Dim. Ghica; a fost ofiţer în armata rusă. Stabilit în ţară, a luat parte la viaţa politică. A fost multă vreme preşedinte al Senatului, suplinit uneori de V. Alecsandri.

[2] Reproducem traducerea unui fragment din altă scrisoare către Ghica din luna decembrie, acelaşi an, interesantă pentru că pomeneşte de o scrisoare literară a lui Ghica, inedită, şi despre pregătirea reprezentării lui *Ovidiu*: *„Bobîrnacul tău dat generalului Manu va face să-i sară muştarul, dar cu atît mai rău... nu trebuia să se bage, cum zice Gavroche. Ar merge bine ca post-scriptum la scrisoarea ta, în viitorul tău volum.*

Iată, a cincea zi de la debarcarea mea în Bucureşti şi datorită ceţei britanice de care se bucură această capitală în momentul de faţă, îmi dau iluzia de a mă crede cîteodată la Londra. Totuşi această dulce iluzie nu durează mult, vai! Totul contribuie să o distrugă şi mai cu seamă aspectul Camerelor noastre legislative. În prima zi a apariţiei mele la Senat, prinţul Ghica simţindu-se obosit, a trebuit să-l înlocuiesc la fotoliul prezidenţial. Îţi închipui încurcătura mea! eu care de o veşnicie trăiesc în afara dezbaterilor parlamentare şi care nu aveam nici o idee despre Regulament!

Noroc că Popescu era în spatele meu în calitate de sufler și grație lui m-am descurcat mulțumitor. De atunci îmi citesc în fiecare zi Regulamentul, așa cum un derviș își citește Coranul, *dar degeaba mă ostenesc, această blestemată broșură nu găsește nici o crăpătură în craniul meu pentru a-mi pătrunde în creier... Haide! meseria de autor dramatic îmi convine de o sută de ori mai bine, cu toate greutățile pe care le comportă și care cîteodată se traduc printr-un jalnic fiasco.*

Apropo de aceasta țin să-ți fac cunoscut că Aristizza și Manolescu sînt încîntați de rolurile pe care le-am destinat în noua mea piesă. Astăzi lectură în fața întregii trupe la Cantacuzino; sîmbătă, nouă lectură la Maiorescu. Este obositor, dar totodată destul de interesant din punct de vedere al impresiilor diferite care se surprind la diversele persoane care asistă acolo." Cf. ms. rom. 804, ff. 212—213. Despre scrisoarea relativă la general Manu, Alecsandri îi mai scrisese lui Ion Ghica și cu altă ocazie numind-o: „*La Maniade*, poemă într-o scrisoare despre mînia lui Achile Manu". Cf. *ibid.*, f. 210.

XLV

Paris, 28 mai 1885

Mon cher vieux,

Pauline est arrivée avant-hier et le jour-même j'ai pris possession de l'hôtel Pherekyde désinfecté, aéré, nettoyé autant que faire se peut; cependant, malgré les dépenses assez fortes que j'ai dû faire pour le lavage complet de toute la literie de la maison et le revernissage des meubles, sans compter les achats supplémentaires, l'hôtel de la Légation (sic) n'en reste pas moins une barraque presque inhabitable à cause d'une foule d'inconvénients et principalement à cause du bruit des voitures qui traversent jour et nuit la rue de Penthièvre, fiacres le jour et camions de vidange la nuit.

C'est à devenir enragé ou idiot! Aussi je pense à fuir cet immeuble aussitôt que je trouverai un petit appartement quelque part qui convienne à mes goûts. Il a fallu que Pherekyde eût le cerveau fêlé pour choisir un poulailler pareil à y loger la Légation, et nous payons cela 12.600 fr. par an, et le contrat est fait pour trois, six, neuf et même douze ans!!!!

Nous en causerons ici ou à Londres un de ces jours, quand j'aurai terminé mes visites officielles. Celles que j'ai faites au Président et au Ministre des Affaires Etrangères ont eu un caractère presque affectueux et me font espérer des relations agréables avec le gt de la République.

Campineano[1] *a passé 48 heures ici avant de partir pour le pays. Je lui ai demandé l'autorisation de présenter à la famille de Victor Hugo quelques phrases de condoléances de la part de notre gt et du pays...*

Voici le texte de cette soi-disant dépêche:

«La mort de Victor Hugo, dont le vaste génie a jeté un si éblouissant éclat sur notre siècle, est vivement sentie par la Roumanie entière, qui s'associe de cœur au deuil universel et s'incline avec respect devant la dépouille mortelle de celui dont la mémoire glorieuse ne mourra jamais.»

Quand tous les pays ont envoyé des dépêches en ce sens, l'abstention de la Roumanie eût produit une fâcheuse impression sur l'esprit des Français et, ma foi, en ma qualité de ministre en France, j'ai cru bien faire en évitant les conséquences de cette impression.[2]

T. à t.
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 805, ff. 17—18.

Paris, 28 mai 1885

Dragul meu,

Paulina a sosit alaltăieri și în aceeași zi am și intrat în stăpînirea hotelului Pherekyde dezinfectat, aerisit, curățat, atît cît se poate; totuși cu toate cheltuielile, destul de mari, pe care a trebuit să le fac pentru spălarea completă a tuturor așternuturilor casei și pentru lustruirea mobilelor, fără să mai pun la socoteală cumpărăturile suplimentare, hotelul legației (sic) rămîne tot o baracă aproape de nelocuit din cauza nenumăratelor neplăceri și mai cu seamă din cauza zgomotului trăsurilor care traversează zi și noapte strada Penthièvre, trăsuri ziua, camioane de vidanjat noaptea.

Devii turbat sau idiot! De aceea mă gîndesc să părăsesc acest imobil, de îndată ce voi găsi un mic apartament undeva, care să corespundă gusturilor mele. Cred că Pherekyde a fost smintit ca să aleagă un asemenea coteț pentru a instala acolo legația, și noi plătim așa ceva 12.600 fr. pe an, iar contractul este făcut pentru trei, șase, nouă și chiar doisprezece ani!!!!

Vom vorbi despre aceasta aici sau la Londra, într-una din zilele acestea, cînd îmi voi fi terminat vizitele oficiale. Acelea pe care le-am făcut președintelui și ministrului Afacerilor Străine au avut un caracter aproape afectuos și mă fac să sper în relații agreabile cu guvernul Republicii.

Cîmpineanu[1] a petrecut 48 de ore aici înainte de a pleca în țară. I-am cerut autorizația de a prezenta familiei lui Victor Hugo cîteva fraze de condoleanță din partea guvernului nostru și a țării.

Iată textul acestei așa-zise telegrame:

„*Moartea lui Victor Hugo, al cărui mare geniu a aruncat o strălucire orbitoare asupra secolului nostru, este puternic resimțită de întreaga Romînie, care se asociază din inimă la doliul universal și se înclină cu respect în fața rămășițelor aceluia a cărui glorioasă amintire nu va pieri niciodată.*"

Cînd toate țările au trimis telegrame în acest sens, abținerea Romîniei ar fi produs asupra spiritului francezilor o impresie supărătoare și, pe cinstea mea, în calitate de ministru în Franța, am crezut că fac bine evitînd urmările acestei impresii.[2]

Al tău
V. Alecsandri

[1] Ion I. Cîmpineanu (1841—1898), fiul colonelului Ion Cîmpineanu; a fost de mai multe ori ministru.

[2] Poetul avusese misiunea ca la venirea sa la Paris în postul de ministru plenipotenţiar să ofere lui V. Hugo o decoraţie romînească. Pentru aceasta V. Alecsandri scria lui G. Bengescu la 27 februarie: *„Această probă de înaltă distincţie dată geniului superior, căruia Franţa îi face ovaţii anuale, ar produce o impresie excelentă asupra lumii literare şi ne-ar cîştiga noi simpatii.*
În ce mă priveşte, aş fi foarte fericit să mă prezint cu mîinile pline în faţa lui V. Hugo, dar mai înainte ar trebui să ne asigurăm dacă marele om ar fi dispus să primească...“ Cf. Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 3.370, ff. 9—10.

XLVI

Paris, 2 juin 1885

Mon cher vieux,

J'ai lu ton article, il est excellent, je vais l'expédier demain à Negruzzi pour rendre heureux les lecteurs des Convorbiri.

Hier ont eu lieu les imposantes funérailles de Victor Hugo. Tout Paris sur pied; des couronnes pour un million et demi. Défilé des corporations durant 5 $^1/_2$ heures à partir de l'Arc de Triomphe au Panthéon.

A mon invitation, une délégation d'étudiants roumains, composée de ton fils, du jeune Bratiano, du jeune Lecca et de deux autres, s'est présentée chez Mr Locroy[1] *pour exprimer à la famille du grand poète la part que les étudiants prenaient au deuil de la France. Ils se sont cotisés en outre pour déposer une couronne sur le cercueil et voici l'inscription qu'ils ont fait imprimer en lettres d'or sur le ruban de cette couronne:*

«Tu vécus triomphant sur la cime étoillée,
Oû les élus du Dieu Génie ont seuls monté.
Et la mort te conduit à ton char attelée
Par un arc de trimophe à l'immortalité.»

Le spectacle de ces funérailles a été magnifique. C'est bien dommage que tu n'aies pas traversé la Manche pour le voir. C'est la culotte blanche qui t'en a privé.

Crois-tu réellement que grâce à la présence de Campineano à Bucarest, nous serons à l'avenir plus régulièrement informés de ce qui se passe dans le pays? Dieu le veuille, car en ce qui regarde le prince Antoine et le départ du roi pour Sigmaringen, j'ai été tenu, ainsi que toi, dans une ignorance complète. On semble ne se rappeler là-bas de nous autres ministres que pour nous communiquer des choses insignifiantes ou pour nous procurer des embêtements.

Mes amitiés à Madame Ghica et à Max Miller.

T. à t.
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 805, ff. 19—20.
(Cf. Perpessicius, Bianca Marquetti,
în Tribuna, *II (1958), nr. 19, p. 6).*

Paris, 2 iunie 1885

Dragul meu,

Am citit articolul tău, este excelent, îl voi expedia mîine lui Negruzzi pentru a face fericiți pe cititorii *Convorbirilor*.

Ieri au avut loc impunătoarele funerarii ale lui Victor Hugo. Întreg Parisul era în picioare; coroane în valoare de un milion și jumătate. Defilarea corporațiilor a durat cinci ore și jumătate de la Arcul de Triumf la Pantheon.

La invitația mea, o delegație de studenți romîni, compusă din fiul tău, din tînărul Brătianu, din tînărul Lecca și din alți doi, s-a înfățișat la d-l Lockroy[1], pentru a exprima familiei marelui poet atașamentul studenților la doliul Franței. Afară de aceasta au strîns bani pentru a depune o coroană pe sicriu și iată inscripția pe care au imprimat-o cu litere de aur pe panglica acestei coroane:

„*Ai trăit triumfător pe culmea înstelată*
Unde numai aleșii Dumnezeului Geniu au urcat:
Și moartea, înhămată la carul tău, te conduce
Printr-un arc de triumf la nemurire."

Spectacolul acestor funerarii a fost minunat. Este păcat că nu ai traversat Canalul pentru a-l vedea. Numai pantalonul alb te-a împiedicat.

Crezi într-adevăr că datorită prezenței lui Cîmpineanu la București, vom fi în viitor informați mai regulat despre ceea ce se petrece în țară? Să dea Dumnezeu, căci în ceea ce privește pe prințul Anton și plecarea regelui la Sigmaringen, am fost ținut ca și tine, într-o neștiință completă. Se pare că nu-și amintesc acolo de noi, ceștilalți miniștri, decît pentru a ne comunica lucruri neînsemnate, sau pentru a ne produce plictiseli.

Sentimente prietenești d-nei Ghica și lui Max Miller.

Al tău

V. Alecsandri

[1] Lockroy Auguste — Edouard Simon, cel de al doilea soț al nurorii lui Victor Hugo, Alice Lehaene, văduva lui Charles Hugo. Au continuat să locuiască în aceeași casă cu Hugo, ocupîndu-se de afacerile familiei.

XLVII

Paris, 22 février 1886

Mon cher vieux,

J'ai lu avec un vif intérêt ton article biographique sur Alexandresco[1] *et je ne sais pourquoi cette lecture m'a laissé triste. Le tableau qui représente notre pauvre ami éteint avant l'âge par une maladie implacable, et abandonné de tout le monde — cet oubli inqualifiable de la nouvelle génération pour l'auteur de tant de belles poésies — est de nature à inspirer de tristes réflexions... Mais* rien

ne se perd en ce monde, *c'est là ma conviction la plus intime. Un jour viendra où le nom d'Alexandresco viendra de lui-même se placer au premier rang qui lui sera décerné par le bon sens public alors que les Vendeurs seront chassés du Temple.*

Ton article est une bonne œuvre, bien faite, c'est le tribut d'affection et d'admiration d'un ami doublé d'un homme de lettres. Je m'y associe pour ma part et te remercie au nom du pays d'avoir dit si bien ce que tu devais dire.

Cruelle déception dans le camp des anti-Bratianistes. On jubilait à l'idée de sa chute. Crac... il se relève plus vivace que jamais et Lecca[2] *se retire sous sa tente de Bacău (prononcer* chatra*).*

Quant à Stefanaki, dit Conaki, il devait à la première occasion redevenir Vogoridi[3]*, c'est-à-dire grotesque.*

Malheureux trône de Bulgarie[4]*, à quoi est-il exposé!...*

Tomber de Bibesco[5] *en Vogoridi ou vice-versa? autant être une chaise percée.*

T. à t.

V. Alecsandri

J'ai ajouté quelques lignes à ton article, page 20 et je te retourne le manuscrit aujourd'hui même.

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 805, ff. 99—100.

Paris, 22 februarie 1886

Dragul meu,

Am citit cu mult interes articolul tău biografic asupra lui Alexandrescu[1] și nu știu de ce această lectură m-a lăsat trist. Tabloul care reprezintă pe bietul nostru prieten, stins înainte de vreme de o boală neîndurătoare și părăsit de toată lumea — această uitare de neiertat a noii generații pentru autorul atîtor poezii frumoase — este de natură să trezească gînduri triste... Dar *nimic nu se pierde în lumea aceasta*, este convingerea mea cea mai adîncă. Va veni o zi în care numele lui Alexandrescu se va așeza de la sine în frunte, loc pe care bunul-simț public îl va decerna atunci cînd negutătorii vor fi izgoniți din Templu.

Articolul tău este o operă de binefacere, bine făcut, este tributul de dragoste și de admirație al unui prieten și în același timp al unui om de litere. În ceea ce mă privește, mă asociez la aceasta și îți mulțumesc în numele țării pentru că ai spus atît de bine ceea ce trebuia să spui.

Crudă decepție în lagărul anti-Brătieniștilor. Era mare satisfacția la ideea căderii sale. Crac... el se ridică mai viguros decît oricînd și Lecca[2] se retrage în cortul său de la Bacău (pronunță *șatră*).

Cît despre Ștefănaki, zis Conaki, era de așteptat ca la prima ocazie să redevină Vogoridi[3], adică ridicol.

Nefericitul tron al Bulgariei[4], la ce este expus!

Să cadă de la Bibescu[5] la Vogoride sau viceversa? Mai bine să fie scaun de noapte!

Al tău
V. Alecsandri

Am adăugat cîteva rînduri la articolul tău, pagina 20 și îți înapoiez manuscrisul chiar astăzi.

[1] Cu o lună în urmă poetul îi scria lui Ghica: „*Cît despre scrisoarea pe care dorești să mi-o scrii despre Alexandrescu o aprob din toată inima. Este timpul să se facă dreptate bietului nostru prieten, care era un poet mult mai mare decît alții cărora li s-au ridicat statui. Tu singur ești în stare să spui multe lucruri neștiute despre această personalitate dispărută.*" Cf. Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 805, ff. 85—86.

[2] George Lecca (1831—1885), a făcut studii militare, a intrat apoi în politică fiind prefect de Bacău și apoi ministru de Finanțe. Adversar politic al lui Brătianu, în cadrul partidului liberal.

[3] Ștefănache (Emanuel?) Conache-Vogoride era fiul caimacamului N. Vogoride și al Cocuții Conache, fiica poetului Costache Conache. I se oferise tronul Bulgariei, dar motive politice îl împiedicau să primească. Ironia poetului la adresa lui Ștefănache se datora urii pe care unioniștii o păstraseră caimacamului, care se străduise să împiedice Unirea.

[4] La 6 septembrie 1885 se produsese o mișcare revoluționară prin care Rumelia se unește cu Bulgaria sub prințul Alexandru de Battenberg. Această lovitură interesează întreaga diplomație europeană; urmează conflictul cu Serbia și abdicarea prințului Alexandru.

[5] George Bibescu (1834—1902), fiul domnitorului George Bibescu; a fost ofițer în armata franceză și a participat la războiul din Mexic și la războiul din 1870. Se socotea pretendent la tronul țării și chiar la al Bulgariei. Este autorul lucrării *Le Règne de Georges Dêmètre Bibesco*.

XLVIII

Paris, 10 juillet 1886

Mon cher vieux,

Je te renvoie ton manuscrit, qui s'est laissé lire comme un verre d'eau claire et fraîche se laisse avaler par les grandes chaleurs. Ta préface[1] *n'a qu'un tort, c'est d'être trop courte, tant on est empoigné par le tableau d'un passé si voisin de nous et pourtant si inconnu de la nouvelle génération.*

Peu d'ouvrages ont eu et auront le succès de tes lettres, parce que celles-ci sont écrites avec une verve de bon aloi et dans un style à toi, simple, sans prétentions, mais d'une originalité toute roumaine.

Je suis donc en droit de réclamer de toi, au nom des lecteurs présents et futurs, la continuation de la galerie d'hommes et d'événements, que tu as entre-

prise avec une palette si riche en couleurs nationales. Le filon est loin d'être épuisé; exploite-le à fond et tu laisseras après toi un vrai trésor.

Tu m'engages à venir à Londres? C'est bien tentant, malheureusement ce n'est pas réalisable en ce moment. Les douleurs rhumatismales de Pauline vont hâter notre départ pour Aix-les-Bains. Le départ est fixé au 17, c'est-à-dire dans une semaine, et pour plus de précautions, les places du coupé sont déjà prises, et la chambre retenue à l'hôtel de l'«Europe».

J'ai fait ma visite de congé à Mr de Freycinet et lundi j'irai présenter mes hommages au Président de la République, en sorte que j'ai déjà un pied dans l'étrier. Mais à mon retour du pays, dans les 1-ers jours d'octobre, je promets d'aller te voir à Londres et d'y faire un séjour plus prolongé. Ainsi, mon cher vieux, une bonne poignée de main et au revoir dans trois mois.

Que feras-tu pendant ce temps? iras-tu à Roanne[2] ou à Vichy?... ou bien, sans quitter l'île d'Albion, te nicheras-tu dans l'île de Wight pour écrire encore quelques lettres intéressantes. Sans l'obligation de courir après des établissements sulfureux dans le midi de la France, c'est là que je viendrais passer mon automne.

Tout à toi de cœur et mille bonnes amitiés de Pauline pour Madame Ghica et pour toi.

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 805, ff. 121—122.

Paris, 10 iulie 1886

Dragul meu,

Îți trimit manuscrisul, care s-a lăsat citit așa cum se lasă sorbit un pahar cu apă limpede și rece, în vremea marilor călduri. Prefața[1] ta nu are decît un păcat, acela de a fi prea scurtă, atît te captivează tabloul unui trecut așa de apropiat de noi și cu toate acestea atît de necunoscut noii generații.

Puține lucrări au avut și vor avea succesul scrisorilor tale, pentru că ele sînt scrise cu o vervă de bună calitate și într-un stil personal simplu, fără pretenții, dar de o originalitate cu totul romînească.

Sînt deci în drept să reclam de la tine, în numele cititorilor prezenți și viitori, continuarea galeriei de oameni și evenimente, pe care ai început-o cu o paletă așa de bogată în culori naționale. Vîna este departe de a fi secată; exploatează-o pînă la fund și vei lăsa după tine o adevărată comoară.

Mă îndemni să viu la Londra? Este foarte atrăgător, dar din păcate nu și realizabil în acest moment. Durerile reumatice ale Paulinei vor grăbi plecarea noastră la Aix-les-Bains. Plecarea e fixată pentru 17, adică peste o săptămînă, și pentru mai multă prevedere locurile din vagon sînt deja luate și camera reținută la hotel „Europa".

Mi-am făcut vizita de concediu la d-l Freycinet și luni mă voi duce să prezint omagii președintelui Republicii, așa încît sînt pe picior de ducă. Dar la întoarcerea mea din țară, în primele zile ale lui octombrie, făgăduiesc să vin să te văd la Londra și să-mi prelungesc mai mult șederea acolo. De aceea, dragul meu, o bună strîngere de mînă și la revedere peste trei luni.

Ce vei face în timpul acesta? Te vei duce la Roanne[2] sau la Vichy?... Sau, poate fără să părăsești insula Albionului, te vei cuibări în insula Wight pentru a mai scrie cîteva scrisori interesante. Fără obligația de a alerga după stabilimente sulfuroase în sudul Franței, acolo aș veni pentru a-mi petrece toamna.

Al tău din inimă și mii de bune salutări amicale din partea Paulinei pentru d-na Ghica și pentru tine.

V. Alecsandri

[1] Introducere la *Scrisori către V. Alecsandri* în *Convorbiri literare*, XX (1886), pp. 625—642.

[2] Roanne, capitala arondismentului Loire.

XLIX

Bucarest, 24 oct. 1886

Mon cher vieux,

Après avoir assisté à la cérémonie religieuse et fort imposante, ma foi, de la consécration de l'église d'Argeș, dont tu as dû lire la description détaillée dans le Moniteur, *je viens de prendre part à une autre fête d'un ordre tout différent. Avant-hier, j'ai revu le vieux Millo dans le rôle de la* Kiritza la Iassi, *une des premières pièces de ma jeunesse, qui date de 1844*[1]. *Helas! parmi les nombreux spectateurs qui bondaient la salle, les uniques témoins oculaires de cette époque c'étaient l'auteur et l'artiste qui avait créé le rôle de Kiritza, il y a 42 ans!!! l'un portant sur la nuque un reste de cheveux blancs, l'autre âgé de 75 ans, plein de verve artistique encore, mais affaissé, mal servi par sa voix chevrotante et visiblement trahi par ses forces et sa mémoire.*

Le public de la nouvelle génération, ignorant de ce qui s'est passé dans son pays au-delà des dernières trente années, a fait bon accueil aux chevaux de poste qui amènent Kiritza et sa famille en scène, il a ri à gorge déployée comme on riait en 1844, mais quant à moi, j'avais presque les larmes aux yeux pendant la représentation, car mon esprit avait remonté le courant et passait en revue des hommes ainsi que des choses de cette époque, fantômes disparus dans le néant!

Si tu avais été là, mon cher vieux, nous nous serions donné une poignée de main bien significative. Ce-am fost pe vremea lui Sturza și unde am ajuns![2]

Je comptais partir aujourd'hui, samedi, de Bucarest, mais Aristizza et le reste de la troupe m'ont prié de retarder mon départ d'un jour pour assister à la représentation de la Fontaine de Blandusie. *J'ai accédé à cette demande à cause du contraste des deux œuvres dramatiques, jouées la même semaine, quoique écrites à une distance de près d'un demi-siècle.*

Mon départ est donc irrévocablement fixé à demain soir, dimanche, car l'hiver approche et ma femme m'appelle à Mircești. De là nous nous dirigerons ensemble vers Paris en passant par Berlin. Fais en sorte que je trouve rue Murillo une lettre de toi.

J'ai obtenu le fils de Georges Cretziano comme aide à ma chancellerie.

Mille compliments affectueux à Mme Ghica et à toi une forte embrassade

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 805, ff. 147—148.

București, 24 oct. 1886

Dragul meu,

După ce am asistat la ceremonia religioasă și foarte impunătoare, pe legea mea, a sfințirii bisericii de la Argeș, a cărei descriere amănunțită trebuie s-o fi citit în *Monitor*, am luat parte la o altă sărbătoare de un fel cu totul diferit. Alaltăieri am revăzut pe bătrînul Millo în rolul *Chiriței la Iași*, una din primele mele piese de tinerețe, care datează de la 1844[1]. Vai! printre numeroșii spectatori care umpleau sala, singurii martori oculari ai acestei epoci erau autorul și artistul care a creat rolul Chiriței, acum 42 de ani!!! Unul purtînd pe ceafă un rest de păr alb, celălalt în vîrstă de 75 de ani, plin încă de vervă artistică, dar dărîmat de ani, dezavantajat de vocea sa tremurătoare și vădit trădat de puteri și de memorie.

Publicul din noua generație, neștiutor de tot ceea ce s-a întîmplat în țara noastră dincolo de ultimii treizeci de ani, a făcut o bună primire cailor de poștă care aduc pe Chirița și familia sa în scenă, a rîs în hohote cum se rîdea în 1844, cît despre mine, aveam aproape lacrimi în ochi în timpul reprezentației, căci gîndul meu se întorsese îndărăt și trecea în revistă oameni și întîmplări din această epocă, năluci dispărute în neant!

Dacă ai fi fost acolo, dragul meu, ne-am fi strîns de mînă cu înțeles. *Ce-am fost pe vremea lui Sturza și unde am ajuns*[2].

Socotisem să plec astăzi, sîmbătă, din București, dar Aristizza și restul trupei m-au rugat să-mi amîn plecarea cu o zi pentru a asista la reprezentația *Fîntînii Blanduziei*. Am consimțit la această cerere, din cauza contrastului dintre cele două opere dramatice, jucate în aceeași săptămînă, deși au fost scrise la distanță de aproape o jumătate de secol.

Plecarea mea este deci hotărît fixată pentru mîine seară, duminică, fiindcă iarna se apropie și soția mea mă cheamă la Mircești. De acolo ne vom îndrepta împreună spre Paris, trecînd prin Berlin. Fă în așa fel încît să găsesc în strada Murillo o scrisoare de la tine.

Am obținut ca fiul lui George Cretzianu să fie numit ajutor la cancelaria mea.

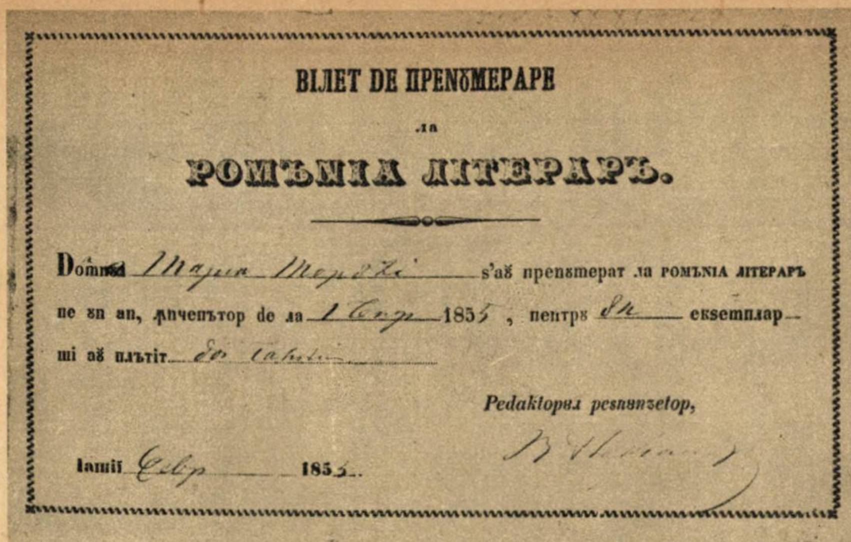
O mie de complimente afectuoase d-nei Ghica și ție o puternică îmbrățișare.

V. Alecsandri

[1] *Chirița la Iași* s-a reprezentat pentru întîia oară în aprilie 1850 și nu în 1844 cum greșit afirmă Alecsandri.

[2] În aceeași zi scria și lui Bengescu în termeni aproape asemănători:

„*Apropo de teatru*, *am revăzut alaltăieri pe bătrînul Millo în rolul* Chiriței la Iași, *una dintre primele mele piese din tinerețe*, *care datează de la 1844. Sala era plină și publicul noii generații a rîs cu hohote*, *ca și bunicii ei; cît despre mine*, *în cursul reprezenta-*

BILET DE ПРЕНŎМЕРАРЕ

ла

РОМЪНІА ЛІТЕРАРЪ.

Domnul .... s'aŭ пренŏмерат ла РОМЪНІА ЛІТЕРАРЪ пе ŏн ан, ынчепътор de ла .... 185.., пентрŏ .... екземплар— ші аŏ плътіт ....

Редакторŏл респŏнзетор,

Іашії .... 185..

Abonament la *Romînia literară*, semnat de V. Alecsandri (1 ianuarie 1855).

Bibl. Acad. R.P.R.

№ 850 SALA ATENEULUI

BILET DE INTRARE

LA

CONFERINTA D-LUI V. ALEXANDRI

Vineri 14 Octombre 1883, ora 3 după amiazi.

PREȚUL 2 LEI NOI.

Venitul întreg este destinat unui scop de binefacere.

Bilet de intrare la conferința ținută de V. Alecsandri pentru ajutorarea lui Eminescu (14 octombrie 1883).

Bibl. Acad. R.P.R.

ABONAMENT No. 7. ABONAMENT No 7.

THEATRUL NATIONAL

SOCIETATEA DRAMATICA

MARTI 18 NOEMBRIE 1886

I-a representaţiune a piesei

SOMN BUN D-le PANTALON

Operă comică într'un act de d-nii *Lockroy* şi de *Morvan*. — Musica de *Albert Grisar*. — Traducţiune de d-nu *Th. Asan*

DISTRIBUŢIUNEA

Doctorul Tritifolio	D-nu A. Catopol	Colombina	D-na M. Ionaşcu
Domnul Pantalon	„ Mih. I. Mateescu	I-ul Hamal	D-nu V. Leonescu
Lélio, fiul său	„ V. Hasnaş	II-ul Hamal	„ Al. Mateescu
Lucreţia	D-na A. Dănescu		
Isabela pupila doctorului	„ El. Odesianu		

Scena se petrece la Veneţia, în casa doctorului.

Dupa cererea generala

CHIRITA IN IASI

Comedie cu cântece, in 3 acte, de d-nu **V. ALEXANDRI**

D-nu M. MILLO va juca rolul Chiriţei

DISTRIBUŢIUNEA

Cucóna Chiriţa	D-nu M. Millo	Luluţa, copila ei	D-na El. Mateescu
Grigore Bârzoiŭ, soçul ei	„ I. Niculescu	Sărdarul Cuculeţ, Direc. de agie	D-nu I. Petrescu
Aristiţa } fetele lor	D-ra M. Ciucurescu	Un fecior boeresc	„ I. Stefănescu
Calipsiţa } fetele lor	„ S. Laxer	Ioana ţiganca	D-ra Al. Alexandrescu
Pungescu, coţcar bucureştean	D-nu C. Costescu	Un slujitor de barieră	D-nu N. Caludescu
Bondici, coţcar iaşan	„ V. Haşnaş	Un surugiŭ	„ Th. Petrescu
Guliţă, copilul Chiriţei	„ A. Catopol	Un neamţ cu orga	„ I. Jianu
Văduva Afin	D-na El. Petrescu		

Poftiţi la bal. Slugĭ, surugiĭ, ipistaţĭ.

PRECIURILE LOCURILOR

Avant-scenă 35 fr.; Loje rang I, 30 fr.; Loje rang II, 25 fr.; Loje rang III, 15 fr.; Stal I, 5 fr.; Stal II, 4 fr.; Stal III, 3 fr.; Galeria 1 fr.

Inceputul la 8 ore seara precis

Biletele se pot găsi la Cassa Theatrului în fie-care ḑi de representaţie de la orele 10 a. m. până la ora 3 p. m.

In curênd:

ROMEO SI JULIETTA — Tragedie în 5 acte de Shakespeare

LUCRETIA BORGIA — Dramă în 5 acte de *V. Hugo*.

IANI — Comedie într'un act, de *Ascanio*

Tip. Mod. Gr. Luis

Afiş pentru spectacolul *Chiriţa în Iaşi* din 18 noiembrie 1886.

Bibl. Acad. R.P.R.

ției am încercat o emoție stranie. Gîndurile mele se întorseseră cu ani în urmă, perindînd prin fața mea epoca de acum aproape o jumătate de secol, cu moravurile ei, cu credințele și fantomele ei dispărute. Ce tablou fantastic mi-a trecut pe dinaintea ochilor, cîte amintiri s-au redeșteptat în mine! Îmi venea mai repede să plîng decît să rîd. În toată sala, singurii martori ai acestei epoci erau autorul piesei și artistul care crease rolul Chiriței acum 42 de ani. E mult de-atunci!" Cf. Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 3.370, f. 131.

L

Paris, 3 mai 1889

Mon cher vieux,

Ton tableau du bal princier de 1827 est un vrai bijou littéraire, vif, coloré, rempli de détails intéressants et digne d'inspirer le pinceau d'un peintre de talent. Quelles toiles pittoresques il animerait avec toutes ces figures et ces costumes d'il y a 60 ans! Mais, hélas! où est l'artiste capable de reproduire fidèlement tes souvenirs si précieux pour un archéologue! A lire cette description réussie en tout point, on se demande si cela s'est passé réellement dans ce Bucarest illustré de nos jours par les objurgations de tant d'orateurs peu parlementaires et de parlementaires encore moins orateurs. On se croirait plutôt transporté en quelque contrée asiatique, dans une réunion de Grecs du bas Empire.

Je te renvoie ton manuscrit accompagné de mes compliments les plus sincères. Bravos et Masallah! *Petit bonhomme vit encore!*

Le jour de l'ouverture de l'Exposition[1] *approche, par contre les ambassadeurs s'éloignent pour ne pas honorer de leur présence majestueuse la fête du génie de l'humanité. Quant aux ministres qui se trouvent dans le même cas que moi, ils assistent dans la tribune qui leur est réservée afin d'être polis envers le Gouvernement auprès duquel ils sont accrédités et corrects vis-à-vis d'une grande nation digne de leur admiration.*

En effet, cette Exposition est superbe! elle sera une des gloires de notre siècle.

J'ai visité aujourd'hui avec Pauline la section agricole de la Roumanie et, parmi les colis non encore déballés et jetés pêle-mêle, nous avons aperçu quelques objets qui n'ont nullement flatté notre amour-propre... quelques cofas *très ordinaires et une barque... tricolore... Oh! la, la!*

Le Prince Bibesco a cherché à se faire une réclame au moyen de cette exposition roumaine, mais il n'aura réussi qu'à se rendre et peut-être à nous rendre ridicules... que le trône lui soit léger!

Si tu voyais le mouvement colossal qui, du matin au soir, se passe sous mes fenêtres, tu serais émerveillé. C'est une véritable fourmillère. Tâche de hâter ton arrivée, car ce mouvement ira toujours en grandissant et les chaleurs du mois de juillet rendront les visites à l'Exposition assez pénibles.

Mille bonnes amitiés de notre part à la Princesse et à toi.

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 807, ff. 27—28.

Paris, *3 mai 1889*

Dragul meu,

Tabloul tău despre balul princiar de la 1827 este o adevărată bijuterie literară, viu, colorat, plin de amănunte interesante şi demn de a inspira penelul unui pictor de talent. Ce pînze pitoreşti s-ar putea anima cu toate aceste figuri şi costume de acum 60 de ani! Dar vai! unde este artistul capabil să reproducă cu fidelitate amintirile tale atît de preţioase pentru un arheolog *! Citind această descriere, izbutită din toate punctele de vedere, te întrebi dacă aceasta s-a petrecut în adevăr în acest Bucureşti, ilustrat în zilele noastre de cuvintele de ocară ale atîtor oratori aşa de puţin parlamentari şi ale unor parlamentari încă şi mai puţin oratori. Te-ai crede mai repede transportat în vreo regiune asiatică, într-o adunare de greci din Imperiul Bizantin.

Îţi înapoiez manuscrisul însoţit de complimentele mele cele mai sincere. Bravo şi *Masallah***! Trăieşti încă! ***

Ziua deschiderii Expoziţiei[1] se apropie, în schimb ambasadorii se îndepărtează pentru a nu cinsti cu prezenţa lor măreaţa sărbătoare a geniului umanităţii. Cît despre miniştrii care se găsesc în aceeaşi situaţie ca mine, ei asistă în tribuna care le este rezervată, ca să fie politicoşi faţă de guvernul pe lîngă care sînt acreditaţi şi corecţi faţă de o mare naţiune demnă de admiraţia lor.

În adevăr, această expoziţie este minunată! va fi una din gloriile secolului nostru.

Am vizitat astăzi cu Paulina secţia agricolă a Romîniei şi printre baloturile încă nedesfăcute şi aruncate unele peste altele, am zărit cîteva obiecte care nu au măgulit de loc amorul nostru propriu... cîteva *cofe* ordinare şi o barcă... tricoloră... Oh! Vai de mine!

Prinţul Bibescu a căutat să-şi facă reclamă prin mijlocirea acestei expoziţii romîneşti, dar nu va reuşi decît să se facă şi poate să ne facă ridicoli... fie-i tronul uşor!

Dacă ai vedea agitaţia colosală care are loc de dimineaţă pînă seara sub ferestrele mele, ai fi uluit. Este un adevărat furnicar. Încearcă să-ţi grăbeşti venirea, căci această agitaţie va merge mereu crescînd şi căldurile din luna iulie vor face vizitele la expoziţie destul de dificile.

Multă prietenie din partea noastră prinţesei şi ţie.

V. Alecsandri

[1] Este vorba de Expoziţia Universală Internaţională de la Paris din 1889, organizată cu ocazia împlinirii unui secol de la marea revoluţie franceză. Întrucît solemnitatea avea şi un caracter politic, unele state nu au participat la expoziţie, cum a fost şi cazul Romîniei. Aceasta a fost totuşi reprezentată neoficial printr-un pavilion organizat de prinţul George Bibescu. V. Alecsandri ironizează în scrisorile sale din acea vreme atît calitatea inferioară a prezentării pavilionului, cît şi manifestările ridicole ale prinţului.

* În sensul de cercetător al trecutului.

** Cu ajutorul lui Allah (turc.).

*** *Petit bonhomme vit encore* este numele unui joc care îşi află originea într-o sărbătoare antică. Jocul constă în transmiterea unei flăcări din mînă în mînă. Expresia se foloseşte pentru a arăta că o persoană care ar putea fi moartă e totuşi în viaţă. Deci: Trăieşti încă, eşti în viaţă.

LI

Paris, 22 juin 1889

Mon cher vieux,

J'ai reçu le Times, *j'en ai extrait ta réponse relative à la question de nos blés et si tu désires conserver ce numéro, je te le renverrai par le prochain courrier.*

Je n'ai pas lu la Revista nouă, *mais Mititza Stourza, qui est à Paris, m'a parlé de l'article de Hasdeu.*[1] *Il paraît que cet article est écrit à l'emporte-pièce. Qu'est-ce que peut être la collection de chants populaires découverts par Mlle Vacaresco*[2] *et qui contiendrait des merveilles? Je voudrais bien voir le texte original pour m'assurer de l'authenticité de ces produits, ignorés jusqu'à ce jour, du génie de notre peuple?*

Bibesco mijote quelque nouveau plan de réclame et quelques nouveaux discours abracadabrants.

En attendant, Mr Carnot qui a visité les sections grecques, serbes et persanes, voisines de la section roumaine, a oublié de faire à celle-ci le même honneur qu'aux autres. Grande mortification pour Barnumesco[3] *qui a perdu là une occasion de se montrer au chef de l'Etat, comme le phénomène le plus curieux de notre piètre exposition. Il avait pourtant préparé une vitrine ad-hoc pour s'y exhiber dans toute sa splendeur, en costume de Mihai Viteazul.*

Notre intention était de partir de Paris après les fêtes du 14 juillet, mais du moment que tu promets de nous arriver pour le 15, nous avons retardé notre départ jusqu'au 22. De cette façon nous pourrons passer quelques jours ensemble. En tout cas ton appartement sera prêt à te recevoir même en notre absence. Il y a un restaurant au-dessous et l'Exposition n'étant qu'à deux pas, tu n'auras que l'embarras du choix pour y dîner... même sur la Tour Eiffel. Tâche pourtant de venir pendant que nous sommes chez nous, on rira...

T. à. t.
V. Alecsandri

Mes meilleures affections à Mme Ghica.

Paris se roumanise à vue d'œil. On m'annonce l'arrivée de Nicolas Cretzoulesco, de Jean Cretziano, du Bédouin et de sa femme etc... mais je ne les ai pas encore aperçus.

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 807, ff. 43—44.

Paris, 22 iunie 1889

Dragul meu,

Am primit *Times*, am extras de acolo răspunsul tău privitor la chestiunea grînelor noastre și dacă dorești să păstrezi acest număr am să ți-l trimit cu poșta următoare.

N-am citit *Revista nouă*, dar Mititză Sturdza, care este la Paris, mi-a vorbit de articolul lui Hasdeu.[1] Pare că acest articol este scris în batjocură.

Ce poate să fie colecția de cîntece populare descoperite de d-ra Văcărescu[2] și care conține minunății? Aș dori foarte mult să văd textul original pentru a mă asigura de autenticitatea acestor producții ale geniului poporului nostru necunoscute pînă astăzi?

Bibescu pregătește vreun nou plan de reclamă și cîteva noi discursuri uluitoare.

În așteptare, d-l Carnot, care a vizitat secțiile greacă, sîrbă și persană, vecine cu secția romînă, a uitat să facă acesteia onoare ca și celorlalte. Mare umilință pentru Barnumescu[3], care a pierdut astfel o ocazie de a se înfățișa șefului de stat ca fenomenul cel mai curios al păcătoasei noastre expoziții. Cu toate acestea el pregătise o vitrină ad-hoc pentru a se arăta în toată splendoarea sa, în costumul lui Mihai Viteazul.

Intenția noastră era de a pleca din Paris după festivitățile de la 14 iulie, dar din moment ce îmi promiți să ne sosești la 15, am amînat plecarea pînă la 22. În felul acesta vom putea petrece cîteva zile împreună. În orice caz apartamentul tău va fi gata să te primească, chiar în lipsa noastră. Este un restaurant dedesubt și expoziția nefiind decît la doi pași, nu vei avea decît de ales unde să iei masa... chiar și pe Turnul Eiffel. Încearcă totuși să vii cît timp sîntem și noi acasă. O să rîdem...

Al tău

V. Alecsandri

Multă afecțiune d-nei Ghica.

Parisul se romînizează văzînd cu ochii. Mi se vestește sosirea lui Nicolae Cretzulescu[4], Ion Cretzianu, a Beduinului și a soției sale etc. ... dar încă nu i-am zărit.

[1] Cf. B. P. Hasdeu, *Revista nouă*, II (1889), p. 200 *(Notițe bibliografice)*. Sub titlul de *Der Rhapsode der Dimbovitza* apăruse în nr. 5 din *Das literarische Rumänien* a lui Oswald Neuschatz două cîntece din valea Dîmboviței, culese de Elena Văcărescu. Se spunea că mai sînt și altele din aceeași sursă, nepublicate, și că sînt nerimate. Hasdeu demonstrează că nu există poezie lirică și epică populară, nerimată. Cf. și corespondența lui Hasdeu, de la începutul anului 1890, cu Anna Maliani Vallemani din Fabriano (Italia), care traducînd aceste cîntece populare se îndoiește de origina lor populară și cere lui Hasdeu explicații în această privință. Bibl. Acad. R.P.R., coresp. Hasdeu.

[2] Elena Văcărescu, scriitoare, născută în 1866, fiica lui Ion Văcărescu.

[3] Nume dat în batjocură. Barnum era directorul unui circ celebru.

[4] Nicolae Kretzulescu (n. 1812), om politic. În 1848 a fost exilat la Constantinopol. A activat în viața politică, fiind prim-ministru, ministru și ministru plenipotențiar.

LII

Mircești, 31 juillet 1889

Mon cher vieux,

Nous sommes heureux d'apprendre, Pauline et moi, que tu as bien supporté le voyage de Vienne à Ghergany à travers les steppes de la Hongrie [...] Te voilà à Ghergany, dans ta nouvelle maison, ayant sous la main ta chère bibliothèque

à ascenseur et ton chêne séculaire à l'ombre duquel tu te livres à la chasse des cousins avec une adresse merveilleuse. Jouis donc pleinement du calme de la campagne et jette un regard dédaigneux sur les mesquineries des grands hommes d'Etat qui à l'instar de Joseph Prudhomme font naviguer sur un volcan le char de l'Etat.[1]

Qu'ils se jouent des niches entre eux, qu'ils donnent leur démission etc., grand bien leur fasse, d'autres se hâteront de les remplacer pour faire le bonheur et contribuer à la gloire de la Roumaine.

Quant à nous, mon cher vieux, qui avons amplement payé de nos personnes dans les temps difficiles et qui avons eu la satisfaction de voir nos efforts couronnés de succès en lançant le pays dans la voie du progrès, il est temps de nous retirer sous le tente. Laissons les grandes luttes à ceux qui sont dans toute la force de l'âge et contentons-nous de regarder de loin (de Londres et de Paris) le spectacle de guignols en démence qui se démènent devant un public de burte verde *et de* gure căscate.

Ces fantoches ont beau faire, ils n'empêcheront pas la marche en avant de la nation roumaine, car ils sont eux-mêmes entraînés dans le mouvement universel.

A propos de mouvement, je viens de recevoir de Iassy une lettre de deux jeunes farceurs qui prétendent avoir découvert le mouvement perpétuel et qui me prient d'intervenir auprès du Gt français pour leur envoyer l'argent nécessaire à un voyage à Paris, où ils se proposent d'appliquer leur invention. C'est le plus colossal exemple d'effronterie ou de naïveté qu'il m'a été donné de voir jusqu'à ce jour.

J'ai envoyé ce document à Bengesco pour l'ajouter au dossier des pièces grotesques parmi lesquelles figure un autographe de Costesco.

Depuis mon arrivée, je n'ai pas bougé de Mircești; toi, plus brave, tu as déjà fait une fugue à Bucarest. Assez comme ça.

Toute la colonie de Mircești envoie ses amitiés à celle de Ghergany et souhaite à son patriarche des jours tissés de calme, de travail modéré, de joie intime et de santé permanente.

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. Ion Ghica.

Pe verso o scrisoare a lui V. Alecsandri către Alexandrina Ghica.

Mircești, 31 iulie 1889

Dragul meu,

Paulina și cu mine sîntem fericiți să aflăm că ai suportat bine călătoria de la Viena la Ghergani peste stepele Ungariei [...]. Iată-te la Ghergani, în noua ta casă, avînd la îndemînă biblioteca ta dragă cu ascensor și stejarul tău secular, la umbra căruia te îndeletnicești cu vînătoarea de țînțari, pentru care ai o îndemînare uimitoare. Bucură-te deci din plin de liniștea de la țară și aruncă o privire disprețuitoare asupra meschinăriilor marilor oameni de stat, care după exemplul lui Joseph Prudhomme fac să navigheze carul statului deasupra unui vulcan.[1]

Lasă-i să-și joace feste între ei, să-și dea demisia etc., să le fie de bine, alții se vor grăbi să-i înlocuiască pentru a face fericirea Romîniei și a contribui la gloria ei.

Cît despre noi, dragul meu, care am plătit din plin cu persoana noastră în timpuri grele și care am avut mulțumirea de a vedea eforturile noastre încununate de succes îndreptînd țara pe calea progresului, este timpul să ne retragem sub cort. Să lăsăm marile bătălii acelora care sînt în toată puterea vîrstei și să ne mulțumim de a privi din depărtare (de la Londra și de la Paris) teatrul de păpuși înnebunite care se zvîrcolesc în fața unui public de *burtăverde* și de *gure căscate*.

Aceste păpuși de cîrpă, orice ar face, nu vor împiedica mersul înainte al națiunei romîne, căci sînt ele înșile tîrîte în mișcarea universală.

Fiindcă a venit vorba de mișcare, am primit de la Iași o scrisoare de la doi tineri escroci care pretind că au descoperit mișcarea perpetuă și care mă roagă să intervin pe lîngă guvernul francez pentru a le trimite banii trebuitori unei călătorii pînă la Paris, unde își propun să pună în practică invenția lor. Este cel mai colosal exemplu de nerușinare sau de naivitate pe care mi-a fost dat să-l văd pînă astăzi.

Am trimis acest document lui Bengescu pentru a-l adăuga la dosarul cu piese curioase printre care figurează un autograf al lui Costescu.

De cînd am sosit, nu m-am mișcat de la Mircești; tu, mai îndrăzneț, ai și dat o fugă la București. Îți ajunge!

Întreaga colonie de la Mircești trimite salutări prietenești celei de la Ghergani și urează patriarhului ei zile țesute din liniște, din lucru măsurat, din bucurii simple și din sănătate durabilă.

V. Alecsandri

[1] Una din celebrele expresii ale personajului creat de Henri Monnier în *Scènes populaires (Scene populare)* (1830) și *Mémoires de Joseph Prudhomme (Memoriile lui Joseph Prudhomme)* pentru a înfățișa nulitatea și încrederea în sine.

LIII

Paris, 29 mai 1890

Mon cher vieux,

Le mauvais plaisant qui a répandu des bruits alarmants sur l'état de ma santé ne s'est pas mis en frais d'imagination, car j'ai réellement été fort malade pendant tout l'hiver et j'ai passé par des périodes de découragement qui m'ont fait penser au voyage ad patres! *Maintenant je me sens mieux et je n'aspire qu'à quitter Paris pour aller à Mircești où je trouverai de l'air pur, de l'eau fraîche et la satisfaction de me retrouver chez moi.*

Tu me dis dans ta lettre du 25 mai que tu es assez disposé de tirer ta révérence aux gros bonnets qui détiennent le pouvoir et qui te dégoûtent. Sais-tu que de mon côté j'ai souvent pensé à cet acte de politesse? Si ma maison était

restaurée, je jetterais mon portefeuille par-dessus les moulins et je me retirerais tranquillement et pour toujours à Mircești.

Qui sait, dans le cas où tu persisteras dans tes projets, si nos deux démissions ne paraîtront pas en même temps à l'Officiel.

J'ai déjà mon congé[1] *dans ma poche et j'attends une lettre de Mircești qui me rassure sur l'état de l'atmosphère pour filer vers une autre patrie.*

Que je serais heureux de te voir un beau matin débarquer chez moi!

T. à t. et mes meilleures amitiés pour Mme Ghica.

V. Alecsandri

Ma fille t'envoie les vœux les plus ardents pour ta santé et ses compliments respectueux à la Princesse.

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 807, ff. 107–108.

Paris, 29 mai 1890

Dragul meu,

Glumețul de prost gust care a răspîndit zvonuri îngrijorătoare despre starea sănătății mele nu a cheltuit prea multă imaginație, căci am fost în adevăr foarte bolnav în tot timpul iernii și am trecut prin perioade de descurajare care m-au făcut să mă gîndesc la călătoria *ad patres**! Acum mă simt mai bine și nu doresc decît să părăsesc Parisul pentru a mă întoarce la Mircești unde voi găsi aer curat, apă proaspătă și mulțumirea de a mă regăsi la mine acasă.

Îmi scrii în scrisoarea ta de la 25 mai că ai avea mare poftă să-ți iei rămas bun de la mărimile care dețin puterea și care te dezgustă. Știi că și eu m-am gîndit adesea la acest act de politețe? Dacă mi-ar fi reparată casa aș zvîrli cît colo portofoliul și m-aș retrage liniștit și pentru totdeauna la Mircești.

Cine știe, în cazul cînd vei stărui în planurile tale, dacă demisiile noastre nu vor apărea în același timp în *Monitorul oficial.*

Eu am deja concediul[1] în buzunar și aștept o scrisoare de la Mircești care să-mi dea asigurări în privința stării atmosferice pentru a o șterge spre o altă patrie.

Ce fericit aș fi să te văd într-o bună dimineață debarcînd la mine!

Al tău și cele mai bune salutări prietenești pentru d-na Ghica.

V. Alecsandri

Fiica mea îți trimite urările ei cele mai fierbinți pentru sănătatea ta și complimente respectuoase prințesei.

[1] Prelungirea acestui concediu a nemulțumit pe ministrul Afacerilor Străine, Al. Lahovary. La 3/15 iulie 1890 răspunde cererii de prelungire a poetului că un concediu de patru luni ar deranja bunul mers al lucrărilor de la legația din Paris, care nu poate rămîne numai în seama unui însărcinat de afaceri. Cf. *Viața literară*, I (1906), nr. 22, p. 3.

* La strămoși (lat.).

LIV

Mirceşti, 4/16 juin 1890

Mon cher vieux,

Enfin j'y suis et j'y reste avec plaisir!

J'ai retrouvé ici tout en fleurs et une végétation luxuriante à côté d'une récolte qui s'annonce splendide, mais surtout ce que j'ai retrouvé c'est un air pur et vivifiant ainsi qu'une eau care merge la inimă, *deux éléments de santé dont j'ai été privé à Paris pendant des années. J'ose donc espérer qu'avec l'aide efficace de ces bienfaits de la nature, je regagnerai des forces et je m'acheminerai vers la santé, en dépit des drogues médicales dont on m'a bourré à Bucarest, à Vienne et à Paris.*

J'ai passé trois jours dans notre capitale, exposé à la curiosité publique, comme un revenant dont les journaux avaient annoncé la mort. Beaucoup de monde est venu s'inscrire à l'hôtel, je n'ai reçu qu'un petit nombre d'élus, car je suis encore très faible et les longues visites ainsi que les conversations oiseuses me fatiguent.

En allant de Vercerova à Bucarest, j'ai aperçu ta nouvelle maison de Ghergany et l'église située sur un môle, qui produit un joli effet. Je t'ai jeté par la fenêtre un bonjour perdu dans l'espace, en attendant mieux.

Ah! cher vieux, qu'il fait bon de se retrouver chez soi, loin des grandeurs diplomatiques et des discussions politiques.

Comme le calme de la campagne est inappréciable à notre âge! Peut-être me déciderai-je à ne plus m'en séparer, dussé-je contribuer ainsi au bonheur de ceux qui recherchent nos postes.

Nous verrons ce que ma santé me conseillera car je la consulte beaucoup depuis un an.

Tout à toi de cœur
V. Alecsandri

Compliments de toute ma famille pour toi et pour Mme Ghica.

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 807, ff. 109—110.

Mirceşti, 4/16 iunie 1890

Dragul meu,

În sfîrşit am sosit şi rămîn aici cu plăcere!

Am regăsit totul înflorit şi o vegetaţie bogată alături de o recoltă care se anunţă splendidă, dar mai cu seamă ceea ce am regăsit este un aer curat şi dătător de viaţă şi o apă *care merge la inimă*, două elemente de sănătate de care am fost lipsit ani de zile la Paris. Îndrăznesc deci să sper că datorită ajutorului simţitor al acestor binefaceri ale naturii, voi recîştiga forţe şi mă voi porni spre însănătoşire, în ciuda leacurilor cu care m-au îndopat la Bucureşti, la Viena şi la Paris.

Am petrecut trei zile în capitala noastră, expus curiozității publice, ca un strigoi a cărui moarte fusese anunțată de jurnale. Multă lume a venit să se înscrie la hotel, nu am primit decît un mic număr de aleși, căci sînt încă destul de slab și vizitele lungi precum și conversațiile de prisos mă obosesc.

Mergînd de la Vîrciorova la București, am zărit noua ta casă din Ghergani și biserica așezată pe o înălțime, care produce un efect frumos. În lipsă de ceva mai bun ți-am trimis de la fereastră o salutare pierdută în spațiu.

Oh! dragul meu, ce bine e să te regăsești la tine acasă, departe de măririle diplomatice și de discuțiile politice.

Cît este de nepreţuită liniștea de la țară, la vîrsta noastră! Poate mă voi hotărî să nu mă mai despart de ea, chiar de-ar trebui să contribui astfel la fericirea acelora care umblă după posturile noastre.

Vom vedea ce mă va îndemna sănătatea, căci de un an o consult destul de mult.

Al tău

V. Alecsandri

Complimente de la toată familia mea pentru tine și pentru d-na Ghica

LV

Mircești, 8/20 juin 1890

Mon cher vieux,

Voici cinq jours que je suis chez moi. Le premier jour a été splendide par sa température qui a fait ressortir la splendeur de la végétation de mon petit jardin et m'a égayé le cœur.

Par contre, les deux jours suivants j'ai dû faire du feu dans tous les poêles. Hier nous avons été assaillis par une pluie diluvienne et enfin la matinée d'aujourd'hui, quoique froide, s'annonce assez bien. Ce petit compte rendu des variations atmosphériques te donnera une idée du climat actuel de notre chère patrie, variations qui me portent sur les nerfs et contribuent à entretenir mon état de faiblesse.

Impossible de sortir dans la véranda, je joue au petit Tantale et j'adresse des invocations au soleil pour le décider à nous traiter enfin en amis. Mais il se fait tirer l'oreille, ce gros joufflu lumineux, et moi, l'oreille basse, je traîne la jambe et je reste stationnaire sur le seuil de la convalescence que j'attends.

Madame Stourza[1] *de Miclauchany est venue prendre de mes nouvelles. Malheureusement je n'ai pu lui causer, étant étendu sur ma chaise-longue avec je ne sais quel cataplasme sur le dos. Ma fille lui a tenu compagnie sous la véranda, car il faisait un temps délicieux ce jour-là.*

Pendant les trois jours que j'ai dû passer à Bucarest, j'ai reçu une foule de visites. On est venu probablement s'assurer que je n'étais par encore mort,

ainsi que l'avaient annoncé certains journaux de croque-morts politiques de chez nous. J'ai refusé ma porte à beaucoup de personnes à cause de la fatigue que ces visites me faisaient éprouver. C'est étonnant combien certaines conversations journalières contiennent peu de chose qui intéresse et comme à chaque instant on a envie de répondre: qu'est-ce que ça me fait?

Comptes-tu venir cette année dans le pays? et à quelle époque? Je suis bien désireux de te voir! Mille bonnes amitiés de la part de Pauline pour Mme Ghica et pour toi.

Je t'embrasse

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. Ion Ghica.

Mircești, 8/20 iunie 1890

Dragul meu,

Iată cinci zile de cînd sînt acasă. Prima zi a fost minunată datorită temperaturii care a împrospătat frumusețea vegetației grădiniței mele și mi-a înveselit inima.

În schimb, în următoarele două zile a trebuit să fac foc în toate sobele. Ieri am fost asaltați de o ploaie deluviană și în sfîrșit dimineața de astăzi, deși rece, se anunță destul de frumoasă. Această mică dare de seamă asupra variațiilor atmosferice îți va da o idee despre climatul actual al iubitei noastre patrii, variații care îmi ațîță nervii și fac să prelungească starea mea de slăbiciune.

Imposibil să ieși pe verandă; mă joc de-a micul Tantal și adresez invocații soarelui pentru a-l convinge să ne trateze în sfîrșit ca pe niște prieteni. Dar acest bucălat luminos se lasă rugat, și eu, plouat, abia mă tîrăsc și rămîn mereu pe pragul convalescenței pe care o tot aștept.

D-na Sturdza[1] de la Miclăușani a venit să afle vești despre mine. Din păcate nu i-am putut vorbi, fiind culcat pe șezlongul meu cu nu știu ce cataplasmă pe spate. Fiica mea i-a ținut tovărășie pe verandă, căci în ziua aceea era un timp minunat.

În cele trei zile pe care a trebuit să le petrec la București, am primit o grămadă de vizite. Lumea a venit probabil să se asigure că nu murisem încă, așa cum anunțaseră unele jurnale ale cioclilor politici de la noi. Am refuzat să primesc multe persoane din cauza oboselii pe care aceste vizite mă făceau să o îndur. Este uimitor cît de puține lucruri interesante conțin unele conversații obișnuite și ce poftă îți face în fiecare clipă să răspunzi: ce-mi pasă mie de asta?

Ai de gînd să vii anul acesta în țară? Și în ce epocă? Sînt foarte dornic să te văd! Mii de bune salutări prietenești din partea Paulinei pentru d-na Ghica și pentru tine.

Te îmbrățișez

V. Alecsandri

[1] Maria, fiica lui Ion Ghica, soția lui Gh. Sturdza de la Miclăușani, frate cu D. A. Sturdza.

LVI

Mirceşti, 3 juillet 1890

Mon cher vieux,

La dernière esquisse que tu m'as envoyée de la société du commencement de notre siècle est fort intéressante et saisie sur le vif. Si j'étais peintre de talent, je m'attacherais à fixer sur la toile la maison de Buzoianu et la scène où ce vieux boyard, assis à sa fenêtre en compagnie d'un de ses amis ou connaissances, passait en revue les passants et par les observations mordantes arrêtait ces passants, qui s'en amusaient comme à un spectacle. Il y a un peintre aquarelliste anglais qui a rendu d'une façon remarquable des scènes de l'intérieur des cafés de Constantinople. Celui-là aurait été heureux d'avoir un pareil tableau sous la main.

Le temps est toujours splendide chez nous. On vient de commencer la moisson et comme le blé est très beau, tout le monde a hâte d'achever cette besogne, de crainte que les pluies n'arrivent inopinément interrompre leur travail.

Ma santé se soutient grâce à la cure d'air pur que je fais, mais ce sont les jambes qui sont récalcitrantes. Elles me soutiennent à peine, ce qui m'oblige à rester des heures entières assis dans un fauteuil sur la véranda. Je regarde voltiger les cigognes et cela me distrait.

T. à t.

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 807, ff. 111—112.

Mirceşti, 3 iulie 1890

Dragul meu,

Ultima schiţă pe care mi-ai trimis-o privind societatea de la începutul secolului nostru este foarte interesantă şi luată după natură. Dacă aş fi pictor de talent m-aş strădui să fixez pe pînză casa lui Buzoianu şi scena în care bătrînul boier, aşezat la fereastră în tovărăşia unuia dintre prietenii sau cunoscuţii săi, trecea în revistă pe trecători şi prin observaţii muşcătoare îi oprea pe aceştia care se distrau ca la un spectacol. Există un pictor acuarelist, englez, care a redat într-un chip remarcabil scene de interior din cafenelele Constantinopolului. Acela ar fi fost fericit să aibă la îndemînă un asemenea spectacol.

La noi timpul este mereu minunat. S-a început de curînd secerişul şi cum grîul este foarte frumos toată lumea se grăbeşte să termine această treabă de teamă ca ploile să nu vină pe neaşteptate, întrerupîndu-le munca.

Sănătatea mea se menţine datorită curei de aer curat pe care o fac, dar picioarele sînt îndărătnice. Abia mă susţin, ceea ce mă obligă să stau ore întregi într-un fotoliu, pe verandă. Privesc cum zboară berzele şi aceasta mă distrează.

Al tău

V. Alecsandri

CĂTRE PANTAZI GHICA

I

Mircești, 5 juillet 1860

Mon cher Pantazi[1],

Votre lettre du 20 juin en venant bras dessus, bras dessous avec Mons. Pacală [2] *me rendre visite dans le petit coin du monde que j'habite, se sont mis à bavarder spirituellement et à attirer mon attention vers un ordre de choses entièrement effacé de mon esprit.* Ille ego qui quondam... *(c'est du latin, mais rassurez-vous, j'ai oublié le reste) et qui aujourd'hui me trouve absorbé par le plaisir de la chasse aux étourneaux et par celui non moins attrayant de la pêche aux goujons, j'avais perdu de vue complètement les étourneaux, les goujons et autres dindons politiques qui voltigent, frétillent et se pavanent sur le scène officielle. (Balaciano aurait écrit Seine à cause des poissons susmentionnés.) Or, si vous n'aviez réussi à force d'esprit à m'intéresser à ce tableau que je pourrais appeler plus artistement une croûte, je vous aurais accablé d'une foule de malédictions, vu le vœu de chasteté politique que j'ai fait en quittant Bucarest; mais puisque le mal est fait, puisque vous avez si adroitement promené devant mes regards ces ombres chinoises qui font l'ornement de votre chambre obscure*[3], *je ne saurais moins faire que vous complimenter. Votre journal fera rire toutes les couleurs politiques de la Roumanie et ce qui est mieux, il les fera rire de toutes les couleurs, jaune surtout. Vous avez du mordant et du zèle; ayez-en beaucoup du premier et pas trop du second.*

Vous avez en outre un collaborateur qui fait la revue des séances de la Chambre en perfection. Dites-lui de ma part que je ne l'ai nullement deviné et pour preuve, tirez-lui la chaîne de sa montre.

Vous me demandez dans votre lettre deux choses qu'il m'est bien difficile de faire actuellement: 1. des abonnés, 2. des articles. Etant à la campagne et me promettant d'y rester le plus longtemps possible, je ne saurais m'adresser aux arbres de la forêt pour les engager à s'abonner à votre journal; les arbres me répondraient que le journalisme est une véritable forêt de Bondy[4]. *Malgré cette réponse judicieuse, je me propose pourtant d'écrire à Iassy à Mr Fotino, le directeur du Ministère des Affaires Etrangères, pour le charger de placer vos 20 numéros.*

Quant aux articles humoristiques, hélas! la sainte paresse dont j'ai été envahi depuis que j'ai mis le pied à Mircești, me défend de mettre la main à la plume et encore moins la plume à la main. Quoiqu'il en soit cependant, je tâcherai, par une journée de grande pluie de devenir aussi spirituel que faire se pourra, afin de répondre poliment à l'aimable visite de Pacală.

En attendant, je vous embrasse tout bêtement, c'est-à-dire tout cordialement, et vous charge d'en faire autant de ma part à votre frère et à Balaciano. Après cela, vous prendrez votre air le plus galant pour présenter mes amitiés bien sincères à Madame Ghica (Ion), à Madame Ghica (Pantazi)[5], *à Madame Greciano et à la toute charmante et non moins méchante demoisselle Alexandrine. Et Dieu vous bénira* in secula seculorum.

Votre ami dévoué
V. Alecsandri

J'attends avec impatience le n° suivant de Pacală.

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 2619, ff. 2—3.

Mircești, 5 iulie 1860

Dragul meu Pantazi[1],

Scrisoarea dumitale din 20 iunie venind braț la braț cu domnul *Păcală*[2] să mă viziteze în micul colț de lume pe care îl locuiesc, s-au apucat să pălăvrăgească plini de haz și să-mi atragă atenția asupra unei stări de lucruri cu totul șterse din mintea mea. *Ille ego qui quondam...** (este pe latinește, dar liniștește-te, am uitat restul) și care mă găsesc astăzi cufundat în plăcerea vînătorii de grauri și a pescuitului de porcușori, pierdusem cu totul din vedere graurii, porcușorii și alți curcani politici care fîlfîie din aripi de colo pînă colo, se agită și se împăunează pe scena oficială. (Bălăceanu ar fi scris Seine** din pricina peștilor mai sus menționați.) Or, dacă n-ai fi izbutit cu ajutorul glumelor să mă faci să mă interesez de acest tablou, pe care aș putea să-l numesc mai artistic o mîzgălitură, te-aș fi copleșit cu o mulțime de blesteme, avînd în vedere legămîntul de castitate politică pe care l-am făcut părăsind Bucureștiul; dar pentru că răul s-a produs, pentru că ai plimbat cu atîta dibăcie prin fața privirilor mele aceste umbre chinezești care fac podoaba camerei voastre obscure[3], nu pot face altceva decît să te complimentez. Jurnalul dumitale va face să rîdă toate culorile politice din Romînia, ba mai mult, îi va face să rîdă în toate culorile, mai cu seamă galben. Ai spirit mușcător și zel; caută să ai cît mai mult din primul și nu prea mult din cel de al doilea.

Ai de asemenea un colaborator, care face la perfecție dările de seamă de la ședințele Camerei. Spune-i din partea mea că nu l-am putut ghici și ca probă, trage-l de lanțul ceasornicului.

Îmi ceri în scrisoarea dumitale două lucruri pe care îmi este foarte greu să le fac acum: 1. abonamente, 2. articole. Fiind la țară și avînd intenția să rămîn aici cît mai mult timp posibil, nu m-aș putea adresa arborilor pădurii pentru a-i îndemna să se aboneze la jurnalul dumitale; arborii mi-ar răspunde că ziaristica este o adevărată capcană[4]. Cu tot acest răspuns potrivit, îmi propun totuși să scriu la Iași d-lui Fotino, directorul Ministe-

* Eu acela care odinioară... (lat.)
** Joc de cuvinte pe omonimele: *scène-Seine*.

rului Afacerilor Străine, pentru a-l însărcina să plaseze cele 20 de numere ale dumitale.

Cît despre articole umoristice, vai! sfînta lene de care am fost cuprins de cînd am pus piciorul la Mircești mă împiedică să pun mîna pe condei și încă și mai mult să pun condeiul în mînă. Totuși, orice ar fi, voi încerca într-o zi cu ploaie mare să devin atît de spiritual, cît îmi va fi cu putință, ca să răspund politicos la plăcuta vizită a lui *Păcală*.

În așteptare, te îmbrățișez prostește, adică din toată inima și te însărcinez să faci la fel din partea mea cu fratele tău și cu Bălăceanu. După aceea îți vei lua aerul cel mai galant pentru a prezenta sincerele mele salutări prietenești doamnei Ghica (Ion), doamnei Ghica (Pantazi)[5], doamnei Grecianu și încîntătoarei și nu mai puțin relei domnișoare Alexandrina. Și Dumnezeu să te binecuvînteze *in secula seculorum**.

Prietenul dumitale devotat
V. Alecsandri

Aștept cu nerăbdare nr. următor din *Păcală*.

[1] Pantazi Ghica, ziarist și scriitor, frate cu Ion Ghica, mort în 1882, a fost avocatul lui V. Alecsandri.

[2] *Păcală*, jurnal umoristic, București, 16 iunie — 15 noiembrie 1860. Își încetează apariția o dată cu darea în judecată a redactorului, Pantazi Ghica, pentru invective împotriva guvernului.

[3] Camera Deputaților.

[4] Pădurea Bondy de lîngă satul cu același nume, arondismentul Saint-Denis, păstra trista reputație a unor asasinate comise acolo. Expresia „*forêt de Bondy*" s-a folosit pentru a indica un loc nesigur, periculos, o capcană.

[5] Camille Ghica, de origine franceză.

II

Mircești, 30 oct. 1865

Mon cher Pantazi,

Je viens de recevoir les deux premiers N-os de votre nouvelle feuille intitulée Cugetare[1], *laquelle n'est, après tout, que l'*Actualitatea[2] *avec un faux nez.*

Je vous remercie pour votre aimable attention et vous fais compliment pour vos deux feuilletons du Jeune homme qui a beaucoup souffert.

J'aurais préféré un autre titre à cette œuvre de critique spirituelle et un autre nom à votre héros, car celui de Sai-pîrlazu *est comique, il serait parfaitement adapté à un lovelace de village.*

Quoiqu'il en soit, votre idée de passer en revue les nombreuses défectuosités, ainsi que les abus de l'administration etc., est des plus heureuses et à en juger dar le commencement, j'augure beaucoup de succès pour l'ensemble de cet article.

---

* În vecii vecilor (lat.).

L'idée serait encore meilleure si vous lui donniez les proportions d'un ouvrage sérieux, car les matières ne vous manqueront pas et encore moins l'esprit nécessaire pour en faire un volume apprécié et recherché du public littéraire. Pensez-y, mon cher Pantazi, et méfiez-vous surtout de votre grande facilité d'exécution. Je désirerais pour ma part vous voir mettre la main à l'œuvre — non plus comme un journaliste obligé de fournir la pâtée quotidienne au public de Bucarest, mais comme un véritable littérateur qui a l'ambition d'attacher son nom à un ouvrage de mérite.

C'est dit, vous me ferez ce plaisir, n'est-ce pas? vous me le ferez d'autant plus facilement que vous venez de découvrir un bon filon à exploiter. Soyez mordant sans passion, sans amertume, sans outrance, en un mot soyez spirituel comme un homme de salon, qui voudrait amuser des dames et je vous réponds du succès.

Maintenant, parlons théâtre. J'ai cru remarquer — avec peine — que vous aviez certaines tendances à vous laisser entraîner dans la clique hostile à Millo.[3] *Rappelez-vous ce vers de Ruy-Blas:*

«Pour un homme d'esprit, tenez, vous m'étonnez!»

Comment, cher Pantazi, vous auriez encore la naïveté d'ajouter foi aux déclamations et aux jérémiades de ceux qui font semblant de pleurer sur le sort du théâtre roumain? Mais ces gens-là n'aspirent qu'à une chose: à exploiter la scène en place de Millo. Quelles sont les connaissances spéciales, quelles sont les œuvres dramatiques qu'ils apporteraient à la direction du théâtre... Vous les connaissez... Zéro!

Millo, au contraire, est un artiste réel, le seul dont nous nous glorifions à juste titre. Il possède un répertoire original, national; il a créé des types qui resteront et son talent m'engage à travailler pour la scène. J'ajoute ces derniers mots parce que dans votre lettre vous m'avez laissé croire que les représentations de mes pièces étaient pour vous des soirées fort agréables. S'il en est ainsi, pourquoi combattez-vous un homme pour lequel j'ai du plaisir à créer des rôles? Lui, absent, je vous assure que je fermerai complètement mon tiroir dramatique.

Allons, mon cher Pantazi, faites acte d'indépendance en rendant justice au talent, car il existe entre les talents une solidarité toute fraternelle.

Vous aurez bien meilleure grâce à défendre un artiste comme Millo contre les cabales de ses rivaux envieux et de ses compétiteurs qu'en faisant chorus avec la foule.

Ceci dit, il me reste à vous annoncer deux choses: la première, c'est que j'ai envoyé à Millo pour la saison dramatique actuelle, les pièces suivantes:

Ginerile lui Hagi-Petcu — comedie în 2 acturi
(imitée du Gendre de Mr Poirier)
Concina — *proverbe en un acte*
Harţă răzeşul — *vaudeville en 1 acte*
Kera Nastasia — *chansonnette*
Covrigarul — scenă din poarta Cişmegiului.

Je me propose en outre de lui envoyer une grande comédie en 5 actes, que je couve dans ma tête depuis assez longtemps.

La seconde nouvelle c'est que j'ai trouvé à Bucarest un éditeur pour mon répertoire dramatique et qu'il serait nécessaire peut-être d'en faire une annonce dans votre journal, accompagnée d'une petite tartine de circonstance.[4]

Le public est un Cerbère qu'on nourrit de tartines. Voici donc la liste de mes pièces:

Comedii

Iorgu de la Sadagura — *3* acturi
Creditorii — *1*
Iașii în Carnaval — *3*
Kir Zuliaridi — *1*
Ginerile lui Hagi-Petcu — *2*
Concina, proverb — *1*

Vodeviluri

Rămășagul — *1*
Piatra din casă — *1*
Nunta țărănească — *1*
Chirița în Iași — *3*
Chirița în provincie — *2*
Doi morți vii — *2*
Cinel-Cinel — *1*
Agaki Flutur — *3*
Rusaliile — *1*
Paracliserul — *1*
Millo director — *1*
Harță răzeșul —

Drame și tablouri

Cetatea Neamțului — *3*
[....................]
Zgîrcitul răsipitor — *4*

Scene

Tîndală și Păcală — dialog politic
Vivandiera — scenă militară
Covrigarul — scenă din poarta Cișmegiului

Operete

Scara mîței — *1*
Crai-nou — *1*

Cînticele comice

Șoldan viteazul
Anghelușa doftoroaie
Herșcu boccegiul

Napoilă — ultraretrogradul
Clevetici — ultrademagogul
Surugiul
Chirița la Paris
Barbu Lăutarul
Gură-căscată
Paraponisitul
Ion papușerul
Kera Nastasia

Ouf! j'en ai assez et vous aussi, je suppose, donc je me sauve en vous serrant la main très affectueusement.

Tout à vous de cœur
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 2.619, ff. 28—31.

Mircești, 30 oct. 1865

Dragul meu Pantazi,

Am primit de curînd primele două numere din noua dumitale foaie intitulată *Cugetarea*[1], care nu este, la urma urmei, decît *Actualitatea*[2] deghizată.

Îți mulțumesc pentru amabila dumitale atenție și te felicit pentru cele două foiletoane ale *Tînărului care a suferit mult.*

Aș fi preferat un alt titlu pentru această operă de critică spirituală și un alt nume pentru eroul dumitale, căci acela de *Sai-pîrleazu* este caraghios, ar fi mai potrivit pentru un crai de la țară.

Oricum ar fi, ideea dumitale de a trece în revistă numeroasele cusururi, ca și abuzurile administrației etc., este dintre cele mai fericite și, judecînd după început, prevăd mult succes întregului articol.

Ideea ar fi și mai bună dacă i-ai da proporțiile unei lucrări serioase, căci materialele nu-ți vor lipsi și încă și mai puțin spiritul necesar pentru a face un volum apreciat și căutat de publicul amator de literatură. Gîndește-te la aceasta, dragul meu Pantazi, și ferește-te mai cu seamă de marea dumitale ușurință de a compune. Eu unul aș dori să te văd la lucru — nu numai ca pe un gazetar obligat să furnizeze porția zilnică publicului din București, dar ca pe un adevărat literat, care are ambiția să-și lege numele de o lucrare de merit.

Ne-am înțeles, îmi vei face această plăcere, nu-i așa? mi-o vei face cu atît mai ușor, cu cît ai descoperit o vînă bună de exploatat. Fii mușcător fără patimă, fără amărăciune, fără înverșunare, într-un cuvînt fii spiritual ca un om de salon care ar dori să distreze niște doamne și răspund eu de succes.

Acum, să vorbim de teatru. Mi se pare că am băgat de seamă — cu părere de rău — că ai o oarecare înclinare de a te lăsa tîrît în clica ostilă lui Millo[3]. Adu-ți aminte de acest vers din Ruy-Blas:

„Pentru un om de spirit, zău, mă uimiți!"

Cum, dragă Pantazi, ai avea încă naivitatea să dai crezare declamațiilor și tînguirilor acelora care se prefac că deplîng soarta teatrului romînesc? Dar oamenii aceia nu urmăresc decît un lucru: să exploateze scena în locul lui Millo. Care sînt cunoștințele deosebite, care sînt operele dramatice pe care le-ar aduce la direcția teatrului... Le cunoști... *Zero!*

Millo, dimpotrivă, este un artist adevărat, singurul cu care ne mîndrim pe bună dreptate. Posedă un repertoriu original, național: a creat tipuri care vor rămîne și talentul său mă îndeamnă să lucrez pentru scenă. Adaug aceste ultime cuvinte, pentru că din scrisoarea dumitale, m-ai lăsat să cred că reprezentațiile pieselor mele erau pentru dumneata seri foarte plăcute. Dacă este așa, de ce combați un om pentru care îmi face plăcere să creez roluri? Fără el, te asigur că voi încuia de tot sertarul meu dramatic.

Haide, dragul meu Pantazi, fă un gest de independență, recunoscînd meritele talentului, căci între talente există o solidaritate frățească.

Ai face mai mult bine apărînd un artist ca Millo împotriva intrigilor rivalilor săi invidioși și a competitorilor, decît făcînd cauză comună cu mulțimea.

Acestea zise, îmi rămîne să-ți anunț două lucruri: primul este că am trimis lui Millo pentru stagiunea dramatică actuală următoarele piese:

Ginerile lui Hagi-Petcu — comedie în 2 acturi
(imitată după *Ginerile d-lui Poirier)*
Concina — proverb într-un act
Harță răzeșul — vodevil într-un act
Kera Nastasia — cîntecel
Covrigarul — scenă din poarta Cișmegiului

Îmi propun în afară de aceasta să-i trimit o mare comedie în 5 acte pe care o clocesc de multă vreme.

A doua veste este că am găsit la București un editor pentru repertoriul meu dramatic și poate ar fi necesar să se facă un anunț în jurnalul dumitale, însoțit de o mică tiradă de circumstanță.[4]

Publicul este un cerber pe care îl hrănești cu tirade. Iată deci lista pieselor mele:

Comedii

Iorgu de la Sadagura	— 3 *acturi*
Creditorii	— 1
Iașii în Carnaval	— 3
Kir Zuliaridi	— 1
Ginerile lui Hagi-Petcu	— 2
Concina, proverb	— 1

Vodeviluri

Rămășagul	— 1
Piatra din casă	— 1
Nunta țărănească	— 1
Chirița în Iași	— 3

[2] *Actualitatea*, ziar politic, literar, comercial şi ştiinţific. Bucureşti, 19 septembrie — 2 octombrie 1865.

[3] În regretabilele neînţelegeri dintre Millo şi Pascali, poetul l-a sprijinit întotdeauna pe Millo, intervenind în favoarea lui la mai-marii zilei. Cf. aici p. 179, scrisoarea din 1864, iunie către Kogălniceanu şi corespondenţa cu Millo în care termină prin a-l sfătui pe acesta să ajungă la o înţelegere cu Pascali. Cf. Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. M. Millo.

[4] Anunţul a fost publicat, cf. scrisoarea următoare.

III

Mirceşti, 17 nov. 1865

Mon cher Pantazi,

Je suis heureux d'apprendre que vous êtes délivré du démon de la politique — momentanément du moins, et qu'en présence de vos deux feuilles supprimées[1] *par ordonnance ministérielle, vous vous promettez de chercher des consolations dans la littérature. L'instinct de conservation vous a fait trouver la cure la plus salutaire contre les ravages de la douleur paternelle qui doit vous miner — aussi je ne saurais trop vous engager pour ma part de continuer votre nouveau feuilleton, de le soigner, d'éviter les longueurs sentimentales, d'y jeter à profusion l'esprit de bon aloi, et d'en faire, en un mot, un ouvrage rempli de fines observations et d'études de mœurs. Vous réussirez, j'en suis sûr, et tout en satisfaisant le goût de vos nombreux lecteurs, vous éprouverez vous-même de grandes jouissances, car lorsque vous aurez terminé votre ouvrage, vous vous trouverez complètement guéri de votre mal de journalisme. Envoyez-moi vos feuilletons au fur et à mesure qu'ils paraîtront; ils distrairont agréablement ma solitude de Mirceşti, où je compte passer l'hiver.*

Je suis non moins heureux de savoir que vous travaillez pour le théâtre. C'est là un genre de travail qui vous amusera beaucoup et pour lequel vous possédez une aptitude naturelle. Attachez-vous à bien étudier les caractères de vos personnages, à leur faire parler la langue qui convienne à leur position sociale, à charpenter ingénieusement les scénarios, à éviter les longueurs et à préparer adroitement les dénouements. Ayez surtout en vue que nous devons créer la véritable causerie en langue roumaine, la causerie fine, spirituelle, élégante, nuancée et originale, car vous le savez, actuellement cette causerie n'est qu'un jargon grotesque... du français de cuisine.

J'attends avec impatience le résultat de vos premiers débuts dans l'art dramatique et je fais des vœux pour que je puisse prochainement serrer la main d'un collègue.[2]

Vous avez eu la bonté de faire une petite réclame en faveur de mon répertoire[3], *je vous en remercie; elle encouragera sans doute mon éditeur, que je ne connais pas. Demandez son nom à Bolintineano et si vous en trouvez l'occasion, engagez-le de commencer l'impression au plus vite.*

Vous me demandez, cher Pantazi, d'écrire au Prince[4] *pour le prier de vous accorder la direction du Théâtre. Je m'en garderai bien, dans votre propre intérêt et cela pour des raisons que je vous expliquerai de vive voix à notre pre-*

Chirița în provincie	— 2 *acturi*
Doi morți vii	— 2
Cinel-Cinel	— 1
Agaki Flutur	— 3
Rusaliile	— 1
Paracliserul	— 1
Millo director	— 1
Harță răzeșul	—

D r a m e ș i t a b l o u r i

Cetatea Neamțului	— 3
[.........................]	
Zgîrcitul răsipitor	— 4

S c e n e

Tîndală și Păcală	— *dialog politic*
Vivandiera	— *scenă militară*
Covrigarul	— *scenă din poarta Cișmegiului*

O p e r e t e

Scara mîței	— 1
Crai-nou	— 1

C î n t i c e l e c o m i c e

Șoldan viteazul
Anghelușa doftoroaie
Herșcu boccegiul
Napoilă — ultraretrogradul
Clevetici — ultrademagogul
Surugiul
Chirița la Paris
Barbu Lăutarul
Gură-căscată
Paraponisitul
Ion păpușerul
Kera Nastasia

Of! îmi ajunge, și dumitale asemenea, bănuiesc, deci am fugit strîngîndu-ți mîna foarte afectuos.

Al dumitale din toată inima
V. A l e c s a n d r i

[1] *Cugetarea*, jurnal politic, comercial și literar, București, 18/30 octombrie — 23 octombrie/4 noiembrie 1865. Suspendat pentru atacurile împotriva guvernului.

mière rencontre. Qu'il vous suffise de savoir que je serais fort content de vous voir à la tête de la direction et que c'est justement pour cela que je ne veux pas compromettre vos chances de succès en intervenant moi-même en votre faveur. J'ai la main très malheureuse depuis quatre ans. Quant à Floresco, je doute qu'il veuille faire quelque chose à ma recommandation. C'est pour cela que je me garde de lui écrire. Je vous autorise de le lui dire de ma part, quand vous lui adresserez votre demande et au besoin de lui lire le passage de cette lettre, qui le concerne. Il ne me reste donc plus qu'à faire des vœux pour vous. C'est peu mais, hélas! c'est tout ce que je puis faire, croyez-en votre ami

V. A.

J'attends avec impatience vos études sur mon répertoire dramatique. Adieu. Mes amitiés à Ion et à Mme Ghica.

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 2.619, ff. 32—33.

Mircești, 17 noiembr. 1865

Dragul meu Pantazi,

Sînt fericit aflînd că ai scăpat de demonul politicii, cel puțin pentru moment, și că, în fața celor două foi ale dumitale suprimate[1] prin ordonanță ministerială, îți făgăduiești să cauți mîngîiere în literatură. Instinctul de conservare te-a făcut să găsești tratamentul mai nimerit împotriva durerii nimicitoare de părinte, care trebuie să te roadă — de aceea, eu unul nu pot decît să te îndemn să continui noul dumitale foileton, să-i acorzi toată atenția, să eviți excesul de sentimentalism, să cheltuiești din belșug spirit de bună calitate și să faci din el, într-un cuvînt, o lucrare plină de observații fine și de studiu de moravuri. Vei reuși, sînt sigur, și satisfăcînd gustul numeroșilor dumitale cititori, vei încerca în același timp, dumneata însuți, mari satisfacții. Căci atunci cînd îți vei sfîrși opera, ai să te trezești vindecat cu totul de boala gazetăriei. Trimite-mi foiletoanele pe măsură ce vor apărea, mă vor distra în singurătatea mea de la Mircești, unde am intenția să petrec iarna.

Nu sînt mai puțin fericit să știu că lucrezi pentru teatru. Este un gen de lucru care are să te distreze mult și pentru care posezi o înclinare naturală. Stăruie în a studia bine caracterele personajelor dumitale, în a le face să vorbească limba care se potrivește cu poziția lor socială, în a construi cu dibăcie scenariile, în a evita lungimile și a pregăti cu dibăcie deznodămintele. Să ai mai cu seamă în vedere că trebuie să creăm adevărata conversație în limba romînă, conversație fină, spirituală, elegantă, nuanțată și originală, căci știi că acum această conversație nu este decît un jargon caraghios... o franțuzească de bucătărie.

Aștept cu nerăbdare rezultatul primelor dumitale începuturi în arta dramatică și doresc să pot în curînd strînge mîna unui coleg.[2]

Ai avut bunătatea de-a face o mică reclamă în favoarea repertoriului meu[3], îți mulțumesc; ea va încuraja desigur pe editorul meu, pe care nu-l

cunosc. Află-i numele de la Bolintineanu și dacă găsești ocazia, îndeamnă-l să înceapă tipărirea cît mai curînd.

Îmi ceri, dragă Pantazi, să scriu prințului[4] pentru a-l ruga să-ți acorde direcția Teatrului. Voi evita să fac acest lucru în propriul dumitale interes și aceasta pentru motive pe care ți le voi explica prin viu grai la prima noastră întîlnire. Este de ajuns să-ți spun că aș fi foarte mulțumit de a te vedea în capul direcției și că tocmai pentru aceasta nu vreau să compromit posibilitățile de izbîndă intervenind eu în favoarea dumitale. De patru ani încoace am o mînă foarte nenorocoasă. Cît despre Florescu, mă îndoiesc că va vrea să facă ceva la recomandația mea. Tocmai pentru aceasta mă feresc de a-i scrie. Te autorizez să i-o spui din partea mea, cînd îi vei adresa cererea și la nevoie să-i citești pasajul care îl privește din această scrisoare. Nu-mi mai rămîne deci decît să mă rog pentru dumneata. Este puțin dar, vai! este tot ce pot să fac, crede pe prietenul dumitale

V. A.

Aștept cu nerăbdare studiile dumitale asupra repertoriului meu dramatic. Adio. Multe salutări prietenești lui Ion și d-nei Ghica.

[1] Cf. aici pp. 173-174, n. 1 și 2.

[2] Pantazi Ghica îi trimite piesa *Sterian pățitul*, despre care poetul îi scrie la 3 aprilie 1866 în termenii următori:

„Sterian pățitul *al dumitale m-a înveselit mult. Mi-a ținut tovărășie de la Roman la Mircești și flecăreala lui spirituală m-a distrat atît de bine încît nu am băgat de seamă străbaterea unei poști. Or, este mare lucru în împrejurările de față să ții trează atenția unui cititor timp cît să străbați o poștă și să-l faci să uite și starea de plîns a cailor, și gravele evenimente din țară... Aceasta dovedește că posezi ceea ce trebuie pentru a fi autor dramatic și că ai intrat cu totul în cariera teatrală.*

Drumul dumitale e croit, dragul meu Pantazi; deci înainte marș! Lovește tare în vicii; biciuiește pe caraghioși... și vei aduce mai multe servicii adevărate, decît așa-zisele organe ale opiniei publice" (cf. Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 2.619, ff. 8—9).

[3] Cf. scrisoarea precedentă.

[4] Legătura de prietenie dintre Alexandru Ioan Cuza și poet nu încetase, dar din 1861, deci „de patru ani", de cînd părăsise postul de ministru al Afacerilor Străine, V. Alecsandri nu mai fusese chemat să ocupe nici o funcție în stat. Acest lucru nemulțumise pe poet și-l făcuse să se izoleze la Mircești.

IV

Mirceşti, 18 janvier 1868

Mon cher Pantazi,

J'ai vu votre nom en tête du journal l'Indépendance[1] *et j'ai lu avec jubilation quelques-uns de vos articles contre la prétention grotesque de ceux qui veulent s'attribuer tous les faits glorieux de notre histoire contemporaine.*

Continuez à flageller les vendeurs du temple et tapez fort. C'est la seule chose qu'ils n'auront pas volée.

Maintenant quelques mots pour ce qui me concerne. Vous connaissez de longue date la sainte horreur que j'ai pour ce qu'on appelle catahristicos *la politique chez nous, vous savez que je préfère plutôt être balayeur de rue que balayeur de* chambre *et pourtant Mrs les grands propriétaires du district de Roman m'ont accablé de leurs votes! Un beau matin, je me suis vu couché sur le lit de Procuste, autrement dit, la liste des Députés appelés à sauver la Roumanie!!!!!!!!!*

Grande fut ma surprise, comme vous pouvez vous douter, grande fut aussi ma colère! Mais il n'y avait rien à dire, je l'étais!

Je l'étais, soit, le serai-je? C'est autre chose; or, je ne le suis plus, car je viens d'envoyer ma démission au président de la Chambre, tout en adressant à mes électeurs une épître très sentie. Voilllà!!

Ne dites rien, ne me faites pas de reproches, ce serait tout comme si vous me chantiez femme sensible. *Adressez-moi au contraire des félicitations, je les accepterai avec plaisir et je vous considérerai mon ami véritable. Ceci convenu, je vous envoie ici copie de ma démission et de mon épître. Si vous voulez les publier sans commentaires dans votre feuille, vous m'obligeriez.*

Je vous annonce que j'ai envoyé à Millo une nouveauté de circonstance, intitulée le Chemin de fer. *Vous irez la voir, n'est-ce pas? et vous m'en direz votre opinion.*

Tout à vous de cœur
V. Alecsandri

COPIE DE PE DEMISIA MEA

Domnule prezident,

Ocupările mele literare nepermiţîndu-mi acum de a reintra în vieaţa politică, cu adîncă părere de rău, vin să vă fac declarare că sînt obligat a refuza mandatul de deputat cu care m-au onorat d-nii alegători al colegiului I din judeţul Roman.

Primiţi etc.

D-lor alegători ai colegiului I din judeţul Roman,

Aţi binevoit a mă onora cu voturile d-voastre şi a-mi încredinţa mandatul de deputat în contra declarării făcută de mine în mai multe rînduri că nu doresc a reintra în viaţa politică. Ocupările mele literare şi convingerea mea că un om poate servi patria sa pe cîmpul literaturii ca şi în luptele parlamentare sau în diferite posturi ale statului mă fac însă a renunţa, cu adîncă părere de rău, la mandatul ce mi-aţi oferit.

Recunoştinţa mea către d-voastre este mare.

Vă rog să credeţi că sînt mîndru de distingerea cu care m-aţi onorat în ultimele alegeri şi că simţind aceeaşi dorinţă ca d-voastre de a videa ţara noastră progresînd în toate ramurile, îmi voi pune silinţa de a-i aduce tributul literar, lăsînd altor bărbaţi mai capabili de a contribui la mărirea şi fericirea ei pe calea politică.

Priimiţi... etc.

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 2.619, ff. 34—35.

Mircești, 18 ianuarie 1868

Dragul meu Pantazi,

Am văzut numele dumitale în fruntea gazetei *Independența*[1] și am citit cu satisfacție cîteva din articolele dumitale împotriva pretenției caraghioase a celor care vor să-și atribuie toate faptele glorioase ale istoriei noastre contemporane.

Continuă să biciuiești pe negutătorii din templu și lovește puternic. Este singurul lucru pe care nu-l vor fi furat.

Acum cîteva cuvinte în ceea ce mă privește. Cunoști de multă vreme sfînta scîrbă pe care o am de ceea ce se numește *catahristicos** politică la noi, știi că îmi place mai bine să fiu măturător de stradă decît măturător de *Cameră* și cu toate acestea d-nii mari proprietari ai ținutului Roman m-au copleșit cu voturile lor! Într-o bună dimineață m-am văzut culcat pe patul lui Procust, adică pe lista deputaților chemați să salveze România!!!!!!!!!

Mare mi-a fost mirarea, cum îți poți închipui, mare mi-a fost de asemenea și furia! Dar nu mai era nimic de făcut, eram!!

Eram, fie, voi mai fi? Asta-i altceva; or nu mai sînt, pentru că mi-am trimis chiar acum demisia președintelui Camerei, adresînd în același timp alegătorilor mei o epistolă foarte simțită. Asta este!

Nu spune nimic, nu mă dojeni, ar fi ca și cum mi-ai cînta *femeie sensibilă*. Adresează-mi din contra felicitări, le voi primi cu plăcere și te voi socoti ca pe un prieten adevărat. Acestea stabilite, îți trimit aici copii de pe dimisia și de pe epistola mea. Dacă vrei să le publici fără comentarii în foaia dumitale, îmi vei face un serviciu.

Te vestesc că am trimis lui Millo o noutate potrivită împrejurărilor, intitulată *Drumul de fier*. Te vei duce s-o vezi, nu-i așa? și îmi vei spune părerea dumitale.

Al dumitale din tot sufletul
*V. Alecsandri***

[1] *Independința romînă*, București, august 1866 — 20 decembrie 1867/1 ianuarie 1868; jurnalul încetîndu-și apariția, cererea poetului nu a putut fi satisfăcută.

* καταχριςτικωζ (gr.) — abuziv.
** Urmează, după textul original, copia cererii de demisie și a scrisorii către alegători. V. p 177.

CĂTRE MIHAIL KOGĂLNICEANU

I

Mirceşti, juin 1864

Mon cher Ministre,

Le coup d'Etat[1] *a été couronné d'un plein succès non seulement dans le pays, mais même hors des frontières. Vous devez être content, c'est pourquoi je viens vous rappeler la promesse que vous m'avez donnée au sujet de la direction du théâtre roumain.*

Je connais trop cette boutique pour me faire illusion sur les résultats que l'on obtiendrait en tentant de nouvelles combinaisons qui exigeraient des sacrifices d'argent exorbitants de la part du Gouvernement. La seule bonne mesure que l'Etat puisse prendre ce serait d'envoyer à Paris trois garçons et trois jeunes filles au même titre que les autres boursiers et de les destiner à l'étude de l'art scénique. On les confierait aux soins de quelque artiste du Théâtre Français, qui nous les rendrait au bout de trois ans en état de jouer convenablement les œuvres dramatiques et de former dans le pays un conservatoire.

En attendant, il est plus raisonnable de laisser le Théâtre National marcher comme par le passé sous la direction absolue d'un homme intelligent, d'un artiste éprouvé. Or, cet homme, vous le connaissez de longue date, c'est un de nos anciens camarades d'école, c'est Millo, le seul artiste de grand talent que nous ayons.

Il a, comme vous le savez, abandonné tout pour suivre sa vocation, il a parcouru sa carrière péniblement, en y consacrant son patrimoine et ses facultés, il a produit des œuvres de mérite, il a créé des rôles qui forment le fond de notre répertoire national. Ce sont là des titres suffisants à la protection du Gouvernement.

Tous les autres freluquets, croyez-moi, ne sont que de pauvres sires dénués de talent, des saltimbanques formés à l'école du paillasse de Caïmata[2]*, et qui cherchent à mettre Millo de côté pour exploiter le public en lui servant des plats de leur façon. Ils ne méritent nul intérêt et pourtant ils ont des prétentions absurdes. Ne vont-ils pas jusqu'à réclamer des honoraires de ministre pour parodier sur la scène des traductions en langue sabir*[3] *des pièces du théâtre français ou bien des drames criblés d'infirmités ?*

Je sais que Mr Strat[4] *les protège; il a tort car, vrai, ils n'ont rien pour eux, pas même le mérite grimacier du singe. Ce serait vouloir transformer la scène en tréteau que de leur livrer la direction et ce serait perpétuer l'esprit d'intrigue dans le théâtre, que d'imposer ces gens-là au futur directeur. Agissez*

tout crânement en ministre pratique et dans l'intérêt même de la littérature dramatique, donnez (ainsi que vous me l'avez promis) la direction absolue à Millo.[5] *Tout le monde vous approuvera et moi je vous serai très obligé.*

Tout à vous

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 2.956, copie.

Mircești, iunie 1864

Scumpul meu ministru,

Lovitura de stat[1] a fost încununată de un succes deplin nu numai în țară, dar chiar în afara granițelor. Trebuie să fii mulțumit, de aceea viu să-ți reamintesc făgăduiala pe care mi-ai făcut-o cu privire la direcția teatrului romînesc.

Cunosc prea bine această dugheană ca să-mi fac vreo iluzie asupra rezultatelor ce s-ar obține încercînd noi combinații, care ar cere sacrificii de bani peste măsură de mari din partea guvernului. Singura măsură bună pe care statul ar putea-o lua ar fi de a trimite la Paris trei băieți și trei fete în aceleași condiții ca și pe ceilalți bursieri, destinîndu-i studiului artei scenice. Ar trebui să-i încredințeze vreunui artist al Teatrului Francez care ni-i va trimite înapoi, după trei ani, în stare să joace cum trebuie operele dramatice și să formeze în țară un conservator.

Pînă atunci, este mai înțelept ca Teatrul Național să fie lăsat să meargă ca și în trecut, sub direcția absolută a unui om inteligent, a unui artist încercat. Or, pe acest om îl cunoști de multă vreme, este unul din vechii noștri colegi de școală, este Millo, singurul artist de mare talent pe care îl avem.

El a părăsit totul, după cum știi, pentru a-și urma chemarea, și-a străbătut cariera cu greutate, consacrîndu-i averea și facultățile sale, a produs opere de merit, a creat roluri care formează baza repertoriului nostru național. Acestea sînt titluri suficiente pentru a merita protecția guvernului.

Toți ceilalți, flușturatici, crede-mă, nu sînt decît niște păcătoși lipsiți de talent, saltimbanci formați la școala paiaței de la Caimata[2] și care caută să lase pe Millo deoparte pentru a exploata publicul servindu-i spectacole pe măsura lor. Nu merită nici un interes și cu toate acestea au pretenții absurde. Nu merg ei pînă acolo încît să reclame onorarii de miniștri pentru a parodia pe scenă traducerile în limba sabiră[3] a pieselor teatrului francez sau drame pline de infirmități?

Știu că d-l Strat[4] îi protejează; el greșește, căci, în adevăr, nu au nici o calitate, nici măcar meritul de a se schimonosi ca maimuța. A le lăsa lor direcția înseamnă să vrei transformarea scenei în teatru de bîlci și a impune pe acești oameni viitorului director ar însemna perpetuarea în teatru a spiritului de intrigă. Acționează deci cu îndrăzneală, ca un ministru practic și în interesul chiar al literaturii dramatice — dă (așa cum mi-ai făgăduit) conducerea absolută lui Millo.[5] Toată lumea te va aproba și eu îți voi fi foarte recunoscător.

Al dumitale

V. Alecsandri

Paris. 8. Dec. 1886

Iubite Cogălnicene

O scrisoare a lui Papadopulo-Callimah ne încunoștiințează că te afli la Constanța bolnav și mâhnit. — Această veste m-au întristat cu atât mai mult că puțini sînt rămași di generația noastră și ar fi cu drept ca Dumnezeu să-i scutească de orice suferințe. Destul au fost ei strădănuiți în luptele țării pentru ca la bătrânețe să se bucure de zile bune și de o liniște deplină. Ai lucrat o viață întreagă în apărarea drepturilor Romaniei, te-ai luptat cât un viteaz neobosit în împrejurările cele grele ale ei, ai meritat prin fapte însemnate

Scrisoare către M. Kogălniceanu din 8 decembrie 1886 (fila 1).

Bibl. Acad. R.P.R.

Paris. 10. Nov. 1861

Cher vieux,

Balligot m'a donné lecture de ta dernière lettre, celle où, à propos de mon projet de voyage au Japon, tu me maltraites avec une colère si amicale et si touchante. Ainsi donc, à tes yeux, je ne suis rien moins qu'un pauvre insensé passager cédant à une aspiration irrésistible de ma nature, je veux aller visiter ces régions lointaines dont nous avons souvent parlé ensemble avec enthousiasme. Rappelle-toi nos rêves de voyage en Afrique et aux Indes et sois juste à mon égard en ne trouvant pas monstrueux que je veuille les réaliser. Mais, diras-tu, la patrie réclame les services de tous ses enfants, et il n'est permis à aucun Roumain de se soustraire à ses devoirs envers la Roumanie, etc.. etc.. Ah! mon cher vieux, lorsque je consulte ma conscience et que je lui demande si depuis vingt ans j'ai bien réellement servi mon pays, la conscience me répond Oui sans hésiter, et par suite, elle m'accorde largement le droit de faire enfin quelque chose pour moi après avoir tout fait pour les autres. Cela ne veut pas dire que je me crois quitte envers la Roumanie, non, je mourrai, j'en suis certain, comme j'ai vécu, en travaillant à sa gloire et à sa prospérité, mais cela veut dire que je ne dois plus m'enterrer dans le ventre d'un portefeuille ministériel comme Jonas dans celui de la baleine, que je ne dois plus me condamner à vivre ou plutôt à dépérir dans l'atmosphère des petites intrigues de Cabinet, ni à prendre part aux luttes orageuses de la Chambre élue dans lesquelles je finirai toujours par succomber parce que j'ai plus de cœur que de cervelle.

Scrisoare către Costache Negri din 10 noiembrie 1861 (fila 1).

Bibl. Acad. R.P.R.

[1] Lovitura de stat din 2 mai 1864, prin care Cuza și Kogălniceanu, înfrîngînd temporar opoziția „monstruoasei coaliții", au pregătit realizarea reformei agrare și a altor reforme cu caracter democratic.

[2] C. A. Rosetti și grupul liberal de la *Romînul*. Cf. și p. 79, n. 2.

[3] Limbă formată din amestecul limbilor arabă, franceză, italiană și spaniolă, vorbită în Orient și în Algeria.

[4] Ioan D. Strat (1836—1870), profesor universitar de economie politică și om politic. A fost de mai multe ori ministru. În 1864 era membru al Consiliului de Stat.

[5] În urma acestor intervenții se acordă lui Matei Millo concesiunea Teatrului Național.

II

Paris, 8 dec. 1886

Iubite Kogălnicene,

O scrisoare a lui Papadopulo-Callimah mă înștiințează că te afli la Constanța bolnav și mîhnit.[1] Această veste m-a întristat cu atît mai mult că puțini sînt rămași din generația noastră și ar fi cu drept ca Dumnezeu să-i scutească de orice suferinți. Destul au fost ei strădănuiți* în luptele țării pentru ca la bătrînețe să se bucure de zile bune și de o liniște deplină. Ai lucrat o viață întreagă în apărarea drepturilor Romîniei, te-ai purtat cît un viteaz neobosit în împrejurările cele grele ale ei, ai meritul prin fapte însemnate să te bucuri de rodul ostenelilor și însă iată-te pe malul Mărei Negre, singur, suferitor, amărît de nepăsarea egoistă a generației ce a venit după noi.

Eu, contimpuranul tău, amicul tău din copilărie, nu pot să te știu astfel părăsit pe țărmurile unde a fost aruncat Ovidiu cu două mii de ani mai înainte, fără a mă simți adînc mișcat în sufletul meu. Vin cu brațele deschise, nu în sperare de a te mîngîia, dar în dorință de a te strînge la piept și de a-ți zice: „nu te descuraja, fii bărbat în fața împrejurărilor supărătoare. Vei ieși din această criză, cum ai mai ieșit din altele, voinic, sănătos, cu toate darurile de care ești înzestrat și ne vom revedea în anul viitor... *comme deux vieux débris se consolant entre eux***."

Nu prea știu cum merg lucrurile în țară, dar pe-aice se cam încurcă. Ministerul[2] a demisionat și Republica se găsește fără guvern de mai multe zile. Timpul e ploios, vîntos și rece. *On est dans le gâchis sous tous les rapports.* ***

Zicîndu-ți a revedere, iubite Kogălnicene, te îmbrățișez din toată inima.

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. M. Kogălniceanu.

[1] Kogălniceanu, bolnav la acea dată, era dezamăgit de ingratitudinea liberalilor cu care colaborase, la solicitările lor, și nemulțumit, în genere, de politicianismul burghezo-moșieresc.

[2] Demisia guvernului francez Freycinet.

* *Strădănui* (a se) — a se strădui.
** Ca două vechi rămășițe consolîndu-se între ele (fr.).
*** Este o mare zăpăceală în toate privințele (fr.).

CĂTRE NICOLAE LUCHIAN

1857

Mon cher Loukian,

Je vous ai écrit il y a près d'un mois et vous ne m'avez pas encore répondu. J'aime à croire que vous avez été absent de Iassy et que ma lettre ne vous a point trouvé. Cette supposition vous sauve d'un certain embarras que je comprends, mais elle vous engage en même temps à m'écrire de suite pour me donner les détails que je vous ai demandés. Mettez-moi au courant des affaires du Théâtre National. Racontez-moi de temps en temps vos succès comme directeur et comme acteur. Cela m'intéressera beaucoup, vous le savez. Maintenant que les choses ont changé de face et que l'Union est certaine, rien ne vous empêche de jouer Pacala et Tandala[1]. *Mettez-la en scène pour le début de la saison théâtrale de cette année. Vous aurez, je l'espère, un succès de circonstance. Je compte retourner à Paris dans trois jours et vous envoyer par la poste une collection de pièces nouvelles.*[2]

Bonne chance
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. M. Millo

1857

Dragul meu Luchian,

Ți-am scris acum aproape o lună și încă nu mi-ai răspuns. Îmi place să cred că ai lipsit din Iași și că scrisoarea mea n[illegible]-a găsit. Această bănuială te scapă de o oarecare încurcătură pe care [illegible]țeleg, dar în același timp te obligă să-mi scrii imediat, pentru a-mi d[illegible]mănuntele pe care ți le-am cerut. Pune-mă în curent cu afacerile Teat[illegible] Național. Povestește-mi din cînd în cînd succesele dumitale ca direct[illegible] ca actor. Aceasta mă va interesa mult, o știi. Acuma, cînd lucrurile și-au schimbat fața și cînd Unirea este sigură, nimic nu te împiedică să joci *Păcală și Tîndală*[1]. Pune-o în scenă pentru începutul stagiunii teatrale a anului acesta. Vei avea, sper, un succes potrivit împrejurărilor. Socotesc să mă întorc la Paris peste trei zile și să-ți trimit prin poștă o colecție de piese noi.[2]

Noroc
V. Alecsandri

[1] *Păcală și Tîndală*, dialog politic de V. Alecsandri, 1857, chemînd la unirea Țărilor romîne.

[2] Urmează altă scrisoare prin care îi trimite farsele lui Labiche și alte piese și îl felicită pentru aducerea lui Pascali în trupa de la Iași.

„*Am primit scrisoarea dumitale și am fost satisfăcut că ți-ai completat trupa cu cîțiva artiști de la București. Pascali are talent: îți va fi de mare folos pentru a monta unele piese cu roluri de juni primi.*" Cf. Coresp. Bibl. Acad. R.P.R. Mai tîrziu Alecsandri va lua partea lui Millo în conflictul acestuia cu Pascali.

CĂTRE MATEI MILLO

I

Mirceşti, jeudi, 1874

Mon cher Millo,

A moins que vous ne soyez malade ou que mes lettres ne vous soient parvenues, j'ai lieu d'être surpris de votre mutisme. Comment? je vous annonce que j'ai réalisé un de vos rêves chéris, celui de monter en ballon sous le costume de Kiritza[1], *je vous avertis en outre que je vous ai envoyé par mon frère cette farce de carnaval, qui doit vous rapporter un bon bénéfice, et vous ne me répondez rien? pas même que vous êtes content! C'est raide!*

Quoiqu'il en soit, je vous prie de me renvoyer mon manuscrit aussitôt que vous aurez fait tirer copie. J'en ai besoin et je l'attends.

Tout à vous

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. M. Millo.

Mirceşti, joi, 1874

Dragul meu Millo,

Sînt îndreptăţit să fiu mirat de tăcerea dumitale, numai dacă nu eşti cumva bolnav sau dacă nu ţi-au parvenit scrisorile mele. Cum? îţi anunţ că am realizat unul din visurile dumitale dragi, acela de a te urca în balon în costumul Chiriţii[1], ba mai mult îţi fac cunoscut că ţi-am trimis prin fratele meu această farsă de carnaval, care trebuie să-ţi aducă un bun beneficiu, şi nu-mi răspunzi nimic? nici măcar că eşti mulţumit! E prea din cale-afară!

Oricum ar fi, te rog să-mi înapoiezi manuscrisul de îndată ce vei fi pus să se scoată copie. Am nevoie de el şi îl aştept.

Al dumitale

V. Alecsandri

[1] *Chiriţa în balon* s-a jucat şi în 1875, februarie 13, în beneficiul artistei Smaranda Merişescu, după dorinţa poetului. Cf. T. Burada, *Istoria teatrului în Moldova*, Iaşi, 1922, vol. II, p. 361.

La rîndul său Millo scrisese şi el o farsă: *Chiriţa la expoziţia de la Viena* care amuzase mult pe poet. Din răspunsul trimis lui Millo la 25 februarie 1874, după citi-

rea piesei, se poate vedea cum înțelegea Alecsandri să se folosească de acest personaj al Chiriței pentru a biciui moravurile politice:

„Chirița la expoziția de la Viena *m-a făcut să rîd cu hohot; îți mulțumesc pentru broșurile ce mi-ai trimis și pentru momentele de veselie ce mi-ai procurat. Canțoneta e nimerită și cuprinde unele șfichiuri care au trebuit să producă efect în public, dar totodată să și cîrnească unele nasuri de care sînt aninate portofoliuri ministeriale. Pasagiurile atingătoare de perdelele* Vavilonului romînesc *și de cutiile pline cu fasole sînt epigrame foarte juste; păcat însă că nu ai dezvoltat mai mult acel pasagiu și că nu ai pomenit de* ursul lui Costaforu, *de* călugărița cu potcapul pe urechie, *de* brașovanca rușinoasă *ce sta ascunsă în fundul* Vavilonului, *și de toți manechinii expuși în uniforme variate, manechini care au făcut pe un francez a zice*: «En voyant la section roumaine, on est porté à croire que c'est l'exposition du pays des mannequins.»*

În adevăr, tipul Chiriței va rămînea în repertoriul nostru și va fi exploatat cu succes încă mult timp, căci este o baie nesecată. Așa de exemplu, ce-ar plăti o Chiriță care s-ar întoarce de la Cameră? *O* Chiriță politică? *O* Chiriță gheșeftară? *etc. Toate aceste, bine tratate, ar avea succesuri sigure.* Cf. Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. M. Millo.

II

Mircești, vendredi [1874]

Mon cher Millo,

J'ai reçu mon manuscrit de la Kiritza en ballon *et je fais des vœux pour que vous obteniez un grand succès... d'argent.*

Faites-moi savoir néanmoins à quelle époque... à peu près... vous pensez monter et jouer la pièce? Ne m'attendez pas pour le faire, car je ne sais au juste quand je pourrai venir à Bucarest.

Je viens de lire dans La Trompette *que Gradisteano a lu au comité théâtral une revue en six tableaux* Cer cuvîntul *etc. Est-ce bon?... A quand sa mise en scène? Avant ou après la* Kiritza?

Joie et santé

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 5.096, f. 37.

Mircești, vineri [1874]

Dragul meu Millo,

Am primit manuscrisul meu, *Chirița în balon* și îți urez să obții un mare succes... bănesc.

Înștiințează-mă cu toate acestea cam pe cînd ai de gînd să montezi și să joci piesa... Nu mă aștepta pentru a o face, căci nu știu exact cînd voi putea veni la București.

* „Văzînd secția romînească îți vine să crezi că este expoziția țării manechinelor" (fr.).

Am citit acuma în *Trompeta* că Grădișteanu a citit comitetului teatral o revistă în șase tablouri, *Cer cuvîntul* etc. Este bună? Pe cînd punerea în scenă? Înainte, sau după *Chirița*?

Voie bună și sănătate
V. Alecsandri

III

Mircești, 14 mai 1875

Mon cher Millo,

Je suis très heureux d'apprendre que votre chute du ballon, qui pouvait être fort grave, ne vous a fait aucun mal, sauf la petite égratignure à la main. En écrivant cette farce de carnaval intitulée la Kiritza en ballon, *j'ai eu un pressentiment qui, malheureusement, s'est réalisé. Je viens donc vous conseiller de laisser la pièce de côté et de ne plus vous exposer à faire des ascensions qui peuvent vous mettre en danger de vous briser les os. Je vous promets une nouvelle œuvre pour vos prochains bénéfices, à la condition que vous renonciez formellement aux exploits de la* Kiritza. *Je ne veux pas avoir sur la conscience la fracture d'un de vos membres, aussi je retire ma pièce du répertoire.*

Ceci décidé, je vous avertis que vous me verrez dans peu de jours à Bucarest... en qualité de représentant du peuple! *à moins que des circonstances...*

Tout à vous
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. M. Millo.

Mircești, 14 mai 1875

Dragul meu Millo,

Sînt foarte fericit să aflu că în afară de o mică zgîrietură la mînă, căderea dumitale din balon, care ar fi putut să fie foarte gravă, nu ți-a făcut nici un rău. Scriind această farsă de carnaval intitulată *Chirița în balon*, am avut o presimțire care, din nenorocire, s-a realizat. Vin deci să te sfătuiesc să lași piesa la o parte și să nu te mai expui a face ascensiuni care pot să te pună în primejdie și să-ți frîngă oasele. Îți făgăduiesc o nouă lucrare pentru viitoarele dumitale beneficii, cu condiția să renunți hotărît la isprăvile *Chiriței*. Nu vreau să am pe conștiință fracturarea vreunuia din mădularele dumitale, de aceea îmi retrag piesa din repertoriu.

Aceste fiind hotărîte, te anunț că mă vei vedea peste cîteva zile la București... în calitate de *reprezentant al poporului!* numai dacă împrejurările...

Al dumitale
V. Alecsandri

CĂTRE COSTACHE NEGRI

I

Iassy, février 1851

Mon cher vieux,

Tu m'as écrit il y a quelques jours une lettre dans laquelle tu m'engages à publier mes poésies. C'est bien là mon intention, mais quant à l'époque de leur publication, je ne suis pas encore fixé. Cela arrivera peut-être dans un an ou dans deux, si Dieu me prête vie, car je tiens à compléter la série des pièces qui commence au 8 mars 1845 et qui finit en mai 1847. Tout mon passé est dans cette époque de sensations douces, de sentiments élevés et de grandes souffrances. C'est la plus belle page de ma vie et il me reste encore bien des souvenirs à y puiser, et par conséquent bien des vers à écrire. Mais en attendant que ce projet se réalise et il se réalisera, j'ai pensé à toi, mon cher vieux, à ta fraternelle affection pour moi et aux encouragements sincères que tu m'as toujours donnés et laissant de côté ma paresse proverbiale, j'ai copié dans un album[1] *toutes mes poésies. Le voici, il est à toi. Je te l'envoie pour la St.-Constantin qui approche, m'a-t-on dit, car pour ma part, je suis très ignorant du calendrier. Je ne connais que la St.-Basile, parce que mon patron arrive toujours le 1-er janvier, pour me macairiser* tout l'argent qu'il peut trouver par hasard dans mes poches.*

Tu connais presque toutes mes poésies, mais il en est que je ne t'ai pas encore montrées, car je ne les ai montrées à personne.

Ce sont celles comprises entre le 8 mars 1845 et le mois de mai 1847.[2] *Lis-les, je t'en prie, avec attention et dis-m'en franchement ton opinion, car je compte me guider sur ce que tu m'en diras. Tu me connais assez pour savoir que je n'ai jamais été dominé par la faiblesse aveugle de Mrs les poètes, et que je ne me suis jamais fait grande illusion sur mes productions. Ainsi tu es certain que tout conseil venant de toi sera le bien reçu (toute sottise d'amour-propre de côté). Je n'attache de prix à ce que j'écris qu'en tant que cela peut plaire à quelques amis et toi, tu le sais, tu es mon premier et mon plus proche ami. C'est donc un devoir pour toi de me dire la vérité nette, claire et sans réticences. J'attends cela de toi.*

Maintenant passons à autre chose. J'ai reçu des lettres de Jean où il me charge de t'embrasser. Quand donc pourrai-je m'acquitter de ses nombreuses

---

* *Macairiser*, cuvînt care nu figurează în dicționare. Este probabil un verb creat pentru a exprima acțiunile faimosului personaj, pungașul Robert Macaire, închipuit de Fred Lemaître și imortalizat în desenele lui Daumier.

commissions? Jean s'amuse pour tous les amis. Il fréquente le grand monde grâce à sa calotte d'attaché d'ambassade.

Il roule de bals en bals et il est reçu partout avec plaisir, avec considération même. Décidément, c'est un homme sérieux et je suis obligé pour ma part de me reconnaître son frère cadet.

Quant aux autres amis moldo-valaques de Paris, ils font toujours la même chose, c'est-à-dire les boulevards et les Tuileries. Balatchiano s'est marié à une jeune demoiselle charmante et il vit à Paris. Je le verrai avec plaisir au printemps, car, c'est décidé, je pars au mois de mai sans faute.

A Iassy, la rage matrimoniale continue de plus belle. Jusqu'au petit Ghika... un morveux bilieux que tu as dû voir promener avec son gouverneur, le beau-frère de Catacazi[3]*. Il épouse un monstre de fille, la sœur de Strîmbo Miclesco. Que va-t-il résulter, grands dieux! de cette horrible alliance? Pauvre race roumaine! comme on te compromet!*

Mais au total le Carnaval est fort triste, fort bête. Malgré le grand nombre de Kiritza qui ont fait invasion dans la capitale pour les Kîşlegi.

Je vois souvent tes sœurs et même je prends une part très active aux bals d'enfants que Zulnie[4] *donne chaque samedi. Zulnie est adorée de toute la nouvelle petite génération.*

Adieu, mon cher vieux, et tout à toi
B. Alecsandri

Mes amitiés à Mme Catynka[5].

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 11.867.

Iași, februarie 1851

Dragul meu,

Mi-ai scris acum cîteva zile o scrisoare în care mă îndemni să-mi public poeziile. Aceasta este și intenția mea, dar nu sînt încă fixat cu privire la data publicării lor. Aceasta se va întîmpla poate peste un an sau doi — dacă Dumnezeu îmi dăruiește zile — căci țin să completez seria de piese care începe la 8 martie 1845 și se termină în mai 1847. Întreg trecutul meu este în această epocă de dulci senzații, de sentimente înalte și de mari suferințe. Este cea mai frumoasă pagină a vieții mele și îmi mai rămîn încă multe amintiri de cules din ea și prin urmare multe versuri de scris. Dar pînă cînd se va îndeplini acest proiect și el se va realiza, m-am gîndit la tine, dragul meu, la frățeasca ta dragoste pentru mine și la încurajările sincere pe care mi le-ai dat întotdeauna, și, lăsînd la o parte proverbiala mea lene, am copiat într-un album[1] toate poeziile mele. Iată-l, este al tău. Ți-l trimit cu ocazia sfîntului Constantin, care se apropie, mi s-a spus, căci eu unul sînt foarte puțin cunoscător în ceea ce privește calendarul. Nu cunosc decît sf. Vasile, pentru că patronul meu cade întotdeauna la 1 ianuarie, spre a-mi șterpeli toți banii pe care-i poate găsi din întîmplare în buzunarele mele.

Îmi cunoști aproape toate poeziile, dar mai sînt unele pe care nu ți le-am arătat, căci nu le-am arătat încă nimănui.

Sînt acelea cuprinse între 8 martie 1845 și luna mai 1847.[2] Citește-le, te rog, cu atenție și spune-mi sincer părerea ta, căci vreau să mă conduc după ceea ce-mi vei spune. Mă cunoști îndeajuns pentru a ști că n-am fost niciodată stăpînit de slăbiciunea oarbă a d-lor poeți, și că nu mi-am făcut niciodată mari iluzii asupra producțiilor mele. Astfel poți fi sigur că orice sfat venind de la tine va fi bine primit (lăsînd la o parte orice prostie de amor propriu). Eu nu pun preț pe ceea ce scriu decît în măsura în care aceasta poate plăcea cîtorva prieteni, și tu, o știi, ești primul și cel mai apropiat prieten al meu. Este deci o datorie pentru tine să-mi spui adevărul deschis, curat și fără rezerve. Aștept acest lucru de la tine.

Acum să trecem la altceva. Am primit scrisori de la Iancu, în care mă însărcinează să te îmbrățișez. Cînd oare mă voi putea achita de numeroasele sale comisioane? Iancu se distrează pentru toți prietenii. Frecventează lumea bună datorită calotei sale de atașat de ambasadă.

Umblă din bal în bal și este primit peste tot cu plăcere, cu considerație chiar. Hotărît, este un om serios și sînt obligat, în ce mă privește, să mă recunosc frate al său mai mic.

Cît despre ceilalți prieteni moldo-valahi de la Paris, fac mereu același lucru, adică bulevardele și grădinile Tuileriilor. Bălăceanu s-a însurat cu o tînără domnișoară încîntătoare și trăiește la Paris. Îl voi vedea cu plăcere la primăvară, căci s-a hotărît, plec negreșit în luna mai.

La Iași, furia matrimonială continuă mai intens. Pînă chiar și micul Ghika... un mucos plin de venin, pe care trebuie să-l fi văzut plimbîndu-se cu guvernorul său, cumnatul lui Catacazi[3]. Se însoară cu un monstru de fată, sora lui Strîmbu Miclescu. Ce va ieși de aici, doamne sfinte! din această groaznică alianță? Biată rasă romînească! Cum își bat joc de tine!

Dar în general carnavalul e foarte trist, foarte stupid. Cu tot numărul mare de Chirițe care au năvălit în capitală pentru *cîșlegi*.

Văd adesea pe surorile tale și chiar iau o parte foarte activă la balurile de copii pe care Zulnia[4] le dă în fiecare sîmbătă. Zulnia este iubită de toată noua generație.

Adio, dragul meu, al tău

V. Alecsandri

Salutări prietenești d-nei Catinca[5].

[1] Cf. Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 1.497, cu dedicația: „*Lui C. Negri, V. Alecsandri*".

[2] Scrise în epoca iubirii sale pentru Elena Negri.

[3] Catacazi, familie înrudită cu familia Negruzzi.

[4] Sora lui C. Negri, căsătorită cu Vasile Sturdza, caimacamul de la 1858.

[5] Catinca Negri (1810—1903), soră cu Costache Negri, Zulnia, Elena și Eugenia Negri, căsătorită cu Vasile Rosetti Pribagul (de la Pribești). S-a despărțit curînd de acesta cu care a avut o fiică, Smărăndița, căsătorită cu Mihail Jora.

II

Bucarest, 4 janvier 1860

Cher ami,

J'avoue que je ne me serais jamais attendu à recevoir de toi une lettre comme celle du 14/26 décembre. Elle m'a fortement peiné, car je ne te reconnais plus.

Il est permis d'être susceptible et soigneux de son honneur, mais je ne crois pas qu'il soit permis de douter de l'affection et par conséquent des procédés honorables de ses amis.[1] *Hé quoi! parce que à l'époque d'une crise politique où la destinée de notre pays était en jeu, quelques hommes, animés de bonnes intentions ont cru sauver la situation en te considérant comme le candidat le plus digne à la Principauté, ces hommes à tes yeux auraient commis des scandales à compromettre ton nom; ils auraient fait bon marché de ton honneur et t'auraient exposé à des humiliations amères?*

Si c'est là ta manière de comprendre les choses, il ne me reste plus qu'à te demander pardon mille fois, pour ma part, car je suis un de ces hommes. En voyant mon pays à deux doigts de sa perte, j'ai voulu te réserver l'honneur de le sauver et pour cela, je me suis désisté de mes propres chances en ta faveur. Dieu m'est témoin que je ne pensais pas, en agissant ainsi, t'exposer à des humiliations chimériques que tu n'as jamais subies, d'ailleurs, et dont tu me parles avec une certaine âcreté. Je t'ai cru l'homme le plus digne en Moldavie de monter sur le trône, comme plus tard je t'ai recommandé au Prince comme le plus capable de bien représenter la dignité des Principautés à Constantinople. Or, si dans tout cela il y a de quoi me jeter un blâme, je m'humilie de la meilleure grâce du monde et je t'en demande pardon encore une fois.

Mais ce que je n'admets pas, c'est que tu attribues pour mobile à la demande que je t'ai faite au sujet du legs, la crainte d'une infamie de la part des tiens. Me supposer, comme tu viens de le faire crûment, des soupçons contre ta famille que j'ai toujours respectée autant que la nienne, c'est m'offenser de la manière la plus cruelle. Mais brisons là-dessus, car c'est un sujet par trop délicat, et je ne puis en parler plus au long sans avoir le cœur gros.

Je te renvoie ton papier privé *et je te prie de ne plus songer à l'affaire du legs. Toute démarche que tu tenterais désormais relativement à elle, je la considérerai comme blessante.*

J'ai sondé Bolintineano au sujet du poste que tu veux lui confier, il m'a semblé assez disposé à aller te rejoindre à Constantinople dès que le beau temps sera revenu, c'est-à-dire au printemps prochain. En [attendant, notre] ami est en lutte violente avec tous les autres journaux de B[ucarest] et je ne crois das qu'il veuille quitter le champ de bataille des élections. Quant à Mr Vrana, j'ai cru, en te le recommandant, sur la prière de Balaciano, venir en aide aux embarras de ta chancellerie. Mais comme tu es seul comp[étent dans] cette matière et que Mr Vrana semble ne pas te [plaire,] je retire ma proposition et je garde mon homme qui m'est très nécessaire d'ailleurs.*

Adieu, ton vieil ami quand même

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 11.874.

* Scrisoarea fiind ruptă pe margini, cuvintele în paranteze drepte au fost introduse de editor

București, 4 ianuarie 1860

Dragul meu,

Mărturisesc că nu m-aș fi așteptat niciodată să primesc de la tine o scrisoare ca aceea de la 14/26 decembrie. M-a durut mult pentru că nu te mai recunoșteam.

Este permis să fii susceptibil și grijuliu pentru onoarea ta, dar nu cred că este permis să te îndoiești de dragostea și prin urmare de procedeele cinstite ale prietenilor.[1] Ei cum! pentru că în epoca unei crize politice, în care era în joc soarta țării noastre, cîțiva oameni, animați de bune intenții, au crezut că salvează situația socotindu-te drept candidatul cel mai demn la domnie, acești oameni, în ochii tăi ar fi comis scandaluri menite să compromită numele tău, și-ar fi bătut joc de cinstea ta și te-ar fi expus la umilințe amare?

Dacă acesta este felul tău de a înțelege lucrurile, nu- mi mai rămîne decît să-ți cer de o mie de ori iertare, din partea mea, pentru că sînt unul din acei oameni. Văzîndu-mi țara la două degete de pierzare am vrut să-ți las ție cinstea de a o salva și pentru aceasta, am renunțat la propriile mele șanse în favoarea ta. Dumnezeu îmi este martor că nu mă gîndeam, procedînd astfel, să te expun la umilințe himerice, pe care nu le-ai îndurat niciodată de altfel și despre care îmi vorbești cu oarecare nemulțumire. Te-am crezut omul cel mai demn din Moldova pentru a te urca pe tron, așa cum mai tîrziu te-am recomandat prințului ca pe cel mai capabil de a reprezenta demnitatea Principatelor la Constantinopol. Or, dacă în toate acestea este ceva pentru care să mă condamni, mă supun cu cea mai mare umilință și îți cer încă o dată iertare.

Dar ceea ce nu admit este că tu atribui drept mobil cererii pe care ți-am făcut-o în legătură cu legatul, temerii unei infamii din partea alor tăi. A-mi atribui, așa cum o faci fără milă, bănuieli împotriva familiei tale, pe care am respectat-o întotdeauna tot atît cît și pe a mea, înseamnă să mă jignești în modul cel mai crud. Dar să nu mai vorbim de asta, căci este un subiect prea delicat, despre care nu pot să vorbesc mai mult fără să am inima îndurerată.

Îți trimit înapoi *hîrtia ta particulară* și te rog să nu te mai gîndești la afacerea legatului. Orice demers vei mai încerca de acum înainte privitor la el îl voi socoti ca jignitor.

Am întrebat pe Bolintineanu despre postul pe care vrei să i-l încredințezi, mi s-a părut destul de dispus să vină la tine la Constantinopol, de îndată ce vremea frumoasă va reveni, adică în primăvara viitoare.

[Pînă atunci] prietenul [nostru] este în mare luptă cu toate celelalte jurnale din B[ucurești] și cred că nu vrea să părăsească cîmpul de luptă al alegerilor. Cît despre domnul Vrana, am socotit, recomandîndu-ți-l, la rugămintea lui Bălăceanu, să vin în ajutorul încurcăturilor cancelariei tale. Dar cum ești singurul comp[etent în] această chestiune și cum d-l Vrana se pare că nu-ți [place], îmi retrag propunerea și îmi păstrez omul, care de altfel îmi este foarte necesar.

Adio, oricum, vechiul tău prieten

V. Alecsandri

[1] Pentru a curma dezbinările din partida națională, care nu-și putea fixa candidatul ei la domnie pentru că se iviseră pretendenți ca: L. Catargi, L. Rosetti, M. Kogălniceanu, P. Mavrogheni și V. Sturdza, V. Alecsandri, care fusese și el propus candidat de către micii proprietari, susține ca toți să renunțe în favoarea lui C. Negri. Acesta nu a fost pus la curent decît în momentul în care i s-a cerut să-și dea adeziunea. Cf. corespondența lui V. Alecsandri cu fratele său Iancu la Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 27.486—27.487. Se înțelege din corespondența dintre poet și C. Negri că, după alegerea lui Cuza, V. Alecsandri a cerut prietenului său o hîrtie oficială prin care să renunțe la candidatura la domnie. Atît propunerea la candidatură cît și această hîrtie de renunțare au indispus grozav pe Negri, care nu voia să se creadă că a dorit el cinstea de a domni. Reproducem în traducere un fragment din scrisoarea lui Negri care a provocat răspunsul de față al lui V. Alecsandri. Scrisoarea este publicată de fiica lui V. Alecsandri, Marie Bogdan, în *Autrefois et aujourd'hui*, București, 1929, pp. 213—214, cu data de 14/26 octombrie. Credem că data e greșit transcrisă și că de fapt este 14/26 decembrie, așa cum o citează și poetul în scrisoarea pe care o publicăm. De altfel confuzia este explicabilă pentru că decembrie se scria și Xbre ceea ce poate fi ușor interpretat ca luna a X-a.

„*Mi-ai cerut la Iași cum și prin telegraf un lucru pe care îmi este imposibil să-l fac așa cum il dorești tu. A da o hîrtie unei instituții oarecare și a declara în ea ca neavenit un legat făcut mie în vederea domniei de către patru prieteni, fără participarea mea la aceasta și fără să fi avut cea mai mică știre pînă în clipa în care mi-ai vorbit despre aceasta, ar fi să mă supun unui nou scandal și la o publicitate care mi-ar fi și defavorabilă, și neplăcută. Numele meu a fost destul de vînturat și fără asta în ședințele voastre pregătitoare, fără aprobarea și voința mea. Ați făcut un legat voi patru, fără ca să am cea mai mică idee; vă mulțumesc din toată inima, avînd în vedere intenția, dar nu trebuie să mă faceți să sufăr umilințele care decurg din aceasta...*“

III

Paris, 10 nov. 1861

Cher vieux,

Baligot m'a donné lecture de ta dernière lettre, celle où, à propos de mon projet de voyage au Japon, tu me maltraites avec une colère si amicale et si touchante. Ainsi donc, à tes yeux, je ne suis rien moins qu'un pauvre insensé parce que, cédant à une aspiration irrésistible de ma nature, je veux aller visiter ces régions lointaines dont nous avons souvent parlé ensemble avec enthousiasme. Rappelle-toi nos rêves de voyage en Afrique et aux Indes et sois juste à mon égard en ne trouvant pas monstrueux que je veuille les réaliser. Mais, diras-tu, la patrie réclame les services de tous ses enfants, et il n'est permis à aucun Roumain de se soustraire à ses devoirs envers la Roumanie etc., etc. Hé, mon cher vieux, lorsque je consulte ma conscience et que je lui demande si depuis vingt ans j'ai bien réellement servi mon pays, la conscience me répond: Oui, sans hésiter et par suite elle m'accorde largement le droit de faire enfin quelque chose pour moi après avoir tant fait pour les autres.

Cela ne veut pas dire que je me croie quitte envers la Roumanie, non, je mourrai, j'en suis certain, comme j'ai vécu, en travaillant à sa gloire et à sa prospérité, mais cela veut dire que je ne dois plus m'enterrer dans le ventre d'un portefeuille ministériel comme Jonas dans celui de la baleine, que je ne dois plus me condamner à vivre ou plutôt à dépérir dans l'atmosphère de petites intrigues de cabinet, ni à prendre part aux luttes mesquines de la Chambre, luttes dans lesquelles je finirai toujours par succomber, parce que j'ai plus de cœur que de cervelle.

Il est une chose qui m'étonne grandement de ta part, mon cher vieux, c'est qu'après vingt et tant d'années d'amitié inaltérable, tu me connaisses si peu et que tu t'obstines à ne voir en moi qu'un vagabond fantaisiste, doué de quelques bonnes facultés, mais les éparpillant au hasard, sans ordre et sans but. Pourquoi donc, toi qui es la justice et la droiture même, ne pas t'avouer cette bonne vérité une fois pour toutes, à savoir que j'aime mon pays aussi bien qu'un autre, mais que je le sers à ma façon. Tout le monde ne peut pas et ne doit pas être scribe ou cordonnier, et une nation qui se régénère a besoin d'une infinité d'actions diverses qui contribuent au même résultat. Ai-je la prétention de t'apprendre cet axiome de La Palisse[1]? Dieu m'en garde, ce serait douter de ton expérience. Je constate pourtant un fait, c'est que tu es trop exclusif dans certaines choses et que depuis quelques années, tu regardes le monde à travers un voile de tristesse qui assombrit la pureté de tes nobles pensées. C'est à ce voile que je dois, hélas! d'être vu par toi sous un faux jour, et je ne m'en console qu'en me sachant très confortablement logé dans le meilleur coin de ton cœur.

Ma manière d'envisager l'humanité est toute différente; elle est plus charitable, plus indulgente, car elle tient compte des faiblesses inhérentes à la nature de l'homme. Je pense que chacun ici-bas est poussé en avant par sa destinée et que chacun joue un rôle quelconque sans le savoir dans la grande comédie de l'éternité. Si donc je vais au Japon, c'est que je dois y aller et si tu te retires à Okna[2] comme un nouveau Cincinatus, c'est que ta destinée te pousse à planter des choux à l'instar de ton antique ancêtre. Quand ces choux auront fleuri, quelqu'un en mangera et s'en trouvera bien, s'il aura bon estomac; or, je prise davantage un excellent légume qu'un mauvais gouvernement et j'estime plus un maraîcher consciencieux qu'un chef d'Etat inutile et incapable.

Si je voulais cependant te faire une petite guerre à propos de tes projets de choux culture, j'aurais beau jeu, avoue-le; mais je m'en tiens de préférence à mon système de libre application des facultés humaines et loin de blâmer tes penchants, loin de dénigrer la couleur verte de tes rêves, je te dis avec la franchise d'un paysan du Danube: sois heureux à ta guise, ton bonheur projettera ses doux rayons sur la tristesse de ceux qui souffrent et en adoucira l'amertume, comme un beau rayon de soleil anime et égaie un paysage morose. Il est des êtres privilégiés qui ont une adorable mission, celle de rendre meilleurs les hommes qui les approchent, tu es de ce nombre, cher vieux. Et que tu sois agent des Ptés à Constantinople ou planteur de choux à Okna, tu n'en accompliras pas moins ta destinée, tu n'exerceras pas moins une influence vivifiante sur le cœur de tes compatriotes. Mais aussi laisse-moi suivre la voie où m'entraîne ma propre destinée, permets-moi de continuer à aimer ce qui a fait de moi un homme de cœur et d'imagination: les voyages et... les femmes. Que veux-tu? je ne me sens

pas encore octogénaire; mon cœur a tout au plus vingt ans quand il me parle de ma patrie ou de toi.

Adieu, je termine cette longue épître par une gaminerie afin de te faire sourire comme un vieux papa. Je t'envoie la gaminerie photographiée et lui confie la mission de plaider en ma faveur.

V. Alecsandri

P. S. J'ai terminé l'histoire de ma mission politique et j'ai entrepris la mise en ordre de mon grand ouvrage des chants populaires de la Roumanie. Cela fera un magnifique volume dont je compte me servir comme d'une égide contre ceux qui m'accuseraient de paresse ou de manque de patriotisme.

T'ai-je remercié pour le tabac? Je ne le crois pas.

Reçois d'abord les remerciements de Mme Cantacuzène, quant aux miens, je les renferme dans une bonne poignée de main. La princesse[3] *étant absente de Paris, je n'ai pu lui remettre la boîte que tu m'as envoyée pour elle.*

Paris est au déluge. Il y pleut de spleen. J'ai besoin de lumière, j'ai soif de soleil, mais hélas! il faut que je reste attaché au boulet de l'agence jusqu'à l'arrivée de mon frère. Noémi t'envoie mille bonnes amitiés.

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 11.880.

Paris, 10 noiembr. 1861

Dragul meu,

Baligot mi-a citit ultima ta scrisoare, aceea în care mă ocărăşti cu o mînie atît de prietenească şi atît de mişcătoare pentru proiectul meu de călătorie în Japonia. Aşadar în ochii tăi nu sînt nimic altceva decît un biet nebun pentru că, cedînd unei năzuinţe de nestăpînit a naturii mele, vreau să mă duc să vizitez aceste regiuni îndepărtate despre care am vorbit adesea împreună cu înflăcărare. Adu-ţi aminte de visurile noastre de călătorie în Africa şi în Indii şi fii drept faţă de mine, negăsind îngrozitor faptul că vreau să le realizez. Dar, îmi vei spune, patria cere ajutorul tuturor fiilor săi şi nu este îngăduit nici unui romîn să se sustragă datoriilor sale faţă de Romînia etc., etc. Ei, dragul meu, cînd îmi cercetez conştiinţa şi cînd o întreb dacă de douăzeci de ani mi-am servit în adevăr ţara, conştiinţa îmi răspunde: Da, fără şovăire şi prin urmare îmi acordă din plin dreptul de-a face în sfîrşit ceva şi pentru mine, după ce am făcut atîta pentru alţii.

Asta nu înseamnă că mă simt chit faţă de Romînia, nu, voi muri, sînt sigur, aşa cum am trăit, lucrînd pentru gloria şi înflorirea ei, dar aceasta înseamnă că nu trebuie să mă înmormîntez în pîntecele unui portofoliu ministerial ca Ionas în acela al balenei, că nu trebuie să mă condamn a trăi sau mai repede a mă prăpădi în atmosfera micilor intrigi de cabinet, nici să iau parte la luptele meschine ale Camerei, lupte în care voi termina întotdeauna prin a fi doborît pentru că am mai multă inimă decît raţiune.

Un lucru mă miră foarte mult din partea ta, dragul meu, şi anume că după douăzeci şi atîţia ani de prietenie neclintită, mă cunoşti atît de puţin şi că te încăpăţînezi a nu vedea în mine decît un vagabond fantezist, dotat

cu cîteva calităţi, dar risipindu-le la întîmplare, fără ordine şi fără scop. De ce deci tu, care eşti chiar dreptatea şi bunul-simţ, să nu recunoşti o dată pentru totdeauna acest adevăr, şi anume că îmi iubesc ţara tot aşa de mult ca oricare altul, dar că o servesc în felul meu. Nu toată lumea poate şi trebuie să fie scrib sau cizmar, şi o naţiune care renaşte are nevoie de o mulţime de acţiuni diferite care contribuie la acelaşi rezultat. Să am pretenţia să te învăţ această axiomă a lui La Palisse[1]? Să mă ferească Dumnezeu, ar fi să mă îndoiesc de experienţa ta. Constat totuşi un fapt, şi anume că eşti prea neîngăduitor în anumite lucruri şi că de cîţiva ani priveşti lumea printr-un văl de tristeţe care întunecă puritatea ideilor tale nobile. Acestui văl îi datoresc, vai! de a fi fost văzut de tine sub o lumină falsă şi nu mă mîngîi decît ştiindu-mă foarte bine adăpostit în cel mai bun colţ al inimii tale.

Felul meu de a vedea lumea este cu totul deosebit: este mult mai blînd, mai îngăduitor, căci ţine seamă de slăbiciunile inerente naturii omeneşti. Cred că fiecare în lumea aceasta este împins înainte de soarta sa şi că fiecare joacă un rol oarecare, fără să o ştie, în marea comedie a veşniciei. Dacă mă duc în Japonia, este totuşi pentru că trebuie să mă duc acolo şi dacă tu te retragi la Ocna[2] ca un nou Cincinatus, este pentru că soarta ta te împinge să sădeşti verze după modelul anticului tău strămoş. Cînd aceste verze vor înflori, cineva va mînca din ele şi se va simţi bine, dacă are stomac sănătos; or eu apreciez mai mult o legumă bună decît un guvern prost şi preţuiesc mai mult un zarzavagiu conştiincios decît un şef de stat inutil şi incapabil.

Dacă aş dori totuşi să-ţi fac un mic război în legătură cu proiectele tale de a cultiva varză, aş cîştiga, recunoaşte-o, dar prefer să rămîn la sistemul meu de liberă folosire a facultăţilor omeneşti şi, departe de a condamna înclinaţiile tale, departe de a defăima culoarea verde a viselor tale, îţi spun cu sinceritatea unui ţăran de la Dunăre: fii fericit în felul tău, mulţumirea ta va răspîndi razele sale blînde asupra tristeţii acelora care suferă şi le va îndulci amărăciunea, aşa cum o rază frumoasă de soare însufleţeşte şi înveseleşte un peisaj trist. Sînt unele fiinţe privilegiate care au o minunată misiune, aceea de-a face mai buni pe oamenii care se apropie de ele. Tu eşti din categoria lor, dragul meu. Şi ori că eşti agent al Principatelor la Constantinopol, ori cultivator de verze la Ocna, nu-ţi vei îndeplini mai puţin destinul, nu vei exercita mai puţin o influenţă dătătoare de viaţă asupra inimii compatrioţilor tăi. Dar lasă-mă şi pe mine să-mi urmez calea pe care mă împinge propria mea soartă, dă-mi voie să iubesc şi mai departe ceea ce a făcut din mine un om cu suflet şi cu imaginaţie: călătoriile, şi... femeile. Ce vrei? nu mă simt încă octogenar; inima mea are cel mult douăzeci de ani cînd îmi vorbeşte de patria mea sau despre tine.

Adio, închei această lungă scrisoare printr-o ştrengărie ca să te fac să zîmbeşti ca un tată bătrîn. Îţi trimit ştrengăria fotografiată şi îi încredinţez misiunea de a pleda în favoarea mea.

V. Alecsandri

P. S. Am terminat istoria misiunii mele politice şi am întreprins sistematizarea marii mele lucrări, cîntecele populare ale Romîniei. Vor forma un minunat volum de care socotesc să mă servesc ca de un scut împotriva acelora care m-ar acuza de lene sau de lipsă de patriotism.

Ți-am mulțumit pentru tutun? Nu cred.

Primește mai întîi mulțumirile d-nei Cantacuzino, cît despre ale mele, le cuprind într-o bună strîngere de mînă. Prințesa[3] lipsind din Paris, nu i-am putut preda cutia pe care mi-ai trimis-o pentru ea.

Parisul este sub potop. Plouă de plictiseală. Am nevoie de lumină, mi-e sete de soare, dar vai! trebuie să rămîn legat de lanțurile agenției pînă la sosirea fratelui meu. Noemi îți trimite mii de bune salutări prietenești.

[1] *Monsieur de la Palisse* sau *La Palice*, vechi cîntec popular francez, care evocă vitejiile căpitanului Jacques de Chabannes de la Palisse. Naivitatea din versuri ca:

> «*Un quart d'heure avant sa mort,*
> *Il était encore en vie*»
> („Un sfert de oră înaintea morții sale
> Era încă în viață")

a dat naștere expresiei „*une vérité de La Palice*" („un adevăr de-al lui Palice") pentru a indica un adevăr izbitor.

[2] Într-o scrisoare, fără an, din 14 octombrie, Negri schițase poetului genul de viață pe care i-ar plăcea să-l ducă la țară, departe de viața politică. Cf. Marie Bogdan, *op. cit.*, p. 211.

[3] Doamna Elena Cuza, care se afla la Paris.

VI

Paris, 14 nov. 1861

Mon cher vieux grognard,

Je te trouve admirable avec ta morale et si je ne t'aimais comme un aîné, j'exercerais joliment ma verve caustique à ton endroit. Tu me dis d'une voix dramatique: «Comment, malheureux! tu veux aller au Japon, tu ne mettras donc jamais un terme à tes folies, à tes sottises etc. ...» Et tu sembles avoir oublié nos projets de voyage en Egypte et aux Indes, ces projets qui enflammaient ton imagination comme à l'âge de vingt ans. Aller aux Indes n'est donc pas une folie? Réponds.

Plus loin, tu reprends: «Ton pays, ses nouvelles destinées etc. n'ont-ils donc plus aucun attrait pour toi? Tu ne sens donc plus dans ton cœur une voix qui te crie, Mazaniello[1]*, sers encore ta patrie» (paroles de Mr Scribe, musique de Mr Auber) et immédiatement après tu ajoutes: «L'Union va bientôt s'accomplir!*[2] *Oh, que je vais me reposer après cela, sans rien vouloir plus entendre de tout le reste!» Egoïste, cher égoïste, je te pardonne parce que je te comprends, et en te pardonnant, je me prouve l'imminente satisfaction d'être meilleur que toi, ce qui m'a toujours semblé presque impossible jusqu'à ce jour.*

Je sais que tu veux quitter l'agence de Constantinople pour aller te nicher sur un rocher du Trotouche, en emportant la conviction que tu as suffisamment servi ta patrie. Mais si tu voulais bien t'appliquer personnellement les reproches

que tu trouves juste de m'adresser, te sentirais-tu bien à l'aise? Le pays n'a-t-il plus besoin de toi? es-tu en droit de le croire? Que ta conscience réponde.

Veux-tu que je te dise une chose, mon cher vieux grognard? Tu finiras par venir avec moi au Japon, à la condition que nous passions par les Indes. Ton désir de te rendre à Hambourg pour me dire adieu cache une intention qui ne m'échappe guère, celle de te laisser enlever par moi sur la grande route de l'Océan.

Après tout, tu as beau te draper dans le manteau de Caton, tu ne vaux pas mieux que moi, car en cherchant bien dans l'énorme bagage de sagesse que tu as amassé avant l'âge, on trouverait facilement encore une petite dose de cette bonne folie qui contribue si puissamment au bonheur de l'homme. Ne regrettes-tu pas tes vingt ans? Oui. Pourquoi? parce que tu étais fou, c'est-à-dire heureux. Sois donc logique alors.

Adieu, je t'embrasse
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 11.881.

Paris, 14 noiembr. 1861

Scumpul meu cicălitor,

Te găsesc minunat cu morala ta și dacă nu te-aș iubi ca pe un frate mai mare, aș încerca împotriva ta verva mea mușcătoare. Îmi spui cu un ton dramatic: „Cum, nenorocitule! vrei să te duci în Japonia, nu vei pune niciodată capăt nebuniilor tale, prostiilor tale etc. ..." Și pari să fi uitat planurile noastre de călătorie în Egipt și în Indii, aceste proiecte care aprindeau imaginația ta ca la vîrsta de douăzeci de ani. A merge în Indii nu este deci o nebunie? Răspunde.

Mai departe, reiei: „Țara ta, noile ei destine etc. nu mai au deci nimic atrăgător pentru tine? Nu mai simți deci în inima ta o voce care îți strigă, Mazaniello[1], servește-ți încă patria" (cuvinte de dl. Scribe, muzică de dl. Auber), și îndată adaugi: „Unirea se va îndeplini în curînd![2] Oh, cum am să mă odihnesc după asta, fără să mai vreau să aud nimic despre tot restul!" Egoistule, egoist drag, te iert, pentru că te înțeleg și iertîndu-te îmi dovedesc mulțumirea sigură de a fi mai bun decît tine, lucru ce mi s-a părut aproape imposibil pînă în ziua de astăzi.

Știu că vrei să părăsești agenția de la Constantinopol pentru a merge să te cuibărești pe o stîncă a Trotușului, luînd cu tine convingerea că ți-ai servit îndeajuns patria. Dar dacă ai vrea să-ți aplici ție însuți reproșurile pe care crezi că e drept să mi le adresezi mie, te-ai simți chiar așa bine? Țara nu mai are nevoie de tine? Ești îndreptățit să crezi acest lucru? Să răspundă conștiința ta.

Vrei să-ți spun un lucru, scumpul meu cicălitor? Pînă la urmă vei veni cu mine în Japonia, cu condiția să trecem prin India. Dorința ta de a veni la Hamburg pentru a-mi spune bun rămas ascunde o intenție care nu-mi scapă de loc, aceea de a te lăsa răpit de mine pe largul drum al oceanului.

La urma urmei, degeaba te învălui în mantia lui Caton, nu faci mai multe parale ca mine, căci căutînd bine în marele bagaj de înțelepciune pe

care l-ai adunat de timpuriu, s-ar mai găsi cu ușurință o mică doză din această nebunie care contribuie atît de puternic la fericirea omului. Nu-ți pare rău după cei douăzeci de ani ai tăi? Da. De ce? Pentru că erai nebun, adică fericit. Fii deci logic.

Adio, te îmbrățișez
V. Alecsandri

[1] Personaj din *Muta din Portici*, operetă de Daniel-François-Esprit Auber (1782 — 1871).

[2] În 1861 se realizează Unirea administrativă a Țărilor romîne, obținută cu greutate de la Puterile străine, în urma constatării că nu se putea guverna cu două guverne deosebite. Ca trimis al țării la Constantinopol, Costache Negri a depus eforturi susținute în vederea consolidării Unirii din 1859.

CĂTRE ALEXANDRU ODOBESCU

Paris, 3 iuni 1862

Domnul meu,

Am avut mare mulţămire de a afla că poeziile ce ţi-am trimis pentru *Revista romînă*, precum şi începutul scrierei intitulată *Suvenire* ţi-au adus cîteva minute de plăcere. Aş fi preafericit dacă cetitorii revistei ar simţi asemine impresie măgulitoare pentru autor. Oricum să fie, însă, am decis să pun pe hîrtie cele mai însemnate amintiri a mele, carile se ating de mult jălitul Bălcescu şi o voi face-o ca o datorie sacră către memoria lui. În curînd dar îţi voi trimite partea II a *Suvenirilor*, spre a fi publicată o dată cu cea întîi. Această a doua parte cuprinde cîteva incidente a petrecerei mele cu Bălcescu la Neapoli şi la Palermo, la începutul anului 1847. Pe urmă va veni întîlnirea mea cu dînsul în Paris după întîmplările de la 1848 şi istorisirea aventurilor sale în munţii Ardealului pe timpul războiului dintre romîni şi unguri etc. etc.

Ideea d-tale de a pune portretul lui Bălcescu în *Revistă* este cu atît mai minunată că e şi naţională. Toţi romînii îţi vor fi recunoscători pentru asemine publicare. De m-aş găsi la Moldova ţi-aş înlesni lucrarea, puind la dispoziţia d-tale un portret deghereotip[1] a Bălcescului, foarte semănător.

Îţi mulţămesc pentru broşurele ce mi-ai espeduit prin poştă şi te rog să priimeşti încredinţarea simţirelor mele de stimă şi de adîncă prietenie.

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 17.572.

[1] Cf. Elena Ciornea, *Un portret necunoscut al lui Nicolae Bălcescu*, în *Studii şi cercetări de bibliologie*, I (1955), pp. 288—291. Acest dagherotip, aflat astăzi la Cabinetul de stampe al Bibl. Acad. R.P.R., a fost găsit în Arhiva lui V. Alecsandri.

CĂTRE D. C. OLLĂNESCU-ASCANIO

I

Mirceşti, 16 mart 1879

Iubite domnule Ollănescu[1],

Oricare au fost împrejurările sub ale căror impresie aţi compus comedia: *Pe malul gîrlei*, sînt fericit de a vă declara că aţi reuşit a produce o operă spirituală, bine gîndită şi scrisă într-un stil foarte plăcut. Să se înţeleagă sau nu aluzia cuprinsă în ea, menirea ei este de a încînta publicul cititor sau ascultător şi această încîntare o va răspîndi-o în toate spiritele capabile de a înţelege şi a aprecia meritele unei scrieri dramatice. Eu am rămas foarte mulţămit de nimerita d-voastră debutare pe scena romînă şi mă bucur de a surprinde în talentul ce posedaţi acea vînă foarte rară care produce lucrări dramatice de bună calitate.

Esploataţi vîna cu deplină încredinţare că succesul vă aşteaptă şi înzestraţi repertoriul nostru cu frumoase şi isteţe comedii de salon care să formeze gustul publicului şi să creeze în limba noastră ceea ce francezii numesc *la causerie de bon goût**.

Îmi ziceţi cu amabilitate că sînteţi ucenicul meu. Fie... priimesc cu plăcere acest compliment, căci mă simt fericit de-a avea ucenici ca traducătorul odelor lui Horaţiu şi ca autorul comediei ce mi-aţi trimis... Deci, pas înainte! V-aţi găsit adevărata carieră literară: *Castigat ridendo mores***.

Dorinţele ce mi-aţi esprimat în scrisoarea d-voastre sînt de natură a-mi face mare mulţămire, fiind gata şi cu nerăbdare să citesc şi să examinez lucrările ce îmi veţi comunica, cu atît mai mult că sînt de înainte convins de meritul lor. Asemine, simt o mare dorinţă de a vă priimi la Mirceşti pentru ca să scriu numele meu pe operile mele care le posedaţi şi să vă citesc drama în versuri a lui *Despot-vodă*, scrisă în iarna aceasta.

Cneazul A. Cantacuzino are să vie la Mirceşti de sărbătorile Paştilor... Pentru ce nu l-aţi întovărăşi pentru cîteva zile? Am petrece împreună momente cît se poate de plăcute în convorbiri literare şi altele... afară de politică.

---

* Conversaţia de bun-gust (fr.).

** Îndreaptă moravurile rîzînd (lat.).

Vă aștept dar, în cursul vacanțelor de Paști, ca să ciocnim ouă roșii, după obiceiul strămoșesc.

Al d-voastre servitor și amic
V. Alecsandri

Vă trimit un exemplar din broșura *Ostașii noștri.*

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 1.786, ff. 2-3.

[1] Dimitrie Ollănescu-Ascanio (1849—1908), scriitor și diplomat. A fost secretar general al ministerului Afacerilor Străine, secretar de legație și ministru plenipotențiar; membru al Academiei Romîne. Comedia în versuri *Pe malul gîrlei*, pe care o apreciază Alecsandri, ataca moravurile feudale.

II

Mircești, 1 octombrie 1880

Iubite Ollănescu,

Multe suvenire încîntătoare au deșteptat în mine scrisoarea și mai ales poezia ce mi-ai trimis de pe malurile Bosforului. *Et ego in Arcadia fui!** Însă șirul anilor s-a lungit de atuncea și aceasta mă întristează.

Am ajuns ca o veche corabie părăsită în port, nemaiputînd brăzdui valurile mărilor depărtate și văzînd vasele tinere luîndu-și zborul pe umeda cîmpie. Privesc cu înduioșare la juna generație care mă urmează și mă mîngîie oarecum de părăsirea frumoasei tinereți cînd ochiul meu se prinde de un tînăr cu inimă, cu talent și cu entuziasm. Știu emoțiunile plăcute ce el e menit să simtă și îl fericesc din fundul inimei.

Poezia ce ai urzit în valurile Bosforului îmi probează că te-ai molipsit de farmecarea poetică a Orientului și că ai să ne revii în țară cu un *écrin*** de juvaeruri. Ziua de dimineață se cunoaște... Iată pentru ce am și dat manuscrisul d-tale lui Negruzzi pentru *Convorbiri.* Îți rămîne acum a trimite d-nei Zoe Sturza[1] o copie ornată de aparatul cuvenit și a priimi din parte-i cele mai călduroase espresii de mulțămire.

M-am bucurat de vestea ce mi-ai dat că te-ai apucat de croirea planului unei comedii, și în calitate de membru al comitetului teatral te îndemn să o compui cît mai curînd, căci avem mare lipsă de opere dramatice pentru stagiunea actuală. Așteptăm comedia cu nerăbdare.

Eu am făcut o feerie[2] națională pentru mitocanii din București, aceștia fiind mai buni apreciatori de decoruri decît de versuri; și teatrul avînd nevoie de rețete mai grase decît acele ce produc scrierile literare. Nu mă las însă de comedia în versuri ce voi începe în curînd, căci voiesc a-mi îngîna zilele iernii cu lucrări intelectuale.

* Și eu am fost în Arcadia! (lat.) Cuvinte care exprimă regretul pentru o fericire trecută.
** *Écrin* (fr.) — scrin, cutie în care se păstrează bijuteriile.

Deie domnul să ajung în primăvară sănătos şi pe la începutul lui mai voi avea plăcerea de a mă primbla cu d-ta de-a lungul Bosforului. Am o neastîmpărată dorinţă de a mai revedea părţile Orientului în care mi-am împrăştiat tiuleile tinereţii.

Pănă atunce nu am alta de zis decît:

Scrie, scrie, scrie!

Al d-tale amic

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 1.786, ff. 6-7.

[1] Soţia lui D. A. Sturdza, născută Cantacuzino. Poezia lui Ollănescu, *Noctu*, care a încîntat pe Alecsandri e scrisă la Therapia la 24 septembrie 1880; ultimele două versuri amintesc de „privighetoarea de la Mirceşti". Manuscrisul poeziei, dedicat „*Doamnei Zoe Sturdza*" se găseşte la Bibl. Acad. R.P.R., Arh. D. A. Sturdza, III, ms. 80.

[2] Feeria *Pepelea*. Numind publicul de la Bucureşti: *mitocani*, V. Alecsandri se referă, desigur, la spectatorii burghezi care veneau la teatru mai mult pentru montările fastuoase, neapreciind valoarea literară a pieselor.

III

Mirceşti, jeudi [aprilie 1884]

Mon cher Ollanesco,

Puisque vous tenez ma pièce[1] *en main, je vous prie de réfléchir sur l'idée exprimée par plusieurs personnes de retrancher la dernière scène du 2e acte. L'action ne serait-elle pas trop brusquement tronquée sous le prétexte de ne pas affaiblir l'impression produite sur l'esprit du public par l'ode d'Horace?*

La pièce étant une étude des mœurs romaines, une comédie, le 2e acte ne gagnerait-il pas à être terminé par une scène comique?...[2]

Pensez également au mot geniul... *J'y tiens d'autant plus que celui de* géniul *est fort incommode pour la versification.*

Après votre conférence, dont je vous prie de me donner des nouvelles, vous me renverrez le manuscrit pour que je continue le travail des retouches.

Tout à vous

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 1.786, f. 38.

Mirceşti, joi [aprilie 1884]

Dragul meu Ollănescu,

Pentru că ţii piesa[1] mea în mînă, te rog să reflectezi asupra ideii exprimate de mai multe persoane de a tăia ultima scenă a actului al doilea. Acţi-

unea nu ar fi prea brusc trunchiată sub pretextul de a nu slăbi impresia produsă asupra spiritului publicului de oda lui Horațiu?

Piesa fiind un studiu al obiceiurilor romane, o comedie, actul al doilea nu ar cîștiga dacă ar termina printr-o scenă comică?[2]

Gîndește-te de asemenea și la cuvîntul *geniul*... Țin la el cu atît mai mult cu cît acela de *géniul* este foarte greoi pentru versificare.

După conferința dumitale, despre care te rog să-mi dai noutăți, îmi vei trimite îndărăt manuscrisul ca să continui munca de corectură.

Al dumitale

V. Alecsandri

[1] Piesa *Fîntîna Blanduziei*.

[2] Vezi aici corespondența sa cu Iancu Alecsandri referitoare la această problemă, pp. 10—17.

IV

Mircești, 20 april 1884

Iubite Ollănescu,

Am espeduit astăzi lui Socec actul I a *Blanduziei* și l-am încunoștiințat că ai binevoit a priimi să faci corecturile foilor imprimate. Cît mă voi găsi încă în țară, voi cerceta ultima corectură, păn-a nu se pune coalele sub presă.

Conform părerei d-tale și a altor persoane asupra cuvîntului *geniu*, am adoptat pronunțarea uzitată la noi: adică *géniu* și am prefăcut toate pasajele în care se găsește; încît privește notița d-tale asupra lui Horațiu, aș dori să fie nu prea lungă. Acea publicată în *Romînia liberă* îmi pare suficientă, căci are forma unei biografii. Singurul pasaj din ea care mă cam necăjește este portretul poetului: scurt, gras, roș la față etc. ... care depoetizează grozav pe eroul meu. Nu s-ar putea lăsa la o parte această siluetă cam grotescă?

Oricum va fi, îți mulțămesc din toată inima și pentru măgulitoarea critică ce ai făcut despre piesa mea și pentru binevoitoarea îngrijire ce vei pune la publicarea ei.

Cu aceste cuvinte, sfîrșind, te îmbrățișez și te îndemn mult a da zor traducerei minunate a *Odelor*[1] lui Horațiu.

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 1.786, f. 16.

[1] Traducerile lui Ollănescu din Horațiu se publicau în *Convorbiri literare* și în *Romînia liberă*. Volumul de traduceri: *Ode*, *Epode*, *Carmen saeculare* apare în 1891.

V

Mircești, 30 mai 1884

Iubite Ollănescu,

Socec nu pune destulă sîrguință pentru tipărirea *Blanduziei* și asta mă supără, căci aș fi dorit să fac măcar o corectură piesei întregi păn-a nu pleca din țară. Te rog dar să ai bunătate a trece pe la librăria lui și a-l îndemna din parte-mi ca să puie sula în coaste zațarilor.

Cît pentru manuscriptul meu, sper să-ți îndeplinesc dorința, căci o dată cu colile imprimate, Socec îmi trimite și partea de manuscris corespunzătoare și eu o păstrez pe aceasta tocmai cu gînd de a ți-o da. Pentru ca să pun însă mîna pe întregul manuscris ar trebui ca să mi se trimită întreaga piesă zețuită. Astfel aș putea să-ți dau totul.

Eu am de gînd să plec cît mai curînd și după cum merge lucrul nu sper să am prilejul de-a face corectura tuturor foilor. Bine ar fi să mergi însuți la tipografia lui Socec și să te înțelegi cu directorul ei pentru grăbirea publicărei. Înștiințează-mă cît mai rămîne de zețuit?

Nenorocirea de care am fost lovit e cu atîta mai crudă că fratele meu[1] era cel de pe urmă membru a familiei Alecsandri ce-mi mai rămînea. Moartea lui m-a făcut mult a suferi... dar n-am obicei a mă plînge de lovirile soartei... îmi plec capul și tac.

Te îmbrățișez
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 1.786, ff. 30—31.

[1] Iancu Alecsandri.

VI

Paris, 18 dec. 1888

Iubite Ascanio,

Negurile de la Londra au trecut Manșa și au ales domiciliul lor pe malul Senii: ele au adus în poale tusa, gutunariul, bronșitele și alte calamități care fac pe parizieni să blesteme Englitera și să răcnească cu indignare. *Et on appelle ça un gouvernement!** Atmosfera e sură, lumina mohorîtă, încît gazul și lămpile nu se sting în unele case de dimineața pănă-n seară. Eu însă sînt favorizat din cauza situației noului meu apartament, căci mă bucur de lumină *chiar* și *la* amiezi!

Această întunecime înghețată a atmosferii și mai cu seamă criza prin care trece canalul de Panama au întins un văl de posomorîre pe spiritele parizienilor, căci dacă criza s-ar termina printr-un crah, sute de mii de oameni

* Și asta se cheamă o guvernare! (fr.).

ar rămînea ruinați, fiind vărsați în întreprinderea d-lui de Lesseps[1] aproape de un miliard și jumătate de franci.

Și însă teatrurile sînt înghesuite ca în timpuri normale atît de mare e numărul străinilor veniți în Paris ca să-și cheltuiască banii în petreceri de tot soiul. Apropo de teatru, ai citit negreșit în jurnalele franceze succesul obținut la Operă de d-na Hartulari, sub numele de Darcley[2], în rolul Margaritei din *Faust*. Aseară a fost a doua reprezentație și nu știu încă dacă a reușit compatrioata noastră ca în prima seară a debutului ei, dar îmi place a crede că și-a susținut reputația de primo-cartelo.

O observare curioasă de făcut este că femeile romînce reușesc mai bine în domeniul artei decît bărbații. Avem pe Bîrseasca[3], pe Teodorina[4], pe Leria[5], pe Darcley, care mai mult sau mai puțin s-au înălțat la culme și dintre toți bursierii trimiși în străinătate ca să studieze artele frumoase, nici unul nu a izbutit a se ridica deasupra mediocrității.

De se va urma tot astfel, peste cîțiva ani toate scenele mari de muzică vor poseda cîte o stea romînă, precum avea mai înainte stele italiene.

Spune-mi, te rog, cum merge Teatrul nostru Național? Unde se mai găsesc primii noștri artiști, Aristița, Manolescu, Nottara? Am auzit că ei sînt reduși a trage pe dracul de coadă. Așa să fie?

Adevărat e că n-ați putut găsi în București un ușier cu puțină franțuzească care să știe a anunța persoanele ce se prezintă la minister și că, în desperare de cauză, ați făcut apel la fostul intendent al legațiunii din Paris, Jules Gonin, pe care l-am depărtat?... Cine a intervenit în favoarea lui și ce este de crezut?

Citesc ades *Monitorul* și mă conving din fiecare număr că sistemul interpelărilor urmează ca pe vremea lui Brătianu. Bine zicea Alphons Karr[6]: „*Plus ça change et plus c'est toujours la même chose*"*. Interpelatorii opresc caru-n loc și apoi acuză pe guvern că nu face nimic.

Te îmbrățișez

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 1.786, ff. 65—66.

[1] Ferdinand de Lesseps (1805—1894), inginer și diplomat francez, a întreprins tăierea canalului de Suez și a canalului Panama. Societatea pentru construcția canalului Panama a dat faliment, stîrnind un imens scandal internațional.

[2] Hariclea Hartulari Darclée (1860—1939), celebră cîntăreață de operă cu reputație mondială. V. Alecsandri s-a arătat neîncrezător față de posibilitățile artistei romînce, cînd aceasta a debutat la Opera din Paris, înlocuind pe Adelina Patti în rolul Julietei, ca apoi să fie entuziasmat de succesul repurtat de artistă în rolul Margaretei din *Faust*. Cf. corespondența cu Ion Ghica, Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 806, ff. 130—137.

[3] Agata Bîrsescu (1859—1939), artistă dramatică. A jucat cu succes și în străinătate; a fost profesoară la Conservator.

[4] Elena Teodorini (1857—1925), cîntăreață de operă. Soprană cu reputație mondială, a fost profesoară de canto la Milan, Paris, București și în America.

[5] Carlotta Leria, cîntăreață de operă.

[6] Jean-Alphonse Karr (1808 — 1890), literat și ziarist francez.

* „Cu cît se schimbă mai mult cu atît este mereu același lucru" (fr.).

VII

Paris, 4 iuni 1889

Iubitul meu confrate și coleg,

O scrisoare venită din Orient, fie chiar din patria Aristizilor, Ahilevsilor și Agamemnonilor în fustanelă, îmi produce totdeauna simțiri plăcute, deșteptîndu-mi amintirile călătoriilor mele din tinerețe: *Et ego in Arcadia fui!* Am admirat odinioară Ellada lui Omer, am vizitat Partenonul, care pe atunce era dat în paza unui palicar ce vindea fragmente de sculptură pe cîțiva drahmi amatorilor de marmură antică. Pe dinaintea Propileilor erau încă presărate mulțime de oseminte și scăfîrlii a vitejilor ce se luptaseră cu turcii, și palicarul nostru ciceron ridica din cînd în cînd o tidvă în vîrful bastonului, zicînd cu o filozofică nepăsare: „Αὐτὸς ἦταν ἐξάδελφος μου*..."

Cred că de la 1840 până astăzi, guvernul grecesc o fi măturat acele fărmături de eroi și a fi pospăit ruinele Partenonului pentru a da probă de respect către memoria străbunilor contimpurani cu Aristofan.

Pe cînd d-ta te scalzi în razele soarelui răsăritean și lași gîndirea să-și iee zborul prin regiunele fabuloase a lumei antice și să vîneze inspirații poetice, noi, occidentalii, căscăm gurile dinaintea minunelor Expoziției Universale, ce reprezintă activitatea și producerea geniului omenesc. După descrierile ce citești în gazete, cred că ești foarte nerăbdător a veni la Paris ca să mărești numărul admiratorilor care se îmbulzesc cu sutele de mii și trec în mare parte pe sub ferestrele mele.

Vină dar cît mai curînd și nu te-i căi de vizita ce ne-i face, căci vei aduna suvenire neșterse pentru toată viața. Toate semințiile ce locuiesc pămîntul au aice reprezentanți care formează un grup etnografic din cele mai interesante. Numai noi, adică numai prințul Bibescu, au găsit de cuviință a aduce lăutari țigani și patru fete culese în mahalalele Bucureștilor spre a arăta lumei specimene de neamul romînesc! Un francez, examinîndu-i cu atențiune, a declarat că *ce sont des Moldo-Canaques***;* altul însă, mai deștept, membru al Academiei, i-a răspuns: „*Malheureux aveugle, tu ne reconnais donc pas le vrai type latin?... regarde celui qui joue de la flûte de Pan* (nai), *on dirait que c'est l'empereur Dioclétien. Et les femmes! C'est Cornélie, c'est Julie, c'est Néere... tout crachées...*"*** etc.

Pavilionul romînesc este un soi de crîșmă în care prințul comisar al expoziției noastre domnește în toată splendoarea, pregătindu-se astfel la o altă domnire a cărie imagină iluzorie îl va duce în curînd la Mărcuța. Ai citit negreșit cuvîntul ce l-a ținut la banchetul ce l-a dat în crîșmă? El singur se intitulează *le porte-drapeau de son pays (lequel?), le trait d'union entre la Roumanie et la France***** — și în fine o buclandisește prin nicovala nemuri-

---

* „Acesta este vărul meu..." (gr.)

** Sînt moldo-canaci (fr.). (*Canaci* — nume dat indigenilor din Noua Caledonie și alte insule ale Pacificului.)

*** „Nefericit orb, nu recunoști deci adevăratul tip latin? ... privește pe acela care cîntă cu fluierul lui Pan..., s-ar spune că este împăratul Diocletian. Și femeile! Este Cornelia, Iulia, Neera... cap tăiat..." (fr.).

**** Stegarul țării sale (care țară?), trăsura de unire între Romînia și Franța (fr.).

rei, *l'enclume de l'immortalité*... Se zice că Jules Simon[1] ar fi observat *que pour trouver cette enclume, il faut avoir un coup de marteau**.

Petrașcu[2] îmi convine în toate privirile și îmi este foarte simpatic. Cred că ne vom înțelege bine împreună.

Complimente respectuoase d-nei Ollănescu și d-tale îmbrățișări călduroase.

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 1.786, ff. 67—68.

[1] Jules Simon (1814—1896), scriitor, filozof și politician burghez francez, prim-ministru și ministru de mai multe ori.

[2] Nicolae Petrașcu (n. 1859), scriitor și diplomat. Alecsandri se referă la numirea acestuia ca al doilea secretar al legației de la Paris în timpul cînd el era ministru plenipotențiar. Cf. amintirile lui Petrașcu despre colaborarea cu poetul în: N. Petrașcu, *V. Alecsandri—Studiu critic*, București, 1894.

---

* Pentru a găsi această nicovală, trebuie să ai o lovitură de ciocan (fr.).

CĂTRE ALEXANDRU PAPADOPOL-CALIMAH

Mircești, 21 iuni 1880

Iubite și neobosite archeolog[1],

Am cetit cu mult interes scrisoarea ce mi-ai trimis din București și dorind ca nu numai eu să mă bucur de cuprinsul ei, am comunicat îndată lui Iacob Negruzzi pentru foaia *Convorbirilor*.

De am greșit necerîndu-ți prealabila autorizare, fac un *mea culpa** din cele mai latinești și sper că mi-i ierta în considerația bunei intențiuni și mai cu seamă în considerația unui lumbago ce m-a prins și surprins în ajunul plecărei mele la București și Sinaia. Acest soi de înțepenire de șele este foarte supărător, însă ar fi de dorit, în interesul demnității, ca să o dobîndească toți miniștrii a cărora mijloc are o elasticitate proverbială, față cu capetele mai mult sau mai puțin coronate. Deci să le urăm din toată inima un lumbago național-liberal pe cîtă vreme demnitatea lor stă îngropată în portofoliul ministerial, această raclă a mîndriei personale și chiar a virtuței omenești.

Îmi promiți o vizită la Mircești?[2] Pe cînd? Eu sper să pot pleca de aici peste vreo trei zile, căci gospodina mea s-a apucat de grijit casele și mă dă afară din ele. Sînt obligat a merge la București pentru ca să luăm cu Ghica oarecare măsuri în privirea teatrului și să pun la cale înscenarea unei feerii naționale ce i-am trimis în zilele trecute și care poartă titlul de *Povestea lui Pepelea*. Apoi m-oi duce pe cîteva zile la Sinaia, nu însă ca să admir pe beizadea Mitică[3], ci ca să petrec în familie, la nepotul meu, Georges Duca, și după o absență de două sau trei săptămîni, cel mult, m-oi întoarce la bordeiul meu, unde te voi aștepta cu brațele deschise și cu colaci calzi.

Am dat la tipar un nou volum de poezii, între care se găsește *Legenda lui Becri Mustafa*, dedicată amicului meu și coleg Papadopulo-Calimah. Și pentru vară îmi rezervez o piesă în 4 acturi, intitulată *Dezrobirea țiganilor*, pe care am și început-o.

Iarna mi-oi petrece-o în străinătate, unde? nu știu încă, dar negreșit într-o țară cu soare fierbinte. De mi-a ajuta norocul să-mi găsesc o căsuță pe malul mărei, adăpostită de vînturi și încunjurată cu o grădină înflorită, aș lucra toată iarna cu entuziasm și m-aș întoarce în țară cu vreo două drame istorice în versuri... îmi trebuie căldură și lumină, lumină aurie care să-mi intre în ochi și cînd ei sînt închiși și să-mi pătrundă chiar în inimă. Asta e tot ce mai doresc pentru restul vieții.

---

* Cer iertare (lat.).

Unii mă îndeamnă să merg la Zanta, alții la Napoli, alții la Alger... încotro să apuc de preferință? Dă-mi un sfat și fii încredințat că nu l-oi urma, după obicei, dar cearcă. Poate că astă una dată să nu fac ca toată lumea. Aveai de gînd a întreprinde o primblare pe la monastiri; cu sperare de a găsi cărți vechi... Cred că îi trece pe la Mircești ... Aș dori să te consult asupra formulei legale a testamentelor. O consultație foarte *veselă* precum vezi, însă vom ști să-i dăm un caracter de comedie conform cu comedia lumei. Vină să rîdem.

Te îmbrățișez
V. Alecsandri

Complimentele mele respectuoase d-nei Calimah și mumei sale.

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 22.370.

[1] Alex. Papadopol-Calimah (1833—1898), istoric și om politic, a fost unul din luptătorii pentru Unire.

[2] Papadopol-Calimah se instala la Mircești chiar pentru a lucra. Cf. scrisoarea către G. Bengescu, Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 3.370, ff. 181—182:

„*Papadopol-Calimah este la mine de zece zile, lucrează serios la o biografie a lui Negri și ca să-l ocup și mai mult, îi dau să parcurgă corespondența politică a fratelui meu; se găsesc acolo lămuriri foarte importante asupra regimului prințului Cuza. Mă gîndesc să public colecția acestor note și rapoarte, deși sînt destul de voluminoase. Vom mai vorbi la iarnă.*"

Amintiri despre Costache Negri s-au publicat în *Revista nouă*, II (1889), pp. 321, 385, 441. Arhiva lui Iancu Alecsandri, aflată acum la Bibl. Acad. R.P.R., nu a fost publicată integral.

[3] Cf. aici p. 145, n. 1.

CĂTRE LASCĂR ROSETTI

Mircești, 20 ianuarie 1882

Iubite Lascaraki,

Îți mulțămesc pentru osteneala ce ți-ai dat cu căutarea de abonați la *Revista lumei latine*[1]. Îndată ce voi priimi listele de subscriere, ți-oi trimite una la Răducăneni pentru ca să iscălească în ea persoanele amatoare de acea revistă. Îți mulțămesc nu mai puțin pentru propunerea ce-mi faci de a-mi trimite o copie a steagului romînesc din muzeul Dresdii. O priimesc cu vie mulțămire.

Cum petreci iarna la țară? Eu pentru ca să uit timpul desplăcut al iernii am găsit cu cale a viețui prin închipuire în Italia, în secolul lui August și în compania lui Horațiu, Mecena etc.

Vreau să zic că m-am apucat de scris o comedie antică, în versuri. Două acturi și jumătate sînt terminate, îmi mai rămîne numai cîteva scene și voi avea mulțămire de a scrie *finis!*

Această lucrare, care m-a obligat a studia epoca romană din secolul lui August, mă interesează foarte mult și îmi procură momente de o petrecere foarte plăcută.

Aș dori mult, cînd a fi gata, să ți-o cetesc, pentru ca să am opinia ta la care țin prea mult.

Pănă atunci însă te sărut frățește.

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 27.859.

[1] Este vorba de revista în limba franceză condusă de baronul de Tourtoulon, *Revue du Monde Latin.*

CĂTRE GEORGE STERIADI

I

Mirceşti, 30 juin 1882

Mon cher Steriadi[1],

En réponse à votre aimable lettre d'hier, je vous envoie les biographies de quelques-uns des félibres pour être reproduites dans le feuilleton de la Gazette de Roumanie. *Cette publication dans un journal paraissant à Bucarest fera grand plaisir à mes amis de la Provence et je serais heureux de leur procurer cette satisfaction.*

Merci donc, cher ami, pour votre offre gracieuse de mettre votre feuille à ma disposition. J'en profiterai à l'occasion; en attendant, je vous prie de m'envoyer un exemplaire de chaque n° qui contiendra une biographie, afin que je la communique à qui de droit.

Vous me demandez mes impressions de voyage dans le midi de la France? Je commence par vous transcrire ci-contre la traduction en vers français de mon toast à Montpellier. On devrait commencer les festins par des toasts pour mettre tout d'abord les convives en joyeuse humeur. Qu'en pensez-vous?

Tout à vous
V. Alecsandri

Je n'ai pas reçu la lettre que vous m'avez envoyée à Montpellier.

BRINDE* AUX FÉLIBRES DE LA PROVENCE

traduit du roumain

Sous le beau ciel de la Provence
Où tout poète est un élu,
Chers maîtres de la gaie-science,
Je viens et je vous dis: salut!

A votre appel au loin sonore
J'arrive ainsi qu'un troubadour,

* *Brinde*, mot provençal qui signifie *toast* (n.a.).

Parti du pays de l'aurore
Pour cette noble cour d'amour.

Mon âme est une mer en fête
Qui dans son sein profond et pur,
En le berçant gaiement, reflète
Du ciel entier le vaste azur.

Que n'ai-je, hélas! que n'ai-je encore
Des flots le rythme triomphal,
Pour célébrer Clémence Isaure[2]
Dans le langage provençal!

Et ce pays riche et prospère
Où croissent dans un groupe altier
L'olivier vert qui craint la guerre
Et le chêne, vaillant guerrier!

Nid du soleil, chère Provence,
Pour toi l'hiver est sans rigueurs,
Tu ne connais de neige intense
Que celle de tes blanches fleurs.

Ton parler murmure plus tendre
Que Vaucluse au flot caressant.
Quand on l'entend, on croit entendre
A travers un rêve enivrant

L'adorable et jeune Mireille[3]
Egrener son chant virginal,
Car pour créer cette merveille
Dieu fît chez toi naître Mistral.

J'ai du soleil suivi la trace
Avec l'espoir de lui ravir
Un de ses rayons qui me fasse
Briller au loin et rajeunir.

Mais tu parus, Provence, belle!
Et je m'arrêtai bienheureux,
Car un rayon de ta prunelle
Est pour moi bien plus chaleureux.

Avec mon cœur, félibres, frères,
Je vous apporte à pleine main
Les vœux ardents, les vœux sincères
D'un peuple jeune au sang latin.

Vous, maîtres de la gaie science,
Aimez, chantez sous ce beau ciel.
La Roumanie à la Provence
Porte ce brinde fraternel.

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 11.035.

Mircești, 30 iunie 1882

Dragul meu Steriadi[1],

Ca răspuns la amabila dumitale scrisoare de ieri, îți trimit biografiile unora dintre felibri pentru a fi reproduse în foiletonul ziarului *Gazette de Roumanie*. Publicarea într-un ziar care apare la București va face mare plăcere prietenilor mei din Provența și aș fi foarte fericit să le pot procura această satisfacție.

Mulțumesc deci, dragă prietene, pentru amabila ofertă de a pune foaia dumitale la dispoziția mea. Voi profita de ea cînd va fi cazul; pînă atunci, te rog să-mi trimiți un exemplar din fiecare număr care va conține o biografie, pentru ca să o comunic cui se cuvine.

Îmi ceri impresii din călătoria în sudul Franței? Încep prin a-ți transcrie alăturat traducerea în versuri franceze a discursului meu de la Montpellier. Ospățurile ar trebui să înceapă prin discursuri pentru a trezi de la început comesenilor buna dispoziție. Ce părere ai?

Al dumitale
V. Alecsandri

N-am primit scrisoarea pe care mi-ai trimis-o la Montpellier.

BRIND *

Sub cerul splendid al Provenței,
Eu, cîntăreț din răsărit,
La voi, maeștri ai cadenței,
Vin și vă zic: Bine-am găsit!

Vin de departe, mult departe,
Atras de-al vostru vesel cor,
Să cînt cu voi și să iau parte
L-această curte de amor.

Sufletul meu e ca o mare
Ce oglindează în al ei sîn,
Cu-o lină, lină legănare,
Al cerului întreg senin.

* *Brinde* — cuvînt provensal care înseamnă *toast* (n.a.).

Ah! de ce n-am în astă oră
Al mării ritm triumfal,
Să cînt pe nobila Izoră[2]
Cu graiul dulce provențal!

Să celebrez precum îmi place,
Mănosul plai unde răsar
Măslinul iubitor de pace
Și falnicul viteaz stejar!

O! plai iubit, o! cuib de soare,
Tu mă pătrunzi de dulci fiori,
Căci nu cunoști altă ninsoare
Decît acea de fulgi de flori.

Ca mult poetica Valcluză
Răsun-al tău poetic grai,
Oricine poate să-l auză
Aude, că prin vis de rai,

Cîntînd Mireio[3] zîmbitoare
Cu viersu-i gingaș, virginal,
Că tu ești țara-ncîntătoare,
Căci tu ești țara lui Mistral.

Eu am plecat în lungă cale
Pe urma soarelui ceresc,
Să fur din focurile sale
O rază ca să-ntineresc,

Dar am zărit a ta zîmbire,
Provență, și am stat pe loc,
Căci raza din a ta ochire
E pentru mine mai cu foc.

Cu tot ce am mai bun în mine
Cu al meu suflet iubitor,
V-aduc urările de bine
Ale romînului popor,

Felibri, fii ai Poeziei,
Iubiți, cîntați armonios!
Vă-nchin acest brind al frăției
Sub al Provenței cer frumos.

Textul în limba romînă al *Brind*-ului reprodus de noi aici a fost publicat de Al. Papadopol-Calimah în *Mișcarea literară provensală*, în *Convorbiri literare*, XVI (1883), pp. 416–417.

[1] George Steriade, prieten cu V. Alecsandri. A lucrat ca secretar al agenției, apoi al legației romîne din Paris. Între anii 1881—1888 a fost membru în comitetul Teatrului Național și director al ziarului *Gazette de Roumanie* (în 1882).

[2] Clémence Isaure din Toulouse, se crede că a trăit în sec. al XIV-lea și că este fondatoarea societății *Consistoire de la Gaine Science* devenită apoi *Académie des Jeux floraux.*

[3] Mireille, personaj din poema lui Fr. Mistral, *Mirèio*, scrisă în 1859.

II

Mircești, 12 oct. 1884

Mon cher Steriadi,

Ayant déjà reçu de Bucarest le poêle «meidinger» qui est destiné à produire une douce atmosphère dans ma chambre, j'attends avec impatience le combustible qui porte le nom d'un oiseau de basse-cour, dont j'ignore l'orthographe. Vous m'avez promis de parler à ce sujet avec le directeur de l'usine à gaz. Veuillez mettre le comble à votre complaisance en l'engageant à m'envoyer une tonne de la chose... entendez-vous ce que je vous parle, Crégniognio?

*A peine arrivé ici, j'ai commencé à m'occuper d'*Ovide, *c'est-à-dire que j'ai dévoré un grand ouvrage intitulé:* Rome au siècle d'Auguste *par Ch. Dezobry, et l'esprit farci des tableaux de l'antiquité, j'ai accouché comme par enchantement du plan de ma pièce.*

Elle aura quatre actes:

Le premier se passe sur le Forum de César, dont je pourrai vous procurer la gravure.

Le 2ème dans le palais d'Auguste... salle du trône.

Le 3ème dans la villa d'Ovide... Scène de l'orgie romaine. Voir la gravure du tableau de Couture[1] *que possède Stancesco.*

Le 4ème à Tomis, dans une maison sarmate.

Croyez-vous que l'on puisse trousser ces décors pendant que j'écrirai ma pièce, c'est-à-dire dans l'espace de deux à trois mois? Consultez Labo[2] *et répondez-moi, afin que je sache si la Direction aurait la possibilité de monter* Ovide *vers la fin de la saison dramatique, comme elle l'a fait pour La* Fontaine de Blandusie?

J'attends votre réponse avec impatience et vous embrasse dans l'espoir que vous viendrez passer quelques jours à Mircești selon votre promesse.

Pauline voudrait envoyer un panier de bonnes poires à Mme Marie Falcoyano[3]*, elle vous prie de nous envoyer son adresse.*

T. à. v.

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 14.849.

Mircești, 12 oct. 1884

Dragul meu Steriadi,

Primind deja de la București soba „Meidinger", care este destinată să producă o atmosferă plăcută în camera mea, aștept cu nerăbdare combustibilul care poartă numele unei păsări de curte, a cărei ortografiere nu o cunosc.

Mi-ai făgăduit să vorbești despre aceasta cu directorul uzinei de gaz. Dovedește-mi toată bunăvoința dumitale rugîndu-l să-mi trimită o tonă din acest lucru... auzi ce-ți vorbesc, *Crégniognio?*

De-abia ajuns aici, am început să mă ocup de *Ovidiu* adică am înghițit cu nesaț o mare lucrare intitulată: *Roma în secolul lui Augustus* de Ch. Dezobry, și cu mintea plină de tablourile antichității am dat naștere ca prin minune planului piesei mele.

Ea va avea patru acte:

Primul se petrece în Forul lui Cezar, a cărei gravură aș putea să ți-o procur.

Al doilea în palatul lui Augustus... sala tronului.

Al treilea în vila lui Ovidiu... Scena orgiei romane. Vezi gravura tabloului lui Couture[1], pe care o posedă Stăncescu.

Al patrulea la Tomis, într-o casă sarmată.

Crezi că s-ar putea înjgheba aceste decoruri în timp ce voi scrie piesa, adică în răstimp de două pînă la trei luni? Consultă pe Labo[2] și răspunde-mi ca să știu dacă direcția ar avea posibilitatea să monteze pe *Ovidiu* spre sfîrșitul stagiunii teatrale, așa cum a făcut și pentru *Fîntîna Blanduziei*.

Aștept răspunsul dumitale cu nerăbdare și te îmbrățișez în speranța că vei veni să petreci cîteva zile la Mircești, conform făgăduielei.

Paulina ar vrea să trimită un coș cu pere bune d-nei Maria Fălcoianu[3], ea te roagă să ne trimiți adresa ei.

Al dumitale

V. Alecsandri

[1] Thomas Couture (1815—1879), pictor francez de scene istorice, autorul tabloului *Les Romains de la décadence* (Romanii decadenței).

[2] Moris Labo, pictor scenograf la Teatrul Național în acea vreme.

[3] Maria Fălcoianu, soția lui Scarlat Fălcoianu (1828—1876), prim-președinte al Înaltei curți de casație și ministru în guvernele Romîniei burghezo-moșierești.

III

Mircești, 30 oct. 1884

Mon cher Georges,

Depuis quelque temps le malheur s'acharne pour me frapper dans mes plus intimes affections. Après la mort de mon frère, celle de la pauvre Bébé[1], *qui s'est éteinte prématurément pour avoir affronté le climat meurtrier de la Louisiane. L'épreuve a été au-dessus de ses forces et de son courage, hélas! et la voici disparue de ce monde. Chère enfant, elle était si frêle et elle a laissé un si grand vide derrière elle!*

Mais après tout, sa mort est peut-être un bienfait de la Providence, car l'avenir lui réservait de cruelles misères, à la suite de la ruine qui l'avait fait

tomber de sa position si luxueuse et si enviée. Il est des personnes qui ont la chance de mourir à propos.

Cette pensée m'a également été suggérée par la mort de mon frère et m'a aidé à supporter autant que possible la douleur qui m'a assailli et qui était de nature à m'être fatale à mon âge. Les miens me précèdent, à mon tour de partir et de les rejoindre... quelque part. Mais parlons d'autre chose, cela vaudra mieux.

*J'ai commencé la pièce d'*Ovide *et ça marche assez rondement; si Dieu me prête vie et si les hommes me laissent tranquille, j'aurai terminé mon travail dans deux mois. Le drame en vers aura quatre actes; il pourra être représenté vers l'époque des fêtes de Pâques.*

Nous aurons besoin des décors suivants:

1-er acte: le Forum de César, dont j'ai la gravure;

2e „ la salle du trône à la maison palatine;

3e „ le décor du tableau de Couture;

4e „ un intérieur de maison sarmate à Tomis, quelque chose approchant de nos intérieurs de campagne.

Nous traiterons des accessoires à Bucarest où peut-être je viendrai vers la fin de novembre.

En attendant, Mr Labo pourrait commencer le 15 novembre à peindre ou le Forum, ou la salle du trône.

Vous me demandez l'ouvrage de Dezobry, je vous l'enverrais volontiers si je n'en avais besoin en ce moment; je vous l'apporterai.

Je viens d'apprendre une bien triste nouvelle: c'est que la Romaneasca était menacée d'un cancer... Qu'y a-t-il de vrai? Apprends la vérité en employant de grands ménagements afin de ne pas effrayer notre chère Getta.

Ma femme vous envoie mille bonnes amitiés et moi je vous embrasse.

Tout à vous
V. Alecsandri

La pièce de Ventura continue-t-elle ses succès du premier soir? Celle de Caragiali bien apprise réussira.[2]

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 14.851.

Mircești, 30 oct. 1884

Dragul meu George,

De cîtva timp nenorocirea se încăpățînează să mă lovească în sentimentele mele cele mai intime. După moartea fratelui meu, aceea a sărmanei Bébé[1], care s-a stins prea de timpuriu fiindcă a înfruntat climatul ucigător al Louisianei. Încercarea, vai, a fost peste puterile și curajul ei, și iat-o dispărută din această lume. Biata copilă era atît de plăpîndă și a lăsat un atît de mare gol în urma ei.

Dar la urma urmei, moartea ei este poate o binefacere a providenței, căci viitorul îi rezerva crude mizerii, ca urmare a ruinii care o făcuse să decadă

din situaţia sa atît de înfloritoare şi de invidiat. Sînt unele persoane care au norocul să moară la timp.

Această idee mi-a fost de asemenea sugerată şi de moartea fratelui meu şi m-a ajutat să îndur pe cît este cu putinţă durerea care m-a cuprins şi care putea să-mi fie fatală la vîrsta mea. Ai mei îmi iau înainte, e rîndul meu să plec şi să-i întîlnesc... undeva. Dar să vorbim despre altceva, e mai bine. Am început piesa *Ovidiu* şi merge destul de repede; dacă Dumnezeu îmi dă zile şi dacă oamenii mă lasă liniştit, voi sfîrşi lucrul în două luni. Drama în versuri va avea patru acte; va putea fi reprezentată către sărbătorile Paştelui.

Vom avea nevoie de următoarele decoruri:

I-iul act: Forumul lui Cezar, a cărui gravură o am;

al II-lea act: sala tronului în casa palatină;

al III-lea „ decorul din tabloul lui Couture;

al IV-lea „ interiorul unei case sarmate la Tomis, ceva asemănător cu casele noastre de la ţară.

Vom vorbi despre detalii la Bucureşti, unde poate voi veni la sfîrşitul lui noiembrie.

Pînă atunci d-l Labo ar putea să înceapă la 15 noiembrie să picteze sau Forumul, sau sala tronului.

Îmi ceri lucrarea lui Dezobry, ţi-aş trimite-o cu plăcere dacă nu aş avea nevoie de ea acum; am să ţi-o aduc.

Aflu chiar acum o veste foarte tristă: anume că Romaneasca e ameninţată de un cancer... Să fie oare adevărat? Află adevărul folosind multă băgare de seamă, spre a nu înspăimînta pe scumpa noastră Getta.

Soţia mea îţi trimite multă prietenie şi eu te sărut.

Al dumitale

V. Alecsandri

Piesa lui Ventura continuă să aibă succesul din prima seară? Aceea a lui Caragiale bine învăţată va izbuti.[2]

[1] Marie Bal, v. p. 5, n. 1.

[2] Piesa lui Ventura care se juca atunci era *Copila din flori;* piesa lui Caragiale în pregătire era *O scrisoare pierdută*, a cărei premieră va avea loc la 15 noiembrie 1884.

IV

Mirceşti, 3 nov. 1884

Mon cher Steriadi,

Je vous envoie une planche extraite de l'ouvrage de Dezobry pour vous donner une idée du décor du 1-er acte. C'est une place publique ornée à droite et à gauche de galeries à colonnes, se prolongeant, le long des coulisses, depuis la première

exclusivement jusqu'au fond du théâtre. Ces portiques doivent être accessibles par un ou deux gradins.

Le fond devra être occupé par un temple flanqué de deux rues qui débordent sur la place.

Les premières coulisses de droite et de gauche attenant aux loges du comité sont censées représenter une rue qui traverse un des côtés du Forum.

Avez-vous compris? En ce cas, vous êtes fort!

Nota. Les deux colonnes qui figurent au premier plan de ma gravure seront exclues du décor.

Ceci fait, je vous avertis, mon cher ami, que ce premier acte exigera beaucoup de mise en scène ainsi qu'un personnel fort nombreux, représentant le peuple de Rome avec ses diverses races et costumes. Nous nous livrerons ensemble à une étude spéciale, lors de mon arrivée, mais pour être guidés dans nos recherches, un nouvel exemplaire de l'album volé par Verneuil[1] *nous sera indispensable.*

Tâchez que la Direction s'en procure un de suite.

Ma nouvelle pièce contient quatre rôles principaux, ceux de Madame A. Manolesco, de Manolesco, de Nottara et de Julian. Les autres sont secondaires et suffisamment nombreux pour employer la plupart des jeunes filles et de garçons qui sont condamnés à faire les figurants en attendant mieux. En tout 24 rôles. C'est de quoi contenter bien du monde.

Je regrette infiniment que le sujet de ma pièce ne comporte pas un rôle principal pour Mme Nottara, mais qu'elle ne s'en affecte pas... Dans mon prochain ouvrage, je lui ménage un rôle à grand effet dramatique.

Les nouvelles rassurantes que vous m'avez données de Getta m'ont causé une grande satisfaction. Elle m'a écrit le même jour que vous et en fait de maladie, elle ne mentionne que les migraines. Ce n'est pas grave.

Je vous renvoie, à sa demande, la brochure de Roméo et Juliette. *Voyez vous-même si on peut monter cette pièce shakespearienne telle qu'elle est traduite. Moi je suis trop occupé d'*Ovide *pour me livrer à d'autres travaux.*

Compliments affectueux de la part de Mme Alecsandri.

Tout à vous
V. Alecsandri

Amitiés à Cantacuzène.

J'écrirai aujourd'hui même à D. Stourza, mais je ne puis promettre de réussir dans mes démarches. Quant à Bratiano, il m'est impossible de rien lui demander pour personne.

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 14.852.

Mircești, 3 noiembr. 1884

Dragul meu Steriadi,

Îți trimit o planșă scoasă din lucrarea lui Dezobry pentru a-ți da o idee despre decorul actului întîi. Este o piață publică împodobită la dreapta și la stînga de galerii cu coloane, prelungindu-se de-a lungul culiselor, cu excepția

primei, pînă în fundul teatrului. Trebuie să se ajungă la aceste portice prin una sau două trepte.

Fundul va trebui să fie ocupat de un templu mărginit de două străzi care dau în piață.

Primele culise de la dreapta și de la stînga, alăturate lojilor Comitetului, sînt socotite că reprezintă o stradă care traversează una din laturile Forului.

Ai înțeles? În acest caz ești tare!

Notă. Cele două coloane care figurează în primul plan al gravurei mele vor fi suprimate din decor.

Acestea fiind făcute, te înștiințez, dragul meu, că acest act întîi cere multă montare, precum și un personal foarte numeros, reprezentînd poporul din Roma cu diferitele sale rase și costume. Ne vom ocupa împreună de un studiu special, cu prilejul sosirii mele, dar pentru a fi îndrumați în căutările noastre, ne va fi trebuincios un nou exemplar din albumul furat de Verneuil[1].

Fă așa ca direcția să-și procure unul numaidecît.

Noua mea piesă conține patru roluri principale, acela al doamnei A. Manolescu, al lui Manolescu, al lui Nottara și al lui Iulian. Celelalte sînt secundare și destul de numeroase pentru a folosi cele mai multe dintre fetele și băieții care sînt condamnați să facă figurație așteptînd altceva mai bun. În total douăzeci și patru de roluri. Avem cu ce să satisfacem multă lume.

Îmi pare grozav de rău că subiectul piesei mele nu conține un rol principal pentru d-na Nottara, dar să nu fie amărîtă... În viitoarea mea lucrare îi pregătesc un rol de mare efect dramatic.

Noutățile liniștitoare pe care mi le-ai dat despre Getta mi-au pricinuit mare satisfacție. Mi-a scris și ea în aceeași zi cu dumneata și, cu privire la boală, nu pomenește decît durerile de cap. Nu este grav.

Îți trimit, la cererea sa, broșura *Romeo și Julietta*. Vezi dumneata însuți dacă poate fi montată această piesă shakespeariană așa cum este tradusă. Eu sînt prea ocupat cu *Ovidiu* pentru a mă apuca de alte lucrări.

Complimente afectuoase din partea d-nei Alecsandri.

Al dumitale

V. Alecsandri

Salutări prietenești lui Cantacuzino.

Voi scrie chiar astăzi lui D. Sturdza, dar nu pot să făgăduiesc că voi izbuti în încercările mele. Cît despre Brătianu, îmi este imposibil să-i cer ceva pentru cineva.

[1] Verneuil, artist francez care dăduse reprezentații în București.

V

Mircești, 15 nov. 1884

Mon cher Georges,

J'ai l'immense satisfaction de vous annoncer que dans l'espace de vingt jours, j'ai bâclé le 1-er et le 4e acte de ma pièce en vers: Ovide *et que je viens*

d'en terminer le 3ème, étant suffisamment content des deux premiers; en sorte que l'hiver aidant, j'espère terminer mon travail dans un mois. Vous comprenez (entre nous) que je ne suis nullement pressé de courir au Sénat pour prendre place sur ma chaise curule... Je suis d'ailleurs empêché de me chausser par un orteil qui semble vouloir se donner le luxe d'un accès de goutte. Elle disparaîtra probablement le jour où j'écrirai le mot finis au bas de mon manuscrit.

Les nouvelles du Théâtre sont assez bonnes, au dire de la fameuse Indépendance, *qui trouve bon de m'injurier de temps à autre, pour s'entretenir la gueule.*

La pièce de Caragiali[1] *a obtenu un grand succès? Tant mieux pour l'auteur et pour la caisse du Théâtre.*

Envoyez-moi la gravure du tableau de Couture représentant la décadence romaine.

Tout à vous

V. Alecsandri

*Avez-vous pris quelques mesures pour les décors d'*Ovide?

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 14.853.

Mircești, 15 noiembr. 1884

Dragul meu George,

Am marea mulțumire de a te vesti că în răstimp de douăzeci de zile am terminat la repezeală primul și al patrulea act din piesa mea în versuri: *Ovidiu* și că tocmai am terminat pe al treilea, fiind destul de mulțumit de primele două; astfel încît, cu ajutorul iernii, nădăjduiesc să termin lucrul meu peste o lună. Înțelegi (între noi fie vorba) că nu sînt de loc grăbit să alerg la Senat pentru a lua loc pe scaunul meu curul*... De altfel nici nu pot să mă încalț din pricina unuia din degetele cele mari de la picior care pare că vrea să-și permită luxul unui acces de gută. Acesta va dispărea probabil în ziua în care voi scrie cuvîntul *finis* în josul manuscrisului meu.

Veștile de la teatru sînt destul de bune, după spusa faimoasei *L'Indépendance*, care găsește cu cale să mă înjure din cînd în cînd ca să nu-și piardă obiceiul.

Piesa lui Caragiale[1] a obținut un mare succes? Atît mai bine pentru autor și pentru casa Teatrului.

Trimite-mi gravura tabloului lui Couture înfățișînd decadența romană.

Al dumitale

V. Alecsandri

Ai luat vreo măsură pentru decorurile lui *Ovidiu*?

[1] Cf. aici p. 218, n. 2.

* *Scaun curul* — scaun de fildeș destinat anumitor magistrați romani.

CĂTRE D. A. STURDZA

I

Paris, 14 juin 1885

Mon cher Mititza,

Monsieur Valbudea[1], *jeune élève sculpteur, boursier envoyé pour trois ans à Paris, a exposé au Palais de l'Industrie une statue qui a obtenu du jury une mention particulière. Notre compatriote, dont le talent a été consacré par cette marque distinctive, est venu me demander s'il vous serait agréable d'accepter de sa part l'offre d'une photographie de sa statue. Je l'ai assuré qu'il vous devait cet hommage à double titre et comme ministre de l'Instruction Publique et comme amateur de beaux-arts. Vous recevrez donc, mon cher ami, en même temps que ce billet, un rouleau contenant la dite photographie. Examinez-la attentivement et vous constaterez* de visu *que Mr Valbudea possède des qualités artistiques qui promettent beaucoup pour l'avenir.*

Il mérite d'être encouragé, protégé et mis en état de continuer ses études pour se perfectionner dans son art.

Je crois que le Ministère de l'Instruction Publique ferait acte de patriotisme en prolongeant de deux ans le temps fixé pour les études de notre artiste, en lui fournissant en même temps les moyens de se procurer les matériaux nécessaires à ses futurs travaux.

C'est là son vœu, légitime d'ailleurs, et pour ma part je l'approuve après avoir vu sa statue.

Je m'occupe de l'Eglise et dans quelque temps je vous enverrai un rapport détaillé au sujet de la piètre acquisition que nous avons faite, en payant si cher une véritable cave, humide, froide, obscure, moise etc...[2]

En attendant, je vous prie de me rappeler au suvenir de la gracieuse Madame Sturza et de me croire comme toujours votre vieil ami

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 16,342.

Paris, 14 iunie 1885

Dragul meu Mitiță,

Domnul Valbudea[1], tînăr elev sculptor, bursier trimis pentru trei ani la Paris, a expus la Palais de l'Industrie* o statuie care a obținut de la

* Palatul industriei. (fr.)

juriu o mențiune specială. Compatriotul nostru, al cărui talent a fost consacrat prin acest semn distinctiv, a venit să mă întrebe dacă îți va face plăcere să primești din partea lui fotografia statuii sale. L-am asigurat că îți datora acest omagiu din două motive: și ca ministru al Instrucțiunii Publice și ca amator de arte frumoase. Vei primi deci dragul meu în același timp cu acest bilet un rulou conținînd fotografia amintită. Examineaz-o cu atenție și vei constata cu propriii tăi ochi că d-l Valbudea posedă calități artistice care făgăduiesc mult pentru viitor.

Merită să fie încurajat, protejat și pus în situația de a-și continua studiile pentru a se perfecționa în arta sa.

Cred că Ministerul Instrucțiunii Publice ar face un act de patriotism prelungind cu doi ani timpul fixat pentru studiile artistului nostru, punîndu-i la îndemînă în același timp mijloacele de a-și procura materialele trebuitoare viitoarelor sale lucrări.

Aceasta este dorința sa, legitimă de altfel, și în ce mă privește îl aprob după ce am văzut statuia.

Mă ocup de biserică și nu peste mult timp îți voi trimite un raport amănunțit despre proasta achiziție pe care am făcut-o plătind atît de scump o adevărată pivniță umedă, rece, obscură, mucedă etc.... [2]

Pînă atunci, te rog să saluți pe grațioasa doamnă Sturdza din partea mea și să mă socoți ca întotdeauna vechiul dumitale prieten

V. Alecsandri

[1] Ștefan Ionescu Valbudea (1856—1918), sculptor, a studiat la Paris cu Frémiet. Statuia premiată înfățișa pe *Mihai nebunul*. Cf. Gh. Oprescu, *Ionescu Valbudea*, [București], f. a.

[2] Înainte de numirea lui V. Alecsandri la Paris, statul romîn cumpărase pentru biserica romînă ortodoxă de acolo o veche biserică, valoroasă ca monument istoric, în strada Jean de Beauvais. V. Alecsandri era nemulțumit de această achiziție; va scrie de mai multe ori lui D. A. Sturdza în această privință, iar în 1890 ianuarie 4/16, va trimite un lung raport către Ministerul Cultelor, prin care cere ca arhitectul francez Leconte du Nouy, aflat în acea vreme în Romînia, să vină la Paris pentru a hotărî asupra restaurării.

II

Paris, 12/24 nov. 1885

Mon cher ami,

Me voici arrivé à mon poste et agréablement installé dans mon nouvel appartement rue Murillo 11. J'espère bien employer mon temps au service de la politique et de la littérature si Dieu me prête vie et si ma cervelle ne se ressentait plus de l'ébranlement qu'elle a subi rue Penthièvre dans l'hôtel de la légation[1].

Ceci dit, permettez-moi de ne pas vous entretenir pour le moment de l'affaire de l'Eglise mais de vous rappeler en passant que nous devons une cinquan-

taine de mille francs pour des travaux exécutés dans ce vieux monument, avant ma nomination au poste de ministre à Paris, et que les entrepreneurs de ces travaux commencent à réclamer à haute voix l'argent qui leur est dû.

Mr Odobesco[2] *est venu demander mon intervention auprès de vous pour se faire envoyer immédiatement le trimestre d'octobre qu'il attend, m'a-t-il dit, depuis un mois et demi.*

Son état de pénurie est à toute extrémité et si la queue du diable tient encore ce n'est pas faute d'avoir été tirée par notre collègue de l'Académie! Je m'acquitte de sa commission et vous prie, comme je le lui ai promis, de vouloir bien régler l'envoi immédiat de la somme qu'il a à recevoir, car la continuation de son travail sur le trésor de Pietroasa court le risque d'être arrêté net.

M'étant acquitté de ce devoir, il ne me reste qu'à vous prier de présenter mes hommages à Mme Sturza et d'agréer l'expression de mes sentiments les plus affectueux.

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 16.343.

Paris, 12/24 noiembr. 1885

Dragul meu prieten,

Iată-mă ajuns la postul meu și instalat mulțumitor în noul meu apartament din strada Murillo 11. Sper să-mi întrebuințez cu folos timpul în serviciul politicii și al literaturii dacă Dumnezeu îmi dă zile și dacă creierul meu nu se va resimți de zdruncinul pe care l-a îndurat în strada Penthièvre în localul legației[1].

Acestea spuse, îngăduie-mi să nu-ți vorbesc deocamdată despre afacerea cu biserica, dar să-ți reamintesc în treacăt că datorăm cincizeci de mii de franci pentru lucrări executate la acest vechi monument, înaintea numirii mele în postul de ministru la Paris și că antreprenorii acestor lucrări încep să reclame în gura mare banii care li se cuvin.

D-l Odobescu[2] a venit să ceară sprijinul meu pe lîngă dumneata pentru a i se trimite de îndată banii cuveniți pe trimestrul octombrie — decembrie, pe care îl așteaptă, mi-a spus el, de o lună și jumătate.

Strîmtorarea materială în care se află a întrecut orice margine și dacă coada dracului mai stă la locul ei asta nu e din pricină că nu a fost trasă de colegul nostru de la Academie! Mă achit de comisionul său și te rog, cum i-am făgăduit, să binevoiești a reglementa trimiterea imediată a sumei pe care o are de primit, căci continuarea lucrării sale asupra tezaurului de la Pietroasa este în pericol de a fi curmată brusc.

Îndeplinind această datorie, nu-mi rămîne decît să te rog să prezinți omagiile mele d-nei Sturdza și să primești expresia sentimentelor mele cele mai afectuoase.

V. Alecsandri

[1] Cf. aici p. 22, n. 3.

[2] Odobescu edita în acest timp la Paris lucrarea *Le trésor de Petroasa. Historique, description, étude sur l'orfèvrerie antique (Tezaurul de la Pietroasa. Istoric, descriere, studiu asupra orfăurăriei antice)*, vol. I—III, Paris, 1889—1900. Începută în 1872 după un plan mai restrîns la editorul Fossez, lucrarea este treptat amplificată de Odobescu — fapt care duce la un însemnat spor de cheltuieli — și trecută asupra editorului J. Rotschild, care se găsește în situația de a nu fi plătit la timp. Toate acestea au provocat iritarea neîntemeiată a lui D. A. Sturdza, care, ca și în alte ocazii, nu a înțeles importanța unor asemenea lucrări. Cf. Bibl. Acad. R.P.R., arh. D. A. Sturdza, corespondența cu Odobescu și dosarul tezaurului de la Pietroasa.

CĂTRE ZULNIA STURDZA

I

Palermo, 8 février 1847

Madame,

Je vous ai écrit déjà de Naples une longue lettre pour vous mettre au courant de la maladie de Mme votre sœur et de toutes les misères tant petites que grandes que nous avons subies pendant notre voyage de Venise à Paris et de Paris à Naples. Vous savez donc que d'après les avis de Mrs Rostan et Andral, le soleil de la Sicile était indispensable au rétablissement de la santé de Mme Hélène. Aussi pour nous conformer entièrement à leur ordonnance, sommes-nous partis de Naples peu de jours après vous avoir expédié ma lettre et finalement nous voici à Palerme.

Tout notre espoir est dans l'effet salutaire du climat de ce pays, et en effet, depuis que madame votre sœur se trouve établie chez elle, *ses souffrances ont considérablement diminué. Plus de faiblesse, plus de grandes oppressions de poitrine et n'était la toux qui la tourmente surtout pendant la nuit, elle serait tout à fait bien portante.*

N'allez pas vous imaginer cependant que le climat de la Sicile ait répondu jusqu'à présent à la réputation dont il jouit généralement de par le monde. Vous tomberiez là dans une erreur dont je veux vous sauver bien vite. Non, Madame Zulnie. Le ciel de Palerme aussi bien que celui de Naples se sont obstinés à se montrer jusqu'à aujourd'hui à nos yeux entièrement pareils aux autres parties du ciel qui couvrent le reste du globe. C'est-à-dire qu'à Naples nous avons senti le froid aussi bien qu'à Iassy, malgré le Vésuve tant vanté et le soleil vanté de même et quant à l'azur du ciel de la Sicile, nous ne le connaissons encore que de nom. En revanche, depuis dix-huit jours nous avons eu tout le loisir d'observer la forme des nuages, la chute des pluies et la force du vent, car depuis que nous avons mis le pied sur ce fortuné rivage, les nuages n'ont pas discontinué de faire des évolutions aériennes, ni la pluie de tomber, ni le vent de siffler. Est-ce toujours ainsi pendant l'hiver? ou bien est-ce une exception faite en notre honneur?

Voilà ce que nous nous demandons pendant que nous faisons flamber le feu de la cheminée (faute de soleil), mais hélas, le sifflement aigu du vent se charge de nous répondre. Aussi je vous avoue tout bêtement que pour ma part je crois me trouver sous le coup de quelque mystification diabolique. Je ne crois plus aux climats réputés chauds, je ne crois plus au soleil de l'Italie et il suffit qu'on m'en parle pour exciter ma mauvaise humeur. Parlez-moi au contraire de nos

bons poêles qui valent cent mille soleils de Naples et autant de Vésuves; vous y jettez un arbre et vous pouvez vous coucher tranquillement sans craindre d'être réveillé par le froid, tandis que par ici le jour vous êtes en été et la nuit en hiver; au soleil, quand il y en a, vous êtes en Afrique et à l'ombre vous frisez la Sibérie. C'est atroce et je me sens la chair de poule rien que d'y penser. Je suis donc furieux contre ce climat, c'est convenu, et cela d'autant plus que je suis presque certain du rétablissement de Mme votre sœur si elle avait du soleil comme il faut *rien que pendant deux mois. Je l'ai vue de mes propres yeux revenir comme par enchantement à un état de santé tout à fait satisfaisant un jour qu'il a fait beau temps. Elle s'est même si bien trouvée ce jour-là qu'elle a fait d'excellentes confitures de cédrat que je regrette beaucoup de ne pouvoir vous faire goûter, mais vous êtes si loin que je me vois, hélas, dans la triste nécessité de vous remplacer auprès d'elles, tâche difficile s'il en fût, mais dont je m'acquitte avec honneur.*

Vous voyez donc que Mme Hélène va mieux du moment qu'elle peut s'occuper de la confection des confitures. Elle est gaie malgré les accès passagers et assez douloureux de sa toux, car vous devez savoir avec quelle force elle supporte les maladies de toutes sortes; elle fait des lectures amusantes dans la journée, et le soir elle se couche d'assez bonne heure, après avoir pris du lait d'ânesse etc.

En un mot, elle est tranquille depuis qu'elle est chez elle, car j'ai oublié de vous dire qu'après notre arrivée à Palerme, j'ai couru pendant toute une semaine la ville et les environs à la recherche d'un logement convenable et qu'enfin j'ai eu le bonheur de lui trouver un joli appartement au premier étage d'une petite maisonnette de campagne. Cette petite villa nommée villa Delphina[1] *est située hors de Palerme, dans une situation charmante, en plein soleil du matin au soir, et possède un délicieux jardin. C'est un réduit mignon où l'on doit gagner de la santé malgré soi... s'il y avait du soleil; mais où est-il ce malheureux luminaire? Dites-le moi, je vous prie, afin que j'aille le chercher.*

En attendant, rămîn al d-tale mai mic*

B. Alecsandri

Mes amitiés à qui de droit.

Madame votre sœur a reçu votre lettre du 19 décembre, mais quant aux autres, y compris la lettre de change, elle a tout lieu de croire qu'elles soient perdues.

Mrs Rostan et Andral ont particulièrement recommandé à Mme votre sœur de se garder des impressions fortes et surtout pénibles, à cause de l'irritation de ses nerfs qui réagit sur sa poitrine. Je prends donc la liberté de vous engager, vous et toutes les personnes qui lui écriront, de ne jamais lui donner que de bonnes nouvelles malgré tout ce qui pourrait survenir en Moldavie pendant son absence.

Mme votre sœur me charge de vous annoncer que dans deux ou trois jours elle se mettra à vous écrire une longue lettre irréprochable sous le rapport de la calligraphie. Approuvé.**

Madame, je vous prie d'écrire le plus souvent possible à Mme votre sœur, car j'ai observé que vos lettres lui donnent de la santé, et d'engager en même temps Mmes Catinca et Emmeline à faire comme vous, c'est-à-dire à lui envoyer souvent des lettres longues et surtout bien gaies.

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 11.884.

* Scris cu caractere chirilice.
** Cuvînt scris de mîna Elenei Negri.

Palermo, 8 februarie 1847

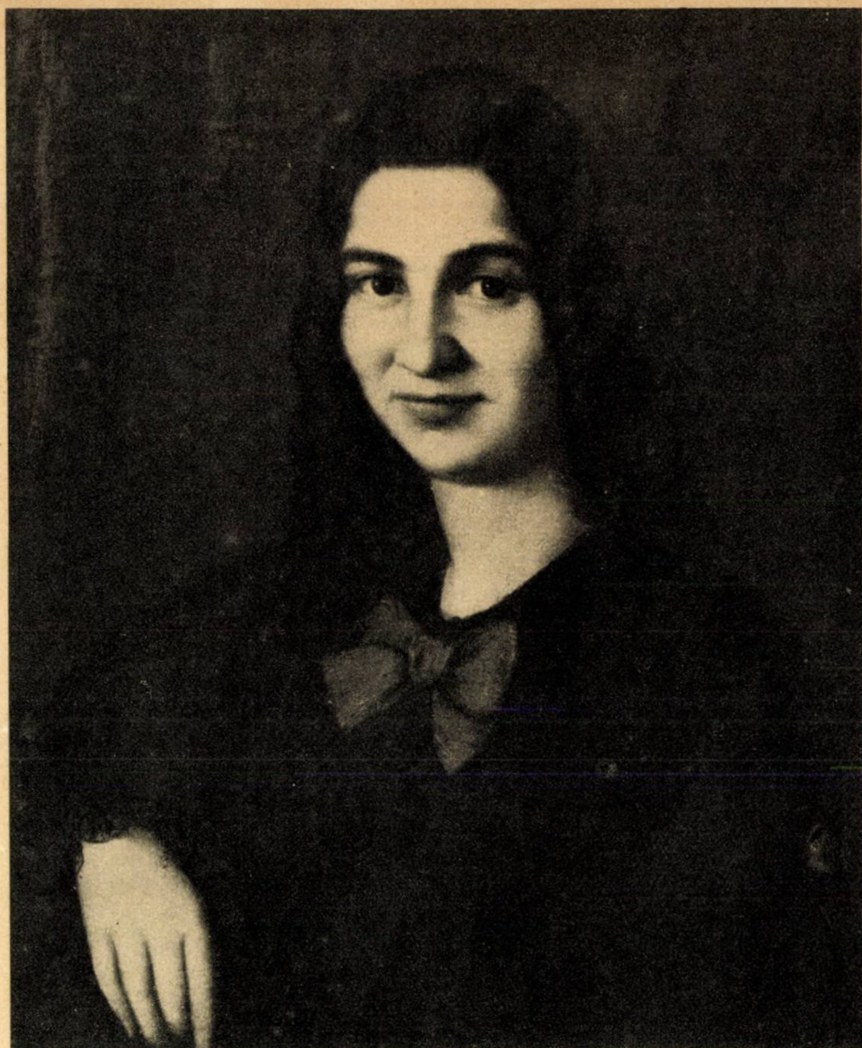
Doamnă,

V-am scris deja de la Neapole o scrisoare lungă pentru a vă pune la curent cu boala surorii dumneavoastră şi cu toate mizeriile, atît mici cît şi mari, pe care le-am îndurat în timpul călătoriei noastre de la Veneţia la Paris şi de la Paris la Neapole. Ştiţi deci că după avizul d-lor Rostan şi Andral, soarele Siciliei era absolut trebuitor pentru restabilirea sănătăţii d-nei Elena. Aşadar pentru a ne conforma întru totul prescripţiei lor am plecat de la Neapole puţine zile după ce v-am expediat scrisoarea şi în sfîrşit iată-ne la Palermo.

Toată nădejdea noastră este în efectul salvator al climei acestei ţări şi, în adevăr, de cînd sora dumneavoastră se găseşte instalată *la ea acasă*, suferinţele sale au scăzut simţitor. Nu mai are slăbiciuni, nu mai are apăsări în piept şi dacă nu ar fi tusea care o supără, mai cu seamă noaptea, ea ar fi absolut sănătoasă.

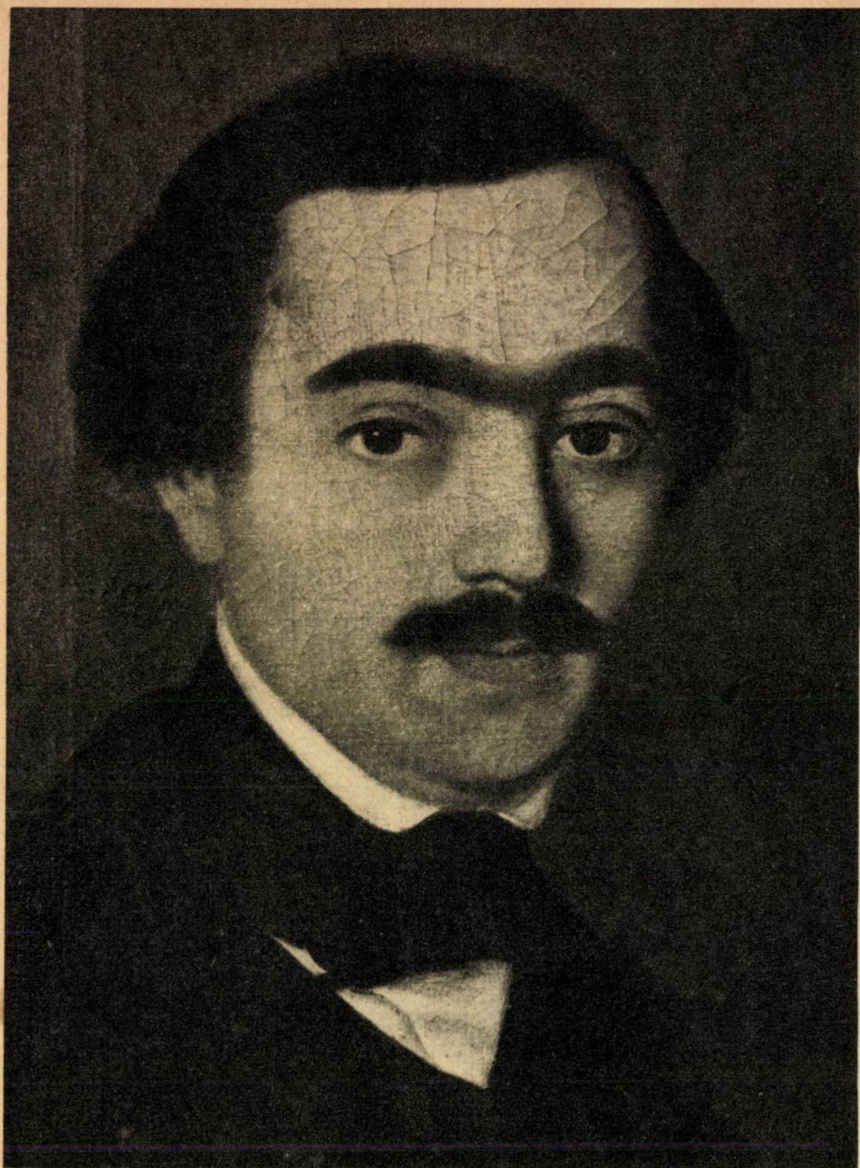
Să nu vă închipuiţi că totuşi clima Siciliei a corespuns pînă acum faimei de care se bucură în general în lumea întreagă. Aţi cădea într-o greşeală de care vreau să vă salvez cît mai repede. Nu, doamnă Zulnia. Cerul din Palermo, ca şi acela de la Neapole s-a încăpăţînat să se arate pînă astăzi ochilor noştri întru totul asemănător cu celelalte părţi ale cerului care acoperă restul globului. Astfel că la Neapole am simţit frigul tot aşa de bine ca şi la Iaşi, cu tot Vezuviul atît de lăudat şi cu tot soarele la fel de lăudat, iar cît despre albastrul cerului Siciliei, nu-l cunoaştem încă decît din nume. În schimb, de optsprezece zile am avut tot răgazul să observăm forma norilor, căderea ploilor şi forţa vîntului, căci de cînd am pus piciorul pe acest fericit ţărm, norii n-au încetat să facă evoluţii aeriene, nici ploaia să cadă, nici vîntul să sufle. Aşa o fi oare întotdeauna în timpul iernii? Sau poate este o excepţie făcută în cinstea noastră?

Iată ce ne tot întrebăm în timp ce supraveghem focul din cămin (în lipsă de soare), dar vai, şuieratul ascuţit al vîntului se însărcinează să ne răspundă. De aceea vă mărturisesc proşteşte că în ce mă priveşte cred că mă aflu sub lovitura unei mistificări diavoleşti. Nu mai cred în climele renumite pentru căldură, nu mai cred în soarele Italiei şi este de ajuns să mi se vorbească despre asta pentru a-mi trezi proasta dispoziţie. Vorbiţi-mi dimpotrivă despre sobele noastre bune, care preţuiesc cît o sută de mii de sori ai Neapolului şi tot atîţia Vezuvii; pui acolo un trunchi de copac şi poţi să te culci liniştit, fără să te temi că vei fi trezit de frig, în timp ce aici, ziua este vară şi noaptea iarnă; la soare, cînd există, eşti în Africa, iar la umbră te apropii de Siberia. Este groaznic şi simt cum mi se zbîrleşte părul în cap numai gîndindu-mă la asta. Sînt deci furios împotriva acestei clime, se înţelege, şi aceasta cu atît mai mult cu cît sînt aproape sigur de restabilirea surorii dumneavoastră, dacă ar avea un soare *cum trebuie* măcar două luni. Am văzut-o cu ochii mei revenind, ca prin minune, la o stare de sănătate perfect mulţumitoare într-o zi cînd a fost vreme bună. S-a simţit chiar atît de bine în ziua aceea încît a făcut şi nişte dulceţuri minunate de chitră, pe care regret că nu pot să vă fac să le gustaţi, dar sînteţi atît de departe încît mă văd, vai, în trista situaţie de a vă înlocui faţă de ele, sarcină grea, dar de care mă achit cu cinste.

Elena Negri, pictură de C. Rosenthal.

Muzeul de Artă al R.P.R.

V. Alecsandri, detaliu dintr-un tablou ce reprezintă pe poet împreună cu tatăl şi fratele său — pictură de Levaditi (1845).

Muzeul de Artă al R.P.R.

Vedeţi deci că d-na Elena merge mai bine din moment ce se poate ocupa cu prepararea dulceţurilor. Este veselă, cu toate accesele trecătoare şi destul de dureroase ale tusei sale, căci trebuie să ştiţi cu ce tărie îndură bolile de tot felul: în timpul zilei face lecturi distractive şi seara se culcă destul de devreme, după ce a băut lapte de măgăriţă etc.

Într-un cuvînt, e liniştită de cînd este la ea acasă, căci am uitat să vă spun că după sosirea noastră la Palermo am umblat o săptămînă întreagă prin oraş şi prin împrejurimi în căutarea unei locuinţe potrivite şi că în sfîrşit am avut norocul să-i găsesc un apartament drăguţ la primul etaj al unei căsuţe de ţară. Această mică vilă, numită vila „Delphina"[1], este aşezată în afara oraşului Palermo, într-o poziţie minunată, în plin soare de dimineaţă pînă seara şi are o grădină încîntătoare. Este un refugiu drăguţ, unde sănătatea trebuie să se îmbunătăţească vrînd-nevrînd... dacă ar fi soare; dar unde este nefericitul acela de astru? Spuneţi-mi, vă rog, ca să mă duc să-l caut.

În aşteptare, *rămîn al d-tale mai mic**.

V. Alecsandri

Salutări prieteneşti cui se cuvine.

Sora dumneavoastră a primit scrisoarea din 19 decembrie, cît despre celelalte, printre care şi scrisoarea de schimb, e îndreptăţită să creadă că s-au pierdut.

D-nii Rostan şi Andral au recomandat în mod special surorii dumneavoastră să se ferească de impresii puternice şi mai cu seamă dureroase, din cauza iritării nervoase, care se răsfrînge asupra plămînilor. Îmi iau deci îndrăzneala să vă sfătuiesc, pe dumneavoastră şi pe toate persoanele care îi vor scrie, să nu-i dea niciodată decît veşti bune, orice s-ar întîmpla în Moldova în timpul lipsei sale.

Sora dumneavoastră mă însărcinează să vă anunţ că în două sau trei zile se va apuca să vă scrie o scrisoare lungă fără cusur în ceea ce priveşte caligrafia. *Aprobat***.

Doamnă, vă rog să scrieţi cît mai des posibil surorii dumneavoastră, căci am băgat de seamă că scrisorile dumneavoastră îi dau sănătate, şi să îndemnaţi în acelaşi timp pe d-nele Catinca şi Emmeline să vă urmeze exemplul, adică să-i trimită des scrisori lungi şi mai cu seamă cît mai *vesele*.

[1] Aci au locuit împreună cu N. Bălcescu. V. Alecsandri descrie într-o scrisoare, al cărui destinatar nu este indicat, felul de viaţă pe care îl duceau acolo. Cf. V. Alecsandri, *Teatru*, Bucureşti, 1875, pp. XVII—XVIII.

II

Naples, 2 avril 1847

Madame Zulnie,

Grâce aux soins du docteur Cangiano, madame votre sœur a subi une amélioration sensible dans l'état de sa maladie depuis que nous sommes arrivés à Naples.

* Scris cu caractere chirilice.
** Cuvînt scris de mîna Elenei Negri.

L'inflammation qu'elle avait au côté gauche de la poitrine et qui, sans les mesures prises à temps, aurait pu attaquer le poumon, a disparu; et de toutes les douleurs que madame Hélène éprouvait successivement, tantôt à la tête, tantôt aux reins, tantôt à l'estomac, il ne lui est resté qu'une faiblesse assez grande, provenant en grande partie de ses souffrances passées, des transpirations qu'elle a encore chaque nuit, des sangsues qu'elle s'est fait appliquer et du régime sévère auquel elle a été soumise pendant ces derniers dix jours. Encore cette faiblesse elle-même a-t-elle diminué depuis deux jours au point de permettre à madame votre sœur de quitter le lit et de s'habiller à moitié sans trop se fatiguer. Cependant, il faut l'avouer, elle est encore loin d'avoir des forces véritables et peut-être se passera-t-il longtemps avant qu'elle ne regagne une partie des siennes, tellement sa maladie l'a brisée pendant les deux mois d'hiver passés en Sicile. Vous ne sauriez vous figurer combien elle a maigri à la suite des souffrances cruelles qu'elle a endurées, c'est qu'aussi il est impossible de souffrir plus qu'elle ne l'a fait. Oh, vraiment, quand j'y pense, je perds toute croyance en Dieu et je me sens révolté contre l'idée d'une bonté divine; vains mots qui n'ont pas même la puissance de consoler. Et comment y croire quand depuis cinq grands mois votre sœur n'a pas eu un seul jour de repos, quand depuis cinq mois mon cœur se torture dans les angoisses les plus cruelles. Et tout cela pourquoi? Qu'a fait votre sœur pour subir tant de souffrances, qu'ai-je fait moi-même? Quel mal avons-nous fait tous les deux? Allons donc, Dieu, Providence, tout cela n'est que fable. Le seul génie qui gouverne le monde c'est le génie du mal.

Pardonnez-moi, Madame Zulnie, de vous débiter toutes ces extravagances. Je deviens fou quand je pense à certaines choses, car j'ai toujours payé mes courts instants de bonheur par des souffrances qui finiront tôt ou tard par m'ôter toute ma raison.

Mais laissons tout cela et revenons à Mme Hélène. Son état actuel est pire que celui où elle était au mois de janvier en arrivant à Naples, et cependant cent fois meilleur que celui où elle se trouvait en quittant Palerme. Cela me donne à espérer qu'avec l'aide du beau temps et des soins infinis, toute chance de danger disparaîtra.

Et d'abord, pour ne rien négliger, nous avons, à la demande même de Mr Cangiano, consulté hier Mr Lanse, lequel, après mûr examen de l'état des poumons, a déclaré qu'il fallait de suite suivre les instructions de Mrs Rostan et Andral, c'est-à-dire ouvrir un séton à la partie supérieure de la poitrine afin de vaincre complètement le mal. Et quant à la cure à suivre plus tard, l'opinion des deux médecins est:

1. De quitter Naples vers le 24 avril nouveau style, afin d'échapper aux grandes chaleurs, et d'entreprendre un voyage sur mer. La traversée sera elle-même un commencement de cure.

2. De se diriger vers la Moldavie et d'entrer dans le pays vers le 15 mai, afin d'y passer les mois de juin, juillet, août et pendant ce temps d'y faire la cure de l'étable.

3. De partir de la Moldavie vers la fin d'août et de se rendre par mer à Livourne, puis à Pise, pour y passer l'hiver prochain.

Cette décision a le double avantage de faire faire à madame Hélène deux traversées sur mer, et de lui faire passer les mois d'été en famille, entourée de tous les soins

et de toutes les aises dont elle pourrait être privée à l'étranger, en Suisse par exemple. De plus, elle coïncide parfaitement avec les désirs de notre chère malade qui est déjà lasse des hôtels et qui a un peu le mal du pays. Donc je vous avertis que le 24 avril nous quitterons Naples pour nous rendre à Constantinople et que Mme Hélène, après un court séjour dans cette ville, partira pour Galatz. Ce sera, d'après mes calculs, vers le 12 ou 15 mai nouveau style.

Je n'ai pas besoin de vous engager à vous trouver à Galatz à cette époque avec une bonne voiture fermée pour conduire votre sœur à Menjina[1]*, mais ce que je vous prie instamment, c'est de charger quelqu'un de vos parents (Manolaky Epoureano de préférence à tout autre) de se rendre à Constantinople dans les premiers jours de mai, afin d'accompagner sa cousine jusqu'en Moldavie, car, pour moi, malgré toute ma bonne volonté, il me sera impossible d'aller plus loin que Constantinople à cause des circonstances qui m'empêchent de rentrer dans le pays.*[2] *Ainsi, faites en sorte que Manolaky se trouve à l'époque indiquée plus haut, c'est-à-dire vers les premiers jours de mai (nouveau style), à l'hôtel de* Madame Giuseppina Vitali — Pera — sur le petit champ des morts.

Votre ami dévoué
B. Alecsandri

Balcesco vous fait ses compliments.

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 11.885.

Neapole, 2 aprilie 1847

Doamnă Zulnia,

Datorită îngrijirilor doctorului Cangiano, sora dumneavoastră a suferit o îmbunătățire simțitoare în starea bolii sale de cînd am sosit la Neapole.

Inflamația pe care o avea în partea stîngă a pieptului și care, fără măsurile luate la timp, ar fi putut să atace plămînul, a dispărut; și din toate durerile pe care doamna Elena le suferea rînd pe rînd, cînd la cap, cînd la rinichi, cînd la stomac, nu i-a rămas decît o slăbiciune destul de mare, datorită în cea mai mare parte suferințelor sale trecute, transpirațiilor pe care le are încă în fiecare noapte, lipitorilor pe care și le aplică și regimului aspru la care a fost supusă în timpul ultimelor zece zile. Chiar și această slăbiciune a scăzut de două zile pînă la a îngădui surorii dumneavoastră să-și părăsească patul și să se îmbrace pe jumătate fără să se obosească prea rău. Cu toate acestea, trebuie să mărturisim, este încă departe de a avea adevărate forțe și poate va trece mult timp înainte de a și le recîștiga în parte, atît de mult a distrus-o boala în timpul celor două luni de iarnă petrecute în Sicilia. Nu vă puteți închipui cum a slăbit în urma crudelor suferințe pe care le-a îndurat, de altfel este imposibil să suferi mai mult decît a suferit ea. Ah, în adevăr, cînd mă gîndesc, pierd orice credință în Dumnezeu și mă simt revoltat împotriva ideii unei îndurări divine; cuvinte zadarnice, care n-au nici măcar puterea de a mîngîia. Și cum să crezi, cînd de cinci luni neîntrerupte sora dumneavoastră nu a avut o singură zi de odihnă, cînd de cinci luni inima mea este torturată de îndoielile cele mai crude. Și toate acestea pentru ce? Ce a făcut sora dumitale pentru a îndura atîtea suferințe, ce am

făcut eu însumi? Ce rău am făcut amîndoi? Haida de, Dumnezeu, soarta, toate acestea nu sînt decît povești. Singurul geniu care conduce lumea este geniul răului.

Iertați-mă, doamnă Zulnia, că vă înșir toate aceste aiureli. Înnebunesc cînd mă gîndesc la unele lucruri, căci am plătit întotdeauna scurtele mele clipe de fericire cu suferințe care vor ajunge mai curînd sau mai tîrziu să mă facă să-mi pierd mințile.

Dar să lăsăm toate acestea și să revenim la doamna Elena. Starea ei de acum este mai rea decît aceea în care se găsea în luna ianuarie cînd sosise la Neapole, și cu toate acestea de o sută de ori mai bună decît aceea în care se găsea la plecarea din Palermo. Aceasta mă face să sper că datorită timpului bun și îngrijirilor permanente orice posibilitate de pericol va dispărea.

Și mai întîi, pentru a nu neglija nimic, am consultat, la cererea chiar a d-lui Cangiano, pe d-l Lanse, care, după un examen serios al stării plămînilor, a declarat că trebuie numaidecît să urmeze instrucțiunile d-lor Rostan și Andral, adică să deschidă un seton în partea superioară a pieptului cu scopul de a vindeca definitiv răul. Cît despre cura de urmat mai tîrziu, părerea celor doi doctori este:

1. Să părăsească Neapole la 24 aprilie stil nou, ca să scape de marile călduri și să întreprindă o călătorie pe mare. Aceasta va fi chiar ca un început de cură.

2. Să se îndrepte spre Moldova și să intre în țară pe la 15 mai, astfel încît să petreacă acolo lunile iunie, iulie, august și în acest timp să facă acolo și cura.

3. Să plece din Moldova spre sfîrșitul lui august și să se ducă pe mare la Livorno, pe urmă la Pisa, pentru a petrece acolo iarna viitoare.

Această hotărîre are dublul avantaj de-a o face pe doamna Elena să facă două călătorii pe mare și de a o face să-și petreacă lunile de vară în familie, înconjurată de toate îngrijirile și de toate condițiile de care ar putea fi lipsită în străinătate, în Elveția de exemplu. În plus, hotărîrea se potrivește foarte bine cu dorințele iubitei noastre bolnave, care este deja sătulă de hoteluri și căreia îi este puțin cam dor de țară. Deci vă anunț că la 24 aprilie vom părăsi Neapole pentru a ne duce la Constantinopol și că d-na Elena, după o scurtă ședere în acest oraș, va pleca spre Galați. Aceasta se va întîmpla, după socotelile mele, pe la 12 sau 15 mai stil nou.

Nu mai am nevoie să vă îndemn să vă găsiți la Galați la această epocă cu o trăsură închisă pentru a conduce pe sora dumneavoastră la Mînjina[1], dar ceea ce vă rog negreșit este de a însărcina pe una din rudele dumneavoastră (Manolache Epureanu de preferat înaintea orișicui) să plece la Constantinopol în primele zile ale lui mai, pentru a însoți pe vara sa pînă în Moldova, căci mie, cu toate bunele intenții, îmi va fi cu neputință să merg mai departe de Constantinopol din cauza împrejurărilor care mă împiedică să mă reîntorc în patrie.[2] De aceea, faceți în așa fel încît Manolache să se afle la vremea arătată mai sus, adică pe la începutul lui mai (stil nou) în hotelul *doamnei Giuseppina Vitali — Pera — pe micul cîmp al morților.*

Prietenul dumneavoastră devotat

V. Alecsandri

Bălcescu vă trimite complimente.

[1] Domeniul lui C. Negri, în apropiere de Galați.

[2] Obligați a păstra discreția asupra legăturii lor, V. Alecsandri nu se putea întoarce în țară însoțind-o pe Elena Negri. Pentru aceleași motive, la plecarea din țară, fiecare luase alt drum, la date diferite. Elena Negri plecase la 2 iunie 1846 prin Galiția, iar V. Alecsandri la 7 iunie pe mare, prin Constantinopol, pentru a se întîlni la 5 septembrie la Triest. Cf. Bibl. Acad. R.P.R., ms. fr. 204, publicat de C. D. Papastate, *Vasile Alecsandri și Elena Negri. Cu un jurnal inedit al poetului*, București, 1947.

III

Iassy, 1847 août

Ma chère Zulnie,

Je suis tout joyeux d'avoir appris par Cogalniceano que le séjour de Varatico et les bains que vous y avez pris vous aient fait du bien. C'est là une bonne compensation à l'existence cloîtrée que vous avez menée pendant deux mois et certes, si lors de mon arrivée au monastère j'avais pu me douter de son influence salutaire sur la santé, je me serais arrêté dans les environs de ce saint lieu, plutôt que de me fatiguer à courir les postes valaques.

Vous savez que j'avais l'intention d'aller à Balta Alba. Je m'y suis rendu en effet et pendant une semaine j'y ai assisté à des scènes fort comiques, que je vous raconterai à notre prochaine rencontre. Elles vous feront connaître le caractère valaque dans ce qu'il a de plus curieux et de plus caractéristique.[1]

De Balta Alba j'ai couru à Mehadia, où pendant plusieurs jours je me suis ennuyé mortellement. Jugez un peu. N'avoir d'autre occupation que de prendre des bains à 30 degrés de chaleur [...], ne rencontrer dans les montagnes d'alentour que des serpents (ils y fourmillent). C'était de quoi perdre complètement la santé, à force de mauvaise humeur et de sensations désagréables. Aussi je ne puis pas me flatter d'être retourné en Moldavie plus robuste que lorsque j'en suis sorti, au contraire, mais cela m'est égal.

Adieu, ma chère Zulnie, ou plutôt au revoir. Mes amitiés à Marie et au spatar.

B. Alecsandri

Est-il vrai que le spatar possède un caniche du nom de Vasilică?*

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 11.886.

Iași, 1847 august

Draga mea Zulnia,

Sînt foarte bucuros aflînd prin Kogălniceanu că șederea la Văratic și băile pe care le-ai făcut acolo ți-au făcut bine. Aceasta este o bună compensație pentru viața izolată pe care ai dus-o timp de două luni, și dacă la sosirea mea

* Cuvînt scris cu caractere chirilice.

la mănăstire aş fi putut să bănuiesc influenţa ei salvatoare asupra sănătăţii, cu siguranţă că m-aş fi oprit în împrejurimile acestui loc sfînt, mai curînd decît să mă fi obosit parcurgînd poştile valahe.

Ştii că aveam intenţia să mă duc la Balta Albă. M-am dus în adevăr şi timp de o săptămînă am asistat acolo la scene foarte caraghioase, pe care ţi le voi povesti la apropiata noastră întîlnire. Ele te vor face să cunoşti caracterul valah în ceea ce are mai curios şi mai caracteristic.[1]

De la Balta Albă am alergat la Mehadia, unde timp de mai multe zile m-am plictisit de moarte. Judecă puţin. Să n-ai alte ocupaţii decît să faci băi la 30 de grade de căldură [...], să nu întîlneşti în munţii din jur decît şerpi (mişună acolo). Aveai de ce să-ţi pierzi de tot sănătatea din pricina proastei dispoziţii şi a senzaţiilor neplăcute. De aceea nu mă pot lăuda că m-am întors în Moldova mai voinic decît am plecat, dimpotrivă, dar asta îmi este totuna.

Adio, draga mea Zulnia, sau mai curînd la revedere. Salutări prieteneşti Mariei şi spătarului.

V. Alecsandri

Este adevărat că spătarul are un cîine cu numele de Vasilică*?

[1] V. Alecsandri va descrie timpul petrecut la Balta Albă în schiţa cu acelaşi nume, publicată pentru prima dată în calendarul *Albinei* (1848). Al. Odobescu aminteşte în *Pseudokyneghetikos* cum, copil fiind, a întîlnit atunci pentru prima dată la Balta Albă pe V. Alecsandri.

IV

Iassy, décembre 1847

Ma chère Zulnie,

Depuis plus de vingt jours notre maison est transformée en un véritable hôtel. Une foule de parents et d'amis de mon père sont venus, du fond de leurs provinces, envahir tous les coins et les recoins de notre domicile, de sorte que depuis près de trois semaines je vis dans un brouhaha impossible à décrire, dans un désordre où je ne puis plus me retrouver. Du matin au soir mon appartement est pris d'assaut par les amis et parents en question, accompagnés de leurs parents, amis et connaissances qui viennent leur faire visite. C'est à n'y plus tenir.

De même que les rois de France, je suis condamné à avoir mes grands et petits levers d'autant plus gênants pour moi que je n'ai jamais été habitué à ce luxe de visiteurs matinaux. Jusqu'à présent mes créanciers seuls prenaient la liberté de venir me saluer à mon lever, et encore ces malheureux attendaient-ils longtemps à ma porte avant de pénétrer chez moi, mais comment faire faire antichambre à des amis de la maison, à des oncles, à des cousines? C'est une chose si délicate que la susceptibilité des liens de parenté.

* Cuvînt scris cu caractere chirilice.

Aussi, pour ne pas me remettre de nouveau en état d'hostilité avec la horde qui nous a envahis, j'ai décidé de me sacrifier complètement à elle pendant son séjour à Iassy.

*Voilà pourquoi, ma chère Zulnie, j'ai tardé si longtemps à vous répondre. Je sais que lorsqu'on s'est rendu coupable d'une faute, telle légère qu'elle soit, il vaut mieux la déclarer franchement au lieu de chercher à la justifier, mais enfin quand on n'est coupable qu'indirectement, on doit bien tâcher de prouver son innocence. C'est dans la loi (*Code civil — *article LXXVIII).*

Dans votre billet, vous me faites la demande du petit portrait qu'Hélène vous avait promis. Ma chère Zulnie, je ne puis rien vous refuser pour vous faire plaisir, et surtout quand il s'agit d'accomplir une promesse de notre chère Hélène. Je suis donc prêt à me conformer à votre désir. Cependant, je vous avouerai comme à ma meilleure amie, que je tiens moi-même à cet objet plus qu'à une relique sacrée, parce que notre ange bien-aimé ne s'en est jamais séparée jusqu'au dernier moment. J'y suis attaché par tous les souvenirs de bonheur et de tristesse qu'il me rappelle; j'y tiens enfin par tous les liens de mon cœur. Ce petit portrait renferme pour moi tout un monde de pensées et de sentiments; il comprend mon passé, la plus belle part de ma jeunesse.

Mais puisqu'il vous a été promis par Hélène, je n'ai rien à dire; je m'en séparerai.

Il est cependant un autre portrait de moi que votre sœur a fait faire à Naples par le même peintre qui a si bien réussi à vous peindre en miniature lors de votre séjour dans cette ville. Ce portrait se trouve dans la cassette d'Hélène. Ne voudriez-vous pas prendre celui-là, chère Zulnie, et me faire cadeau du petit? Vous me feriez tant de plaisir et je vous en garderais tant de reconnaissance.

Dans tous les cas, dites-moi franchement ce que vous aurez décidé et soyez certaine que vous trouverez en moi un ami sincèrement dévoué à toutes vos volontés.

B. Alecsandri

Avez-vous reçu des nouvelles de Costaky[1]*?*

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 16.322.

Iași, decembrie 1847

Draga mea Zulnia,

De mai mult de douăzeci de zile casa noastră este transformată într-un adevărat hotel. O mulțime de rude și de prieteni de ai tatălui meu au venit din fundul provinciilor lor să invadeze toate colțurile și colțișoarele locuinței noastre, astfel că de aproape trei săptămîni trăiesc într-o zăpăceală, greu de descris, într-o dezordine în care nu pot să mă regăsesc. De dimineață pînă seara apartamentul meu este luat cu asalt de prietenii și rudele în chestiune, însoțite de rudele, prietenii și cunoștințele lor, care vin să le facă vizită. Asta nu mai este de îndurat.

Asemenea regilor Franței, sînt condamnat să mă supun și eu ceremonialului audiențelor de dimineață, lucru cu atît mai greu pentru mine cu cît nu

am fost niciodată obişnuit cu această risipă de vizitatori matinali. Pînă acum numai singuri creditorii îşi luau libertatea de a veni să salute deşteptarea mea şi încă aceşti nenorociţi aşteptau multă vreme la uşă înainte de a pătrunde la mine, dar cum ai să-i pui să facă anticameră pe prietenii casei, pe unchi, pe veri? Susceptibilitatea legăturilor de rudenie este un lucru deosebit de delicat. De aceea, pentru a nu mă pune din nou în stare de ostilitate cu hoarda care ne-a cuprins casa, am hotărît să mă sacrific ei pe timpul cît va sta la Iaşi.

Iată de ce, draga mea Zulnia, am întîrziat aşa de mult pînă să-ţi răspund. Ştiu că atunci cînd te-ai făcut vinovat de o greşeală, oricît de uşoară ar fi ea, trebuie mai bine să o mărturiseşti cinstit decît să încerci a o justifica, dar, în sfîrşit, cînd nu eşti vinovat decît indirect, trebuie să încerci să-ţi dovedeşti nevinovăţia. Este în lege (*Codul civil* — articolul LXXVIII).

În biletul dumitale îmi ceri micul portret pe care ţi-l făgăduise Elena. Draga mea Zulnia, nu pot să-ţi refuz nimic, pentru a-ţi face plăcere, şi mai cu seamă cînd este vorba să îndeplinesc o făgăduială a scumpei noastre Elena. Sînt deci gata să mă supun dorinţei dumitale. Cu toate acestea îţi voi mărturisi, ca prietenei mele celei mai bune, că eu însumi ţin la acest obiect mai mult decît la o relicvă sacră, pentru că îngerul nostru mult iubit nu s-a depărtat de el pînă în ultima clipă. Sînt legat de el prin toate suvenirile de fericire şi tristeţe pe care mi le aminteşte; ţin la el în sfîrşit prin toate fibrele inimii mele. Acest mic portret închide pentru mine o lume întreagă de gînduri şi de sentimente, el înseamnă trecutul meu, cea mai frumoasă parte a tinereţii mele.

Dar pentru că ţi-a fost făgăduit de Elena, nu am nimic de spus; mă voi despărţi.

Este totuşi un alt portret al meu pe care sora dumitale a pus să-l facă la Neapole la acelaşi pictor care a izbutit atît de bine să te picteze în miniatură cu ocazia şederii dumitale în acest oraş. Acest portret se găseşte în caseta Elenei. N-ai vrea să-l iei pe acela, dragă Zulnia, şi să-mi faci cadou pe cel mic? Mi-ai face atîta plăcere şi ţi-aş păstra multă recunoştinţă.

În orice caz, spune-mi sincer ce vei fi hotărît şi fii sigură că vei găsi în mine un prieten cu adevărat supus la toate dorinţele dumitale.

V. Alecsandri

Ai primit veşti de la Costachi[1]?

[1] Costache Negri.

V

[1848 Hangu]

Ma chère Zulnie,

Vous avez dû apprendre déjà la débâcle ridicule et en même temps lamentable qui vient d'avoir lieu à Iassy grâce à l'imprévoyance et à la faiblesse de quelques gens qui n'ont pas su se maintenir à la hauteur des rôles qu'ils avaient ambitionnés. Notre cause a été indignement compromise par deux ou trois hommes qui ont

soulevé les districts de Vasloui, de Berlad et de Houche, sous le prétexte d'une révolution et qui n'avaient en tête cependant qu'une simple conspiration.

Qu'est-il arrivé? Vous le savez déjà. Le prince a arrêté la plupart des pauvres diables qui s'étaient rendus à Iassy pour faire un coup de main. Les autres fuient et se cachent. C'est triste et ridicule.

Maintenant, voulez-vous savoir, chère Zulnie, quel a été mon rôle dans tout cela? Celui de dupe! Oui, j'ai été indignement trompé, car on m'a mêlé indirectement à cette malheureuse affaire, sans me faire connaître le plan qu'on avait formé. J'ai agi de bonne foi jusqu'au dernier moment dans l'espoir d'une révolution qui devait assurer la nationalité roumaine et au dernier moment je me suis trouvé surpris dans un simple complot contre Michel Stourdza. Je n'ai pas le temps de vous expliquer en détail toute cette histoire pitoyable, mais quand nous nous rencontrerons, je vous dévoilerai des choses, des traits et des caractères qui soulèveront votre cœur d'indignation. Qu'il vous suffise de savoir que les C. Morouzy et les Basile Ghika qui étaient les chefs de la conspiration et qui se flattaient d'avoir quatre à cinq cents hommes armés dans la ville de Iassy, que ces messieurs, dis-je, ont quitté leur poste au moment de l'action, qu'ils ont abandonné Iassy la nuit, tandis que le lendemain on devait se rendre à la Métropole pour engager le mouvement, et qu'ils ont fait cela, sans même avertir leurs compagnons, de sorte que pendant cette même nuit, la police a fait main basse sur une foule de malheureux. Les Rosetti[1] *ont été pris ainsi qu'un tas de pauvres diables qui comptaient sur la foi de leurs chefs et qui attendaient leurs ordres. Le lendemain, personne ne s'est trouvé au rendez-vous donné à la Métropole et la débâcle a commencé d'une façon atrocement ridicule. Moi-même j'ai été forcé de m'enfuir pour échapper aux griffes des agents du gouvernement, et en ce moment je me trouve à Hangou*[2] *chez les Cantacuzènes, où je suis venu chercher l'hospitalité. Je suis assez souffrant, mon cœur saigne de rage et je suis malheureux autant que peut l'être un homme qui aime son pays et qui le voit compromis.*[3]

Adieu, chère Zulnie
B. Alecsandri

Je voudrais me rencontrer avec Costaky avant de prendre une décision pour ce qui me regarde. Quand votre frère arrivera, vous me le ferez savoir.

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 11.888.

[1848 Hangu]

Draga mea Zulnia,

Ai aflat desigur deja despre dezastrul ridicol și de plîns în același timp, care a avut loc la Iași, datorită neprevederii și slăbiciunii unor oameni care nu au știut să se țină la înălțimea rolului la care aspirau. Cauza noastră a fost nedemn compromisă de doi sau trei oameni care au ridicat ținuturile Vaslui, Bîrlad și Huși, sub pretextul unei revoluții, și care nu aveau totuși în cap decît o conspirație.

Ce s-a întîmplat? O știi deja. Prințul a arestat pe cei mai mulți dintre nenorociții care s-au dus la Iași pentru a da o lovitură. Ceilalți fug și se ascund. Este trist și ridicol.

Acum vrei să știi, dragă Zulnia, care a fost rolul meu în toate acestea? Acela al păcălitului! Da, am fost nedemn înșelat, căci m-au amestecat indirect în această nefericită afacere, fără să mi se facă cunoscut planul care se întocmise. Am acționat de bună-credință pînă în ultimul moment, în speranța unei revoluții care trebuia să asigure naționalitatea romînă și în ultimul moment m-am găsit antrenat într-un simplu complot împotriva lui Mihail Sturdza. N-am timp să-ți explic în amănunt toată această istorie jalnică, dar cînd o să ne întîlnim îți voi dezvălui lucruri, trăsături și caractere care te vor scîrbi și te vor indigna. Este de ajuns să știi că unii ca C. Moruzi și Vasile Ghica, care erau șefii conspirației și care se lăudau că aveau patru-cinci sute de oameni înarmați în orașul Iași, că acești domni, cum îți spuneam, au părăsit postul lor în momentul acțiunii, că au părăsit Iașii noaptea, în timp ce a doua zi trebuiau să meargă la Mitropolie pentru a începe mișcarea, și că au făcut aceasta fără chiar să vestească pe tovarășii lor, astfel încît chiar în aceeași noapte poliția a pus mîna pe o mulțime de nenorociți. Rosetteștii[1] au fost prinși, precum și o grămadă de amărîți care se sprijineau pe buna-credință a șefilor lor și care așteptau ordinele lor. A doua zi nimeni nu se afla la întîlnirea fixată la Mitropolie și dezastrul a început într-un chip groaznic de ridicol. Eu însumi am fost silit să fug pentru a scăpa din ghearele agenților guvernului, și în acest moment mă găsesc la Hangu[2], la Cantacuzinești, unde am venit să cer ospitalitate. Sînt destul de suferind, inima mea sîngerează de furie și sînt atît de nefericit cît poate fi un om care își iubește patria și care o vede compromisă.[3]

Adio, dragă Zulnia

V. Alecsandri

Aș vrea să mă întîlnesc cu Costachi înainte de a lua vreo hotărîre în ceea ce mă privește. Cînd fratele dumitale va sosi, înștiințează-mă.

[1] Lascăr, Răducanu și Mitică Rosetti.

[2] Moșia lui Alexandru Cantacuzino, Cneazul.

[3] Revoluția de la 1848, în Moldova, nu a reușit, fiind înnăbușită în fașă, deoarece conducătorii ei nu s-au sprijinit pe mase, neavînd nici măcar un program revoluționar bine precizat. De altfel unii dintre organizatorii ei, lași, au fugit, părăsindu-și tovarășii, cum arată aici și Alecsandri.

VI

Paris, 10 9bre 1848

Ma chère Zulnie,

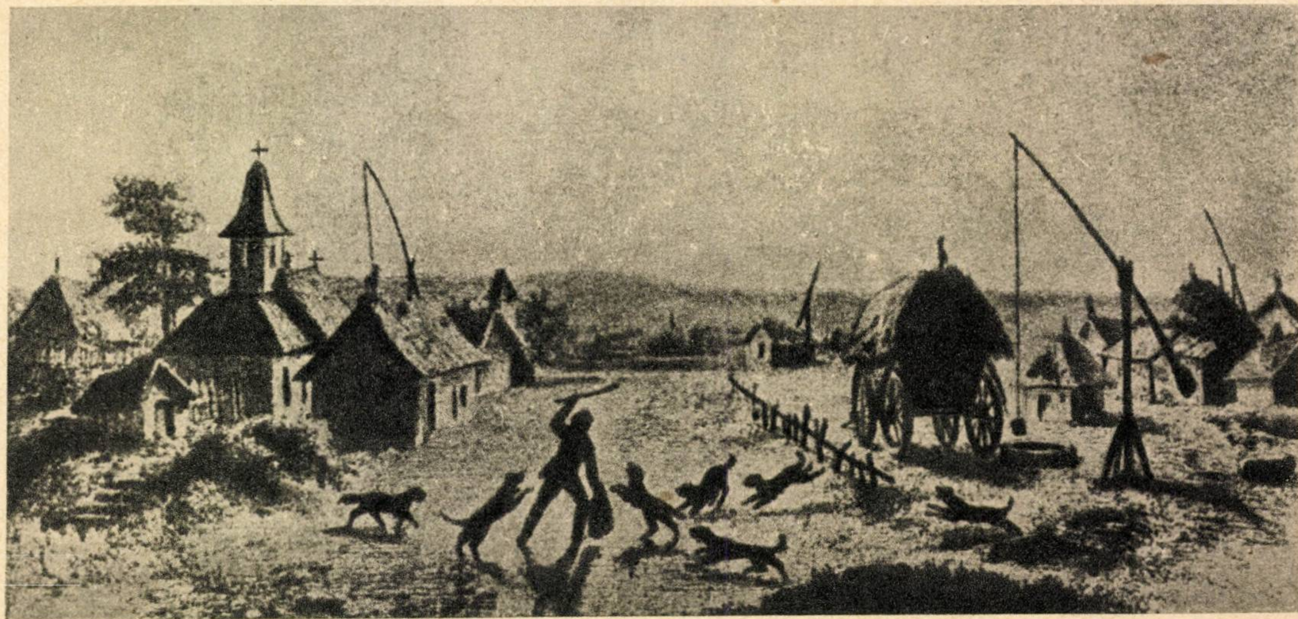
Si j'étais bien méchant de ma nature, je vous ferais quelques petits reproches sur votre silence, reproches justes et qui figureraient parfaitement bien comme préambule à cette lettre, mais je ne suis pas méchant et je sacrifie le préambule;

Ma chère Zulnie vous avez dû apprendre déjà
la débâcle ridicule et en même temps lamentable
qui vient d'avoir lieu à Jassy grâce à l'impré-
voyance et à la faiblesse de quelques gens qui n'ont
pas su se maintenir à la hauteur des rôles
qu'ils avaient ambitionnés. — Notre cause a été
indignement compromise par deux ou trois hommes
qui ont soulevé les districts de Vaslui, de Berlad
et de Hotcha sous le prétexte d'une révolution et
qui n'avaient en tête cependant qu'une simple
Conspiration. — Qu'en est-il arrivé ? vous le savez déjà.
Le Prince a arrêté la plupart des pauvres diables qui
s'étaient rendus à Jassy pour faire un coup de main;
Les autres fuient et se cachent; C'est triste et ridicule.

Maintenant voulez-vous savoir chère Zulnie quel
a été mon rôle dans tout cela ? Celui de dupe !
Oui, j'ai été indignement trompé, car on m'a mêlé
indirectement à cette malheureuse affaire, sans
me faire connaître le plan qu'on avait formé.

Scrisoare către Zulnia Sturdza din 1848 (fila 1).

Bibl. Acad. R.P.R.

Ilustrație de Th. Aman la *Balta albă*.

suivez de votre côté cet exemple digne des temps antiques et prouvez-moi, ce que je sais déjà très bien, que vous êtes une véritable Romaine, en me tendant une main amicale. Je vous ai écrit en partant de Czernovitz et vous ne m'avez pas répondu; pardonnez-moi! Maintenant que la paix est faite, causons comme deux bons vieux amis au coin du feu.

C'est une époque bien étrange que celle où nous vivons, ma chère Zulnie! les peuples s'éveillent, les trônes s'écroulent, tout est soumis à un bouleversement universel, mais l'amitié reste la même, heureusement, elle reste toujours grande, douce et consolante. Voilà ce qui me console dans mon exil loin du pays et dans ma solitude loin de la famille. Je me figure que bien des personnes, auxquelles je porte une véritable affection, prononcent quelquefois mon nom et c'est un si doux sentiment que celui de se savoir vivre dans le cœur de ses amis!

Souvent je me demande ce que vous faites, tous, à telle ou telle heure en Moldavie, et alors mon imagination se plaît à vous créer des occupations tantôt bizarres, tantôt naturelles et probables. Je bâtis ainsi un monde que je fais agir à ma manière et selon la nature des pensées qui me dominent. Par exemple: je vous fais souvent monter avec ma sœur dans une bonne voiture de voyage, et je vous mets sur la route de Paris; d'autres fois, je vous fais courir à cheval sur votre célèbre Tchokîrlan en compagnie du non moins célèbre spatar de Varatico... Mais pendant que mon esprit s'absorbe dans ces créations, souvent le mal du pays me gagne et alors il me prend des tristesses infinies. Mă ajunge dorul, *comme on dit chez nous,* mă apucă jalea, *et s'en est fait alors de moi, je perds la tête. Ah, c'est un terrible sentiment que le* dorul ţării*! *quand on l'éprouve, le soleil de l'étranger vous jette au cœur des rayons froids.*

Mon meilleur remède dans ces moments-là c'est, de monter dans un petit coupé et de me fair rouler pendant deux ou trois heures à grande carrière. Ce mouvement de la voiture me rappelle nos courses en poste sur les routes primitives de la Moldavie, et j'oublie Paris. C'est qu'il règne une telle misère dans ce Paris; l'égoïsme y est si dominant que je me sens froissé par sont contact et puis il est certain quartier dans cette ville, il est certaine rue, il est certaine maison qui renferment pour moi de si douloureux souvenirs que je n'ose plus aborder ni la rue, ni la maison. J'ai eu cependant le courage de le faire le premier jour de mon arrivée ici, mais je sens que je ne pourrai plus avoir le courage de recommencer.

Je me vois forcé d'interrompre ma lettre ici et de vous l'envoyer telle qu'elle est, c'est-à-dire inachevée.

Je reçois en ce moment la visite de Mr Edgar Quinet[1]*, membre de l'Assemblée Nationale.*

A bientôt donc, ma chère Zulnie.

Votre meilleur ami

B. Alecsandri

Mes compliments les plus amicaux à Mme Catynka[2] *et à toute votre famille. Costaky doit venir à Paris, tâchez, je vous prie, de m'envoyer par lui mes papiers qui sont chez vous. J'en ai grand besoin pour faire divers travaux indispensables.*

Bibl. Acad. R.P.R, Coresp. inv. 11.889.

* Toate cuvintele în limba romînă sînt scrise cu caractere chirilice.

Paris, 10 noiembrie 1848

Draga mea Zulnia,

Dacă aş fi rău de felul meu, ţi-aş aduce cîteva mici reproşuri pentru tăcerea dumitale, reproşuri drepte şi care ar figura foarte bine ca preambul la această scrisoare, dar nu sînt rău şi sacrific preambulul; urmează la rîndul dumitale acest exemplu demn de timpurile antice şi întinzîndu-mi o mînă prietenească dovedeşte-mi, ceea ce ştiu bine de pe acum, că eşti o adevărată romană. Ţi-am scris la plecarea din Cernăuţi şi nu mi-ai răspuns; iartă-mă! Acum, că pacea este făcută, să vorbim ca doi buni vechi prieteni, la gura sobei.

Este o epocă foarte curioasă aceea pe care o trăim, draga mea Zulnia! Noroadele se scoală, tronurile se năruie, totul este supus unei răsturnări universale, dar prietenia rămîne din fericire aceeaşi, rămîne mereu mare, dulce şi consolatoare. Iată ce mă mîngîie în exilul meu departe de ţară şi în singurătatea mea departe de familie. Îmi închipui că multe persoane, cărora le port o adevărată dragoste, pronunţă cîteodată numele meu, şi este un sentiment atît de dulce acela de a şti că trăieşti în inima prietenilor tăi!

Adesea mă întreb ce veţi fi făcînd, toţi, la cutare sau cutare oră în Moldova şi atunci imaginaţia mea se complace în a vă crea ocupaţii uneori ciudate, alteori adevărate şi probabile. Construiesc astfel o lume pe care o fac să acţioneze în felul meu şi după natura gîndurilor care mă stăpînesc. De exemplu: te fac adesea să te urci cu sora mea într-o trăsură bună de călătorie şi vă pun pe drumul Parisului; altă dată te fac să alergi călare pe vestitul dumitale Ciocîrlan în tovărăşia nu mai puţin vestitului spătar de la Văratic... Dar în timp ce gîndul meu se cufundă în aceste plăsmuiri, adesea dorul de ţară mă cuprinde şi atunci mă apucă tristeţi nesfîrşite. *Mă ajunge dorul*, cum se spune la noi, *mă apucă jalea*, şi s-a isprăvit atunci cu mine, îmi pierd capul. Ah, este un sentiment groaznic *dorul ţării*!* cînd îl încerci, soarele străinătăţii îţi aruncă în inimă raze reci.

Cel mai bun leac în acele clipe este să mă urc într-un mic cupeu şi să mă las purtat timp de două sau trei ore în goana cailor. Mersul trăsurii îmi aminteşte călătoriile noastre cu poşta pe drumurile primitive ale Moldovei, şi uit Parisul. Căci domneşte atîta mizerie în acest Paris; egoismul este atît de dominant, că mă simt jignit de atingerea lui şi pe urmă este un anumit cartier în acest oraş, este o anumită stradă, o anumită casă care închid în ele atît de dureroase amintiri pentru mine că nu mai îndrăznesc să mă apropii nici de stradă, nici de casă. Am avut totuşi curajul să o fac în prima zi a sosirii mele aici, dar simt că nu voi mai avea curajul să o fac încă o dată.

Mă văd nevoit să întrerup scrisoarea mea aici şi să ţi-o trimit aşa cum este, adică neisprăvită.

Primesc în această clipă vizita d-lui Edgar Quinet[1], membru al Adunării Naţionale.

Pe curînd, deci, draga mea Zulnia.

Prietenul dumitale

V. Alecsandri

---

* Toate cuvintele în limba romînă (în original), notate aici prin cursive, sînt scrise cu litere chirilice.

Complimentele mele cele mai afectuoase d-nei Catinca[2] şi întregii dumitale familii. Costachi trebuie să vină la Paris, încearcă, te rog, să-mi trimiţi prin el hîrtiile mele care sînt la dumneata. Am foarte mare nevoie de ele pentru a face unele lucrări absolut necesare.

[1] Edgar Quinet (1803—1875), scriitor francez, profesor universitar şi om politic, a participat la revoluţia de la 1848. Filoromîn, a sprijinit mult Ţările romîne prin opera sa de propagandă. A fost căsătorit cu Hermiona, fiica lui Gh. Asachi.

[2] Catinca Negri.

CĂTRE V. A. URECHIĂ

Mircești, 18 ianuar 1881

Iubitul meu coleg,

D-l Bonaparte Wyse* dorește să studieze limba romînă și mi-a cerut informări despre gramatica cea mai lesnicioasă precum și despre dicționarul cel mai bun care i-ar putea servi pentru studiul său. Am răspuns că mă voi adresa la d-ta cu rugăminte ca să trimiți la adresa d-lui Bonaparte Wyse (*Maner of St. Johns Waterford — Irlanda*) toate cărțile pedagogice de care ar avea trebuință. Bine am făcut!?... În cazul acesta binevoiește a cumpăra acele cărți și a le espedui pe socoteala mea peste nouă mări și țări.

Alaltăieri am priimit o scrisoare de la d-l L. de Berluc-Pérussis[1] (Aix-en-Provence), din care estrag următorul pasagiu ce negreșit te va interesa:

„*Les journaux nous apprennent l'apparition de l'*Album Macédo-roumain *qui sera un testament de l'Alliance des sept littératures latines. Un libraire d'Aix qui voudrait faire de son mieux un peu de propagande en faveur de ce livre et de l'idée qu'il représente, me demande le nom de l'éditeur de cet album et le coût du volume franco par la poste. Fort embarrassé pour lui répondre, j'ose vous demander ce double renseignement etc.*" **

Nime nu poate mai bine decît d-ta să deie informările cerute de d-l de Berluc-Pérussis. Te rog dar să binevoiești a-i scrie însuți spre a-l *pliroforisi****, după cum ziceau părinții noștri, crescuți la Kuculi, Gavdalu etc.

Sper să vin la București pe la sfîrșitul carnavalului. Păn'atunce, însă, te rog să-mi răspunzi ce ai decis a face și ce ai făcut în privirea amicilor noștri din Irlanda și din Provența.

Al d-tale devotat coleg și amic

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 20.609.

[1] Léon Berluc-Pérussis (1835—1902), poet provensal.

---

* În original: Weis.

** „Jurnalele ne vestesc apariția *Albumului macedo-romîn*, care va fi un testament al alianțe celor șapte literaturi latine. Un librar din Aix, care ar vrea să facă cît va putea mai bine puțină propagandă în favoarea acestei cărți și a ideii pe care o reprezintă, îmi cere numele editorului acestu album și costul volumului franco prin poștă. Fiindu-mi foarte greu să-i răspund îndrăznesc să-ți cer această dublă lămurire" (fr.).

*** *A pliroforisi* — a lămuri.

CĂTRE ALBINA CARPAŢILOR

I

Mirceşti, 24 iul. 1877

Domnul meu[1],

Demn de toată lauda şi de încurajare este scopul d-voastre de a deprinde publicul romîn din Austro-Ungaria cu ortografia şi cu graiul din Romînia. Unificarea limbei va deveni o şi mai strînsă legătură de rudire între fraţii din ambele poale ale Carpaţilor.

Cu mare plăcere dar vin a răspunde la îndemnul d-voastre, trimiţîndu-vă deocamdată portretul meu şi rezervîndu-mi mulţumirea de a colabora mai tîrziu la *Albina Daciei.*

Pănă atunci vă sînt recunoscător că aţi avut duioasa şi delicata gîndire de a [nu] mă despărţi de mult regretatul meu amic, C. Negri. Această atenţie preţioasă pentru mine mi-a inspirat o adevărată simpatie pentru *Albina Daciei* şi pentru stimabilul ei redactor.

Priimiţi, domnul meu, încredinţarea simţirilor mele cele mai amicale.

V. Alecsandri

P. S. Dacă-mi este permis a vă esprima o dorinţă, sub forma unui consiliu, v-aş îndemna să ştergeţi din fruntea foaiei ce vroiţi a redacta cuvîntul *beletristică*, cuvînt puţin armonios, fără un înţeles lămurit şi în care se întîlnesc cuvîntul turcesc *belé* şi cuvîntul *trist.* În Moldova termenul *beletristic* are un sunet barbar şi un caracter comic.

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 27.861.

[1] În 1877 *Albina Carpaţilor* era condusă de I. Al. Lapedat.

II

Mirceşti, 16 decembrie 1877

Domnul meu,

Aţi avut graţiozitatea de a-mi trimite toate numerile din foaia ce redactaţi: *Albina Carpaţilor.*

Nu pot răspunde mai bine la acest [act] de politeță decît comunicîndu-vă pentru foaia d-voastră alăturata scenă în versuri[1], ce am improvizat în giutorul ostașilor romîni răniți pe cîmpul luptei în Bulgaria.

Această mică operă dramatică e destinată a fi în curînd giucată în București de către persoane din societate.

Priimiți, domnul meu, încredințarea distinsei mele considerații.

V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., Coresp. inv. 27.862.

[1] *La Turnu Măgurele* s-a publicat în *Albina Carpaților*, I (1878), pp. 237—240. Într-o scrisoare din 20 februarie 1878 V. Alecsandri cere redacției să se publice o lungă erată a acestei piese. Nu s-a publicat, cf. Coresp. inv. 27.863.

CĂTRE UN CONTE NECUNOSCUT DIN CERNĂUŢI

Mirceşti, 21 avril 1873

Cher comte[1],

En parcourant le grotesque billet de faire-part que vous m'avez envoyé comme un spécimen littéraire de la Bucovine, on ne peut s'empêcher de penser que c'est à dégoûter de mourir. On dit que le défunt était l'ennemi juré des Roumains. Ceux-ci se sont bien vengés de lui après sa mort au moyen de l'imprimé qui a annoncé son déménagement dans la vie éternelle. Quand donc cesseront-ils de parler la langue de Poumné et de se rendre ainsi la risée de tout homme sensé et de bon goût?

A votre place, cher comte, je me hâterais de déguerpir de Czernovitz à la moindre indisposition, de crainte de devenir la proie des littérateurs bucoviniens. Ces bourreaux sont impitoyablement ridicules et pour eux et pour ceux qu'ils prônent.

J'aime à croire pourtant que vous jouirez longtemps d'une santé formidale, afin d'avoir souvent l'occasion de me moquer de leurs aberaciune[2] *littéraires; et dans cet espoir, je vous serre la main cordialement.*

Tout à vous
V. Alecsandri

Bibl. Acad. R.P.R., ms. rom. 5.208, f. 14.

Mirceşti, 21 aprilie 1873

Dragă conte[1],

Parcurgînd caraghiosul bilet de *faire-part* pe care mi l-aţi trimis ca pe un specimen literar din Bucovina, îţi piere pofta să mai mori. Se spune că răposatul era duşmanul declarat al romînilor. Aceştia s-au răzbunat bine pe el după moarte, prin mijlocirea imprimatului care anunţă mutarea lui în viaţa veşnică. Cînd oare vor înceta să vorbească limba lui Pumnu şi să se facă astfel de batjocura tuturor oamenilor cu bun-simţ şi bun-gust?

În locul dumitale, dragă conte, m-aş grăbi să o şterg din Cernăuţi la cea mai mică indispoziţie, de teama de a nu cădea pradă literaţilor bucovineni. Aceşti călăi sînt neiertat de ridicoli şi pentru ei, şi pentru aceia pe care îi suie în slăvi.

Îmi place să cred totuși că vă veți bucura mult timp de o sănătate strașnică, astfel încît să am deseori ocazia de a-mi bate joc de *aberaciunile*[2] lor literare; și cu această nădejde, vă strîng mîna din toată inima.

Al dumitale

V. Alecsandri

[1] Nu s-a putut identifica persoana contelui. Scrisoarea se află legată împreună cu alte hîrtii ale poetului Dim. Petrino, fiul lui Petrache Petrino şi al Eufrosinei, sora fraţilor Hurmuzaki de la Cernăuţi. A fost dăruită Academiei de gl. Radu R. Rosetti.

[2] V. Alecsandri a combătut adesea aberaţiile lingvistice ale unor literaţi din acea vreme, fiind mai cu seamă împotriva sufixului *ciune*. În glumă a scris o scrisoare în versuri lui Pantazi Ghica, în care rima este în *țiune* și semnătura, V. Alecsandriţiune. Cf. *Sămănătorul*, III (1904), pp. 78—79; *Flacăra*, IV (1915), p. 486.

INDICE CRONOLOGIC AL SCRISORILOR

INDICE DE TITLURILE OPERELOR LUI V. ALECSANDRI CARE APAR ÎN SCRISORI

INDICE DE NUME

A

B

C

D

E

F

G

H

I

J

K

L

M

N

O

P

Q

R

S

Ş

T

U

V

W

Z

TABLA ILUSTRAȚIILOR

CUPRINSUL

CORESPONDENȚĂ

Responsabil de carte: T. Avramescu şi El. Haralambie
Tehnoredactor: I. Gheorghiu
Corector: M. Gloter şi E. Vrancea

Dat la cules 14.06.60. Bun de tipar 10.08.60. Tiraj 5145 ex. Hîrtie semivelină satinată de 65 gr./m². Ft. 700×1000/16. Coli ed. 20,96. Coli de tipar 19,25. Ediţia I. Comanda 3932. Planşe tiefdruck 8. A. nr. 0240. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 8 R—6.

Tiparul executat sub comanda nr. 1040 la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii „I. V. STALIN".
Bucureşti — R.P.R.

44/2

Lei 10,10